

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΔΡΑΓΟΥΜΗ

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΕΙΑΝ ΑΥΤΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ

(ΕΤΟΣ ΙΑ')

Ἄριστον τεκμήριον περὶ τῆς προόδου καὶ ἀγαθῆς πορείας ἰδρύματός τινος εἶναι ὅταν οἱ ὀφείλοντες λόγον καὶ εὐθύνας περὶ τῶν κατ' αὐτὸ προσέρχονται μετὰ προθυμίας καὶ χαρᾶς πρὸ τοῦ δημοσίου ἵνα ἐκτελέσωσι τὸ καθήκον αὐτῶν τοῦτο καὶ δύνανται μετὰ θάρρους καὶ ἀνευ ἐνδοιασμοῦ, μάλιστα δὲ μετὰ δικαίας υπερηφανείας νὰ ἐκθέσωσι πάντα τὰ γενόμενα κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον περὶ ἧς ὀφείλουσι λόγον. Εὐτυχῶς διὰ τὸν ἡμέτερον Σύλλογον πάντες οἱ κατὰ καιροὺς πρόεδροι αὐτοῦ ἐξετέλεσαν μετὰ μεγίστης προθυμίας καὶ εὐχαριστήσεως τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτοῖς καθήκον τοῦτο, εἰς πάντων δὲ τὰς λογοδοσίας διαλάμπει ἐνδόμυχός τις εὐχαρίστησις καὶ υπερηφάνεια διὰ τὰς προόδους τοῦ ἡμετέρου σωματείου, τὰς ὁποίας ἕκαστος ἠτύχησε ν' ἀναγγείλῃ.

Καὶ ἐγὼ δὲ, εἰς ὃν αἱ ψῆφοι τῶν συναδέλφων μου ἀνέθεσαν τὴν προεδρείαν τοῦ Συλλόγου, δὲν ὑπῆρξα εὐτυχῶς ἀτυχέστερος τῶν προκατόχων μου, ἔχω δὲ ν' ἀναγγείλω οὐ μόνον τὴν πιστὴν καὶ ἀκριβῆ ἐξακολούθησιν τῶν ὀφελίμων ἔργων, τὰ ὁποῖα ἀνέλαθεν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνασχόλησιν αὐτοῦ περὶ νέα ἀντικείμενα ὑποσχόμενα μεγίστας ὀφελείας εἰς τὴν ἡμέτεραν κοινωσίαν.

Ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν λοιπὸν ἔτος ἱστορία τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου μοι παρέχει ἀρκετὴν ὕλην ὥστε νὰ ἐξαντλήσω τὴν ὑπομονὴν ὑμῶν τῶν καθημέρων εἰς τὰ ἐδώλια ταῦτα, ἐπειδὴ ὅμως γνωρίζω ὅτι ἐκτὸς σπανιστάτων ἐξαιρέσεων, οὐδεὶς δὲ περὶ ἑαυτοῦ πρέπει νὰ νομίζῃ ὅτι ἀνήκει εἰς τὰς ἐξαιρέσεις, ὁ κάλλιστα λέγων εἶναι ὁ βραχυτάτα λέγων, θέλω προσπαθήσει νὰ συμπυκνώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν τὸν ἑμὸν λόγον, ὁμιλῶν μόνον ἐν κεφαλαίῳ περὶ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πράξεων τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, παραπέμπων δὲ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ λάβωσιν ἀκριβεστέρας πληροφορίας περὶ τῶν κατὰ τὸ ἡμέτερον σωματεῖον εἰς τὰ συνδημοσιευησόμενα τῆ λογοδοσίᾳ ταύτῃ παραρτήματα.

Τὸ λῆξαν ἔτος ἱκαναὶ μεταβολαὶ ἐγένοντο ἐν τῷ μητρώῳ τοῦ Συλλόγου. Μέλη προσετέθησαν 59 ἐν συνόλῳ, ἧτοι 21 εἰς τὴν τάξιν τῶν τακτικῶν, 26 εἰς τὴν τῶν ἀντεπιστελλόντων καὶ 12 εἰς τὴν τῶν ἐπιτίμων. Ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν δύο προσφιλεῖς συναδελφοί, οἱ κκ. Ἄ. Σουλτάνης καὶ Ἄ. Μάνος

προαχθέντες πρωτοδίκαι, μετετέθησαν εις τ'άντεπιστέλλοντα μέλη, έστερήθημεν δέ προσωρινῶς τῆς πολυτίμου συνεργασίας τῶν αξιοτίμων συναδέλφων μας κκ. Εὐδ. Στρούμπου, Μιλτ. Δόξα καὶ Δ. Φωτοπούλου οἵτινες μετετέθησαν τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὰς στρατιωτικὰς τοῦ κράτους ἀνάγκας. Ἐπανήλθον δ' ἐκ προσκαίρου εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διαμονῆς καὶ κατετάχθησαν καὶ πάλιν εἰς τὰ τακτικὰ ἐνεργὰ μέλη οἱ συνάδελφοι ἡμῶν κκ. Ἄλ. Σκουζές, Γρηγόριος Μάνος καὶ Ἀλέξανδρος Α. Ῥαγκαβῆς· ὁ δὲ κ. Κωνστ. Διγενής, τέως ἀντεπιστέλλον μέλος, ἀποκατασταθεὶς ὀριστικῶς ἐν Ἀθήναις κατετάχθη εἰς τὰ τακτικὰ ἐνεργὰ μέλη.

Ἐκ τῶν τακτικῶν παρέδρων μελῶν μετετέθησαν εἰς τὰ ἀντεπιστέλλοντα ὁ κ. Κωνσταντῖνος Ξανθόπουλος, διορισθεὶς γυμνασιάρχης τῆς ἐν Χάλκῃ ἑλληνοεμπορικῆς σχολῆς, οἱ ἐταῖροι τῆς Γαλλικῆς σχολῆς κκ. Ἰούλιος Μαρτά, Παῦλος Ζιράρντ, Θωμᾶς Ὀμὸλ καὶ Ὁθων Ῥίμαν περατώσαντες τὴν ἐνταῦθα μαθητείαν των καὶ εἰς διάφορα γαλλικὰ πανεπιστήμια διορισθέντες, ὡς καὶ ὁ ἐταῖρος τῆς Γερμανικῆς σχολῆς κ. Γουσταῦος Καίρτε διορισθεὶς εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τοῦ Βερολίνου. Πάντες κατέλιπον ἡμῖν ἀγαπητὰς ἀναμνήσεις.

Παρητήθησαν οἱ κκ. Ἀ. Μαρτελάος καὶ Δ. Βαλλώσης καὶ διεγράφησάν τινες μὴ καταβαλόντες ἐγκαίρως τὴν συνδρομὴν των.

Ἀλλὰ καὶ ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἀμείλικτος τὸ λῆξαν ἔτος, ἔστερήθημεν δὲ μελῶν ἀγαπητῶν καὶ προσφιλῶν πλείστων.

Ὁ Εὐστάθιος Σῆμος, ὁ Νικόλαος Δραγούμης, ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης καὶ τελευταῖον ὁ Λέων Μελάς ἐκ τῶν ἐπιτίμων, ὁ Ἀριστείδης Ῥαγκαβῆς ἐκ τῶν τακτικῶν καὶ ὁ Ἰωάννης Κρασσᾶς ἐκ τῶν ἀντεπιστελλόντων εἰσι πᾶσιν ὑμῖν προσφιλεῖ ὀνόματα περὶ τῶν ὁποίων περιττὸν κρίνω ἐγὼ νὰ προσθέσω τι.

Οὕτως ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ἡμῶν ἀνέρχεται σήμερον εἰς 650 μέλη, αὐξηθεὶς κατὰ 49. Ἐκ τούτων τακτικὰ εἶναι 140 (ἐξ ὧν πάλιν ἐνεργὰ 88 καὶ πάρεδρα 52), ἀντεπιστέλλοντα 250, ἐπίτιμα 204 καὶ ἔκτακτα 56.

Κατοικοῦσι δ' ἐν Ἀθήναις 320, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δὲ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ 330.

Κατὰ τὴν παρελθούσαν περίοδον ὁ ἡμέτερος Σύλλογος συνήλθεν εἰς 37 συνεδριάσεις· ἐκ τούτων 21 ἔκτακτοι, καθ' ἃς ἀνεγνώσθησαν ἄρθρα διαφόρων μελῶν ἃ θέλομεν διαλάβει κατωτέρω, 16 δὲ τακτικαὶ καθ' ἃς συζητήθησαν διάφορα ἀντικείμενα ἀφορῶντα εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου· κατὰ τὰς συνεδριάσεις ταύτας καὶ συζητήσεις παρατηρήθη καὶ πάλιν ἢ πρὸς τὸν Σύλλογον στοργὴ τῶν μελῶν καὶ ἡ προσπάθεια αὐτῶν τοῦ νὰ τηρήσωσι τὸ ἡμέτερον σωματεῖον ἀδιαπτῶτως εἰς τὴν ἀγαθὴν ὁδὸν ἣν ἐξελέξατο καὶ νὰ ὠθήσωσιν αὐτὸ ὅταν τὸ δυνατὸν προσωτέρω ἐν αὐτῇ. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲ μετ' ἠθικῆς εὐχαριστήσεως διηύθυνα συζητήσεις καθ' ἃς διέλαμπεν ἡ μεταξὺ τῶν μελῶν ἀγαθὴ πίστις καὶ ἡ τῶν συζητούντων ἀποκλειστικὴ μέριμνα ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου.

Ἐρχομαι εἰς τὰ καθέκαστα τῶν ἀποφάσεων τούτων.

Τὰ τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Συλλόγου ἐγένοντο ὡς πάντοτε ἐν τάξει. Οὕτως ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ λῆξαντος ἔτους ἐψηφίσθη ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Συλλόγου, καθ' ὃν τὰ μὲν ἔσοδα ἀνήλθον εἰς δρ. 12,824,68 τὰ δ' ἔξοδα εἰς δρ. 12,040, προϋπολογισθέντος περισσεύματος ἐκ δρ. 784,68· αἱ ἔκτακτοι ὅμως εἰσπράξεις τοῦ ἔτους τούτου ἐπέφερον μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν, ὡς κατωτέρω εἰδικώτερον θέλω ἀναφέρει.

Αἱ δ' ἐκθέσεις τῶν ἐξελεγκτικῶν ἐπιτροπῶν ἀνεγνώσθησαν ἐγκαίρως καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἅπασαι ἐν τῇ τυπωθείσῃ λογοδοσίᾳ τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἀνομολογῶσαι τὴν πλήρη τὰς τῶν διαφόρων τοῦ Συλλόγου ἰδρυμάτων.

Τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου ἐξηκολούθησε καὶ ἐφέτος τακτικῶς ἐκδιδόμενον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς εἰδικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς. Καὶ ὁ ἡμέτερος τύπος καὶ ὁ ξένος δὲν ἔπαυσεν ἐκάστοτε μετ' ἐπαίνων ἀναφέρων αὐτό. Ἐκρίθη δὲ καλὸν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐκδότου νὰ μετρηθῇ αὐτῷ καὶ διὰ τὸ ἔτος τοῦτο βοήθημα ἐκ 250 ν. δραχμῶν.

Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων ὅμως κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος δὲν κατωρθώθη νὰ ἐκδοθῇ καὶ πάλιν ἰδιαιτέρον τεῦχος. Ἀλλὰ τῇ γνωμοδοτήσῃ τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῶν ὁ Σύλλογος ἠγόρασεν ἀντὶ 300 δραχμῶν πολύτιμον συλλογὴν, ἣτις περιέχει διάφορα προϊόντα τῆς φαντασίας τοῦ λαοῦ καὶ δὴ καὶ δημοτικὰ ἔξομα, ἐπιμελῶς συλλεγένητα ὑπὸ τοῦ ἐκ Θήρας κ. Πεταλά.

Προτάσει τοῦ κ. Μιχ. Π. Λάμπρου ἀπεφάσισεν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος τὴν συγκάλεσιν Συνεδρίου τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων ἐν Ἀθήναις. Τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων τῶν ἰδρυμένων ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ Ἑλλάδι, τῷ κατὰ τὴν Εὐρώπῃ, Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν Ὀθωμανικῷ κράτει ὅπου κατοικοῦσιν Ἕλληνας ἔχοντες ἀκμαῖον τὸ τοῦ ἐθνισμοῦ αὐτῶν αἶσθημα, καὶ ἀλλαχοῦ ὅπου ἀποικίαι Ἑλληνικαὶ πολυπληθεῖς ἢ εὐχρίθμοι φέρουσι μεθ' ὑπερηφανείας τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα, σκοπὸς καὶ μέλημα εἶναι ἡ διὰ τῆς διαδόσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείσεως καὶ ἀγωγῆς ἀναζωπύρησις τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος καὶ ἡ ἄμυνα διὰ τῶν μέσων τούτων κατὰ τῶν ἐπιβουλευομένων τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Ἀναντίρρητον δὲ εἶναι ὅτι σωματεῖα ἔχοντα τὸν αὐτὸν γενικὸν σκοπὸν δύνανται διὰ τῆς μετ' ἀλλήλων συνεννοήσεως καὶ ἀνταλλαγῆς ἰδεῶν οὐ μόνον ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ ν' ἀναλάβῃ νέας διὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ δυνάμεις καὶ σκοπιμώτερον νὰ στρέψῃ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ κοινῆς συνεργασίας περὶ τινὰ δύναται ὁ κοινὸς σκοπὸς ἐπιωφελέστερον νὰ ἐπιδιώκῃται.

Ταῦτα λαβὼν ὑπ' ὄψιν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν περὶ συγκαλέσεως Συνεδρίου καὶ ἐξελέξατο ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τῶν κκ. Ἰω. Βάμβας, Γ. Ἀργυροπούλου, Μ. Π. Λάμπρου, Μ. Ναύτου, Σ. Π. Λάμπρου καὶ Ν. Γ. Φιλιππίδου καὶ ἐμοῦ ὡς προέδρου εἰς ἣν ἀνέθεσε τὴν μελέτην τῶν κατὰ τὴν συγκάλεσιν τοῦ Συνεδρίου ζητημάτων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ὑπέβαλεν εἰς τὸν Σύλλογον διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Σ. Π. Λάμπρου τὰς προτάσεις αὐτῆς

αίτινες και ἐγένοντο δεκταί, δι' ἐγκυκλίου δὲ ἀποσταλείσης πρὸς διάφορα σωματεῖα ἰδρυμένα ἐν Ἑλλάδι, τῇ Ὀθωμανικῇ κράτει και ἀλλαγῇ προσεκληθήσαν πάντα ἵνα ἀποστείλωσιν ἀντιπροσώπους εἰς Ἀθήνας τῇ 25 Μαρτίου πρὸς κοινήν συνεννόησιν περὶ τῶν δικφῶρων τρόπων καθ' οὓς δύνανται οἱ ἀπανταχοῦ ἑλληνικοὶ σύλλογοι ὡς ὠφελιμώτατα νὰ συνεργασθῶσιν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ ὃν ἕκαστος αὐτῶν προτίθεται. Εἰς τὸ Συνέδριον τοῦτο ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους 63 σωματεῖα, ὁ ὅλος δ' ἀριθμὸς τῶν ἀντιπροσώπων ἀνῆρχετο εἰς 97. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ τοῦ ἐπιτίμου αὐτοῦ προέδρου κ. Κ. Παπαρηγοπούλου και τῶν μελῶν αὐτοῦ κ. Τ. Φιλήμονος, Α. Μανσόλα, Ν. Καζάκη, Σπυρ. Π. Λάμπρου, Μ. Ναύτου, Μ. Π. Λάμπρου, Α. Τομπάκη και ἐμοῦ, οἵτινες και προητοίμασαν πᾶσαν τὴν προκαταρκτικὴν τοῦ συνεδρίου ἐργασίαν.

Τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου ταύτης τοῦ Συνεδρίου τῶν συλλόγων ὑπάρχουσιν ἤδη δεδημοσιευμένα, ἀπαλλάττουσι δ' ἐμὲ τῆς ὑποχρέωσως νὰ ὀμιλήσω διὰ μικροτέρων περὶ τοῦ Συνεδρίου· δημοσιευθήσεται δ' ἐν τῷ τεύχει τῆς λογοδοσίας και ἔκθεσις τῶν ἡμετέρων ἀντιπροσώπων πρὸς τὸν Σύλλογον περὶ τῶν κατὰ τὸ Συνέδριον, ἐξ ἧς θέλετε μάθει και τὰς σχετικὰς πρὸς τὸ ἡμέτερον σωματεῖον ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου. Ἐνταῦθα ὀφείλω νὰ ἐκφράσω τὰ ἐγκάρδια τοῦ Συλλόγου εὐχαριστήρια πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἰταλικῆς ἀτμοπλοικῆς εταιρίας *Φλόριο*, ἧτις τῇ αἰτήσει ἡμῶν ὑπεβίβασε κατὰ 50 τοῖς 0/0 τοὺς ναύλους τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐλθόντων ἀντιπροσώπων, και τὴν διεύθυνσιν τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοίας ἧτις ἀπέστειλεν ἐκ Σύρου και ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τὸ ὠραῖον ἀτμόπλοιον *Ἴρις* ὅπως χρησιμεύσῃ διὰ τὴν εἰς Μέγαρον ἐκδρομὴν τῶν μελῶν τοῦ Συνεδρίου.

Προκειμένου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο νὰ γείνη ἡ γενικὴ ἀπογραφή τῶν κατοίκων τοῦ βασιλείου, τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἠρώτησε τὸν ἡμέτερον Σύλλογον δι' ἐγγράφου του ἂν δύνανται ν' ἀναλάβῃ διὰ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὴν ἀπογραφήν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Ἀθηνῶν κατὰ τὴν μέθοδον τὴν ἤδη σχεδὸν γενικῶς παραδεδεγμένην, δηλ. διὰ δελτίων διανεμομένων εἰς τὰς οἰκογενείας. Ὁ Σύλλογος μετὰ προθυμίας ἀπεδέξατο νὰ συνδράμῃ τὴν κυβερνήσιν εἰς ἔργον ὠφελιμώτατον και σπουδαιότατον, κατὰ πρῶτον ἐφαρμοζόμενον παρ' ἡμῖν ὑπὸ μορφήν οὕτω τελείαν. Τὴν 8 λοιπὸν Ἀπριλίου τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου και ἕτεροι νέοι φίλοι τοῦ ἡμετέρου σωματείου, πρὸς οὓς ἐκφράζομεν ἐνταῦθα τὰς θερμοτάτας ἡμῶν εὐχαριστίας, ἐξετέλεσαν τὴν ἀπογραφήν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ παρὰ τῷ ὑπουργεῖῳ τῶν Ἐσωτερικῶν διευθυντοῦ τοῦ στατιστικοῦ γραφείου κ. Ἀ. Μανσόλα.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἐξέφρασε πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐπιτυχῇ ἐκτελέσει τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς και διέθεσεν ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου σωματείου δραχμὰς χιλίας ἐκ τοῦ διὰ τὴν ἀπογραφήν τῶν κατοίκων ἐν τῷ προϋπολογισμῷ σημειουμένου ποσοῦ.

Ὁ κ. Μιλτ. Δόξας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν ἑλλειψιν ἐκ τῆς ἡμετέρας γλώσσης πολλῶν ὄρων ἀναγομένων εἰς τὰς ἐπιστήμας και τὰς τέχνας και τὰς μεγίστας δυσκολίας τὰς ὁποίας ἐπιφέρει ἡ ἑλλειψις αὕτη εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὰς πρακτικὰς ἐπιστήμας, ἐπρότεινε εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ φιλολόγων και ἐπιστημῶνων πρὸς εὑρεσιν τοιούτων ὄρων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη οὐ μόνον τὴν καταδειχθεῖσαν ἑλλειψιν δύναται ν' ἀναπληρώσῃ, ἀλλὰ και νὰ προλάβῃ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν ὄρων ἐπιστημονικῶν και τεχνικῶν κακοζήλως και παρὰ τοὺς κανόνας και τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσης ἐσχηματισμένων ἢ μεταπεφρασμένων ὑπ' ἄλλου ἄλλως, νὰ καλύσῃ δὲ και τὸν κενεῶνα τὸν ἐπαπειλοῦντα τὴν μόλις παρ' ἡμῖν βλαστάνουσαν ἐπιστήμην. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ παρὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὅστις ἀνέθεσε τὴν ἐκλογὴν τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν ἐφορίαν. Ἡ δ' ἐφορεία ἐξέλεξε ὡς μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης τοὺς κκ. Κ. Σ. Κόντον, Ι. Πανταζίδην, Γ. Καραμήτσαν, Στ. Κρίνον, Θ. Βενιζέλον, Α. Κουμελᾶν, Ι. Πρωτόδικον, Μ. Δόξαν και Σ. Π. Λάμπρον. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν ἀνετέθη ἡ σύνταξις τοῦ κανονισμοῦ τῶν ἐργασιῶν τῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἐκλεχθεῖσα ὀλίγον πρὸ τῆς λήξεως τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, δὲν εἰργάσθη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι κατὰ τὸ παρὸν ἔτος θέλει ἀπαδείξει τὸ ὠφέλιμον τῆς συστάσεως αὐτῆς.

Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Ἐπαμεινώνδα Δεληγεώργη συνελθοῦσα ἡ ἐφορεία τοῦ Συλλόγου, μὴ οὔσης κατορθωτῆς τῆς συγκαλέσεως αὐτοῦ, ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλῃ στέφανον κατατεθησόμενον ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἀνδρός και ν' ἀκολουθήσῃ τὴν κηδείαν αὐτοῦ ἐν σώματι, ἀποστείλῃ δὲ συλλυπητήρια εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀνδρός. Ἡ ἐφορεία ψηφίζουσα τὰς ἀποφάσεις ταύτας οὐ μόνον διηρημήνευσε τὴν βαθυτάτην λύπην ἧτις τὰ μέλη τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὡς και πᾶσαν τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν κατέλαβεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πολυτίμου ἀνδρός, ἀλλ' ἐξέφρασε και τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου, διότι ὁ Δεληγεώργης πρῶτος κατιδὼν τὴν ὀφέλειαν ἣν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος παρέχει εἰς τὴν κοινωνίαν και ὅτι τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ διατιθέμενα χρήματα δὲν δίδονται μάταια, ἀλλὰ μεταβάλλονται εἰς ἔργα ἐπωφελῆ τῇ κοινωνίᾳ, ἐπρότεινε ὑπουργὸς ὢν τῶν Ἐσωτερικῶν τὴν χορήγησιν δραχμῶν διακοσίων κατὰ μῆνα εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον. Ὁ Σύλλογος ἐν συνεδριάσει αὐτοῦ ἐπεκύρωσε τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐφορείας και ἀπεφάσισε κατὰ τὴν πρότασιν αὐτῆς ἵνα τὸ ὄνομα τοῦ Δεληγεώργη ἀναγραφῇ ἐν τῇ στήλῃ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Συλλόγου, ἡ δὲ εἰκὼν αὐτοῦ ἀναρτηθῇ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων.

Ζήτημα σπουδαιότατον ὅπερ ἐπὶ πολὺ ἀπησχόλησε τὰ μέλη, τὸ τῆς κυριότητος τοῦ ἀγορασθέντος καταστήματος, ἐλύθη κατ' εὐχὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου και ἐν κοινῇ ἀπάντων ὁμοφωνίᾳ. Κατὰ τὴν ἀγορὰν δηλαδὴ τοῦ καταστήματος τοῦ Συλλόγου ἡ μὲν Σχολὴ κατέβαλεν ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ λαχείου

εισπραχθέντων χρημάτων και άλλων οικονομικών αυτής δραχ. 31,000, τα λοιπά δὲ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν δραχ. 61,500 τῆς ἀγορᾶς ἀνέλαβεν ὁ Σύλλογος νὰ πληρώσῃ τῇ Ἐθνικῇ Τράπεζῃ ἀπέναντι τοῦ πρὸς αὐτὴν ἐνυποθήκου ἐπὶ τῆς οἰκίας ταύτης χρέους αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δ' ἠγείροντο ἐκάστοτε διαταγμοὶ εἰς τίνας ἄρα ἀνήκει ἡ κυριότης, ὁ Σύλλογος προεκάλεσε γνωμοδότησιν τῆς κοσμητείας τῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν τῆς μόνης καταλλήλου νὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα. Ἡ κοσμητεία τῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν συζητήσασα τὸ ζήτημα ἀπεφάνθη ὅτι ἐπειδὴ ἡ Σχολὴ δὲν εἶναι καθίδρυμα διακεκριμένον οὐδὲ νομικὸν πρόσωπον, πᾶν ὅ,τι κέκτηται εἰς τὸ ταμεῖόν της ἀνήκει εἰς τὸν Σύλλογον· εἰδικῶς δὲ ὡς πρὸς τὸ κατὰστημα ἀπεφάνθη ἡ κοσμητεία ὅτι ἐπειδὴ πρὸς ἀγορὰν αὐτοῦ ἐγένετο χρῆσις χρημάτων τῆς Σχολῆς και ἰδίως τῶν ἐκ τοῦ λαχείου εἰσπραχθέντων, ἔχει τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν ὁ Σύλλογος νὰ παρέχῃ ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ αἰθουσῶν τὰς ἀναγκαιούσας αὐτῇ, ἐν γένει δὲ νὰ δαπανᾷ ὑπὲρ αὐτῆς και νὰ χορηγῇ ὅσον ποσὸν ἀναλογεῖ πρὸς τοὺς τόκους τῶν πρὸς ἀγορὰν τοῦ καταστήματος δοθέντων χρημάτων τῆς Σχολῆς και τῶν τοῦ λαχείου· ἐὰν δ' ἐν τῷ μέλλοντι ἡ Σχολὴ ἐκ τῶν κεφαλαίων της προσθέσῃ νέας ποσὰ πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ πρὸς τὴν Τράπεζαν χρέους ἕνεκα τοῦ καταστήματος, δέον νὰ ἀυξήσῃ και τὸ ποσὸν τῶν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς παρὰ τοῦ Συλλόγου δαπανωμένων ἢ χορηγούμενων· ἐν γένει δὲ ἡ κοσμητεία ἀπεφάνθη ὅτι πᾶν ὅ,τι δίδεται τῷ Συλλόγῳ ὑπὲρ τῆς Σχολῆς εἶναι ἠθικῶς ὑποχρεωσὶς ὁ Σύλλογος νὰ δαπανᾷ ὑπὲρ αὐτῆς. Μετὰ μακρὰν και πεφωτισμένην συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ἐγγράφου τῆς κοσμητείας, ὁ Σύλλογος ὁμοφώνως ἀπεφάσισεν ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτοῦ τῆς 23 Ὀκτωβρίου ὅτι ἡ γνώμη τῆς κοσμητείας ἔχει καλῶς και παρεδέξατο αὐτήν. Συνεπῶς ὠρίσθη ἐπιτροπὴ μελῶν τῆς ἐφορείας τοῦ Συλλόγου και τῆς κοσμητείας τῆς Σχολῆς, ἣτις, ἐξετάσασα τὸ οικονομικὸν ζήτημα και τὰς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις, ἀπεφάνθη ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παραχωρηθεῖσαι τῇ Σχολῇ αἰθουσαι ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς τόκους τοῦ ὑπ' αὐτῆς πρὸς ἀγορὰν τοῦ καταστήματος καταβληθέντος ποσοῦ.

Οὕτω δὲ λυθέντος τοῦ ζητήματος διὰ τῶν συντόνων ἐνεργειῶν τῆς τε κοσμητείας τῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν και τῆς ἐφορείας τοῦ Συλλόγου κατωρθώθη ὥστε τὸ πρὸς τὴν Τράπεζαν χρέος τοῦ Συλλόγου ὅπερ κατὰ τὴν ὑπογραφήν τοῦ συμβολαίου τῆς οἰκίας ἀνήρχετο εἰς δρ. 30,500 νὰ περιορισθῇ σήμερον εἰς δραχμὰς 18,000 μόνον ἐξ ὧν 12,735 κατετέθησαν ἐκ χρημάτων τῆς Σχολῆς και ὑπ' αὐτῆς, αἱ δὲ λοιπαὶ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, τὸ μὲν ἐξ ἰδίων χρημάτων, τὸ δὲ ἐκ χρημάτων διαφόρων ὑπὲρ τῆς Σχολῆς γενομένων εὐεργετικῶν ἐορτῶν και ἀπέναντι τῶν ὁποίων ὁ Σύλλογος θέλει καταβάλλει τὸν νόμιμον τόκον. Χρεωστοῦνται δ' ἔτι και τὰ εἰς χεῖράς μας κρατηθέντα χρήματα τοῦ πρώην ἰδιοκτήτου τῆς οἰκίας κ. Δ. Καψάλη ἀπέναντι τῆς ἀπαιτήσεως ἐπὶ τοῦ 1/4 τοῦ οἰκοπέδου τῆς Κυριακούλας Δρόλια, ὑποθέσεως ἣτις εὐρίσκεται εἰς τὰ δικαστήρια και ἥς ἡ λύσις θὰ λάβῃ προσεχῶς εὐχάριστον ὑπὲρ τοῦ

Συλλόγου τέλος, ὡς διὰ μακροτέρων ἀναφέρει ἡ ἐν τέλει τῆς παρούσης λογοδοσίας προσαρτωμένη ἐκθεσις τοῦ πληρεξουσίου δικηγόρου τοῦ Συλλόγου κ. Ἰωάννου Εὐκλείδου.

Ὡς ἐκ τοῦ συνελθόντος συνεδρίου αἱ μετὰ τῶν ἐλληνικῶν συλλόγων σχέσεις ἡμῶν ἐκραταιώθησαν και ἐπολλαπλασιάσθησαν, χαίρομεν δ' ὅτι πολλοὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ συλλόγων διὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ἐλθόντων ἀντιπροσώπων ἀνέθηκαν ἡμῖν τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων των ἐνταῦθα. Νέας δὲ συνήψαμεν σχέσεις τῇ αἰτήσει αὐτῶν μετὰ τῶν ἐξῆς σωματείων· 1) τοῦ ἐνταῦθα θεολογικοῦ συλλόγου ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, 2) τοῦ συλλόγου τῶν Κυπρίων ὁ Ζήνων, 3) τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει συλλόγου ὁ Ἐρμῆς, 4) ὁμοίως ὁ Παρθενών, 5) τῆς ἐν Βεθεκίῳ Κωνσταντινουπόλεως φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος, 6) τοῦ ἐν Χανίοις φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου ὁ Μίτρος, 7) μετὰ τῆς κεντρικῆς ἐφορείας τῶν σχολῶν Ἀμισσοῦ, 8) μετὰ τοῦ ἐν Λεμεσοῦ Κύπρου ἀναγνωστηρίου ἢ Ἰούστης, 9) μετὰ τοῦ ἐν Γενεύῃ ἐλληνικοῦ συλλόγου.

Και αἱ μετὰ τῶν ξένων δ' ἐπιστημονικῶν σωματείων σχέσεις ἡμῶν ἐξηκολούθησαν κραταιαί. Ὁ ἐν Πράγῃ μαθηματικὸς σύλλογος τῆς Βοημίας, ἡ ἐν Βελγίῳ βασιλικὴ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν, τὸ αὐτοκρατορικὸν γερμανικὸν ἱνστιτούτον, ὁ ἐν Ἀμερικῇ Σμιθσόνιος σύλλογος και αἱ ἐνταῦθα σχολαὶ Γερμανικὴ και Γαλλικὴ ἀπέστελλον ἡμῖν τακτικῶς τὰς δημοσιεύσεις των. Ἀπεστείλαμεν δὲ και ἡμεῖς τὰς λογοδοσίας ἡμῶν και τοὺς τρεῖς τόμους τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ πρὸς πάντα τὰ ξένα σωματεῖα ὅσα τιμῶσιν ἡμᾶς διὰ τῆς ἐαυτῶν φιλίας. Συνήψαμεν δὲ νέας σχέσεις μετὰ ξένων ἐπιστημονικῶν σωματείων, μετὰ τῆς ἐν Λονδίῳ συστάσεως ἐταιρίας πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐν Ἀγγλίᾳ και μετὰ τοῦ ἐν Λονδίῳ φιλελληνικοῦ κοιμητάτου, πρὸς ὃ ἀπεστείλαμεν τηλεγραφικῶς και τὰ ἡμέτερα ἐγκάρδια εὐχαριστήρια διὰ τὰς ζωηρὰς αὐτοῦ ἐνεργείας ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος. Ὁ πρόεδρος τοῦ φιλελληνικοῦ κοιμητάτου κ. Κάρολος Δίλκε εὐηρεστήθη τηλεγραφικῶς ὁμοίως νὰ εὐχαριστήσῃ ἐπὶ τούτῳ τὸν Σύλλογον.

Εἰς τὰς μετὰ τῶν ξένων ἐπιστημονικῶν σωματείων σχέσεις ἀνάγεται ἡ πρόσκλησις τοῦ ἡμετέρου σωματείου εἰς τὴν ἐπὶ τῇ δεκάτῃ ὀγδόῃ ἑκατονταετηρίδι τῆς καταστροφῆς τῶν πόλεων τῆς Καμπανίας ὑπὸ τοῦ Βεσουβίου γενομένην ἐν Πομπηῆς τελετῇ, σταλείσα ὑπὸ τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Ἰταλικοῦ βασιλείου κ. Μιχαὴλ Ruggiero. Ὄρισαμεν δ' ἡμετέρους ἀντιπροσώπους τοὺς κκ. Α. Κορδέλλαν, Σ. Π. Αζμπρον και Α. Φραβασίλην, τακτικὰ μέλη, και τὸν ἐν Νεαπόλει διατρίβοντα κ. Κ. Καραπάνον, ἐπίτιμον μέλος. Καὶ ὁ μὲν κ. Α. Φραβασίλης ἐκωλύθη νὰ ἀναχωρήσῃ, οἱ δὲ λοιποὶ δύο ἀναχωρήσαντες ἀντεπροσώπευσαν μετὰ τοῦ κ. Καραπάνου τὸν ἡμέτερον Σύλλογον. Ἐγένετο δ' εὐχάριστος δεκτοὶ και ἐδωρήθη αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῶν ἀνασκαφῶν διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου ὁ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐκδοθεὶς πολύτιμος περὶ Πομπηῆς τόμος. Ἡ ἐν τέλει

τῆς παρουσίας λογοδοσίας προσαρτωμένη ἔκθεσις τῶν ἡμετέρων ἀντιπροσώπων ἀναγράφει πλείονας λεπτομερείας περὶ τούτου. Ὁφείλω δὲ κατὰ καθήκον νὰ ἐκφράσω αὐτοῖς, ἀναλαβοῦσιν ἰδίᾳ δαπάνη τὴν ἐκπροσώπησιν τοῦ Συλλόγου, τὰ ἐγκάρδια ἀπάντων εὐχαριστήρια.

Εἶναι γνωστὸν ὑμῖν ὅτι πρὸ τεσσάρων ἐτῶν τῇ εὐσεβεῖ προτάσει τοῦ κ. Ἀχιλλέως Παράσχου ἀνεκομίσθησαν ἐκ Σμύρνης τὰ ὅσα τοῦ ἐν τῇ ξένη θανάτου ποιητοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ἄτινα, εὐλαβῶς διαφυλαχθέντα ὑπὸ τοῦ βιβλιοπώλου κ. Ἀθανασίου Ζαχαρίου, κατέκειντο ἐν δωματίῳ τινὶ τῆς ἐν Σμύρῃ Βυαγγελικῆς σχολῆς. Τὰ ὅσα ταῦτα ἔκτοτε ἔμμενον ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τοῦ ἀ' δημοτικοῦ νεκροταφείου, διότι καίτοι ἐπανελημμένως τὸ προσδρεῖον τοῦ Συλλόγου ἀπετάθη πρὸς τοὺς ἀρμοδίους ὅπως φροντίσωσι περὶ τῆς ἀξιοπρεποῦς ἐνταφιάσεως αὐτῶν, ἔνεκα τῶν περιστάσεων οὗτοι ἐφάνησαν ψυχροὶ πρὸς τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου Ἀθηναίων παραχωρήσαντος εὐγενῶς τάφον δωρεὰν ἐν τῷ ἀ' νεκροταφείῳ, ἡ ἐφορεία, ἐπομένη καὶ εἰς εὐχὴν ἐκφρασεῖσάν ἐν συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου, ἔκρινεν ὅτι δὲν ἠδύνατο ἐπὶ πλέον ν' ἀναβάλῃ τὴν ἐνταφίαν ἐκ τῶν ἐνόητων, τοῦτο ἐν νῷ ἔχουσα ὅτι τελετὴ ἀνταξία τοῦ ποιητοῦ ἠδύνατο νὰ γείνη τότε πρῶτον, ὅτε οἱ ἀρμοδίοι ἤθελον φροντίσει περὶ τῆς ἀνεγέρσεως μνημείου ἀξιοπρεποῦς ἐπὶ τοῦ τάφου, ὃν ὁ Σύλλογος ἰδίαις δαπάναις περιέφραξε διὰ κιγκλίδων. Οὕτως ἡ τελετὴ αὕτη ἐγένετο εὐλαβῆς μὲν ἀλλ' ἀπλή τῇ 15 Ἰουλίου παρισταμένων ἐκ τοῦ Συλλόγου τῶν μελῶν τῆς ἐφορείας. Ὁ ἱατρός δὲ κ. Α. Γούδας ἐξεφάνησεν αὐτόκλητος ἐπὶ τοῦ τάφου ὀλίγας λέξεις.

Ἡ δ' ἐφορεία τοῦ Συλλόγου συνισταμένη ἐξ ἐμοῦ ὡς προέδρου, τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Ι. Βάμβρα καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Τιμ. Ἀργυραπούλου ἀντικαταστήσαντος τὸν ἀναχωρήσαντα κ. Α. Σουλτάνην, τοῦ γενικοῦ γραμματέως κ. Μιχ. Π. Λάμπρου, τῶν ἐιδικῶν γραμματέων κκ. Α. Τομπάζη καὶ Α. Φαρσῆ, τοῦ ταμίου κ. Σπυρ. Κονοφάου, τοῦ ἐπιμελητοῦ τῆς βιβλιοθήκης κ. Π. Ι. Φέρμπου καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἀναγνωστηρίου κ. Α. Φραβεσίλη, ἀντικαταστήσαντος τὸν ἀναχωρήσαντα κ. Α. Μάνον, συνῆλθεν εἰς 19 συνεδριάσεις, τακτικῶς σκεπτομένη περὶ πάντων τῶν ἀφορώντων τὸν Σύλλογον καὶ ἐκτελοῦσα τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ. Εἰς πάντα αὐτῆς τὰ μέλη ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὴν ἀδελφικὴν ὑπαστήριξιν ἣν μοὶ παρέσχον. Ὁφείλω δὲ νὰ ἐκφράσω καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τὸν ἀκάματον ἐπίτιμον πρόεδρον κ. Κ. Παπαρρηγόπουλον.

Ὁ θεσμὸς τῶν ἐπιστημανικῶν ἐσπερίδων ἐπὶ τιμῆματι εἰσόδου περὶ οὗ ἠμίλησα ὑμῖν πέρυσιν, ἀναλαμβάνων τὴν προεδρείαν, ἐφηρμόσθη ἐπιτυχῶς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Χρηστομάνου, πολλοὶ δ' ἐνεγράφησαν εἰς αὐτὰς οἱ συνδρομηταί, πολλοὶ δὲ καὶ ἐφοίτων εἰς ἐκάστην αὐτῶν ἰδίᾳ. Ἰδίᾳ δὲ κυρίαί, πρὸς ἃς ἰδίως αἱ ἐσπερίδες αὐταὶ ἀπετείνοντο, δὲν ἔλειψαν νὰ προσέρχωνται τακτικῶς. Προεκνήρυχθησαν δὲ δώδεκα ἐκ τῆς χημείας, δέκα ἅμας ἐγένοντο

διότι, ὡς ἐκ τῶν περὶ τὸ συνέδριον ἀσχολιῶν τοῦ Συλλόγου, ὀλόκληρος μὲν σχεδὸν παρήλθε, χωρὶς νὰ ᾔηται δυνατὰ αἱ ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Συλλόγου συναθροίσεις, συνεπῶς δὲ διεκόπησαν καὶ τὰ δημόσια μαθήματα καὶ τὰ ἀναγνώσματα καὶ αἱ συνεδριάσεις. Αἱ δύο ἀπολειφθεῖσαι ἐσπερίδες ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν περυσινῶν θέλουσι γείνει ἐφέτος.

Κατὰ τὰς γενομένας 21 ἐκτάκτους συνεδριάσεις ἀνεγνώσθησαν κατὰ σειράν αἱ ἐξῆς διατριβαὶ μελῶν τοῦ συλλόγου:

- 1) Δημ. Πανταζῆ διατριβὴ ἐπιγραφομένη ὁ κυκλών.
 - 2) Π. Βεργωτῆ διατριβὴ ἐπιγραφομένη ὁ κόσμος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.
 - 3) Ἰγν. Μοσχάκη διατριβὴ περὶ ἕλισμοῦ.
 - 4) Ὁ κ. Ἀχ. Παράσχος ἀνέγνω τέσσαρα ἄσματα ἀνεκδότου ποιήματος αὐτοῦ ἐπιγραφομένου ἡ ἐπιτορκία.
 - 5) Ν. Καζάκη σκέψεις περὶ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μακιαβέλη.
 - 6) Κ. Βάμβρα πραγματεία περὶ Ἀλβανικῆς γλώσσης.
 - 7) Ν. Γ. Φιλιππίδου, πραγματεία ἐπιγραφομένη ἡ Μακεδονία τῷ 1821.
 - 8) Κ. Ξένου μελέτη περὶ τῆς κολάσεως τοῦ Δάντου.
 - 9) Παπαδοπούλου Κεραμέως διατριβὴ περὶ Ἀδαμαντίου Ῥυσίου.
 - 10) Μιχαὴλ Δέφνερ διατριβὴ περὶ τῆς γλώσσης ὡς μέσου πρὸς γνῶσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν λαῶν.
 - 11) Κ. Παπαρρηγοπούλου περὶ γένου Κωνσταντινου.
 - 12) Κ. Α. Παλαιολόγου περὶ τοῦ Ῥώσου ποιητοῦ Πούσκην ἐξεταζομένου ὡς φιλέλληρος.
 - 13) Θ. Βενιζέλου, περὶ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων.
 - 14) Π. Ματαράγκα, περὶ τῆς Ἄρω Ἡπείρου.
 - 15) Ὁ κ. Δημ. Κορομηλᾶς ἀνέγνω δραματίον αὐτοῦ ἐπιγραφόμενον ἀκτίς ἐν σκότει.
 - 16) Διον. Λάτα, διατριβὴ περὶ συγχρόνου ἀθείας.
 - 17) Ὁ κ. Ἀχ. Παράσχος ἀπήγγειλε ποίημα ἐπιγραφόμενον εἰς τὸν Χριστόν.
 - 18) Γ. Κρέμου, περὶ Θάρκης.
 - 19) Ἀθ. Πετρίδου, περὶ Ἰθάκης καὶ Μεσσηνίας.
 - 20) Κ. Α. Παλαιολόγου διατριβὴ ἐπιγραφομένη ὁ Ἑλληὴ κληρικὸς Σεραφείμ.
 - 21) Ν. Γ. Φιλιππίδου, περὶ καταστροφῆς τῆς Νιαούσης κατὰ τὸ 1821.
- Ὡς ἀνήγγειλα πέρυσιν, ἀναλαμβάνων τὴν προεδρείαν, τὰ δημόσια μαθήματα ὑπέστησαν μεταβολὴν τινὰ ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας, διδασκομένου μέρους ἐπιστήμης τινὸς ἐν μικρῷ ἀριθμῷ μαθημάτων οὕτως ὥστε οὔτε ὁ διδάσκων, οὔτε οἱ διδασκόμενοι ν' ἀποκάνωσιν ἐκ τῆς ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐξακολουθήσεως τοῦ μαθήματος, οὔτε ν' ἀποθαρρύνωνται εὐθὺς κατὰ

τὰ πρῶτα μαθήματα ἀκροώμενοι ξηρῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀρίσμων καὶ πραγματειῶν περὶ σκοποῦ καὶ μεθόδου τῆς διδασκομένης ἐπιστήμης.

Ἡ συρρὴ τῶν ἀκροατῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο καὶ τὸ ἐνδιαφέρον μεθ' οὗ οὗτοι ἠκροῶντο τοῦ διδάσκοντος ἀπέδειξαν ὅτι ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας ἐπέτυχε.

Τὰ δημόσια μαθήματα πληροῦσι σπουδαίαν ἀνάγκην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ. Ἄν ἡ παιδείσις κύριον σκοπὸν προτίθεται τὴν κατάληψιν τοῦ ἠθικοῦ καὶ ὕλικου κόσμου, ἡ ἡμετέρα παιδείσις χωλαίνει τὰ μέγιστα διότι οὔτε ἐν τοῖς σχολείοις οὔτε ἐν τῇ κοινωνίᾳ παρασκευαζόμεθα ἐπαρκῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἄλλαχοῦ οὐ μόνον ἡ ἐν τοῖς σχολείοις ἐκπαίδεσις εἶναι ποικιλωτέρα καὶ ἐμβριθεστέρα, ἀλλὰ συμπληροῦται καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ διὰ τῆς ἀναγνώσεως ποικίλων βιβλίων, περιοδικῶν συγγραμμάτων, ἐφημερίδων, πραγματευομένων περὶ παντὸς ἀναφυομένου ζητήματος καὶ συζητουσῶν αὐτὰ μετ' ἐμβριθείας καὶ ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας, καὶ διὰ τῆς ἀκροάσεως δημοσίων μαθημάτων. Παρ' ἡμῖν ἐλλειπόντων τῶν τριῶν πρώτων μέσων καὶ μὴ ὄντος δυνατοῦ, διὰ πολλοὺς λόγους, ταχέως τὰ μέσα ταῦτα νὰ δημιουργηθῶσιν ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, δὲν πρέπει νὰ παραμεληθῆ οὔτε παρὰ τοῦ Συλλόγου οὔτε παρὰ τῆς κοινωνίας τὸ μόνον ἀπομένον μέσον πρὸς μετάδοσιν ὠφελίμων γνώσεων εἰς τοὺς μὴ εὐτυχήσαντας νὰ φοιτήσωσιν εἰς σχολεῖα, ἢ καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐκ τῶν σχολείων ἀποκομισθέντων διδαγμάτων.

Ἐλπίζω ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος θέλουσιν οἷτε διδάσκοντες καὶ οἱ ἀκροαταὶ ἐπιδείξει τὸν αὐτὸν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ζῆλον περὶ τὰ δημόσια μαθήματα.

Κατὰ τὸ παρελθὸν δ' ἔτος ἐδίδαξαν οἱ ἐξῆς:

Ὁ κ. Ἰγνατίος Μοσχάκης Ἀπολογητικὰς ὀμιλίαις.

Ὁ κ. Ἰω. Βάμβας περὶ λουτρῶν.

Ὁ κ. Τιμολέων Ἀργυρόπουλος ἐκ τῆς Φυσικῆς περὶ ἠλεκτρισμοῦ.

Ὁ κ. Σπυρ. Π. Λάμπρος ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ὑπὸ Σίλλα μέχρι τοῦ 1821.

Ὁ κ. Ἀντώνιος Φραβασίλης περὶ συγχρόνου ἰταλικῆς φιλοσοφίας.

Ὁ κ. Ε. Δραγούμης ἀρχὰς μετεωρολογίας.

Μεταβαίνω νῦν εἰς τὰ ἀφορῶντα τὰς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου συντηρούμενας Σχολὰς ἀπόρων παιδίων, τὸ πρακτικώτατον τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Ἐν τῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν διευθυνομένη κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ὑπὸ τοῦ ἐφόρου αὐτῆς κ. Α. Διομήδους Κυριακοῦ καὶ τῶν κοσμητῶρων κκ. Στ. Ἰωαννίδου, Μιχαὴλ Ναύτη, Κωνστ. Αλαπαδαρίου, Κωνστ. Βάμβας καὶ Γεωργίου Δουροῦτη, ἀντικαταστήσαντος ὡς ταμίου τὸν προῶρως θανόντα προσφιλεῖ συνάδελφόν ἡμῶν Ἀριστείδην Ῥαγκαβῆν, ἐνεγράφησαν κατὰ τὸ ληξάν ἔτος 273, τακτικῶς δ' ἐφοίτησαν 185 προσερχόμενοι ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς τε

ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος, ὡς λεπτομερέστερον ἀναγράφει ἡ ἐν τέλει τῆς παρουσίας ἔκθεσις τῆς κοσμητείας. Ἐκ τῶν ἐγγραφέντων μαθητῶν ἀνήκον εἰς τὸ α' τμήμα 162, εἰς τὸ β' 63 καὶ εἰς τὸ γ' 48, ἐκ τῶν τακτικῶς δὲ φοιτησάντων ἀνήκον εἰς τὸ α' τμήμα 168, εἰς τὸ β' 43 καὶ εἰς τὸ γ' 34.

Ὡς συνήθως, περὶ τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐγένοντο αἱ δημόσιαι τῆς σχολῆς ἐξετάσεις, ἃς ἐτίμησεν ὁ Σ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, ὁ νομάρχης Ἀττικῆς καὶ πολλοὶ φιλόμουσοι καὶ φίλοι τῆς Σχολῆς. Εἰς τὰς ἐξετάσεις ταύτας, αἵτινες ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ἐπιτροπῆς ἐξεταστικῆς ἀποτελουμένης ὑπὸ τῶν κκ. Εὐγενίου Δεπάστα ἀρχιμανδρίτου, Ἰγνατίου Μοσχάκη, Σπυρ. Π. Λάμπρου καὶ τοῦ κοσμητῶρος κ. Στεφάνου Ἰωαννίδου, παρουσιάσθησαν ἐκ μὲν τοῦ ἀνωτάτου τμήματος 16 ἐξ ὧν ἀπελύθησαν 12, ἐκπληρώσαντες τὸν σκοπὸν τῆς Σχολῆς, εἰς οὓς καὶ ἐδόθη ὑπὸ τῆς κοσμητείας διπλωμα ἐνδεικτικὸν τῆς ἐν τῇ Σχολῇ προόδου καὶ συστατικὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν ἣ τῶν λοιποῦ θέλουσι ζῆσει τίμιοι καὶ ἠθικοὶ ἀποδιδόμενοι. Ἐκ τοῦ β' τμήματος ἐνεφανίσθησαν 23 καὶ ἐπροβιβάσθησαν 18, ἐκ δὲ τοῦ κατωτάτου ἐνεφανίσθησαν 20 καὶ ἐπροβιβάσθησαν 18. Μαθηταὶ δὲ περίπου 130 τοῦ κατωτάτου τούτου τμήματος, οἱ πλέον ἀρχάριοι, ὡς καὶ οἱ μὴ ἐμφανισθέντες ἐν ταῖς ἐξετάσεσιν ἐκ τῶν λοιπῶν τμημάτων θέλουσιν ἐξετασθῆ ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν διδασκάλων, ἀρχομένου τοῦ νέου ἔτους τῆς Σχολῆς.

Ἡ θεραπεία τῶν ἀπόρων παιδίων ἐγένετο καὶ ἐφέτος ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συναδέλφου καὶ ἰατροῦ τῆς σχολῆς κ. Ἰωάννου Βάμβας εἰς τὸν δημοσίᾳ ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου. Ἡ θεραπεία δ' ἐγένετο κατ' οἶκον, ὡσάκεις δὲ δεινὴ τις ἀσθένεια κατελάμβανε τινὰ τῶν μαθητῶν, ἀπεστέλλετο οὗτος εἰς τὸ νοσοκομεῖον· εἰς δὲ καὶ μόνος ἀπεβίωσε, παθῶν ἐξ ὀξυτάτης τῶν πνευμόνων φυματώσεως. Τῇ συμβουλῇ δὲ τοῦ ἰατροῦ ἕνεκα τῆς κατὰ τὸ θέρος ἐπελούσης ἐν τῇ πόλει ἐπιδημίας τυφοειδοῦς πυρετοῦ τὰ μαθήματα τῆς Σχολῆς διεκόπησαν ἀπὸ 1 Ἰουνίου μέχρι τῆς 15 Αὐγούστου.

Ἡ διδασκαλία, ὡς κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, οὕτω καὶ κατὰ τὸ ληξάν ἐγένετο δίωρος, μαθήματα δ' ἐδιδάχθησαν ἐν μὲν τῷ γ' τμήματι κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ κ. Ἀρ. Μαστοράκη, μετὰ δὲ ταῦτα, ἀπελθόντος τούτου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Γσαλίκη τὰ ἐξῆς· Ἀνάγνωσις ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ ἐπιγραφομένου «οἱ ἐκ μικρῶν τεχνιτῶν μεγάλοι ἄνδρες» μετὰ τεχνολογικῶν παρατηρήσεων, γραμματικῆ, ἑλληνικῆ ἱστορία μετὰ γεωγραφικῶν παρατηρήσεων, ἱερὰ κατῆχησις, καὶ ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς αἱ ἀπλὰὶ πράξεις μετὰ τῶν κλασμάτων. Ἐν τῷ β' ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Οἰκονόμου ἐδιδάχθη ἀνάγνωσις, γραφή, ἱερὰ ἱστορία καὶ ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς αἱ ἀπλὰὶ πράξεις. Τέλος ἐν τῷ α' τμήματι, διηρημένῳ ἕνεκα τῆς πληθύσεως τῶν μαθητῶν εἰς δύο τάξεις, ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου κ. Μ. Παυλίδου καὶ τοῦ βοηθοῦ κ. Δ. Καραβῆ, ἀποφοίτου τῆς ἡμετέρας σχολῆς, ἀνάγνωσις, γραφή, ἀριθμησις, καὶ ἀπὸ μνήμης μέρη τινὰ ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης.

Ἀπὸ κοινοῦ δὲ καὶ εἰς τὰ τρία τμήματα ἐδιδάχθη μετ' ἀξιεπαίνου προθυμίας καὶ ἀμισθί ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Ῥαδείου κ. Ι. Ἐνίγγ ἐπὶ μίαν κατὰ πᾶσαν Τετάρτην καὶ Σάββατον ὥραν τὸ μάθημα τῆς φωνητικῆς μουσικῆς.

Ἡ κοσμητεία τῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν μεταξὺ τῶν ἄλλων διαφόρων αὐτῆς ἀποφάσεων διώρισε καὶ παιδονόμον τῶν μαθητῶν, ὅπως ἐπιβλέπη αὐτοὺς ἐκτὸς τῆς σχολῆς, εἰσήγαγε δὲ εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα τὸν ἄπορον μαθητὴν Β. Πολίτην, ἐν τῷ μέλλοντι δὲ τῆ ἀποφάσει τοῦ συμβουλίου τοῦ ὀρφανοτροφείου θὰ εἰσάγη κατ' ἔτος δύο τῶν μαθητῶν τῆς τοῦ διακριθέντος ἐπὶ τε διαγωγῆ καὶ ἐπιμελείᾳ. Ἀπεφάσισε δ' ἡ κοσμητεία καὶ τὴν ἴδρυσιν κοιτῶνων τῶν ἀπόρων παιδῶν, ὅπερ θέλει συζητηθῆ ἐν ταῖς πρώταις μετὰ τὰς διακοπὰς συνεδριάσεσι τοῦ Συλλόγου.

Τὰ δὲ οἰκονομικὰ τῆς Σχολῆς εἶχον ὡς ἐξῆς· εἰσπράχθησαν ὑπὸ τοῦ ταμίου αὐτῆς δρ. 5770,20, ἐδαπανήθησαν 5692,65 καὶ ἔμεινε περίσσευμα δραχμῶν 77,55. Εἰς τὰ ἔσοδα ταῦτα δὲν περιλαμβάνονται ἔσοδά τινα εἰσπραθέντα ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ ταμίου τοῦ Συλλόγου καὶ ἄτινα κατετέθησαν εἰς τὴν Τράπεζαν πρὸς ἀπόσβεσιν μέρους τοῦ χρέους τοῦ καταστήματος. Ἐν ταῖς κατ' ἰδίαν ἀπολογισμοῖς τῶν ταμιῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς Σχολῆς ἐμφαίνονται τὰ ποσὰ ταῦτα. Τὰ ἔσοδα δὲ προῆλθον ἐκ διαφόρων δωρεῶν καὶ εὐεργετικῶν ἐορτῶν αἵτινες διενηργήθησαν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς. Ἐκ τῶν δωρεῶν σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ τοῦ μεγάλου τῆς Σχολῆς εὐεργέτου κ. Μιχαὴλ Κατσιμπάλη, ὅστις καὶ πάλιν ἀπέστειλε κατὰ διαφόρους δόσεις τῇ Σχολῇ δραχμὰς 1354,20. Ἔρχονται δὲ κατόπιν ἄλλαι σπουδαῖαι δωρεαὶ ἡ τοῦ κ. Θ. Ῥοδοκανάκη ἐτησίᾳ συνδρομῇ ἐκ δραχμῶν 250 καὶ ἡ ἐτησίᾳ τοῦ κ. Κ. Νέγρη ἐκ δραχμῶν 100. Ἐκ τῶν ἐφάπαξ δὲ ἡ τοῦ κ. Ἀντωνίου Ῥοδοστάμου ἐκ δραχμῶν 112 καὶ ἡ τοῦ κ. Λέοντος Νοταρᾶ ἐκ δραχμῶν 112, ἔτι δὲ τὸ ἐκ δραχμῶν 100 κληροδότημα τῆς Ἀσπασίας Δαμεσίνα.

Ἄλλ' αἱ τῆς Σχολῆς τακτικαὶ εἰσπράξεις εἰσὶ τόσον γλίσχραι, ὥστε πρὸς συντήρησιν αὐτῆς ἡ ἐφορεία τοῦ Συλλόγου καὶ ἡ κοσμητεία αὐτῆς ἐσκέφθησαν νὰ λάβωσι διάφορα μέτρα ὅπως προκαλέσωσιν ἐκτάκτους ὑπὲρ αὐτῆς εἰσπράξεις. Οὕτω δὲ, ὅπως καὶ κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, ἡ ἔταιρία τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ σιδηροδρόμου διωργάνισε πρὸς ὄφελος τῆς Σχολῆς ἑκτακτον ἐορτὴν ἐν Φαλήρῳ ἧς μετέσχε καὶ πάλιν ἀφιλοκερδῶς ὁ μουσικὸς θίασος τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα, τὸ ἥμισυ δὲ τῶν εἰσπράξεων διέθεσεν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς. Καὶ πρὸς τὴν ἔταιρίαν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ πρὸς τὸ αἰετοτε πρὸς τὰ καλὰ πρόθυμον συμβούλιον τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα ἐκφράζομεν τὰς ἡμετέρας εὐχαριστίας.

Ὁ δραματικὸς θίασος *Mérandros* ἔδωκεν ἐν τῷ θεάτρῳ Ἀπόλλωνι εὐεργετικὴν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς παραστάσιν, ἐφ' ᾧ πολλὰς ὀφείλομεν τοῖς ἀπαρτίζουσιν αὐτὸν χάριτας.

Πλὴν τούτων ἡ ἐφορεία ἠναγκάσθη νὰ προσφύγη καὶ εἰς ἄλλα μέσα. Οὕτως ἀδεία τοῦ Συλλόγου διωργάνισε συναυλίαν ἐν τῷ ἡμετέρῳ καταστήματι καὶ χορὸν εὐεργετικὸν ἐν τῇ εὐμενῶς παραχωρηθείσῃ πρῶην οἰκίᾳ Σίνα. Τῆς συναυλίας μετέσχον κύριοι καὶ κυριαὶ ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς ἡμετέρας κοινωνίας καὶ μουσικοδιδασκαλοὶ ἐκ τῶν διακεκριμένων, πρὸς οὓς πάντας καὶ ἤδη δημοσίᾳ ἐκφράζομεν τὰ ἐγκάρδια ἡμῶν εὐχαριστήρια. Τὸν χορὸν δ' ἀνέλαβον ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν προστασίαν αἱ εὐγενεῖς κυριαὶ Εὐθυμία Α. Κουμουνοῦρου, Χαρίκλεια Ν. Μαυροκορδάτου καὶ Ἰφιγένεια Α. Συγγροῦ, ἐκθύμως ἐργασθεῖσαι πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ, ὅπερ καὶ κατωρθώθη πληρέστατα. Εἰς τὰς κυρίας ταύτας, αἵτινες διὰ τοῦ ὠραίου παραδείγματός των παρέσχον πολῦτιμον τῇ Σχολῇ βοήθειαν, ἐκφράζομεν τὴν βαθεῖαν τοῦ Συλλόγου εὐγνωμοσύνην.

Αἱ δ' ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Σχολαὶ τῶν ἀπόρων παιδῶν εἰργάσθησαν ὁμοίως ἐπιτυχῶς τὸ λῆξαν ἔτος, ἡ δ' ἐν Σύρῳ ἀδεία καὶ ἐγκρίσει τοῦ Συλλόγου κατήρτισεν ἐκ παιδῶν τῆς Σχολῆς μουσικὸν θίασον, προμηθευθεῖσα τὰ ὄργανα ἐκ Βιέννης. Ὁ θίασος οὗτος ὦν καὶ διὰ τὴν Ἐρμούπολιν ἀναγκαῖος πολλὴν ὠφέλειαν θέλει προσενήσει καὶ αὐταῖς τοῖς μαθηταῖς, οἵτινες οὕτως εὐρίσκουσιν ὠραῖον στάδιον βίου.

Ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολῶν ὁ σύλλογος διέλυσε τὴν ἐν Χαλκιδί, διότι δυστυχῶς ἐπέσθη ὅτι τὰς θυσίας αὐτοῦ ὁ τόπος δὲν ἐξετίμα, οὕτω δὲ διὰ τῶν χρημάτων αὐτοῦ καὶ μόνων ἡ ἐν λόγῳ Σχολῇ ἀδύνατον ἦτο νὰ διατηρηθῆ.

Ὁ ἐν Κορθίῳ τῆς Ἄνδρου σύλλογος *Σύνδεσμος* συνέστησεν ἐν τῷ χωρίῳ Γιαννησέφ τῆς νήσου ταύτης Σχολὴν ἀπόρων παιδῶν. Τὴν σχολὴν ταύτην δι' ἐγγράφου τοῦ ὁ σύλλογος *Σύνδεσμος* ἐζήτησε νὰ θέσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἡμετέρου σωματείου, ἐξαιτούμενος ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως αὐτῆς δραχμὰς 240 κατ' ἔτος. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἀποβλέπων εἰς τὸ ὠφέλιμον τοῦ σκοποῦ καὶ τὸν ζῆλον καὶ τὴν φιλομουσίαν τῶν ἐν Ἄνδρῳ ἀποτελούντων τὸν ἐν λόγῳ σύλλογον ἀπεδέξατο τὴν τε προστασίαν καὶ τὴν παροχὴν τῶν δραχμῶν 240 ἐτησίως.

Συμφώνως πρὸς εὐχὴν ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ἡ ἐφορεία ἀπεφάσισε τὴν σύστασιν Σχολῆς ἀπόρων παιδῶν κατὰ τὴν ἐν Ἡλείᾳ ἀποικίαν τῶν Ἑλληνοαλβανῶν, πρὸς σύστασιν δὲ τῆς σχολῆς ταύτης καὶ ἐξέτασιν ἄλλων τινῶν ἀντικειμένων ἀναγομένων εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἀποικίαν ἀπεστάλη ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κκ. Κ. Βάμβα, Γ. Δουρούτη καὶ Κ. Λαμπαδαρίου. Ἡ πρὸς τὸν Σύλλογον ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης δημοσιευθήσεται ἐν τῷ τεύχει τῆς λογοδοσίας. Ἡ ἐν τῇ ἀποικίᾳ τῶν Ἑλληνοαλβανῶν Σχολῇ συνέστη ἤδη καὶ λειτουργεῖ τακτικῶς, φοιτῶντων εἰς αὐτὴν οὐ μόνον παιδῶν ἀλλὰ καὶ προβεβηκότων τὴν ἡλικίαν, δεικνυόντων καὶ τούτων μέγιστον ζῆλον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Κατὰ τὴν σύστασιν τῆς Σχο-

λῆς ταύτης συνέδραμε τὸν Σύλλογον τὰ μέγιστα ἢ κυβέρνησις, πρὸ πάντων δὲ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδευσεως ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς ἐφ' ᾧ ἐκφράζομεν τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν ὑπουργὸν κ. Ἀνδρέαν Αὐγερινόν. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὴν μεταβῆσαν παρὰ τῆ ἐν Ἡλείᾳ ἀποικίᾳ τῶν Ἑλληνοαλβανῶν ἐξέφρασαν οἱ ἀποικοὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα ὁ Σύλλογος ὀρίσῃ ὄνομα διὰ τὸ παρ' αὐτῶν κτισθὲν χωρίον. Ἀργούντος τοῦ Συλλόγου ἡ ἐφορεία ὠνόμασε τὸ χωρίον τοῦτο Νέα Πικέρνην διότι ἐκ τῆς Πικέρνης τῆς Ἠπείρου κατάγονται οἱ πρῶτοι εἰς Ἰταλίαν ἀποικήσαντες Ἑλληνοαλβανοί. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη διὰ Βασιλικῆς Διατάγματος εἰς τὸ χωρίον τῶν Ἑλληνοαλβανῶν.

Γενομένης προτάσεως περὶ συστάσεως Σχολῆς ἀπόρων παιδῶν ἐν Γυθείῳ, ἀνεβλήθη ἡ σύστασις τῆς Σχολῆς ταύτης εἰς τὸ μέλλον ἕνεκα ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων πρὸς τοῦτο χρηματικῶν πόρων.

Ἀπερασίσθη ἡ σύστασις παραρτήματος τῆς σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν Ἀθηνῶν διὰ τὰ χωρία Βραχάμη, Τράχωνες, Χασάνη, Καρὰ τοῦ δήμου Ἀθηναίων ὅπου οὐδὲν σχολεῖον οὐδὲ διδάσκαλος ὑπάρχει, ἀνετέθη δὲ εἰς τὴν ἐφορίαν τοῦ Συλλόγου ἡ περὶ συστάσεως τοῦ σχολείου τούτου φροντίς. Αἱ προσπάθειαι ὅμως τῆς ἐφορείας περὶ συστάσεως αὐτοῦ ἐματαιώθησαν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἕνεκα τῆς μικρᾶς προθυμίας, τὴν ὁποίαν ἐδειξάν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων ὑπὲρ τοῦ ἐν λόγῳ σκοποῦ.

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος τὰ μὲν ἔσοδα τοῦ Συλλόγου ἀνήλθον εἰς 27,059.77 δραχμᾶς, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς δραχμᾶς 24,816.93, ὥστε ἔμεινε περίσσευμα ἐκ δραχμῶν 2,242.84. Τὸ εἰσπραχθὲν ποσὸν εἶναι ὑπερδιπλάσιον τοῦ προϋπολογισθέντος, τοῦτο δὲ καὶ διότι ἔκτακτα ἔσοδα εἰσῆλθον εἰς τὸ ταμεῖον, ὡς τὰ τοῦ εὐεργετικοῦ χοροῦ ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν καὶ τὰ τῆς ὑπὲρ αὐτῶν εὐεργετικῆς συναυλίας, καὶ διότι δωρεαὶ ἱκαναὶ ἐγένοντο. Μεταξὺ τῶν δωρεῶν κατὰ πρῶτον λόγον ὀφείλω νὰ καταριθμήσω τὴν αὐξήσιν τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἀπὸ δραχμῶν 200 εἰς δραχμᾶς 300 κατὰ μῆνα καὶ τὴν χάριν τῆς γενομένης ἀπογραφῆς δωρεῶν πρὸς τὸν Σύλλογον 1000 δραχμῶν. Δι' ἀμφοτέρωτα ταῦτα ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου καὶ ἐνταῦθα δημοσίᾳ πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν κ. Ἀλ. Κουμουνοῦρον, ὅστις πάντοτε πρόθυμος ἐπῆλθεν ἀντιλήπτωρ εἰς τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τὰς αἰτήσεις.

Πλὴν τούτων συνεισῆνεγκον εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου καὶ οἱ ἐξῆς. Εἷς ἐκ τῶν ἔξωθεν ἐλθόντων ἀντιπροσώπων εἰς τὸ συνέδριον τῶν συλλόγων δραχμᾶς 560, ἡ κυρία Λουκία Α. Ραγκαβῆ δραχμᾶς 336. Ἔτι δὲ διάφοροι ἀνώνυμοι εὐηρεστήθησαν νὰ καταβάλωσι μέρος τῶν δαπανῶν ἃς ἀπῆντησε ὁ Σύλλογος πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ συνεδρίου τῶν συλλόγων καὶ ἀξιοπρεπῆ τῶν ἔξωθεν ἐλθόντων ἀντιπροσώπων ὑποδοχῆν. Διὰ πάντα ταῦτα τὰ εὐάρεστα

ἀποτελέσματα χάριτες πολλαὶ ὀφείλονται εἰς τὸν δραστήριον τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ταμίαν κ. Σ. Κονοφάον.

Προκειμένου δὲ περὶ δωρεῶν, ὀφείλω νὰ μνημονεύσω τῆς ἐνταῦθα ὑποδιευθύνσεως τῆς ἐλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, ἣτις δὲν παύει, οἰασδήποτε περιστάσεως παρουσιαζομένης, νὰ παρίσταται ἀρωγὸς τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Οὕτω καὶ τὰς ἀποστολὰς βιβλίων καὶ λογοδοσιῶν εἰς τε τὰς ἐπαρχιακὰς σχολὰς καὶ τὰ ἀντεπιστέλλοντα μέλη διαβιβάζει εὐμενῶς καὶ τὰ εἰσιτήρια παρέσχε δωρεὰν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀντιπροσώπους τοὺς μεταβάντας πρὸς ἐγκατάστασιν τῆς ἐν Νέᾳ Πικέρνῃ σχολῆς τῶν Ἑλληνοαλβανῶν.

Ἡ δὲ βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου καὶ τὸ ἡμέτερον ἀναγνωστήριον παραλλήλως συμβαδίζουσιν ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐπιμελητῶν αὐτῶν κκ. Π. Ι. Φέρμπου καὶ Α. Φραβασίλη, τοῦ τελευταίου τούτου ἀντικαταστήσαντος τὸν ἀπελθόντα τῶν Ἀθηνῶν κ. Α. Μάνον. Οὕτω δὲ πληθυνθέντος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τόμων τῆς βιβλιοθήκης, βιβλιοθήκαι νέαι κατεσκευάσθησαν καὶ εὐχερῆς οὕτω κατέστη ἡ κατάταξις τῶν βιβλίων. Βιβλία δ' ἐδωρήθησαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ λήξαντος ἔτους ἐν συνόλῳ 475. Μνείας δ' ἄξια εἶναι αἱ δωρεαὶ τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου ἡ τῆς χάρας τοῦ Σοφοκλέους Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, καὶ ἡ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ ἀντεπιστέλλοντος μέλους κ. Στ. Α. Βλαστοῦ. Πρὸς τοὺς δωρητὰς τούτους ἐγκαίρως ὁ Σύλλογος ἐξέφρασε τὰς ἐαυτοῦ εὐχαριστίας. Τὸ δὲ ἀναγνωστήριον κέκτηται ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ὑπὲρ τὰ 100, τὰ μὲν δωρούμενα, τὰ δὲ καὶ ἀγοραζόμενα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Τῆ αἰτήσῃ δὲ τοῦ ἐφόρου τοῦ βουλευτηρίου κ. Γ. Φιλήμονος, ὁ Σύλλογος παρεδέξατο ὅπως ἐκ τῶν ἐλληνικῶν ἐφημερίδων αἱ χωριστὰ φυλαττόμεναι δωρηθῶσι τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς βουλῆς, πρὸς πλουτισμὸν τῆς κόποις τοῦ κ. Φιλήμονος καταρτισθεῖσης πλουσίας σειρᾶς τῶν ἐλληνικῶν ἐφημερίδων. Εἰς ἀντίδωρον δὲ τῆς μικρᾶς ἡμῶν δωρεᾶς ὁ ἀποστείλῃ προσεχῶς ὁ κ. ἔφορος σειρὰν ἱστορικῶν βιβλίων ἐκ τῶν διπλῶν τῆς βιβλιοθήκης τῆς βουλῆς.

Ὡς συνήθως, περὶ τὸ τέλος τοῦ λήξαντος ἔτους ἐγένοντο αἱ ἀρχαιρεσίαι, καθ' ἃς ὁ Σύλλογος ἐξέφρασε πλήρη τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ πρὸς τοὺς διοικήσαντας τὰ κατ' αὐτὸν τὸ λήξαν ἔτος, ἐκλέξας καὶ πάλιν πάντας τοὺς αὐτοὺς, τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν τε ἐφορείαν τοῦ Συλλόγου καὶ τὴν κοσμητείαν τῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.

Ἐπὶ τῇ ἐμπιστοσύνῃ ταύτῃ ὑπερήφανος καὶ ἐγὼ εὐχαριστῶ τὸν Σύλλογον ἐν ὀνόματι καὶ τῶν συναδέλφων μου καὶ εὐχομαι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος πλείονα καὶ καλλίονα ν' ἀναγγείλω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΣ

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ.

ΤΗ. 25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1879

Είκοσι παρήλθον ἔτη ἀφ' ἧς ἐξέδωκα τὰ πρῶτα τῆς Ἱστορίας μου βιβλία. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τὰ μὲν κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος χρόνους οὐδαμῶς σχεδὸν ἐν τοῖς καθόλου ἠλλοιώθησαν, ἐπέτειλεν ὅμως εἰς τὸν ὀρίζοντα ἡ ἀληθινὴ ζωὴ, ἡ πραγματικὴ ζωὴ τῶν αἰώνων, οὔτινες ἐλέγοντο μέχρις ἐσχάτων μυθικοί. Ἡ συγκριτικὴ μυθολογία, ἡ ἀσφαλεστέρα ἀνάγνωσις τῶν ἱερογλυφικῶν τῆς Αἰγύπτου, ἡ ἀνακάλυψις τῆς Νινευθ, αἱ ἀνασκαφαὶ αἱ γενόμεναι εἰς Κογιουντζίκ καὶ εἰς Νιμρούδ, ἡ ἐξήγησις τῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς, αἱ λυκικαὶ καὶ αἱ φρυγικαὶ ἐπιγραφαί, τὰ πρόσφατα ἐν Κύπρῳ, ἐν Θήρῃ, ἐν Τρωάδι καὶ ἐν Μυκῆναις εὐρήματα, ἡ ἀκριβεστέρα μελέτη τῶν ἐρειπίων τῆς Λυκοσοῦρας, τῶν Μυκηνηῶν, τῆς Τίρυνθος καὶ τοῦ Ὁρχομενοῦ, ἠγειραν ἀπὸ τῶν τάφων ἐν οἷς ἔκειντο, ἡ ἀφανῆ ἢ ἀνερμήνευτα, τσαῦτα γεγονότα, ὥστε εὐλόγως δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι προέκυψεν εἰς φῶς νέος ὀλόκληρος ἱστορικὸς κόσμος.

Ὁ ἐπιχειρῶν ἄλλοτε νὰ ὀμιλήσῃ περὶ τῶν χρόνων τῶν προηγηθέντων τῆς Δωρικῆς κατακτῆσεως, ἠναγκάζετο νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ δύο συστημάτων, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἦτο ἐπισφαλές, τὸ δὲ ἀνεπαρκές· ἠναγκάζετο ἢ νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς παλαιὰς ῥήσεις τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν καὶ τὰς μεταγενεστέρας αὐτῶν συμπληρώσεις καὶ διασκευάς, ἢ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐρμηνείαν τῶν ῥήσεων τούτων καὶ συμπληρώσεων καὶ διασκευῶν. Τὴν σήμερον δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι πᾶσαι αἱ ἐρμηνεῖαι ἀπέβησαν ἄγονοι, διότι γεγονότα μεμαρτυρημένα ἐπελθόντα ἐκύρωσαν τινὰ ἐκ τῶν συμπερασμάτων αὐτῶν. Ἀλλὰ αἱ οὕτω κυρωθεῖσαι ἐρμηνεῖαι εἶναι εὐάριθμοι· αἱ δὲ ἀνυπόστατοι εἰκασίαι, καὶ οἱ βεβιασμένοι συνδυασμοὶ, καὶ τὰ αὐτογνώμονα συμπεράσματα, ὧν ὅλων ὁ ἀριθμὸς ἐπολλαπλασιάζετο καθ' ὅσον ἐπολλαπλασιάζοντο καθ' ἡμέραν οἱ ἐρμηνευταί, ἐκινδύνευον ν' ἀντικαταστήσωσι νέαν μυθολογίαν ἀντὶ τῆς ἀρχαίας ἢν εἶχον τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐξηγήσωσιν. Ἡ δὲ αὐτούσιος οὕτως εἰπεῖν ἀναγκαφὴ τῶν παλαιῶν ῥήσεων εἶχε μὲν τὸ προτέρημα ὅτι ἐδίδασκεν ἡμῖν τί οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ ἐπρέσβευον περὶ τοῦ Κρονίου αὐτῶν παρελθόντος, δὲν ἔπειθεν ὅμως ἡμᾶς ὅτι εἰκόνιζε τὰ πραγματικὰ γεγονότα τῆς πρώτης περιόδου τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν καὶ κατεξεγείρετο κατὰ τῆς φυσικῆς ῥοπῆς ἢν ἔχει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τοῦ νὰ ἀνεύρῃ τὴν ἀπὸ αὐτοῦ κρυπτομένην ἀλήθειαν. Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸν μυθικὸν ἐκεῖνον κόσμον ἔπασχε τῇ ἀληθείᾳ μέχρι τινὸς ὅ,τι

συμβαίνει εἰς τὸν περιφερόμενον ἐντὸς χοροῦ προσωποφόρων καὶ μετμηφιμένων. Οἱ κομποὶ καὶ πολλάκις ἀλλόκοτοι ἱματισμοὶ, οἱ ἀσυνάρτητοι, εἰ καὶ πολλάκις εὐφρεῖς λόγοι, οἱ πλαστοὶ τρόποι, αἱ πεποιημένα φωναὶ τοῦ ἀλλομόρφου ὀμίλου τέρπουσι κατ' ἀρχὰς τὸν θεατὴν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παράγεται ἐν αὐτῷ ὁ πόθος τοῦ νὰ γνωρίσῃ τοὺς ἀληθεῖς ἀνθρώπους τοὺς κρυπτομένους ὀπισθεν τῶν προσωπίδων καὶ τῶν μεταμφίσεων· πλανώμενος δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς περὶ τούτου προσπαθείας αὐτοῦ, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ χοροῦ ὡς ἀπὸ ὀνείρου τινὸς μᾶλλον ἢ ἀπὸ κόσμου πραγματικοῦ.

Νῦν τὰ πράγματα μετέβαλον ὄψιν. Δὲν θέλομεν ἰσχυρισθῆ ὅτι τὰ πάντα ἠρμηνεύθησαν, ἀλλὰ τὰ πυκνὰ νέφη ἅτινα πρότερον ἐκάλυπτον τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἐνιαχοῦ μὲν παντελῶς ἐξέλιπον, πολλαχοῦ δὲ ἠραιώθησαν, ὥστε ἀνδὲν δυνάμεθα ἔτι νὰ γράψωμεν συνεχῆ ἱστορίαν τῶν πρὸ τῆς δωρικῆς κατακτῆσεως περιπετειῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐπιτρέπεται ὅμως νὰ πιστώσωμεν τὰ κυριώτατα κεφάλαια τῆς περιόδου ταύτης κατὰ τοὺς ἀκριβεστέρους ὄρους τῆς νεωτέρας ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς γλώσσης αὐτοῦ εἶχον ἐξακριβωθῆ πρὸ ἱκανοῦ χρόνου. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς, περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἐγνώσθη ἡ σανσκριτικὴ, ἡ συγκριτικὴ γλωσσολογία ἀπέδειξεν ὅτι ἡ γλώσσα τῶν Βραχμάνων, ἡ ἀρχαία Περσικὴ, ἡ Ἑλληνικὴ, ἡ Λατινικὴ, ἡ Κελτικὴ, ἡ Τευτονικὴ καὶ ἡ Σλαυικὴ εἶναι γλώσσαι ἀδελφαὶ καὶ ἑτεροιώσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου. Ἐντεῦθεν δὲ ἀπέβη πρόδηλον, ὅτι ἅπαντα ταῦτα τὰ ἔθνη ἦσαν κλάδοι ἐνὸς κοινοῦ μεγάλου κορμοῦ. Τῆς συγκριτικῆς ὅμως μυθολογίας ἢ μᾶλλον θεολογίας αἱ πρῶται ἀρχαί, δὲν ἐτέθησαν εἰμὴ πρὸ τριάκοντα περίπου ἐνιαυτῶν. Διὰ τῶν ἐργασιῶν δὲ τῆς νέας ταύτης ἐπιστήμης, βαθμηδὸν ἔκτοτε ἀναπτυχθείσης, διηκρινήθη ἡ τε ἀρχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρησκευάματος καὶ ὁ λόγος τῆς πολυθεϊκῆς αὐτοῦ διασκευῆς.

Ὅτι τὰ ὀνόματα τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Οὐρκανοῦ εἶναι ἀπαράλλακτα τὰ σανσκριτικὰ Dyaus καὶ Varunas, εἶναι βεβαίως γεγονὸς διδακτικόν. Καὶ οὐδὲν ἤττον διδακτικόν εἶναι ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Προμηθέως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ σανσκριτικὸν pramathyas, παρχγόμενον ἐκ τῆς λέξεως pramantha, ἣτις σημαίνει τὸν πορίζομενον πῦρ διὰ τῆς προστριβῆς. Μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἵνα ἀνάψωσι τὴν φλόγα τοῦ θυσιαστηρίου, μεταχειρίζονται τεμάχιον ξύλου ἔχον ἐν τῷ μέσῳ ὀπήν ἐντὸς τῆς ὀποιᾶς περιδινοῦσιν ἕτερον ξύλον· τὸ δὲ στρεφόμενον τοῦτο ξύλον καλεῖται pramantha. Καὶ αὕτη λοιπὸν ὑπῆρξεν ἡ πρώτη σκιά εἰκῶν τοῦ Προμηθέως, εἰς δὲ ἡ Ἑλληνικὴ φαντασία, φιλοκαλία καὶ μεγαλοφυΐα περιποίησε διὰ τοῦ Ἡσιόδου καὶ τοῦ Αἰσχύλου τὰς ἀειμνήστους ἐκεῖνας χάριτας, καὶ τραγικὰς περιπετείας καὶ ἠθικὰς διδασκαλίας. Ἀλλ' ἡ συγκριτικὴ θεολογία περιήλθεν ἐπ' ἐσχάτων εἰς συμπέρασμα ἔτι σπουδαιότερον. Διὰ τῆς ἐξακριβώσεως καὶ ἀντιπαραθέσεως τοῦ θρησκευάματος οὐ μόνον τῶν προαναφερθέντων ἐθνῶν, τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν

Ἄριων, ἀλλὰ καὶ τῶν καλουμένων Σημιτικῶν, ἦτοι τῶν Κουσιτῶν, τῶν Σύρων, τῶν Αἰγυπτίων, ἀπέδειξεν, ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ δοξασαὶ ὄλων τῶν ποικίλων τούτων φυλῶν ἐν ἀρχῇ ἀπεκορυφούντο εἰς ἓνα μόνον θεόν. Ὁ θεὸς οὗτος ἦτο εἰς κατ' οὐσίαν, ἀλλ' αἱ πολλαπλαῖ αὐτοῦ ἐνέργειαι, ἀντὶ τὰς ὑποτάσσονται ἀείποτε εἰς τὴν ὑπερτάτην αὐτοῦ βούλησιν, ἔλαβον βαθμῆδὸν τὴν τάξιν καὶ τὸ ἀξίωμα ἰδίας βουλήσεως. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ θεὸς ἐκεῖνος ἤρχισεν ἀφανιζόμενος ἐν ταῖς ἐκδηλώσεσιν αὐτοῦ. Ἐκάστη αὐτοῦ δύναμις καὶ ἕκαστον προσὸν ἔλαβε κατὰ μικρὸν ἰδίαν ὑπόστασιν, καὶ ἀπετέλεσεν ἴδιον πρόσωπον. Ἐντεῦθεν δὲ προέκυψεν ἡ πολυθεΐα ὄλων τῶν Ἀρίων καὶ ὄλων τῶν Σημιτῶν, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν ἀρχῇ ὁ ἄνθρωπος ἀντὶ τοῦ Θεοῦ ἐλάτρευσε τὰ κτίσματα αὐτοῦ. Ἡ λατρεία τῶν κτισμάτων ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα, οὐχὶ ἡ ἀφορμὴ τῆς πολυθεΐας. Ἀφορμὴ ἐγένετο ἡ συγκεχυμένη περὶ τοῦ Ὑπερτάτου ὄντος ἔννοια καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, σαφέστερον ἀντιληφθὲν αὐτῆς, κατώρθωσε νὰ διασώσῃ τὴν ἐνότητα τῆς θεΐας δυνάμεως. Ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, δημιουργήτας τὸ πᾶν, δὲν ἀπέβαλε τὴν κυριαρχίαν τῶν νόμων τῆς φύσεως, οἵτινες διέμειναν ἐσαεὶ τὰ βεβουλευμένα ἀποτελέσματα τῆς παντοδυναμίας αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν θρησκευμα διεκρίθη ὄλων τῶν ἄλλων πολυθεϊκῶν κατὰ τε τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς νόμους. Οἱ Ἄριοι τῆς Ἑλλάδος συνεπήγαγον μὲν ἐξ Ἀσίας τὸ σπέρμα τοῦ καταμερισμοῦ τῆς θεΐας δυνάμεως, καὶ ἐν τῇ πολυθεΐᾳ αὐτῶν ὑποφαίνονται ἔχνη τινὰ τῆς εἰς ἑτέρους θεοὺς ἐκχωρήσεως τῶν κατηγορημάτων τοῦ ὑπερτάτου Θεοῦ τὸ θρησκευμα ὅμως τῶν Ἀρίων τούτων, ὅπως καὶ πᾶν ὅ,τι ἦ ἐξ ἀρχῆς εἶχον κοινὸν πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ἢ κατόπιν παρ' αὐτῆς ἐδέχθησαν, δισκευάσθη προϊόντος τοῦ χρόνου, κατὰ τὴν ὄλως ἰδιότυπον αὐτῶν φύσιν. Τὰ μὲν θεῖα ὄντα ἐπολλαπλασιάσθησαν παρ' αὐτοῖς ἐπ' ἄπειρον, ἢ δὲ πληθὺς τῶν θεῶν τούτων ὄντων κατ' οὐδὲν ἐκολόβωσε τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Διός. Ἐνῶ ὁ ὑπατος τῶν Ἀνατολικῶν θεὸς κατήντησεν ἀφανῆς καὶ ἀδρανῆς, ὁ Ζεὺς ἀπέβη ἀπεναντίας πανταχοῦ παρῶν καὶ ῥέκτης. Ὁ Ζεὺς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν θεὸς καὶ πολλάκις παρ' Ὀμήρῳ γίνεται αὐτοῦ μνεΐα ὡς ἂν ἦτο ὁ μόνος θεός· αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ εἶναι ἀμετάκλητοι, ἢ θέλησις ἀκατάσχετος, ἢ δὲ δύναμις τοιαύτη ὡς τε ἅπαντες οἱ ἄλλοι θεοὶ ἡνωμένοι ὁμοῦ δὲν δύνανται νὰ κατισχύσωσιν αὐτοῦ. Ὁ Ζεὺς ἄρα προσεγγίζει εἰς τὸν θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ πλείοτερον ὄλων τῶν ἄλλων θεῶν τῆς πολυθεΐας.

Μεταδαινομεν εἰς ἕτερα κεφάλαια τῆς παναρχαίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἱστορίας. Πολλὰ ὑπῆρχον τὰ τεκμήρια τῆς εἰς χρόνους παλαιτάτους ἐπικοινωνίας αὐτοῦ μετὰ τῶν Φοινίκων, τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν ἐθνῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας ὠμίλει περὶ τῶν σχέσεων τούτων ὡς περὶ γεγονότος ἀναμφισβητήτου. Οὐκ ὀλίγα δὲ τρίβοι αὐτῶν ἀνεφαίνοντο εἰς τε παλαιότερας τινὰς ῥήσεις, καὶ εἰς τὰ ἔτι ἀρχαιότερα ὁμηρικὰ ἔπη, καὶ εἰς

τὰ ὀνόματα πόλεων καὶ θεοτήτων, ἐν τισὶ δὲ τῶν νήσων καὶ εἰς αὐτὰ τὰ λείψανα τῶν φοινικικῶν μεταλλουργείων. Τὰ τεκμήρια ὅμως ταῦτα, μὴ ὄντα κεκυρωμένα τὰ πλεῖστα δι' ἀποδείξεων, οἷας σήμερον ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιστήμη, δὲν ἐλογίσθησαν ἀποχρῶντα ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ὅσοι ἐπιζητοῦσι παντοῦ καὶ πάντοτε μάρτυρα σύγχρονον, ἵνα ἐξαγάγωσιν ἐξ αὐτῶν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ἀνατολικὸς πολιτισμὸς καὶ ἰδίως ὁ φοινικικὸς ἐπέδρασεν οὐσιωδέστατα εἰς τὴν διέπλασιν τοῦ πρωτογενοῦς ἑλληνικοῦ βίου. Τὴν κύρωσιν τῆς ἀληθείας ταύτης, ὡς πρὸς τὸ θρησκευμα τοῦλάχιστον καὶ τὴν τέχνην, προσήγαγον τὰ ἐπ' ἐσχάτων ἐν Κύπρῳ γενόμενα εὐρήματα. Δὲν πρόκειται ἐν τῷ προοιμίῳ τούτῳ νὰ ἀναλύσωμεν ἅπαντα τὰ εὐρήματα ταῦτα· ὡς ἐπὶ παραδείγματος θέλομεν μόνον εἶπει ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἡρακλέους.

Πρὸ καιροῦ εἶχε παρατηρηθῆ ὅτι ὁ Μελικέρτης, ὅστις ἐτιμᾶτο μὲν εἰς τὰ Ἰσθμια καὶ τὰ Νέμεα, παρεισῆχθη δὲ καὶ εἰς τὰς ἠρωϊκὰς γενεαλογίας, ἐφαίνετο ἀπλῆ τροπολογία τοῦ Τυρίου Ἡρακλέους, τοῦ Μελκάρθ. Καὶ προσέτι ὅτι ἕτερον τούτου ὄνομα, Μάκαρ, παρεισέδυσεν εἰς τὰς παλαιὰς παραδόσεις πολλῶν νήσων, μετεποινήθη δὲ εἰς Μακαρίαν ἐν τε Πελοποννήσῳ καὶ ἐν Ἀττικῇ. Εὐφυστάτα ὡσαύτως εἶπεν ὁ Γάλλος Sauley ὅτι ὁ Μελκάρθ ἀναγραμματιζόμενος ταυτίζεται μὲ τὸν Ἡρακλέα (ΜΕΛΚΑΡΘ, ΗΡΑΚΛΕΞ) τοῦ μὲν Μ ἐκφερομένου ἐν τῇ ἀρχαίῳ γραφῇ ὡς Ξ, τοῦ δὲ Θ ὄντος πνευματισμοῦ ἀναλόγου τοῦ Η. Ἐλθωμεν ἤδη εἰς τὰ ἐν Κύπρῳ ἀποκαλυφθέντα μνημεῖα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἡρακλέους. Τὰ μνημεῖα ταῦτα ὡς ἐκ τῆς θέσεως μὲν εἰς τὴν εὐρέθησαν καὶ τινῶν τῶν ἐπ' αὐτῶν εἰκονιζομένων μύθων, ἐλέγχουσι τὸν Τύριον Ἡρακλέα, τὸν Μελκάρθ, ὡς ἐξ ἑτέρων δὲ μύθων, καθαρῶς ἑλληνικῶν, ἀναμιμνήσκουσι τὸν υἱὸν τῆς Ἀλκμήνης. Ἐν τῷ ἀληθεῖ θερσιμῷ ἀγαλμάτων, δι' ὃ Ἰταλὸς Cesnola ἐποιήσατο ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ περὶ Γόλγους ναοῦ τῆς Ἀστάρτης, ὑπάρχει ἀνδριᾶς ὄρθιος, περιβεβλημένος τὴν λεοντήν τῆς Νεμέας καὶ ὠπλισμένος διὰ τόξου καὶ ῥοπαλοῦ· ἐπὶ δὲ τοῦ βᾶθρου παριστάνεται ἡ ἀπαγωγή τῶν Γηρυόουν βοῶν, ἧτις ἀπετέλει ἓνα τῶν ἄθλων τοῦ Μελκάρθ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ μὲν Φοίνικες ἐγίνωσκον τὰς χώρας τῆς Ἑσπερίας ἐν αἷς ἐγένετο ἡ φημιζομένη ἀπαγωγή, οἱ δὲ Ἕλληνες οὐδ' ὑπώπτεον ἔτι τὴν ὑπαρξίν πολλῶν ἐκ τῶν χωρῶν τούτων. Ἡ πάλῃ τοῦ ἥρωος κατὰ τοῦ τέρατος ἐκεῖνου ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ ναοῦ, διότι εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ λείψανα ἱκανῶν ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα εἰκόνιζον τὸν τρικάρηνον Γηρυονῆα. Ἡ τέχνη τοῦ ἀνεραίου ἀγάλματος δὲν εἶναι πλέον Ἀσσυριακῆ ἢ Αἰγυπτιακῆ, καίτοι ἡ στάσις αὐτοῦ διατηρεῖ ἔτι πολλὴν τὴν δυσκαμψίαν· ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὁ Ἡρακλῆς οὗτος δὲν εἶναι ὁ Ἡρακλῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἀγγείων καὶ πολὺ ὀλιγώτερον τῆς κλασικῆς ἐρμογλυφίας. Ἴδου λοιπὸν ἐν ταῦθα ἱερὸν τῆς Ἀστάρτης, ἐν πόλει τῆς Κύπρου οὐχὶ φοινικικῆ, ἀλλὰ ἑλληνικῆ· καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ Ἡρακλῆς φέρων τὰ σύμβολα τῶν τε φοι-

κικῶν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν μύθων· ἡ δὲ τέχνη αὐτοῦ οὔτε ἀνατολική κα-
θαρῶς εἶναι οὔτε καθαρῶς ἑλληνική. Πρόδηλον ἄρα ὅτι ἔχομεν πρὸ ὀφθαλ-
μῶν τὴν ἀρχαιοτάτην μετὰστατην τοῦ φοίνικος Μελικάρθ εἰς τὸν Ἑλληνα
Ἡρακλέα, ἀρχαιοτέρην καὶ αὐτῶν τῶν πρώτων δοκιμῶν τῆς Ἑλληνικῆς
τέχνης ὅσα περιεσώθησαν εἰς ἡμᾶς ἐν ταῖς παλαιτάταις ἀγγειογραφίαις.
Καὶ ἕτερα δὲ ἐν Κύπρῳ εὐρεθέντα μνημεῖα ἐμαρτύρησαν, ὅτι ἡ μὲν φιλο-
μειδής καὶ εὐστέφανος Ἀφροδίτη τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου ἦτο παρα-
δόξως θυγάτηρ τῆς δυσμόρφου Ἀστάρτης τῶν Φοινίκων καὶ τῆς ἔτι εἰ δυ-
νατὸν ἀσχημοτέρας Zirbanit τῶν Χαλδαίων, τὸ δὲ παραδοξότερον ὅτι ὁ
Ἀμυκλαῖος Ἀπόλλων ἦτο συγγενὴς τοῦ Φοίνικος Resher Mikál.

Οἱ Φοίνικες οὐ μόνον εἰς ποικίλην περιήλθον κατ' ἀπωτάτους τινὰς χρό-
νους ἐπικουινῶν πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας καὶ φυλάς, ἀλλὰ προσέτι
κατέλαβον διαρκῶς τὰς πλείστας τῶν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας νήσων,
ἀπὸ τῆς Κύπρου μέχρι τῶν Κυθέρων καὶ ἀπὸ τῆς Κρήτης μέχρι τῆς Θά-
σου, ἴσως δὲ καὶ τινὰ τῶν ἡπειρωτικῶν τῆς Ἑλλάδος παραλίων. Πολλὰ
ὑπῆρχον τὰ περὶ τούτου τεκμήρια, τὰ ὅποια συνδυαζόμενα πρὸς τὴν θρυ-
λουμένην θαλασσοκρατίαν τοῦ Μίνως καὶ τὸν ἐπελθόντα ἐξἑλληνισμόν
τῶν νήσων, περιήγαγον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, προϊόντος τοῦ χρόνου, οἱ
Ἄριοι τῆς Ἑλλάδος, οἱ πολλὰ, καθ' Ἡρόδοτον, λαβόντες παρὰ τῶν Φοινί-
κων τὰ διδασκάλια, ἐγένοντο ἐκ τῆς μετὰ τοῦ θαλασσοκρατοῦντος ἐκείνου
ἔθνους σχέσεως πρὸς τοὺς ἄλλοις ναυτικοί, ἤρχισαν νὰ ἐπιπλέωσιν εἰς τὰς
νήσους, νὰ ἐγκαθίστανται εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Φοινίκων μὴ προκαταληφθεῖσας
παραλίας, νὰ συμμαχῶσι μετὰ τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχον, ἂν
ὄχι νὰ ἐκβάλωσι παντελῶς τοὺς ξένους ἐκείνους ἐκ τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος
καὶ Ἀσίας θαλάσσης, τοῦλάχιστον νὰ περιορίσωσιν αὐτοὺς εἰς τινὰ μόνον
αὐτῆς σημεῖα.

Ῥηταὶ περὶ πάντων τούτων μαρτυρίαι δὲν ὑπάρχουσιν ἄχρι τοῦδε. Προ-
έκυψαν ὁμῶς εἰς μέσον μαρτυρίαι σύγχρονοι περὶ ἐτέρων γεγονότων, τὰ ὅ-
ποια ἀπαραιτήτως προϋποθέτουσι τὴν τε ἐξέγερσιν ἐκείνην τῶν Ἀριῶν τῆς
Ἑλλάδος κατὰ τῶν Φοινίκων καὶ τὴν πρώτην τῶν Ἑλλήνων θαλασσοκρα-
τίαν. Τῶντι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Αἰγυπτιακῶν ἐπιγραφῶν καὶ παπύ-
ρων ἐβεβαιώθη, ὅτι ἐπὶ τῆς ὀκτωκαιδεκάτης αἰγυπτιακῆς δυναστείας, ἦτοι
μεταξὺ τῆς 17 καὶ 15 ἑκατονταετηρίδος π. Χ. οἱ Ἄριοι τῆς Ἑλλάδος εἶ-
χον ἤδη συγκροτήσιν ναυτικὴν δύναμιν τοιαύτην, ὥστε ἐπλευσαν ἐπὶ τὴν
Αἴγυπτον καὶ ἐξηκολούθησαν τὰς κατ' αὐτῆς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις ἐπὶ τῶν
ἀμέσως ἐπομένων δυναστειῶν.

Θωπῆς Γ', ὁ ἕκτος τῆς ὀκτωκαιδεκάτης Αἰγυπτιακῆς δυναστείας βα-
σιλεὺς, ἐπὶ μακρὸν ἄρξας, διετέλεσεν ἀδικκόπως μαχόμενος, καὶ ἀδικκόπως
νικῶν. Τὰ κατορθώματα ταῦτα ἐνέπνευσαν τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ αὐτοῦ ἡθροί-
σμένους ποιητὰς, ἐν δὲ τῶν ποιημάτων τούτων, ἀναγεγραμμένον ἐπὶ στή-

λης ἀνακαλυφθείσης εἰς Καρνάκ, σύγκειται ἐξ ἑννέα στροφῶν, ἐν ἀρχῇ ἐ-
κάστης τῶν ὁποίων ὁ θεὸς Ἄμμων λέγει πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι προσελθὼν
ἐπιτρέπει αὐτῷ νὰ συντρίψῃ τὰ δεῖνα ἢ δεῖνα ἔθνη. Ἡ πέμπτη, ἕκτη καὶ
ἐβδόμη τῶν στροφῶν τούτων ἔχουσιν ἐν κεφαλαίῳ ὡς ἐξῆς.

Ἄἰθλον καὶ σοὶ ἐπιτρέπω νὰ συντρίψῃς τοὺς λαοὺς τοὺς οἰκοῦντας εἰς
τὰς νήσους αὐτῶν. Οἱ ζῶντες ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης ὑπέκυψαν εἰς τὸν
βρυχηθμόν σου. Ἄἰθλον καὶ σέ ἐπιτρέπω νὰ συντρίψῃς τοὺς Ἰαχεννοῦ· αἱ
νήσοι τῶν Δαναῶν διατελοῦσιν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ πνεύματός σου. Ἄἰθλον
καὶ σέ ἐπιτρέπω νὰ συντρίψῃς τὰς παραλίους χώρας· πᾶσα ἡ περιφέρεια
τῆς μεγάλης ζώνης τῶν ὑδάτων εἶναι προσδεδεμένη εἰς τὴν πυγμὴν σου.
Οἱ Δαναοὶ ἐνταῦθα λέγονται κάτοικοι τῶν νήσων, ἀμέσως ὁμῶς ἐπιφέρεται,
ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶναι κύριος οὐ μόνον τῶν νήσων, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς πε-
ριφερείας τῆς μεγάλης ζώνης τῶν ὑδάτων, ὅ ἐστιν ὄλων τῶν πρὸς μεσημ-
ερίαν τοῦ Ἑλλησπόντου ἀσιανῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν παραλίων. Οὐδ' εἶναι
ἄπορον ὅτι ὀνομαζόνται νήσοι αἱ Ἑλληνικαὶ χερσονήσοι καὶ μάλιστα ἡ το-
σοῦτον νησοειδὴς Πελοπόννησος, τὸ κύριον τῶν Δαναῶν ὀρηκτήριον. Ἐν τῷ
ποιήματι δὲν ἐξηγεῖται πόθεν ὁ βασιλεὺς ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ κατατροπώσῃ
τοὺς Δαναοὺς. Ἐν ταῖς ἐπομέναις ὁμῶς μαρτυρίαις θέλομεν ἰδεῖ ῥητῶς λε-
γόμενον ὅτι οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Δαναοὶ ἐστράτευσαν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον, ὥστε
καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου πιθανώτατον εἶναι, ὅτι προσεκάλεσαν τὴν τιμω-
ρίαν τοῦ βασιλέως. Πλὴν τούτου οἱ ἐν τῷ ποιήματι ὀνομαζόμενοι Ἰαχεννοῦ
ἦσαν Λίβυες, ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἐπομένων μαρτυριῶν ἀναφέρεται ὅτι οἱ Ἀχαιοὶ
συνεμάχησαν μετὰ τῶν Λιβύων.

Βασιλεύοντος Μενεφθᾶ, τοῦ τετάρτου βασιλέως τῆς ἑννεακαιδεκάτης δυ-
ναστείας, ἐγνώσθη αἴφνης εἰς Θήβας ὅτι τὰ πλοῖα τοῦ Αἰγαίου πελάγους
ἀπεβίβασαν εἰς Λιβύην Τυρσηνοὺς, Σαρδανοὺς καὶ Λυκίους, ἔχοντας ἐπικού-
ρους τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τοὺς Σακαλάς. Τὰ ἔθνη ταῦτα, συμμαχήσαντα
μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Λιβύης Μερμαγιοῦ, κατέλαβον τὰ περὶ Παρισέψ
πεδία (τὴν Προσωπίτιδα τοῦ Ἡροδότου), ἀλλ' ἠττήθησαν κατὰ κράτος ὑπὸ
τῶν στρατηγῶν τοῦ Μενεφθᾶ. Καίτοι δὲ ἀπέτυχον, νέαν ἐπεχείρησαν κατὰ
τῆς Αἰγύπτου ἔφοδον ἐπὶ Ῥαμσῆ Γ', τοῦ δευτέρου βασιλέως τῆς εἰκοστῆς
δυναστείας. Τὰ ἔθνη τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος ὤρ-
μησαν αὐθις ἐπὶ τὸ Δέλτα. Δαναοὶ, Τυρσηνοὶ, Σακαλάς, Τεῦκροι, Λυκιοὶ,
Φιλιστοὶ συνησπίσθησαν πρὸς ἀλλήλους· οἱ μὲν ἔμελλον νὰ προσβάλωσι τὴν
Αἴγυπτον ἀπὸ θαλάσσης, οἱ δὲ διερχόμενοι τὴν Συρίαν ἐσκόπουσαν νὰ ἐπιτε-
θῶσι κατὰ τῶν φρουρίων τοῦ Ἴσθμοῦ. Τόπος συνεντεύξεως τοῦ στόλου καὶ
τοῦ πεζικοῦ στρατοῦ ὠρίσθη ἡ ἀνατολικὴ ἄκρη τοῦ Δέλτα, οὐ μακρὰν τοῦ
χώρου ὅπου βραδύτερον ἠγέρθη τὸ Πηλοῦσιον. Ὁ Ῥαμσῆς Γ' ὠχύρωσε τὰ
στόμια τοῦ Νείλου, παρεσκεύασεν εἰς ἄμυναν τὰ φρούρια τῶν περικειμένων
νομῶν καὶ ἐστράτευσε ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Οἱ δύο στρατοὶ καὶ στόλοι συν-

ηγήθησαν μεταξύ 'Ραφίας και Πηλουσίου, περί τὸν καλούμενον Πύργον τοῦ 'Ραμσή Γ'. Ἐγὼ ὁ βασιλεὺς 'Ραμσής, λέγουσι τὰ αἰγυπτιακὰ κείμενα, ἔπραξα ὡς ἦρας συνειδῶς τὴν ἰδίαν ἀξίαν καὶ ἀπλῶν τὸν βραχίονα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ συμπλοκῆς· οἱ κτταπατήσαντες τὰ σύνορά μου δὲν θέλουσι πλέον θερίσει ἐπὶ τῆς γῆς· τοὺς ἐπὶ τῆς παραλίας κατέρριψα εἰς τὴν θάλασσαν· ἀνέτρεψα τὰ πλοῖα αὐτῶν· τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν ἔπεσαν εἰς τὸ ὕδωρ.

Τῶν γεγονότων τούτων τὰ πλεῖστα δὲν δύνανται ἀκριβῶς νὰ χρονολογηθῶσιν. Ἡ αἰγυπτιακὴ ἱστορία ἐκυρώθη μὲν ἐν πολλοῖς διὰ τῆς ἀναγνώσεως πολυαριθμῶν ἐπιγραφῶν καὶ παπύρων, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον παρίστησιν ἐν τῇ μεταξύ οὐκ ὀλίγα χάσματα. Ἐκ τούτου συμβαίνει ὅτι, ἐνῶ ἡ χρονολόγησις τῶν γεγονότων ἐκάστης βασιλείας δύναται πολλάκις νὰ γίνῃ κατ' ἔτος, ἡ αὐτὴ ἀκρίβεια δὲν δύναται νὰ τηρηθῇ ὡς πρὸς τὴν ὅλην δυναστείαν διὰ τὰς μεσολαβούσας διαλείψεις. Ἡ ὅλη χρονολόγησις γίνεται κατὰ ἑκατονταετηρίδας, οὐχὶ κατ' ἔτη· τὰ δὲ προαναφερθέντα γεγονότα ἀνήκουσιν εἰς τὸ μεταξύ τῆς 17 καὶ τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος πρὸ Χριστοῦ διάστημα. Ἀκριβέστερον δὲν ἐχρονολογήθη ἄχρι τοῦδε εἰμὴ ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας τοῦ 'Ραμσή Γ', ὅστις ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τὸ 1311 ἔτος, ἀστρονομικῶς βεβαιωθέν. Ὅπως δὲ ὅμως κατὰ τὰς μαρτυρίας ἐκείνας· οἱ *Sargoi* καὶ οἱ *Achαιοι*, τοὺς ὁποίους ἄχρι τοῦδε ἐγνωρίζομεν ἀναφερομένους κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων, προκύπτουσιν ἤδη εἰς φῶς εἰς ἐποχὴν κατὰ πολλὰς ἑκατοντάδας ἐτῶν προγενεστέραν. Κατὰ δὲ τοὺς πορρωτάτους τούτους χρόνους εἰς τοσοῦτον ἤδη εἶχον προαχθῆ ἀξίωμα, ὥστε συνεμάχουν μετὰ τῶν ἔθνων τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης καὶ τοιοῦτον εἶχον ναυτικόν, ὥστε διαπλέοντες τὸ Λιβυικὸν πέλαγος ἀπεβιβάζοντο εἰς Αἴγυπτον. Τὰ περὶ τῆς Κρητικῆς θαλασσοκρατίας καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς Μίνως ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἑλλάδος εἰδήσεων ἔκπαλαι φημιζόμενα, δὲν ἐπιστάθησαν μὲν ἔτι περὶ τὰ καθέκαστα αὐτῶν, ἐν γένει ὅμως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λογισθῶσι πλέον ὡς ἀνυπόστατα. Μὴ λησμονήσωμεν δὲ ὅτι τῶν γεγονότων τούτων ἔτι ἀρχαιότερα ὑπῆρξεν ἡ τῶν Φοινίκων πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς νήσους καὶ παραλίας ἐπικοινωνία καὶ ἡ τῶν χωρῶν τούτων κατοχὴ. Δύο τινὰ κυροῦσι τὴν γενικὴν μὲν ἀλλ' ἀσφαλῆ ταύτην χρονολόγησιν. Πρῶτον ἡ ἑλληνικὴ θαλασσοκρατία τῆς ὁποίας ἀπαραιτήτως προηγήθη ἡ πρὸς τοὺς Φοινίκας σχέσις, διότι παρ' οὐδενὸς ἄλλου ἢ τῶν Φοινίκων ἠδύναντο νὰ λάβωσι τότε οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ τὴν ναυτικὴν τέχνην διδασκάλια. Δεύτερον, ἡ ἐπὶ τῆς 18 δυναστείας ὑπὸ τῶν Φοινίκων ἀναγνώρισις τῆς αἰγυπτιακῆς κυριαρχίας· ἂν οἱ Φοινίκες ἦσαν ἔτι κύριοι τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Δαναῶν, δὲν ἤθελον ἐπιτρέψει αὐτοῖς νὰ ἐπιστρατεύσωσι κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἐν ἧ, λαβόντες τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου, μεγάλα ἐπορίζοντο ὠφελήματα. Πλὴν ὅμως τῶν δύο τούτων γεγονότων, ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν Φοινίκων ἱστο-

ρίας γινώσκομεν ὅτι καθ' οὓς χρόνους ἐπλήρωσαν φέρον εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, δὲν ἔπαυσαν μὲν θαλασσοποροῦντες πρὸς δυσμὰς καὶ κτίζοντες νέας ἀποικίας εἰς Σικελίαν, εἰς Μελίτην, εἰς Ἀφρικήν, ἀλλ' ἐξώσθησαν τῆς Κρήτης καὶ τῶν Κυκλάδων, καὶ δὲν διετήρησαν εἰμὴ τὴν Ῥόδον, τὴν Μήλον, τὴν Θάσον καὶ τὰ Κύθηρα. Τὴν δὲ Κύπρον εὐρίσκομεν ἔκπαλαι κατεχομένην ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ Φοινίκων καὶ Ἑλλήνων.

Ἡ φοινικικὴ λοιπὸν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπικράτησις ὑπῆρξεν ἀρχαιότερα τῶν κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐπιστρατειῶν τῶν Δαναῶν καὶ τῶν Ἀχαιῶν, ὁ δὲ ἱστορικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους βίος ὅστις κατὰ τοὺς ἀκριβολογούντας περὶ τὰς ἀποδείξεις, δὲν ἤρχιζεν εἰμὴ ἀπὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος ἤτοι ἀπὸ τῆς ὀγδόης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, νῦν προσέθηκεν εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ μεμαρτυρημένα χίλια καὶ ἐπέκεινα ἔτη.

Ἐκ τῶν προκειμένων αἰγυπτιακῶν μαρτυριῶν γίνεται προσέτι δῆλον, ὅτι τὰ ἔθνη τῆς μικρᾶς Ἀσίας κατὰ τῶν ὁποίων λέγονται στρατεύσαντες οἱ Δαναοὶ καὶ Ἀχαιοὶ βραδύτερον ἐπὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ἦσαν πάλαι ποτὲ σύμμαχοι αὐτῶν. Ἐξ ἐτέρων δὲ μαρτυριῶν ἀπεδείχθη ἡ οἰκειότης τῶν Δαναῶν καὶ τῶν Ἀχαιῶν πρὸς τὰ ἔθνη ἐκεῖνα τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Αἱ φρυγικαὶ ἐπιγραφαὶ κατέστησαν βέβαιον, ὅτι τὸ μέγα τῶν Φρυγῶν ἔθνος ἐλάλει γλῶσσαν συγγενῆ τῇ ἑλληνικῇ. Αἱ κλίσεις αὐτῆς καὶ αἱ συζυγαὶ εἶλον καταλήξεις ὁμοίας τῆς ἑλληνικῆς καὶ ὑπέκυπτον ἐν μέρει εἰς τοὺς φωνητικούς ταύτης νόμους· μετέβαλλον τὸ ληκτικὸν *μ* εἰς *ν'*· ἐδήλουν τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν διὰ τοῦ *ας, ες, ος* καὶ *α'* τὴν γενικὴν διὰ τοῦ *α* *Φος*, τὴν δοτικὴν διὰ τοῦ *αἰ, εἰ, ε*. Ἐν γένει ἀπὸ τῶν λειψάνων τῆς γλώσσης ταύτης κρίνοντες δυναμέθρα νὰ εἰπώμεν, ὅτι οἱ Φρύγες ἐπέχουσι μέσον τινα ἔθρον μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀρχαιότερων Ἀρίων. Οἱ Φρύγες ἐκάλουν τὸν Δία αὐτῶν Βαγαῖον, διὰ λέξεως ἧτις σανσκριτιστὶ μὲν σημαίνει τὴν θεῖαν δύναμιν, περσιτιστὶ δὲ εἶδωλον, σλαυιστὶ δὲ θεὸν (*boh*) καὶ ὠνόμαζον προσέτι αὐτὸν Σαβάζιον, διὰ προσηγορήματος ὕπερ ἑλληνιστί τε καὶ Ἰνδιστί σημαίνει τὸν σεβαστόν. Τὴν δὲ παναρχαίαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας οἰκειότητα τῶν Φρυγῶν προσεπικυροῖ καὶ ὁ ἀλφάβητος τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν, ὅστις ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ, οὐχὶ ἀμέσως ἐκ τοῦ φοινικικοῦ, διότι περιλαμβάνει τὰ στοιχεῖα *F, Φ, X*, τὰ ὁποῖα πρῶτοι οἱ Ἕλληνες προσέθεσαν εἰς τὰ 22 σιδωνιακὰ. Ἀλλὰ αἱ πλεῖστα τῶν λέξεων αἱ περιωθειῖσαι εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν γλωσσῶν τὰς ὁποίας ἐλάλουν τὰ ὑπὸ τῆς Ἰλιάδος ἀναφερόμενα ἔθνη τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἀνευρίσκονται εἰς τὸ τῶν Ἀρίων στέλεχος. Οἱ μῦθοι καὶ αἱ θρησκευτικαὶ αὐτῶν δοξασαὶ ἔχουσι πολὺ πλεῖον οἰκειότητα πρὸς τοὺς μύθους τῆς Ἑλλάδος ἢ πρὸς τὰ σημιτικὰ θρησκευματα. Αἱ δὲ ἐπ' ἐσχάτων γινόμενα ἐν τῇ πεδίῳ τῆς Τρωῖας ἀνασκαφαὶ δὲν ἔλυσαν μὲν τὸ πολυκύροτον ζήτημα τοῦ χώρου ἐν ᾧ ἔκειτο τὸ ὁμηρικόν Ἴλιον, ἀπέδειξαν ὅμως ὅτι ὁ βίος τῶν κατοίκων τῆς χώρας ἐκείνης ἦτο

βίος Ἀρίων, οὐχὶ Σημιτῶν. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὐταὶ ἀπεκάλυψαν τὰ λείψανα πολλῶν ἐπαλλήλως κειμένων πόλεων. Τὰ εὐρεθέντα ἐν τῇ κατωτάτῃ, τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐξ αὐτῶν, μαρτυροῦσι πολιτισμὸν οὐδὲν φέροντα ἔχνος αἰγυπτιακῆς ἢ ἀσσυριακῆς ἐπιδράσεως. Τὰ πλεῖστα τῶν ἐργαλείων εἰσὶ λίθινα ἢ ὀστέινα, ἀλλὰ ἡ χρῆσις αὐτῶν δὲν ἀποκλείει τὴν τῶν μετάλλων χρῆσιν. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ἐγίνωσκον καὶ μετεχειρίζοντο τὸν χαλκόν, τὸν χρυσόν, τὸν ἀργυρον καὶ τὰ μίγματα αὐτοῦ, ἰδίως δὲ τὸν χρυσόν. Τὰ πῆλινα αὐτῶν ἀγγεῖα ἦσαν χειροποίητα, ἄνευ τόρνου κατεσκευασμένα, ἀζωγράφητα, ἀγάνωτα καὶ ἐστιλβωμένα μόνον διὰ λιθίνου στιλβώτρου. Ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ πυρκαϊᾶς, πότε καὶ ἐκ τίνων περιστάσεων ἀδηλον, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀνέκυψεν ἐκ τῶν ἐρείπιων αὐτῆς. Σημειωτέον ἐπὶ πᾶσιν, ὅτι παρεκτός τῶν Τυρσηνῶν (Πελασγῶν), τῶν Λυκίων καὶ τῶν Τεύκρων, οὓς εἶδομεν ἀναφερομένους ὡς συμμάχους τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Δαναῶν εἰς τὰς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον στρατείας, ἕτεροι μαρτυρίαι αἰγυπτιακαὶ περὶ ἐτέρων ἐπιδρομῶν ἐθνῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, μνημονεύουσι καὶ τοῦ Ἰλίου, καὶ τῆς Πηδάσου, καὶ τῶν Δαρδανίων καὶ τῶν Μυσῶν. Ἐκ τούτων δὲ πάντων προκύπτει, ὅτι ἂν ὁ ἐπὶ τὸ Ἰλίον πόλεμος δὲν δύναται ἔτι νὰ λογισθῇ ὡς γεγονός ἀποχρώντως ἀποδεδειγμένον, αἱ ἔθνολογικαὶ ὁμῶς περὶ μικρᾶς Ἀσίας εἰδήσεις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ἐρεῖδονται ἐπὶ ἱστορικωτάτων γεγονότων.

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν ἐν τῷ εἰσαγωγικῷ τούτῳ λόγῳ νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν εἰδήσεων ὅσαι προῆλθον εἰς φῶς ἐκ τῶν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας γενομένων εὐρημάτων καὶ μελετῶν. Περιωρίσθημεν κυρίως εἰς τινὰ τῶν πορισμάτων· τὸ δὲ σπουδαιότατον πάντων εἶναι ἴσως ἡ βεβαίωσις τοῦ μακροῦ, τοῦ μακροτάτου βίου, ὃν διήγαγε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος πρὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἐπεφάνη εἰς τὸν κόσμον διὰ τῶν δύο ἐπικῶν αὐτοῦ ἀριστουργημάτων, τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας. Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ ποιητοῦ, ἡ τελειότης τῆς γλώσσης εἰς ἣν ἐμελώδησεν, ἡ ἐξαιρετικὴ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ κατάστασις ἣν παρέστησεν, ἡ φιλοκαλία τοῦ ἔθνους, τὸ ὅποιον ἀνέκαθεν αἰσθανθὲν τὰς χάριτας τῆς ἀπαραμίλλου ἐκείνης εἰκόνας, δὲν ἐκορέννυτο ἀπολαμβάνον αὐτὰς καὶ εἰς αὐτὰς ἐπικροτοῦν, προϋπέθετον ἀναγκαίως ὅτι πρὶν ἢ προαχθῆ εἰς τοιαύτην πολιτισμοῦ περιωπῆν, πολλὴ ἐδέησε νὰ μεσολαβῆσῃ βαθμιαία ἐπίδοσις καὶ πολλοὶ νὰ παρέλθωσιν ἐπὶ τούτῳ αἰῶνες· τόσῳ μᾶλλον πολλοὶ ὄσφ, ἔάν κρινώμεν ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε διαγνωσθέντων ἀρχικῶν τῆς γλώσσης αὐτοῦ στοιχείων, εὐτελεῖ ἦσαν τὰ ἐφόδια ὅσα συνεπήγαγεν ὅτε ἐπεδήμησεν ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ μεγάλου ὄροπεδίου Παμῖρ, τῆς κοινῆς ταύτης κοιτίδος Ἀρίων καὶ Σημιτῶν. Ἀλλὰ μέχρι πρὸ ὀλίγου ἔτι οὔτε κατὰ προσεγγισμὸν ἐγνωρίζομεν ὅπως μακρὸς ὑπῆρξεν ὁ προηγούμενος τοῦ ἔθνους τούτου βίος, οὔτε ἀσφαλῆ τινὰ εἶχομεν εἰδήσιν περὶ τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν περιπετειῶν δι' ὧν διήλθε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Νῦν δὲ ἐγνώσθη, ὅτι

αἱ περιπέτεια αὐταὶ ἀνατρέχουσι μέχρι τοῦ διςχιλιοστοῦ περίπου ἔτους πρὸ Χριστοῦ· καὶ ἐπειδὴ αἱ περὶ αὐτῶν κυρωθεῖσαι εἰδήσεις ὑποδεικνύουσι καθ' ἑαυτὰς ἔτι ἀρχαιοτέραν τινὰ ἐπίδοσιν, μετὰ πάσης βεβαιότητος δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι οἱ Ἄριοι ἐπῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐντὸς τῆς τρίτης χιλιετηρίδος πρὸ Χριστοῦ. Ἐκτοτε ἤρχισαν διαπλάττοντες τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ διασκευάζοντες βαθμηδὸν τὸ θρήσκευμα, οὐ πολὺ δὲ μετὰ τὸ διςχιλιοστὸν ἔτος περιέστησαν εἰς ποικίλην πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐπικοινωνίαν, ἐδιδάχθησαν παρ' αὐτῶν τὴν μεταλλουργίαν, τὴν ἀλείειν τῆς πορφύρας, ἣν ὠνόμασαν φοίνικα ἀπὸ τοῦ διδασκάλου, τὴν βαφικὴν, τὴν ὑφαντουργίαν, τὴν ζυουργίαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου αὐτὰ τὰ γράμματα· περιῆλθον προσέτι εἰς σχέσεις πολιτικὰς καὶ ἐμπορικὰς πρὸς τὰ ἔθνη τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ περὶ τὰ μέσα τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ χιλιετηρίδος ἐκτίσαντο τοσαύτας ναυτικὰς δυνάμεις καὶ τοσοῦτον πολιτικὸν ἀξίωμα ὥστε μετὰ συμμάχων πολλῶν ἐπεχείρησαν ἐπανειλημμένως ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον στρατείας.

Τοιοῦτος εἶναι ἐν συνόψει ὁ ἱστορικὸς κόσμος, τοῦ ὁποῦ τοῦ κατέκαστα πρόκειται νὰ συμμελετήσωμεν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐνεστῶτος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους. Καθὼς βλέπετε, τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εἶναι μὲν, ὡς πολλὰκις ἐρρέθη, ἐν τῶν ὑστερογενῶν τῆς ἀρχαιότητος ἐθνῶν, ἀλλ' οὐχὶ τοσοῦτον ὑστερογενές ὅσον μέχρις ὀλίγου ἐνομιζέτο. Ἡ ἱστορία αὐτοῦ δὲν ἀρχεῖται οὔτε ἀπὸ τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος οὔτε ἀπὸ τῆς δωρικῆς κατακτήσεως. Ἡ ἱστορία αὐτὴ ἀνατρέχει εἰς πολλοὺς πρὸ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν αἰῶνας, καθ' οὓς ἐδημιουργήθη ὁ ἀρχαῖκος πολιτισμὸς, ὁ περιφανῆς πατὴρ τοῦ βραδύτερον ἀκμάσαντος δωρικοῦ καὶ ἰωνικοῦ ἑλληνισμοῦ.

ΤΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΠΟΜΠΗΙΑΣ

«Οὗτος δ' ἐστὶν ὃν ὀνομάζουσι Πυρροφλεγέθοντα, οὐ καὶ οἱ βύακες ἀποσπάσματα ἀναφυσῶσιν ὅπῃ ἂν τύχῃσι τῆς γῆς.»

Πλάτωνος Φαίδων 113 B.

α'. Περὶ τῶν ἠφαιστείων ἐν γένει τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας. Ἡ Θῆρα καὶ ἡ χερσόνησος τῶν Μεθάνων παρ' ἡμῶν, ἡ Αἴτην τῆς Σικελίας μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων τοῦ Αἰόλου καὶ τὸ Βεζούβιον (Ὀδυσσεύιον) τῆς Καμπανίας τῆς πάλαι ποτὲ μεγάλης Ἑλλάδος, ἐν τῇ εὐρείᾳ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου ἐγείρουσι μέγιστον ἐνδιαφέρον εἰς τοὺς διατρέβοντας

περί τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν διάπλασιν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου καὶ τὰς ἐν γένει μεταβολὰς τῆς ὄψεως αὐτοῦ.

Διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἠφαιστειῶν φαινομένων καὶ τῶν ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐποχῇ γενομένων ἐκρήξεων, τὰ ἠφαιστεια ταῦτα καταδεικνύουσιν ἡμῖν τὰς πολυειδεῖς χημικὰς καὶ φυσικὰς ἐνεργείας τὰς γενομένας ἀδιαλείπτως ἐν τῇ πυριφλεγεῖ ἔστις, συνταρξάττουσι τοὺς οἰκούντας περὶ τὰ ἠφαιστειογενῆ ταῦτα κέντρα, τὰς δικλιδὰς τοῦ μυχαιτάτου πυρὸς τῆς γῆς, καὶ δὴ καὶ πολλάκις ἀλλοιοῦντα τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους ἐπιφέρουσι παντοίας μεταβολὰς διὰ τῶν ἀναβαλλομένων ἐκ διαλειμμάτων καὶ διὰ φλογώδους ἀναφυσήματος ὀρυκτῶν ἐκπεπωρωμένων ὑλῶν.

Ἡ ὑπὸ Μεμβλιάρχου ἀπογόνου τοῦ Κάδμου οἰκισθεῖσα Θήρα, τὰ πάλαι Καλλίστη καλουμένη, ἀνεστράφη καὶ μετέβαλεν ὄψιν διὰ ἠφαιστείου ἐνεργείας, ἥτις νῦν οὐκ ἐπαύσατο ἔκτοτε κατὰ καιροὺς ἀναφαινομένη.

Αἱ μετὰ Χριστὸν συμβῆσαι ἱστορικαὶ ἐκρήξεις ἐγέννησαν νησίδια, ὧν τὸν ὄγκον προσήυξισαν ἄλλαι μεταγενέστεραι ἐκρήξεις. Ὁ καταρρέων ἐκ τοῦ κρατῆρος ρυάξ (διάπυρος πηλὸς ἢ λάβα), καὶ οἱ ἐκσφενδονιζόμενοι μύδροι ἐπλήρουν τὰ βαθέα τοῦ Θηραίου κόλπου ὕδατα, δὲν ἐγένοντο ὅμως πρόξενoi καταστροφῶν μεγάλων καὶ δηώσεων καταψυχημένης καὶ καλλιεργημένης χώρας.

Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1650 ἐκρηξιν βορειανατολικῶς τῆς Θήρας, καθ' ἣν ἐνεφανίσθη ἢ μετ' οὐ πολλὸν ἐξαφανισθεῖσα νῆσος Κολοῦμβου, ἀνεφυσήθησαν ἐκ τοῦ κρατῆρος οὐ μόνον μέγλη πηλὸς κισσήρεως καὶ μύδρων, ἀλλὰ καὶ πυκνὰ καὶ πνιγηρὰ ἀέρια. Πολλοὶ τῶν οἰκούντων ἐγγύτερον τοῦ ἀκρωτηρίου Κολοῦμβου ἀπώλοντο ἐξ ἀσφυξίας διὰ τῶν ἀερίων τούτων καὶ ἰδίως τοῦ ὑδροθειωμένου ἀερίου, πολλοὶ ἔπαθον ἐκ φοβερᾶς ὀφθαλμίας, ἅπαντα δὲ τὰ ἀργυρὰ καὶ τὰ χρυσὰ σκεύη τῆς νήσου κατέστησαν μέλανα.¹

Κατ' ἄλλην δὲ τινα φοβερὰν ἐκρηξιν, γενομένην ἐν ἐποχῇ ἀπωτάτῃ καὶ περὶ ἧς στερούμεθα ἱστορικῶν πληροφοριῶν, πολλὰ πόλεις καὶ χωρία ἐξηφανίσθησαν. Ἄπας ὁ πρὸ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ Θηραίου κόλπου ἀρχαῖος πληθυσμὸς τῆς νήσου κατεστράφη, καταποντισθεὶς εἰς τὰ μυχαιτάτα τοῦ κρατῆρος ἢ κατακλυσθεὶς ὑπὸ τῆς ἀναφυσηθείσης ἠφαιστείου τέφρας. Αἱ κατερειπωθεῖσαι αὗται προαιώνιοι κατοικίαι ἀνεκαλύφθησαν ἐν ἔτει 1867 ὑπὸ τῶν κκ. Χρηστομάνου, Φουκέ, τοῦ Θηραίου ἱατροῦ Νομικοῦ καὶ τοῦ κ. Ἀλαφούζου, ἰδιοκτῆτου τοῦ λατομείου τῆς Θηρασίας, ἐνθα ἡ ἑταρρία τοῦ Ἰσθμοῦ ἐξώρυττε διὰ τὰ ὑδραυλικὰ αὐτῆς ἔργα κατὰ μεγάλας ποσότητας τὴν ἠφαιστειαν τέφραν ἢ θηραϊκὴν γῆν, ἥτις εἶχε κατακαλύψει τὸ παλαιὸν ἔδαφος.

Οἱ τοῖχοι τῶν ρηθεισῶν οἰκιῶν ἦσαν ἐκ λάβας μὴ λαξευθείσης, συγκεκολλημένης δὲ διὰ γεώδους κονιάματος μὴ περιέχοντος ἀσβεστον. Ἐν ταῖς

1 Α. Κορδέλλα, Ἡ Ἑλλὰς ἐξεταζομένη γεωλογικῶς καὶ ὀρυκτολογικῶς· σελ. 65.

ἀποκαλυφθείσαις οἰκίαις εὐρέθησαν πῆλινα ἀγγεῖα, χειρόμυλοι, δοχεῖα, βάρη ἐκ λάβας κτλ. Ἐν ἄλλῃ δὲ τινι προϊστορικῇ κατηρειπωμένη πόλει ἐγγὺς τοῦ χωρίου Ἀκρωτηρίου εὗρεν ὁ κ. Φουκέ ἐργαλεῖα ἐκ λίθου ὀψιανοῦ καὶ δακτυλίδια ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ.¹ Καὶ ταῦτα μὲν διὰ βραχέων περὶ τῶν ἐκρήξεων τῆς νήσου Θήρας.

Οἱ περὶ τὴν Αἴτην ὄμως καὶ τὸ Βεζούβιον οἰκοῦντες δὲν βλέπουσι μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπαθείας ὡς οἱ νῦν κάτοικοι τῆς ἡμετέρας νήσου τὰς ἐνεργείας τῶν ἠφαιστειῶν τούτων. Ὁ ἐκ τῶν κρατῆρων αὐτῶν, κειμένων εἰς ὕψος 3312 καὶ 1200 μ., ἀναβαλλόμενος διάπυρος πηλὸς ρέων μετ' ὀσμῆς καὶ ἀφθονίας, καταστρέφει πᾶν τὸ προστυχόν, πληροὶ τὰς ἐν ταῖς ὑπωρείαις τῶν ἠφαιστειῶν τούτων ἐρυδῶλακας γαίαις καὶ κατακαλύπτει διὰ τῆς ἀναφυσωμένης τέφρας καὶ κισσήρεως πόλεις ἀνθηρὰς καὶ ἀμυαζούσας. Πρόσφατοὶ εἰσιν ἔτι αἱ καταστροφαι τῶν περὶ τὴν Αἴτην καὶ τὸ Βεζούβιον κωμῶν καὶ τῶν καρποφόρων γαιῶν.

Ἡ πρώτη μετὰ Χριστὸν φοβερὰ ἐκρηξίς τοῦ Βεζουβίου ἐγένετο πρόξενος μεγάλων καταστροφῶν. Ἡ Πομπηία, τὸ Ἡράκλειον καὶ αἱ Σταβίαι ἐξηφανίσθησαν ταυτοχρόνως ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἐπὶ πολλοὺς δὲ αἰῶνας οὐδὲν ἔχνος ἐφάνετο αὐτῶν, τὸ δὲ ὑπὲρ τὰς πόλεις ταύτας νέον ἔδαφος ἐκαλύφθη ὑπὸ πυκνῆς φυτείας καὶ ὑπὸ νέων πολυανθρώπων πόλεων.

6. **Σκοπὸς τῆς περιηγήσεως.** Τὴν 13]25 Σεπτεμβρίου ε. ε. ἦτοι μετὰ δέκα ὀκτὼ αἰῶνας ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἐκρήξεως τοῦ Βεζουβίου, ἐν μιᾷ τῶν ἀνευρεθεισῶν καὶ κατὰ μέγα μέρος ἀποκαλυφθεισῶν τούτων πόλεων ἐγένετο διὰ μεγάλης τελετῆς τὸ ἀρχαιολογικόν, οὕτως εἶπεῖν, μνημόσυνον τῆς καταστροφῆς τῆς Πομπηίας. Προσκληθεὶς λίαν φιλοφρόνως ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ ν' ἀντιπροσωπεύσω αὐτὸν μετὰ τῶν ἀξιοτίμων κκ. Κ. Καραπίνου καὶ Σπ. Λάμπρου ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ, ἐδραξάμην τῆς εὐκαιρίας, ἵνα κατὰ τὴν βραχεῖαν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ διαμονῇ μου μελετήσω τινὰ περὶ τῆς γεωλογικῆς συστάσεως τῆς Καμπανίας, περὶ τῶν ἐνεργῶν καὶ τῶν ἐσβεσμένων αὐτῆς ἠφαιστειῶν καὶ περὶ τινων ἀρχαιολογικῶν γεγονότων, ἐχόντων ἄμεσον σχέσιν πρὸς ταῦτα.

γ. **Ἠφαιστεια τῆς Σικελίας.** Τὴν 7]19 Σεπτεμβρίου ἀπηρχόμην τοῦ Πειρικῶς ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου Segesta καλουμένου, ὅπερ ὑπομιμνήσκει τὴν ὁμώνυμον ἐν Σικελίᾳ ἀρχαιοτάτην πόλιν Ἐγεσταν, ἥτις ἐγένετο ἀφορμὴ, διὰ τὰς ἐριδας αὐτῆς πρὸς τὴν Σελινούντα, τοῦ σικελικοῦ πολέμου τῶν Ἀθηναίων.

Μετὰ πολύωρον πλοῦν διήλθομεν τὰ ἠφαιστειογενῆ νησίδια Βελό-Πουλον καὶ Φαλκονέριον, ἅτινα συναποτελοῦσι μετὰ τῆς Μήλου, Κιμῶλου, Θήρας καὶ τινων ἄλλων τὴν νοτιωτάτην ἠφαιστειαν ζώνην τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης.

1 Une Pompéi antéhistorique, Revue des Deux-Mondes 15 8bre 1869. — F. Fouqué. Santorin et ses Eruptions. Paris 1879. σελ. 94.

Μετά δύο δὲ ἡμερῶν πλοῦν ἀφικόμεθα εἰς Σικελίαν ἢ Τρινακρίαν τῶν ἀρχαίων, ἥτις ἐστὶν ἡ μεγίστη τῶν νήσων τῆς Μεσογείου, ὄρεινὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ σχήματος τριγώνου. Ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ ἠφαιστειογόνος πυριπλεγῆς ἐστία τῶν ἠφαιστειῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας.

Ὁ ὄρεινός ὄγκος τῆς Αἴτνης, ὑψόμενος 3312 μ. ¹ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, ἀποτελεῖ ὡς ἴδιον καὶ ὄλως κεχωρισμένον τῆς λοιπῆς νήσου σύστημα, οὐτινος αἱ ὑψίσται κορυφαὶ εἰσὶν ἐστερμέναι δι' αἰωνίου χιόνος. Ἡ Αἴτνη ἐστὶ τὸ ὑψιστὸν ὄρος τῆς Ἑλλάδος ὁμοῦ καὶ Ἰταλίας, τὸ ὑψιστὸν δὲ ἠφαιστειῶν τῆς ὅλης Εὐρώπης.

Αἱ ἠφαιστειοὶ ἐνέργειαι παρήγαγον ἐν Σικελίᾳ ποικίλας θερμάς, ἰδίως θειούχας, φημιζομένας καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, πλουσίους δὲ καὶ εὐρεῖς θειῶνας, οὓς δραστηρίως καὶ ἀφθόνως ἐκμεταλλεύουσι τανῦν.

Μεταξὺ τῶν πυριπνῶν τῆς Σικελίας, τῶν Λιπαρίων νήσων καὶ τῆς Καμπανίας φαίνεται ὡσεὶ ὑπῆρχε συγκοινωνία τις δι' ὑπογείων ἀγωγῶν καὶ ὅτι ὁ ρυαξὶ κατ' ἀνάγκην ἐκρέει δι' ἐνὸς τῶν κρατήρων τούτων, ὅταν ὁ ἕτερος διακοπῆ δι' ὑπογείων κατακλυσμῶν καὶ ἀναστομώσεως τῶν πόρων. Διδόμενα περὶ τῆς ὑπογείου ταύτης συγκοινωνίας δὲν ὑπάρχουσι τῶν ἀντικειμένων μάλιστα παρετηρήθη, ὅτι αἱ ἀναβληθεῖσαι καὶ αἱ ἀναβαλλόμεναι ἐν τετηκυῖα καὶ ρευστῇ καταστάσει ὕλαι διαφέρουσι κατὰ πολὺ ἀλλήλων ὡς πρὸς τὴν πετρογραφικὴν αὐτῶν σύστασιν. Ἡ λάβα τῆς Αἴτνης διαφέρει τῆς τῶν Λιπαρίων νήσων καὶ αὕτη πάλιν τῶν λευκιτομιγῶν λαθῶν τοῦ Βεζουβίου καὶ τῶν τραχιτῶν τῆς ἀγορᾶς τοῦ Ἡφαιστου (Solfatara).

Καὶ ὁμοίως ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν ἐκρήξεων τῆς Αἴτνης ἠλαττώθη μεγάλως ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀφυπνίσθη ἐκ τοῦ προαιωνίου ληθάργου τὸ Βεζουβιον καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ 79 μ. Χ. Ἄσάυτως δὲ ἔπαυσαν ἔκτοτε αἱ ἠφαιστειοὶ ἐνέργειαι τῶν Φλεγραίων πεδίων τῆς Καμπανίας, ἄτινα, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, εἶχον μεγάλως ἐκπλήξει καὶ διεγείρει τὴν φαντασίαν τῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀποίκων Ἑλλήνων τῆς Κύμης, τῶν Βαίων καὶ τῆς Δικαιαρχείας (Pozzuoli). Τὴν 27 Νοεμβρίου τοῦ 1868 καθ' ἣν στιγμὴν τὸ Βεζουβιον ἔπαυσε ἀκαριαίως τὰ ἀναφυσήματα αὐτοῦ, ἡ Αἴτνη ἀφυπνίσθη διὰ φοβερᾶς ἐκρήξεως, καθ' ἣν ἐκ τοῦ μεγάλου κρατήρος ἀνεφυσήθη μέγα ποσὸν τέφρας. Ὅτε ἐπεσεκέρθη τὸ ἐσβεσμένον ἠφαιστειῶν Solfatara παρὰ τὴν Δικαιαρχείαν, ἤκουσα ἐπαναλαμβάνονμενον ὑπὸ τῶν περιοικούντων, ὅτι ὁσάκις τὸ Βεζουβιον διατελεῖ ἐν ἐνεργείᾳ αἱ ἀντίπνοιαι τῶν θειάτμων καὶ ὑδάτμων λαμβάνουσιν ἐνταῦθα μείζονα ἔντασιν. Ὅπως ἂν ἦ αἱ π. Χ. ἐκρήξεις τῆς Αἴτνης ἦσαν σφοδρότεραι καὶ ἰδίως αἱ ἐκρήξεις αἰτινες συνέβησαν περὶ τὰ τέλη τοῦ τετάρτου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πρώτου αἰῶνος. Ἐκ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα ἐκρήξεων αἱ τοῦ δεκάτου ἐξδύμου αἰῶνος ὑπῆρχαν αἱ ἰσχυρόταται. Ἡ ἐκρήξις τοῦ 1669 ἡ περιγραφείσα ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ Borelli ἐσχῆ-

¹ Κατὰ τὸν χάρτην τοῦ ἐπιτελείου τῆς Ἰταλίας.

μάτιζε τὸ ὄρος Monte Rosso, ἐξ οὗ ὁ ἀναβληθεὶς ρυαξὶ κατέρρευσε μέχρι τῆς πόλεως Κατάνης, ἀπεχούσης δεκαπέντε περίπου χιλιομέτρων. Ἐν τῇ μητροπολιτικῇ καὶ τῆς πόλεως ταύτης εἶδον μεγάλην τοιχογραφίαν σκηνογραφουσαν τὰ φαινόμενα τῆς φοβερᾶς ταύτης ἐκρήξεως. Ἡ δὲ τοῦ 1693 ἐκρήξις συναδεύετο ὑπὸ σφοδροῦ σεισμοῦ, δι' οὗ κατεστράφησαν τεσσαράκοντα πόλεις καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτῶν ἑκατὸν χιλιάδες ἄνθρωποι. Ἐκτοτε αἱ ἐκ διαλείμμάτων ἐκρήξεις τῆς Αἴτνης οὐκ ἔπαυσαντο. Ἦδη τὸ ἠφαιστειῶν ἡμεῖς ἐν τῇ λεπτῇ καὶ νηνεμούσῃ ἀχλύϊ, ἥτις περιβάλλει τὰς ὑψίστας αὐτοῦ κορυφὰς, δὲν διακρίνει τις οὔτε φλόγας καὶ λιγυῖς, ἀλλ' οὔτε ἀναφυσωμένους μύδρους, καὶ ὁμοίως ὁ ἀναπεμφθεὶς ρυαξὶ μὲλις πρὸ ὀλίγων μητῶν ἐγένετο πρόξενος καταστροφῆς γειτονικῆς τινος κώμης.

Οἱ περὶ τὴν Αἴτνην καὶ τὸ Βεζουβιον κάτοικοι ὑφίστανται ἀπάσας τὰς κακώσεις καὶ τὰ τῶν ἠφαιστειῶν ἐνεργειῶν παθήματα, ἀλλὰ δὲν ἀπομακρύνονται τῆς προσφιλοῦς αὐτῶν γῆς. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ πρὸς τὸ πάτριον ἔδαφος ἔρωσ, ὥστε πολλὰκις βλέπομεν νὰ ἀνοικοδομῶνται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου πόλεις καταστραφεῖσαι πλειστάκις διὰ μονίμου κακοῦ. Οὕτω λ. χ. ἡ πόλις τοῦ Portici, ἥτις ἐκτείνεται ἄνω τοῦ ἀρχαίου Ἡρακλείου, ἡ τοῦ Torredel-Greco καὶ ἡ τοῦ Torre dell' Annunziata, αἰτινες διακοσμοῦσι πάλιν τὸν αἰγιαλὸν τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως, καίπερ ἐνδεκάκις καταστραφεῖσαι ὑπὸ τῶν ἐκρήξεων τοῦ Βεζουβίου, ἐνδεκάκις ἀνοικοδομήθησαν. Ἡ ἀναπεμφομένη ἐκ τῶν κρατήρων σποδὸς καὶ διὰ τοῦ ἀέρος πανταχόσε σκορπιζομένη ἀποσυντίθεται ταχέως καὶ καθίσταται ἄριστον συλλίπασμα ἕνεκα τῶν περιεχομένων χημικῶν ὑλῶν αὐτῆς καὶ ἰδίως ἀλκαλικῶν γαιῶν τῶν συντελουσῶν τὰ μέγιστα εἰς τὴν γεωπονίαν. Αἱ ἠφαιστειογενεῖς γαῖαι εἰσὶν εὐάμπελοι καὶ χρυστόκαρποι, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ δὲν εἶναι ὁμοίως εὐνοιοί.¹ Ὁ ἐκ τοῦ κρατήρος καταρρέων ρυαξὶ πηγνόμενος γίνεται λίθος μυλίας, ἄριστον δὲ ὑλικὸν πρὸς ὁδοστρώσεις.²

¹ Στράβων. Βιβλ. ζ'. σ. 269. Ὑπέρκειται δὲ μάλιστα τῆς Κατάνης ἡ Αἴτνη καὶ τῶν περὶ τοὺς κρατήρας παθῶν πλείστον κοινωθεῖ καὶ γὰρ οἱ ρυακεῖς εἰς τὴν Καταναίαν ἐγγυτάτω καταφέρονται, καὶ τὰ περὶ τοὺς εὐσεβεῖς ἐκεῖ τεθρόληται, τὸν Ἀμφινομον καὶ τὸν Ἀναπίαν, οἱ τοὺς γονεῖς ἐπὶ τῶν ὠμων ἀράμενοι διέσωσαν ἐπιφερομένου τοῦ κακοῦ. Ὅταν δ', ὁ Ποσειδωνίδης φησι, γίνηται τὰ περὶ τὸ ὄρος, κατατεφροῦνται πολλῶ βάθει τὰ Καταναίων χωρία. Ἡ μὲν οὖν σποδὸς λύπησασα πρὸς καιρὸν εὐεργετῆ τὴν χώραν ὕστερον. Εὐάμπελον γὰρ παρέχεται καὶ χρυστόκαρπον, τῆς ἄλλης οὐχ ὁμοίως οὖσης εὐνοίου. Τὰς τε βίβας, (ἀς) ἐκφέρει τὰ κατατεφρωθέντα χωρία, πιαίνειν ἐπὶ τοσοῦτον τὰ πρόβατά φασι ὥστε πνίγεσθαι. Διόπερ ἐκ τῶν ὠτων ἀκαιροῦσιν αἶμα δι' ἡμερῶν τεττάρων ἡ πένη, καθάπερ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν Ἐρῦθειαν συμβαίνειν εἰρηκαμεν. Ὁ δὲ ρυαξὶ εἰς πῆξιν μεταβάλλων ἀπολιθοῖ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐφ' ἑαυτὸν βάθος, ὥστε λατομείας εἶναι χρειαίαι τοῖς ἀνακαλύψαι βουλομένοις τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπιφάνειαν. Τακίσης γὰρ ἐν τοῖς κρατήροις τῆς πέτρας, εἴτ' ἀναβληθεῖσης, τὸ ὑπερχυθὲν τῆς κορυφῆς ὑγρὸν πηλὸς ἐστὶ μέλας βέων κατὰ τῆς ὄρεινης. Εἶτα πῆξιν λαθῶν γίνεται λίθος μυλίας τὴν αὐτὴν φυλάττων χράαν ἢ βέων εἶχε, καὶ ἡ σποδὸς δὲ καιομένων τῶν λίθων ὡς ἀπὸ τῶν φύλων γίνεται καθάπερ οὖν τὸ πῆγανον τῇ ξυλίην σποδῶν τρέφεται, τοιοῦτον ἔχειν τὸ οἰκείωμα πρὸς τὴν ἄμπελον εἰκὸς τὴν Αἰτναίαν σποδῶν.

² Ἀπασαὶ αἱ ὁδοὶ τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Ἰταλίας ἦσαν ἐστρωμέναι διὰ καγονικῶν

Αἱ ἐκάστοτε γινόμενα ἐκρήξεις μεταβάλλουσι τὴν μορφήν τῶν κρατῆρων καὶ τὴν ἐν γένει διαμόρφωσιν τῆς περὶ τὰ ἠφαίστεια χώρας δι' ἐξάρσεως ἢ καθιζήσεως.

Οἱ κρατῆρες τῶν ἐσβεσμένων ἢ ἠρεμούντων ἠφαιστείων ἔχουσιν ἐνίοτε μεγάλας διαστάσεις καὶ ἄλλοτε μὲν πληροῦνται δι' ὑδάτων μεταβαλλόμενοι εἰς λίμνας, ὡς θύλομεν ἰδεῖ ἐν τῇ Καμπανίᾳ, ἄλλοτε δὲ διατηροῦσιν ἐπὶ πολὺ τοσαύτην θερμοκρασίαν καὶ ἀποπέμπουσι ποικίλα ἀέρια καὶ θανατηφόρους ἀναθυμιάσεις, ὥστε καθίστανται ἀπρόσιτοι.

Οἱ ἀρχαῖοι δὲν παρετήρουν μετὰ τῆς αὐτῆς ὀξυδερκείας καὶ ἐπιμελείας τὰ ἠφαιστεια φαινόμενα, ὥστε ὀλίγιστα διεσώθησαν περιγραφαὶ περὶ τῶν πρὸ Χριστοῦ ἐκρήξεων.

Ὁ κρατῆρ τῆς Αἴτνης, λέγει ὁ Στράβων, παριστᾷ πεδῖον ὁμαλόν, ἔχον εἴκοσι σταδίων περιφέρειαν καὶ περικλειόμενον πανταχόθεν ὑπὸ τεφρώδους ὄφρους δίκην τείχους. Ἐνεκα τοῦ λεπτοκόκκου τῆς τέφρας καὶ τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας οὐ μόνον δὲν δύναται νὰ πλησιάζῃ τις αὐτόν, ἀλλ' οὐδὲ νὰ βίψῃ τι εἰς αὐτόν ἕνεκα τῆς ἀντιπνοίας τῶν ἐκ τοῦ βάθους ἀνέμων καὶ τῆς ἀναπεμπομένης θερμότητος. Ὁ εἰς τὸν κρατῆρα τῆς Αἴτνης χάριν τῆς ἐπιστήμης πηδήσας Ἐμπεδοκλῆς, ὁ μαθητὴς τοῦ Πυθαγόρα, καθ' ἃ μυθολογεῖται, ἀφῆκεν ὡς ἔχνος μίαν τῶν χαλκῶν αὐτοῦ ἐμβάδων, ἀναρριφθεὶς ὑπὸ τῆς βίας τοῦ πυρός, ἥτις καὶ λέγεται εὐρεθεῖσα οὐ μακρὰν τοῦ χείλους τοῦ κρατῆρος.¹

Δ'. ἠφαιστεια Λιπαρῶν νήσων. Καταλιπόντες τὴν Κατάνην καὶ τὰ φαινομενικῶς ἠρεμούντα αὐτῆς ἠφαιστεια παρεπόμενα τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Σικελίας μέχρι Μεσσήνης. Ἐκεῖθεν δὲ διαπλεύσαντες τὸν στενὸν πορθμὸν τῆς Καλαβρίας καὶ θεασάμενοι ἀκινδύνως τὰς ἐν τῇ ποιήσει φοβεράς ὄχθας Σκύλλης καὶ Χαρύδιδος ἀνήχθημεν πρὸς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος καὶ τὰς Λιπαρῶν νήσους. Αἱ γνωσταὶ αὐταὶ νῆσοι, καλούμεναι Στροφάδες

καὶ λελαξευμένων λίθων ὡς αἱ τῆς Πομπηίας, τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἡ μεγάλη Ἀππία λεωφόρος ἢ ἀπὸ Ῥώμης εἰς Καμπανίαν ἄγουσα. Ἀλλὰ καὶ ταυτὸν αἱ ὁδοὶ τῶν πόλεων τῆς Καμπανίας καὶ τῆς Σικελίας ἄς εἶδμεν εἶσιν ὡσαύτως ἐστρωμέναι διὰ πυριγενούς πέτρας, ἣν παράγουσι τὰ ἠφαιστεια αὐτῶν, ὁμοίως δὲ πρὸς τὴν τῆς Θήρας, τῆς Μήλου, τῶν Μεθάνων κλπ. Ὅποσον δὲ εὐχάριστον θὰ ἦτο ἐὰν ἐστρώνοντο καὶ παρ' ἡμῖν τοὐλάχιστον αἱ κυριώτεραι ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν δὲν θὰ εἴχομεν πλέον τὸν ὀχληρὸν κοινορτὸν καὶ τὸν βορβορώδη πηλὸν τοῦ χειμῶνος. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ ἴδωμεν ἡμεῖς. Οἱ νῦν Ἕλληνας ὁμοιάζουσιν ὡς πρὸς τὰ τῆς ὁδοποιίας καὶ τῆς συγκοινωνίας τοῖς ἀρχαίοις, δι' ὅς ὁ Στράβων λέγει ἐν βιβλ. ε'. σ. 235. «Ταῦτα μὲν οὖν ἡ φύσις τῆς χώρας παρέχεται τὰ εὐτυχήματα τῇ πόλει, προσέθεσαν δὲ Ῥωμαῖοι καὶ τὰ ἐκ τῆς προνοίας. Τῶν γὰρ Ἑλλήνων περὶ τὰς κτίσεις εὐστοχῆσαι μάλιστα ἠδοξούτων, οἱ κάλλους ἔστοχάζοντο καὶ ἐρομνότητος καὶ λειμῶνων καὶ χώρας εὐφοῦς, οὗτοι προνόησαν μάλιστα ὡς ὀλιγώρησαν ἐκεῖνοι, στρώσεις ὁδῶν καὶ ὑδάτων εἰσαγωγῆς καὶ ὑπονόμων τῶν δυναμένων ἐκκλύζειν τὰ λύματα τῆς πόλεως εἰς τὸν Τίβεριν. Ἐστρωσαν δὲ καὶ τὰς κατὰ τὴν χώραν ὁδοὺς, προσθέντες ἐκκοπὰς τε λόφων καὶ ἐγγώσεις κοιλάδων, ὥστε τὰς ἀρμαμάξας δέχεσθαι πορθμείων φορτία.»

¹ Στράβων βιβλ. ε'. σ. 274.

ἢ νῆσοι τοῦ Αἰόλου, ἀποτελοῦσιν ἠφαιστειογενὲς σύστημα ἐσβεσμένων καὶ ἐν ἐνεργείᾳ ἠφαιστείων.

Ἡ νῆσος Βουλκάνον ἢ Ἴσρα καὶ ἰδίως τὸ Στρόμβολι ἢ Στρογγύλη εἰσὶν ἠφαιστεια ἀπ' αἰῶνων ἐν ἐνεργείᾳ. Οὐδεὶς διέπλευσε τὸ μέρος τοῦτο χωρὶς νὰ ἴδῃ τὸν καπνὸν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ φλογώδη ἀναφυσήματα τῆς Στρογγύλης. Ὁ ῥύαξ καταφέρεται πρὸς δυσμὰς αὐτῆς, οἱ δὲ πρὸς τὰς ἀνατολικὰς κλιτύας οἰκοῦντες ζῶσιν ἀνενοχλήτως.

ε'. Ἐξπλους εἰς Νεάπολιν. Τὴν πρωτὰν τῆς ἐπομένης, ἴτοι τῇ 11/23 Σεπτεμβρίου, εὐρέθημεν ἐν τῷ στενῷ τῆς νήσου Καπρέας καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου della Campanella, τοῦ ἑλληνιστὶ καλουμένου Ἀθηναίου.

Ἐν ὅσῳ δὲ ἐπροχωροῦμεν πρὸς ἄρκτον, ἐξετυλίσσετο ἐνώπιον ἡμῶν ὁ μαγευτικὸς τῆς Νεαπόλεως κόλπος, ὅστις παρέχει τῷ θεατῇ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἀμιμήτους σκηνογραφικὰς ἀπόψεις. Δεξιόθεν ἡμῶν ἐξετείνετο ἡ πολύκολπος γλῶσσα ἢ σχηματιζομένη ὑπὸ τοῦ ὄρους ἀγίου Ἀγγέλου, ἐσχάτης ἀποφύαδος τῶν Ἀπεννίνων ὄρεων, πέραν αὐτῆς διεκρίνετο ἐπὶ ὑψωμάτων τὸ Σορρέντον, ἢ κοιτὶς τοῦ ποιητοῦ Ἰάσσου, εἶτα τὸ Καστελλαμάρε (αἱ ἀρχαῖαι Σταβίαι ὅπου ἔπαθεν ἐξ ἀσφυξίας ὁ Πλίνιος) καὶ ἡ Πομπηία εἰς τὸ βάθος κολπίσκου, ὃν ἐκάλυπτε λεπτὴ τῆς πρωίας ὀμίχλη.

Ἐντεῦθεν ἄρχονται αἱ πόλεις Torre del Annunziata, Torre del-greco, Ρετίνια, Πορτίκι, ἴτοι σειρά οἰκιῶν καὶ ἐπαύλεων ἐπεκτεινομένων ἐν τῷ μέσῳ ὀργώσης βλαστήσεως μέχρι τῆς Νεαπόλεως καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ὑψωμάτων τοῦ Παισιλύπου. Πέραν δὲ αὐτῶν διεκρίνετο ὁ ὄρμος τῶν Βαιῶν καὶ τῆς Δικαιαρχείας, ἔνθα ὑπῆρχεν ἡ ἔπαυλις τοῦ Κικέρωνος καὶ διέτριβον τὸ θέρος οἱ αὐτοκράτορες τῆς Ῥώμης, οἵτινες συνῆγον περὶ ἑαυτοῦς τὸν ἄπλετον χρυσὸν τῶν ὑποτεταγμένων λαῶν καὶ διηύθυνον ἐκ τοῦ σημείου τούτου τὰς ἡνίας τοῦ κόσμου. Πέραν δὲ τῶν Βαιῶν, τὸ Μισσηνὸν ἀκρωτήριον καὶ αἱ ἠφαιστειογενεῖς νῆσοι Πιθηκοῦσαι (Ischia, Procida, Nisida κτλ.).

Μόνον τὸ ὄρος τοῦ ἀγίου Ἀγγέλου μετὰ τοῦ Σορρέντου καὶ μέρος τοῦ Καστελλαμάρε συνίστανται ἐξ ὑδατογενῶν πετρωμάτων ἴτοι κανονικῶν διαστρώσεων ἀσβεστολίθων, ἐν ᾧ ἅπασα ἢ λοιπὴ χώρα, ἣν περιλαμβάνει ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόλπου ἰσταμένου θεατοῦ, συνίσταται ἐξ ἠφαιστειογενῶν πετρῶν ἴτοι τραχίτου, λάβας, κισσήρεως καὶ τέφρας.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος τῆς καθοριζομένης ἀπ' ἐνός μὲν διὰ τῶν ὄρεων τοῦ ἀγίου Ἀγγέλου καὶ ἀπ' ἐτέρου διὰ τῶν ὑψωμάτων τῆς Νεαπόλεως ἵσταται μεγαλοπροπέως τὸ Βεζούβιον. Ἐκ τοῦ κρατῆρος αὐτοῦ κειμένου 1200 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἀφορμαῖται παχέια καὶ λευκὴ ἀτμοδίνη, ἥτις ἀποτελεῖ νεφελώδη ταινίαν ἐκτεινομένην πέραν τοῦ ὀρίζοντος.

Παρὰ τὸ καπνίζον Βεζούβιον ὁράται ἐτέρα ἰσοῦψῆς κορυφὴ, ἥτις ἀποτελεῖται ὑπὸ διερωγῶτος ἀποτόμου χείλους τοῦ ἐσβεσμένου κρατῆρος τῆς Σόμμας.

ζ'. Ἡφαιστεία Καμπανίας. Τὸ Βεζούβιον διατελεῖ τανῦν ἐν πληρεστάτῃ ἐνεργείᾳ, ἀλλ' ὁμως αἱ κανονικαὶ ἐκρήξεις καὶ ἡ ἐν γένει ὄψις αὐτοῦ πόρρω ἀπέχουσι τῆς τῶν προγενεστέρων ἐκρήξεων καὶ ἰδίως τῆς ἐκρήξεως τοῦ 79 μ. Χ. ἣτις κατέστρεψε τὴν Πομπήαν, ἐν ἣ τὴν ἐπαύριον ἔμελλον νὰ τελεσθῶσιν αἱ μνημόσυνοι ἑορταὶ ἐπὶ τῇ δεκάτῃ ὀγδόῃ ἑκατονταετηρίδι ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως. Πρὶν εἰπωμεν καὶ περὶ αὐτῶν τινα ἐν βραχυλογίᾳ, θέλομεν περιγράψαι τὰ ἡφαιστεία τῆς Καμπανίας.

Περὶ τῶν ἡφαιστείων τούτων, ἦτοι τοῦ Βεζούβιου καὶ τῶν τοῦ Φλεγραίου πεδίου, ὡς καὶ περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Πομπηίας ἐγράφησαν κατὰ καιροῦς πολυπληθεῖς συγγράμματα, ἀλλ' ἡμεῖς ὀλίγιστα ἐξ αὐτῶν σταχυολογοῦντες θέλομεν περιορισθῆ νὰ εἰπωμεν μᾶλλον ἐκεῖνα ὅσων ἀντελήφθημεν ἰδίως ὁμμασιν, ἵνα μὴ μακρηγορήσωμεν πέρα τοῦ δέοντος καὶ ἐξαντλήσωμεν τὴν ὑμετέραν ὑπομονήν.

α') *Βεζούβιον.* Ἡ τοῦ Βεζούβιου ἀνάβασις ἐστὶν ἀρκούντως κοπιώδης, ἀπαιτεῖ δὲ ὀλόκληρον ἡμέραν. Ἐκ Νεαπόλεως ἐφθάσαμεν ἐφ' ἀμάρξης εἰς τὴν πόλιν Ῥετίναν, ἣτις ἐστὶν ὠκοδομημένη ἐπὶ τοῦ ἡφαιστειογενεοῦς τόφου τοῦ κατακλύσαντος τὸ Ἡράκλειον (Herculanum), παρελθόμεν ἐνταῦθα τοὺς ὀδηγούς καὶ τὰς ὀρειθατικὰς βακτηρίας, αἵτινες δὲν διακρίνονται ἐπὶ καλλονῇ, καθὼς δὲν διακρίνονται καὶ οἱ ὀδηγοὶ ἐπ' νοημοσύνη καὶ ἀφιλοκερδείᾳ, ἐπροχωρήσαμεν ἐνταῦθα ἐπὶ ἀνάντους ἀμαξωτῆς ὁδοῦ περιελυσσομένης ἐν ταῖς κλιτύσι τοῦ Βεζούβιου μέχρι τῆς Σκοπιᾶς (Osservatorio) καὶ τοῦ Ξενῶνος τοῦ καλουμένου ὁ Ἐρημίτης, κειμένου 700 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν.

Οἱ ἐν ἔτει 1858 καὶ 1868 ἐκ τοῦ κρατῆρος καταρρεύσαντες ρύακες κατεκάλυψαν πολλαχοῦ τὴν ἤδη ἀνανεωθεῖσαν ὁδὸν καὶ κατέκαυσαν τὰς ἀμπέλους καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν κλιτύων τούτων εὐθαλεῖς κήπους. Ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ νέου ἐδάφους μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος, δύναται τις εἰπεῖν, ὡς ἡ τῆς καταρρευσάσης λάβας ἀνεφύησαν νέαι ἀμπελοὶ ἐξ ὧν κατασκευάζεται ὁ οἶνος *Lacryma Christi*, ὅστις ἐνέχει, ἀκρατος ὢν, πῦρ καὶ πνεῦμα, ὡς τὸ τοῦ Βεζούβιου ἐφ' οὗ φύεται.

Ἐν τῇ Σκοπιᾷ τῇ οἰκοδομηθείσῃ ἐν ἔτει 1844 καὶ διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Palmieri ὑπάρχουσι συλλογαὶ τῶν ὀρυκτῶν τοῦ Βεζούβιου καὶ τῆς Σόμμας, ποικίλων ἀντικειμένων εὐρεθέντων ὑπὸ τοὺς νεωτέρους ρύακας, λάβας, καὶ ἰδιορρυθμὸν τι ὄργανον, ὁ σεισμογράφος, δι' οὗ παρατηροῦνται αἱ τε διευθύνσεις καὶ αἱ ἐντάσεις τῶν κατὰ καιροῦς συμβαινόντων σεισμῶν.

Ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς ἐπροχωρήσαμεν ἑφιπποὶ μέχρι τῆς βάσεως τοῦ κῶνου, βαινόντες πάντοτε ἐπὶ τῆς λάβας τοῦ 1872, ἣτις ἔχει μέλαιναν τὴν ὄψιν καὶ στερεῖται πάσης βλαστήσεως. Ἐκεῖ δὲ παραδώσαντες τοὺς ἵππους εἰς τοὺς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένους, ἤρχισαμεν ἐντεῦθεν ν' ἀναρριχώμεθα, στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς ὀρειθατικῆς ἡμῶν βακτηρίας, τὰς λίαν ἀποτόμους πλευρὰς τοῦ κῶνου συνισταμένας ἐκ σκωριώδους λάβας καὶ προεξεχουσῶν πετρῶν, ἐφθάζ-

σάμεν δὲ τέλος κάθυγροι καὶ κεκμηλότες μετὰ πορεῖαν μιᾶς ὥρας καὶ ἐνὸς τετάρτου εἰς τὰ χεῖλη τοῦ κρατῆρος.

Ἐνώπιον ἡμῶν ἀπεκαλύφθη τότε θέαμά μεγαλοπρεπές, ὅπερ ἐν ἀκραιῖ μᾶς ἔκαμε νὰ λησμονήσωμεν πάντα μόχθον καὶ κόματον.

Ὁ μέγας κρατῆρ τοῦ Βεζούβιου, ὅστις πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν παρίστατο τοῖς προσερχομένοις ξένοις ὡς χοανώδης κυκλοτερῆς καὶ βαθεῖα κοιλότης μὲ ἀποτόμους ὄφρυα, ἔχει τὴν σήμερον ὄψιν μελαίνης κυματοέσεως λίμνης, ἥς τὰ κύματα ἀπελιθώθησαν ἐν ἀκραιῖ. Ἡ ἀπὸ τοῦ 1878 ἐν αὐτῷ τῷ κρατῆρι ἀναρρεύσασα λάβας ἐπλήρωσε τὸ πρῶν κενὸν αὐτοῦ. Παντοσεῖδ' ἡρώματα κίτρινα, ἐρυθρὰ, ὑπόφαια παραγόμενα διὰ τῆς ἀναμίξεως τοῦ θείου μετὰ τῶν μετάλλων διαποικίλλουσι τὴν μέλαιναν λάβαν, ἣτις ἐν πολλοῖς διατελεῖ ἔτι θερμῇ. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νέου τούτου πεδίου ἡ ἡφαιστεῖος ἐνεργεῖα διήνοιξεν ὀπήν δι' ἧς ἀναφυσῶνται μεθ' ὑποκώφου καὶ βραείας πνοῆς οἱ ὕδρατμοι καὶ τὰ ποικίλα ἀέρια, ἅτινα συμπαρασύρουσι τὸν ἀνάβαλλόμενον διάπυρον πηλόν, ὃν ἐκσφενδονίζουσι κατὰ μύδρους διαφόρου μεγέθους καὶ σχήματος. Ἡ μετὰ πατάγου καὶ ἀδιάκοπος κατάπτωσις τῶν μύδρων τούτων καὶ ἡ ἐπισφραγεῖς αὐτῶν ἐσχημάτισε περὶ τὴν ὀπήν νέον κῶνον, ὅστις αὖξεται ἀδιαλείπτως. Ἡ δὲ ἔχει οὗτος 35 περίπου μέτρων ὕψος, συνίσταται ἐκ σκωριώδους λάβας, ἔχει μέλαιναν τὴν χροίαν καὶ σοβαρὰν τὴν ὄψιν. Περὶ τὸν νέον τοῦτον κῶνον ἐσχηματίσθησαν διὰ τῆς λάβας ποικίλοι ἐστία δι' ὧν ἐκβάλλονται μετὰ συριγμοῦ ἀδιαλείπτως ὕδρατμοι μετ' ἀερίων ὑποθειώδους ὀξέος, ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ ὑδροθειωμένου ἀερίου, ἅτινα ἀναθρώσκοντα πρὸς τὰ ὕψη ἀναμίγνυνται μετὰ τῶν ἀερίων τῶν ἀναφυσωμένων ἐκ τῶν σχισμάτων καὶ τῶν ρηγματῶν τῶν περὶ τὰ χεῖλη τοῦ παλαιοῦ κρατῆρος. Περὶ δὲ τὰς ἀντιπνοίας ταύτας ἐσχηματίσθησαν ἐπιχρίσεις καὶ σταλακτῖται χλωριούχου ἄλατος (μαγειρικοῦ ἄλατος) οὐτινος ἡ χιονώδης χροιά ἀποτελεῖ ἀρμονικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μέλαιναν λάβαν.

Ὁ νέος κῶνος θέλει μὲν προκόντος τοῦ χρόνου αὖξηθῆ, δύναται ὁμως τουναντίον καὶ νὰ ταπεινωθῆ ἀνατηκομένης τῆς σκωριώδους καὶ ἐπισυσσωρευμένης λάβας. Ἀλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ὁ αὐτομάτως ἐνώπιον ἡμῶν ἀνοικοδομούμενος οὗτος κῶνος ἐστὶν ἄριστον ὑπόδειγμα διδάσκον ἡμᾶς περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐν γένει Βεζούβιου καὶ πολλῶν ἄλλων τῆς αὐτῆς φύσεως ἡφαιστείων τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας. Ἀπέναντι ἡμῶν ἄρα δὲν παρίστανται κῶνοι καὶ κρατῆρες ἐξάρσεως κατὰ τὴν εὐφυᾶ θεωρίαν τοῦ Lebuch, καθ' ἣν δι' ὑπογείου ἐνεργείας συμπαγεῖς καὶ παχεῖαι διαστρώσεις ὕδατογενῶν ἢ καὶ πυριγενῶν πετρωμάτων διακειμένων ὀριζοντίως ἐξάιρονται μέχρις οὗ διαρρηχθῆ τὸ ὕψιστον αὐτῶν σημεῖον καὶ οὕτως ἀποτελέσῃ κυκλοτερῆς χαράκωμα, τὸν κῶνον τῆς ἐξάρσεως, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου σχηματίζεται εἴτα ὁ τὰ φλογώδη φαινόμενα ἀναφυσῶν κρατῆρ τῆς ἐξάρσεως. Ἐνταῦθα τὸ ἡφαιστειογενές ὄρος καὶ ὁ κῶνος αὐτοῦ σχηματίζονται καὶ αὖξονται κατ' ὀλίγον καὶ

δι' ἄλλεπαλλήλων ἐκρήξεων καὶ ἀναβολῶν διαπύρου πηλοῦ καὶ τέφρας, ἅτινα συνεπιτίθενται ὡς διὰ χειρὸς καλοῦ τέκτονος.

Ὁ ῥηθεὶς οὗτος σκωριώδης κῶνος, ὃν ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν θέλει συμπαγή μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς ἀναβαλλομένης λάβας, ἥτις διαχεομένη πανταχόθεν θέλει εἰσχωρήσει καὶ πληρώσει τὰ κενὰ αὐτοῦ, εἶτα δὲ ὁ ἐκ τοῦ σχηματισθησομένου μονίμου κρατῆρος αὐτοῦ ἐκβληθησόμενος ῥυαζὶ θέλει πληρώσει τὰ μεταξὺ τῆς βάσεως αὐτοῦ καὶ τῶν ὀφρύων τοῦ παλαιοῦ κρατῆρος κενά.

Ἡ ἐπιπύργωσις καὶ ἀνύψωσις τοῦ Βεζουβίου διὰ σκωριῶν καὶ διαπύρων ῥυακῶν γενομένη σήμερον ἐν σμικρῷ παριστᾷ ἐπανάληψιν προαιωνίου ἐνεργείας καὶ σχηματισμοῦ τοῦ ὄρους.

Τὰς ἀπερρωγυίας ὀφρύας τῆς Σόμμας ἐθεώρουν μέχρι τινος ὡς κῶνον ἐξάρσεως, ἀλλ' ἡ ἀκριβὴς ἐξέτασις τῆς πετρογραφικῆς συστάσεως αὐτοῦ ἀπέδειξεν ὅτι καὶ οὗτος διὰ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἀνωτέρω ἐσχηματίσθη τρόπου.

Ἡ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν ὀφρύων τοῦ παλαιοῦ κρατῆρος ἀποψὶς τῶν ῥηθεισῶν ἠφαιστειῶν ἐνεργειῶν δὲν ἱκανοποιεῖ ἀρκούντως τὴν περιέργειαν ἡμῶν, διὸ καταβάντες εἰς αὐτὸν καὶ βαίνοντες ἐπὶ τοῦ νέου πεδίου, διατελοῦντος ἐν πολλοῖς ἔτι θερμοῦ, διηυθύνθημεν ἐν μέσῳ θειάτμων καὶ ὑδράτμων ἐγγύτατα τῆς βάσεως τοῦ σχηματιζομένου κώνου μέχρις οὗ αἱ σκωρία ἔκκαιον καὶ διετέλουν ἐν πολλοῖς ἐν τετηκυῖα καταστάσει. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἐθεωροῦμεν τὴν ἀνάφλεξιν τῶν ἀναφυσωμένων ἀερίων, ἥτις παράγει τὰ ὠραῖα φλογώδη φαινόμενα, ἅτινα προηγούνται τῶν ἐκσφενδονήσεων καὶ τῶν ἐκρήξεων. Ἀλλὰ τὸ φυσικὸν τοῦτο πυροτέχνημα δὲν ἠδυνήθημεν νὰ θαυμάζωμεν ἐπὶ πολὺ, διότι μύδροι ἐκ διαπύρου πηλοῦ ἐκσφενδονισθέντες μεθ' ὀρυθῆς ἐκ τοῦ νέου κρατῆρος φθάνουσιν ἐν τῷ σημείῳ τῆς στάσεως ἡμῶν καὶ ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς ν' ἀπομακρυνθῶμεν, ἀρ' οὐ προηγουμένως ἀπεσπασάμεν ἐξ αὐτῶν μικρὸν τι δεῖγμα. Διηυθύνθημεν εἶτα πρὸς ἄρκτον ἤτοι πρὸς τὸ ῥήγμα τὸ ἐν τῇ βάσει τοῦ κώνου σχηματισθὲν, ἐξ οὗ ῥεεῖ ἡσύχως ἐν τετηκυῖα καὶ ῥευστῇ καταστάσει ὁ διάπυρος πηλὸς, ὡς ἡ σκωρία τῶν καμίνων.

Ὁ στιλπνὸς καὶ μέλας ἀποψυχθεὶς φλοῖος, ὅστις ἐκάλυπτε τὸν καταφερόμενον ῥυακᾶ, ἦτο ἔτι τοσοῦτον θερμὸς ὥστε μόλις δευτερόλεπτά τινα ἠδυνήθημεν νὰ σταθῶμεν ἐπ' αὐτοῦ. Ἀπέναντι ἡμῶν ὑπερέκειντο αἱ ἀπόκρημονι ὀφρύες τῆς Σόμμας, ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῆς καὶ ἡμῶν ἐξετυλίσσετο ἡμικυκλικὴ ἐπιμήκης καὶ βαθεῖα φάραγξ Atrio del Cavallo, ἥς τὸ ἔδαφος καθ' ἐκάστην ἐκρήξιν τοῦ Βεζουβίου ἀλλοιοῦται. Τὴν νεοκικὴν σιγὴν τῆς φάραγγος, ἐν ἣ οὐδὲν ἔχνος βλαστήσεως ὑπάρχει, διακόπτει ἡ κατάπτωσις τῶν ἀποσυντεθειμένων πετρῶν τῆς Σόμμας, ἡ πνοὴ τοῦ μικροῦ κρατῆρος, αἱ ἐκσφενδονήσεις αὐτοῦ καὶ ὁ σχηματιζόμενος φοβερὸς ἀνεμοστρόβιλος, ὅστις συμπαρασύρει τὴν λεπτὴν καὶ σκωριώδη λάβαν, ἣν μετὰ συριγμοῦ καὶ πατάγου ἀναρρίπτει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἡ ἐρημία αὕτη καὶ τὸ μονότονον μοὶ ὑπερίμνη-

σεν ἀκουσίως τοὺς παγετῶνας τῆς Ἑλβετίας καὶ περ παραγομένου δι' ἄλλων αἰτιῶν καὶ δι' ἄλλης ὕλης.

Οἱ ὀδηγοὶ τοῦ Βεζουβίου μεταχειρίζονται τὸν ἠφαιστειακὸν ῥυακᾶ πρὸς μικροβιομηχανίαν κερδαλέαν αὐτοῖς, δι' αὐτοῦ ἀποτυπώνται ποικίλα ἀντικείμενα καὶ ἰδίως μετάλλια φέροντα τὴν χρονολογίαν τῆς ἐκρήξεως. Ἡμεῖς ὅμως μὴ ἀρκεσθέντες εἰς ταῦτα κατήλθομεν ἐγγύτατα τῆς ἐκροῆς τοῦ ῥυακος καὶ ἀπεσπασάμεν ἐξ αὐτοῦ διὰ τῆς βρακτηρίας ἡμῶν τεμάχια διάπυρα ἐν οἷς ἀπετυπώσαμεν καὶ ἐνεβόλομεν ἑλληνικὰ δεκάλεπτα.

Ἐπανακάμψαντες εἶτα εἰς τὴν πρώτην ἡμῶν θέσιν, ἐπανεῖδομεν πρὶν ἢ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τοῦ Βεζουβίου τὰ φλογώδη φαινόμενα καὶ τὰς ἐκ διαλειμμάτων ἐκσφενδονήσεις τοῦ μικροῦ κώνου τοῦ μόνου ἐν ἐνεργείᾳ ἠφαιστείου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἡπείρου, θαυμάζοντες τὸ ἀκτινοβολοῦν αὐτοῦ φῶς καὶ τὴν ἐρυθρὰν ἐκπυράκτωσιν, ἥτις ἀναφυσᾶται ἐκ τῶν σκοτεινῶν καὶ αἰεὶ ἀπροσίτων μυχῶν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ὅπως αὐτοφωτίση τὸ σκοτεινὸν αὐτοῦ πρόσωπον.

Ἐν τοῖς φυσικοῖς τούτοις φαινομένοις ταχέως ἐθίζεται ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὅμως ὁ νοῦς καὶ περιέργεια αὐτοῦ δὲν ἱκανοποιούνται. Ἡ χημεία, ἡ φυσικὴ, ἡ γεωλογία καὶ ἡ ὄρυκτολογία δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λύσωσιν ἔτι πληρέστατα τὸ περὶ τῶν ἠφαιστειῶν ζήτημα.

Ὑφίσταται ἄρα γε ὁ Πυριφλεγέθων τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Οὐμβούλδου; Ἄρα γε ἐν τοιαύτῃ τετηκυῖα καταστάσει διατελοῦσιν ἄπασαι αἱ ἀποτελοῦσαι τὰ ἐνδότερα τῆς γῆς ὕλαι, ἐν ἣ καὶ οἱ ἀναβαλλόμενοι ῥυακοί; Ὅποια ἢ θύναμις ἢ ἀνυψοῦσα τὴν πετρώδη στήλην εἰς ὕψος πολλῶν χιλιάδων μέτρων; Πῶς διατηρεῖται τὸ ἐγγεῖον πῦρ καὶ ποῖος ὁ λόγος τῆς διαλειπούσης ἐνεργείας τῶν ἠφαιστειῶν φαινομένων; Ἄρα γε ὑπάρχει συγκοινωνία ὑπόγειος τῶν ἠφαιστειῶν ἢ αἱ ἐκάστοτοι ἐκρήξεις εἰσὶ τοπικὰ μόνον φαινόμενα; Περὶ τῶν ἀποριῶν τούτων καὶ τῶν περὶ αὐτῶν θεωριῶν καὶ ὑποθέσεων δὲν εἶναι σκοπὸς ἡμῶν νὰ πραγματευθῶμεν σήμερον. Τοῦτο μόνον εἰρήσθω, ὅτι τὰ ἐνεργὰ ἠφαιστεια κείνται πλησίον τῶν θαλάσσιων ὧν τὸ ὕδωρ μεγάλως ἐπιδρᾷ ἐπ' αὐτῶν. Τὸ θαλάσσιον ὕδωρ μεταβάλλεται εἰς ἀτμὸν, ὅστις ἀνυψοῖ καὶ ἐκσφενδονίζει τὴν λάβαν πέραν τοῦ κρατῆρος, τὸ δὲ χλωριούχον νάτρον ἐνούμενον μετὰ τοῦ σιδήρου καὶ μετὰ τῶν ὀξυπυριτικῶν ἀλάτων, μεταβάλλει τὴν σύστασιν τῆς λάβας καὶ σχηματίζει ποικίλα ὄρυκτά.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκρήξιν τοῦ Βεζουβίου τῆς 2ῆς Ἀπριλίου τοῦ 1872 ὁ ἐν Νεαπόλει διάσημος Ἴταλὸς καθηγητῆς τῆς ὄρυκτολογίας κ. Scacchi ἀνεκάλυψεν ἐν τοῖς ἐκσφενδονηθῆσι μύδροις τὸ πρὸ τῆς ἐκρήξεως ἀγνωστον ὄρυκτόν, τὸν Μικροσομίτην (Mikrosommit), συνιστάμενον ἐκ πυριτικῶν ἐνώσεων καὶ ἐξ ἁλατος τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιοῖ τὸν διὰ τοῦ θαλάσσιου ὕδατος σχηματισμὸν αὐτοῦ.

Αἱ πεπρατηρήσεις αὗται καταδεικνύουσιν ἡμῖν τὰς μηχανικὰς καὶ χημικὰς

ἐνεργείας τοῦ θαλασσοῦ ὕδατος ἐπὶ τὴν λάβαν καὶ τὰ ἐν γένει ἠφαιστεια φαινόμενα· ἀλλὰ δὲν ἐξηγοῦσι καὶ τίνι τρόπῳ φθάνει τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὴν τετρυκίαν ὕλην ἐν τῷ βῆθει, τίνι τρόπῳ ἐξαίρει καὶ ἐκσφενδονίζει αὐτήν, καὶ ὑπὸ ποίους ἐν γένει ὄρους συναναμίγνυται ἐν τῇ κατὰ βῆθος κοιλιᾷ τὸ πῦρ μετὰ τοῦ ὕδατος.

Αἱ ἠφαιστειοὶ ἐνεργεῖαι αἵτινες ἐσχημάτισαν τὴν Σόμμικαν καὶ τὸ Βεζούβιον, ἐξέπεμψαν δὲ ἐν ἀπωπᾷ ἐποχῇ ἐπὶ τὰς ἀκτὰς τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως τοὺς ῥύακας ἐφ' ὧν ἐκοδόμηθη τὸ Πομπηία καὶ τὸ Ἡράκλειον, ἔπαυσαν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ. Ὁ Στράβων λέγει ὅτι, ἡ περὶ τὸ Βεζούβιον ζωνηρὰ βλάστησις ἔφθανε μέχρι τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, ἥτις ἦτο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπίπεδος, εἶχε ξηρὰν καὶ τεφρώδη τὴν ὄψιν καὶ συνίστατο ἐκ πετρῶν παραχθριστῶν διὰ τῆς ἐνεργείας ἀρχαίου ἠφαιστείου.¹ Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος ἡ κορυφή αὕτη πολυειδῶς μετηλλοιώθη, ἐκ δὲ τοῦ ὕψους αὐτῆς εἶναι ταυῶν ὄρατος ἀφ' ἑνὸς ὁ μέλας κῶνος καὶ οἱ καπνοὶ οὓς καταλίπομεν ὀπισθεν ἡμῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ διαπεποιικιλμένος αἰγιαλὸς τῆς Νεαπόλεως, αἱ εὐκαρποὶ πεδιάδες τῆς Καμπανίας καὶ αἱ ἀναρριχώμεναι πρὸς τὰς ἀνωφερίας ἀμπελοὶ, θεάματα, ἅτινα ἔμα ἠρχίσασμεν τὴν κατάβασιν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Βεζούβιου, ἐξετυλίσσοντο ἐνώπιον ἡμῶν οὕτω δὲ ἐκ τῆς κυλάσεως, κατὰ τὴν φράσιν ποιητοῦ τινος² ἐθεώμεθα τὸν Παράδεισον.

β') *Ἡφαίστεια Φλεγραίου Πεδίου*. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς γεωλογικῆς ἡμῶν εἰκόνας, πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὰ τῆς ἀφυπνίσεως τοῦ Βεζούβιου καὶ τῆς πρώτης μ. χ. αὐτοῦ ἐκρήξεως, θέλομεν εἶπει τινὰ περὶ τῆς γεωλογικῆς συστάσεως τῆς Καμπανίας καθόλου καὶ περὶ τῶν ἠφαιστειῶν ἐνεργειῶν τοῦ Φλεγραίου πεδίου, ἧτοι τῆς περιφερείας τῆς Κύμης, τῶν Βαιῶν καὶ τῆς Δικαιαρχείας.

Τὰ ποικιλόμορφα ὑψώματα τοῦ Παυσιλύπου, ὧν ἡ ἀκμαία βλάστησις μετὰ τῶν διεσπαρμένων ἐπαύλειων λούεται ἐν τοῖς διαγέσει νάμασι τῆς θαλάσσης, διακόπτουσι τὴν ἐναρμόνιον συνέχειαν τῶν ἀκτῶν τῆς Νεαπόλεως. Ἐνθεν μὲν κεῖται ἡ πολυτάραχος πόλις, τὸ ἀεικίνητον τῶν ἀμαξῶν, ἀκούεται τὸ σύριγμα τῶν ἀτμηλάτων καὶ ἀτραμαξῶν, καὶ μετὰ μορφασμῶν φωνασκίαι τῶν πωλητῶν ἱματικῶν ὑδάτων, ὀστρέων κ.λ.π. τῆς S¹a. Lucia, ἀφ' ἧς οἱ κάτοικοι τῆς Παρθενόπης καθορῶσι τὰς ἐκάστοτε ἐκρήξεις καὶ τὰ φλογώδη

¹ Στράβων βιβλ. Ε'. 247. «Νώλης δὲ καὶ Νουκερίας καὶ Ἀχερρῶν, ὁμωνύμου κατοικίας τῆς περὶ Κρέμονα, ἐπίγειόν ἐστιν ἡ Πομπηία παρὰ τῷ Σάρνῳ ποταμῷ καὶ δεχομένη μὲν φορτία καὶ ἐκπέμποντι. Ὑπέρκειται δὲ τῶν τόπων τούτων ὄρος τὸ Οὐεσοῦϊτον, ἀγροῖς περιραιοῦμενον παγκάλως πλὴν τῆς κορυφῆς· αὕτη δὲ ἐπίπεδος μὲν πολλὸ μέρος ἐστίν, ἀκαρπες δὲ ὅλη, ἐκ δὲ τῆς ὕψους τεφρώδης, καὶ κοιλάδας φαίνει συραγγώδεις πετρῶν αἰθαλωδῶν κατὰ τὴν χροάν ὡς ἀν' ἐκτεβρωμένον ὑπὸ πυρὸς, ὡς τεκμαίροντ' ἂν τις τὸ χωρίον τοῦτο κκείσθαι πρότερον καὶ ἔχειν κρατῆρας πυρὸς, ὁμοιωθῆναι δ' ἐπιλιπούσης τῆς ὕλης. Τάχα δὲ καὶ τῆς εὐκαρπείας τῆς κύκλω τοῦτ' αἴτιον, ὡσπερ ἐν τῇ Κατάνη, φασί, τὸ κατατεφρωθὲν μέρος ἐκ τῆς σπῆδος τῆς ἀνενεχθείσης ὑπὸ τοῦ Αἰτναίου πυρὸς εὐάμπελον τὴν γῆν· ἐποίησεν.» Ἐχει μὲν γὰρ τὸ λιπαίνον καὶ τὴν ἐκπυρομένην βῶλον καὶ τὴν ἐκφέρουσαν τοὺς καρπούς.»

φαινόμενα τοῦ Βεζούβιου. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπεκτείνεται ἡ πεδιάς τῆς Καμπανίας ὁ χαρῖσις κόλπος τῶν Βαιῶν καὶ τῆς Δικαιαρχείας τὰ ἐσβεσμένα ἠφαιστεια, ὧν οἱ κρατῆρες μετεβλήθησαν εἰς λίμνας, τὸ Μισσηνὸν ἀκρωτήριον καὶ αἱ πέτραι τῆς Κύμης.

Παντοῦ σιγὴ καὶ ἡρεμία, τὰ ἠφαιστεια τῆς Φλέγγας δὲν ἀποπέμπουσι πλέον φλόγας, οἱ Ἕλληνες ἀποικοὶ, οἵτινες ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν Κύμης μετέδωκαν εἰς τοὺς ἰταλικοὺς λαοὺς καὶ εἰς τὴν Ῥώμην τὴν γραφήν, τὴν παιδείαν καὶ τὴν σοφίαν δὲν ὑπάρχουσι πλέον, ἡ δὲ ἀπολυταρχία τῶν αυτοκρατόρων τῆς Ῥώμης παρήλθεν ἀνεπιστρεπτὴ πρὸς ὄφελος τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸν φυσικὸν νόμον τῆς αἰωνίου μεταβολῆς τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ἀκαλουθοῦσι καὶ αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων. Αἱ ἀναθυμιάσεις αἱ ἀναφυσώμεναι ἐκ τῶν ἐσβεσμένων ἠφαιστειῶν, αἱ ἀρχαῖαι θέρμαι (τῶν Βαιῶν), τὸ Ἀμφιθέατρον, οἱ ναοὶ (τῶν Ποτιόλων), αἱ ἀκροπόλεις (τῆς Κύμης) τῶν ἀκτῶν τούτων ἐπιμικτυροῦσιν ὅποσον μεγάλη ἦτον ἄλλοτε ἡ ἐνεργεῖα τῶν ἠφαιστειῶν, ἡ δραστηριότης, ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ τρυφηλότης τῶν τότε ἀνθρώπων ἐν μικρῇ χώρῳ γῆς, ἔνθα σήμερον τὴν σιγὴν διακόπτουσι οἱ φιλομαθεῖς περιηγηταὶ καὶ οἱ περὶ τὴν ἀρχαιότητα εὐσεβεῖς.

Ἴνα συντάξωμεν τὴν πρὸς τὴν Φλέγγαν πορείαν ἡμῶν, διήλθομεν τὴν κρυπτὴν διώρυγα τοῦ Παυσιλύπου (grotta del Posilippo) ὁρωρυγμένην ὑπὸ τὸ Παυσιλύπον καὶ φωτιζομένην ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὄρους δι' ἐκκοπειῶν θυρίδων¹ καὶ διὰ φανῶν φωταερίου. Ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτῆς οἱ Νεαπολιτᾶι οἰκοῦσιν ἐν τρώγλαις λελαξευμέναις ἐν τῇ πέτρᾳ, ἀνωθεν τῆς ὁποίας δεικνύται ὁ τάφος τοῦ Βιργιλίου, ὅστις ἐξύμνησε τὴν χώραν ταύτην καὶ κτεβεῖβασεν εἰς τὸν Ἄδην τὸν ἦρωα αὐτοῦ Αἰνεῖαν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῆς Σιβύλλης (ἕκτη ᾠδὴ Αἰνεΐαδος).

Ἡ πέτρα τοῦ Παυσιλύπου, ἡ τῶν πεδιάδων καὶ ἡ τῶν ὑψωμάτων, τῶν κειμένων μεταξὺ τῶν ἐνεργῶν καὶ ἐσβεσμένων ἠφαιστειῶν τῆς Καμπανίας συνίσταται ἐκ τραχιτικοῦ τόφου ἧτοι ἐκ συγκρίματος γεώδους, ὅτε μὲν στερεοῦ, ὅτε δὲ ψαθυροῦ. Τὸν τόφον τοῦτον ἀποτελοῦσιν ἠφαιστειογενῆ προϊόντα, ἧτοι τέφρα, κίσσηρις καὶ θραύσματα τραχίτου καὶ πηλοῦ (λάβας) ἀναφυσηθέντα ἐκ τῶν κρατῆρων καὶ μετακομισθέντα διὰ τῶν ἀνέμων. Πολλὰ τῶν φραγγῶν καὶ κοιλάδων τῶν περὶ τὴν Ἀπεννίνων πληροῦνται ὡσάυτως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τόφου εἰς ὃν ἀφείλουσι κατὰ πολὺ τὸ εὐκαρπον αὐτῶν. Ὁ τοῦ Φλεγραίου πεδίου τόφος περικλείει ὄρυκτὰ θαλάσσια ὄστρακα· τοῦθ' ὄπερ ἐπιβεβαιῶσι τὰς τε καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις τοῦ ἐδάφους καὶ τὸν σχηματισμὸν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων.

¹ Στράβων βιβλ. Ε'. 246. Ἔστι δὲ καὶ ἐνθάδε διώρυξ κρυπτή τοῦ μεταξὺ ὄρους τῆς Δικαιαρχείας καὶ τῆς Νεαπόλεως ὑπεργασθέντος ὁμοίως ὡσπερ ἐπὶ τὴν Κύμη ὁδοῦ τε ἀνοικθείσης ἐναντίως ζεύγεσι πορευτῆς ἐπὶ πολλοὺς σταδίους. Τὰ δὲ φῶτα ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὄρους πολλαχόθεν ἐκκοπειῶν θυρίδων διὰ βῆθους πολλοῦ κατάγεται.»

Ὁ τραχιτικός οὗτος τόφος ἀποτελεῖ ἀριστον οἰκοδομικὸν ὑλικόν· ἔστι δὲ ἀπαλὸς καὶ εὐεξόρυκτος καθὼς καὶ ὁ τῆς Ῥώμης. Ἐνεκα τῆς ιδιότητός του ταύτης ἀρύχθησαν ἐν αὐτῷ αἱ ἐπιμήκεις πολυπληθεῖς ὑπόγειοι διώρυγες τῶν Φλεγραίων παιδίων περὶ τὴν Κύμην, ἐπίσης καὶ τὰ ὑπόγεια πολυάνδρια (catacombes) τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Ῥώμης, ἐν οἷς ἐνεταφάζοντο οἱ μάρτυρες τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἐτελοῦντο ἐν κρυπτῷ καὶ παραδύστῳ αἱ μυστικαὶ ἱεροτελεστίαι. ¹ Ἡ ὑπόγειος διώρυξ ἢ σύριγγξ τῆς Κύμης ἔχει 800 περίπου μέτρων μῆκος, φωτίζεται διὰ θυρίδων καὶ ἄγει ἐπὶ τὰς ὄχθας τοῦ ἐσβεσμένου κρατῆρος τοῦ ἀποτελοῦντος τανῦν τὴν Ἄορνον λίμνην (lago Averno) ἣτις ἔχει 60 περίπου μέτρων βᾶθος καὶ περὶ ἧς πολλὰ ἐμύθευσεν ἡ φαντασία τῶν ἀρχαίων. ²

Ἐπὶ τῶν ὀρθῶν αὐτῆς ὀφρῶν ἐντὸς δάσους ἐκ καστανεῶν ὑπάρχει ἡ εἰσοδος στενῆς καὶ χθαμαλῆς ὑπονόμου, ἀγούσης εἰς θάλαμον τινα ἐν οἷς δεῖκνυνται δύο λουτήρες. Οἱ τοῖχοι ἔχουσιν ἔχνη ἀμμοκοινίας καὶ τοιχογραφιῶν, τὸ δὲ ἔδαφος ὅπερ ἐν πολλαῖς καλύπτεται διὰ χλιαροῦ ὕδατος εἶναι ψηφιδωτόν. Τὴν ὑπόνομον ταύτην καλοῦσιν οἱ ὀδηγοὶ λουτρῶν τῆς Σιβύλλης, ἐτέραν δὲ παρακειμένην ὑπόνομον καλοῦσι θύρας τοῦ Ἄδου.

Οὐ μακρὰν τῆς Ἀόρνου λίμνης φαίνεται ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ὁ Λοκρίνος κόλπος (lago Lucrino) φημιζόμενος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὰ ἐξαισίας γεύσεως ὄστρεα αὐτοῦ. ³ Ὑπὲρ δὲ τὸν Λοκρίνον κεῖνται αἱ Νερώνιοι θέρμαι, αἵτινες σύγκεινται ἐκ σκολιᾶς καὶ σκοτεινῆς σύριγγος λελαξευμένης ὡσαύτως ἐν τῇ πέτρᾳ. Ἡ ἐν αὐτῇ ὑπερβολικὴ θερμότης ἐπιφέρει εἰς τοὺς εἰσερχομένους ἀφθονον ἐφίδρωσιν ὁμοίαν ἐκείνης ἣν ἐπιφέρει καὶ τὸ παρ' ἡμῖν ἐν Μήλῳ πολῦτιμον φυσικὸν πυριατήριον. ⁴ Ἐν τῷ βάθει τῆς σύριγγος ἀναβλύζουσι θερμὰ ὕδατα εἰς ἃ ἐμβάλλουσιν ὡς, ἅτινα ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἔψονται.

Ἐφ' ὅλης τῆς παραλίας τοῦ Λοκρίνου, τῶν Βαιῶν καὶ τῆς Δικαιαρχείας ὑπάρχουσιν ἐκβολαὶ θερμῶν ὑδάτων, ἐφ' ὧν πολλαχοῦ εἰσιν ὠκαδομημένα λουτρὰ μεθ' ὅλης τῆς εὐμαρείας.

Πρὸς τὰς ἀνατολικὰς ὀφρῶς τῆς Ἀόρνου λίμνης ὑπέρεται τὸ Νέον Ὄρος (Monte-Nuovo), ὅπερ ὑψοῦται 140 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν καὶ ἐσχηματίσθη τὴν 30 Σεπτεμβρίου τοῦ 1538 δι' ἐκρήξεως διαρκεσάσης ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Σεισμοὶ σφοδροὶ προηγήθησαν τῆς ἐκρήξεως ταύτης, ἡ θάλασσα ἀπεσύρθη 200 μ. περίπου ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ μέγα μέρος τῆς Ἀόρνου λίμνης ἐπληρώθη διὰ τῆς ἀναβληθείσης τέφρας. Τὸ Βεζούσιον τότε ἠσύχαζεν ἐπὶ ἓνα καὶ ἡμισὺν αἰῶνα.

¹ Κατὰ τὴν θέσιν Τρυπητῆ τῆς Μήλου, ἧς τὸ ἔδαφος συνίσταται ἐξ ἀπαλοῦ καὶ εὐεξορύκτου πετρώματος τῆς τριτογενούς διαπλάσεως, εἰσὶν ὡσαύτως ἕκτενη ὑπόγεια ὀρύγματα ἐν οἷς ὑπάρχουσι πολυπληθεῖς τάφοι.

² Οὕτως ὀνομάσθη ἕνεκα τῶν θανατηφόρων αὐτῆς ἀναθυμιάσεων δι' ὧν ἔθνησκον τὰ πλησιάζοντα ὄρεα. Στράβων βιβλ. Ε'. 244.

³ Στράβων βιβλ. Ε' 245.

⁴ Ἑλλὰς ἐξεταζομένη γεωλογικῶς καὶ ὀρυκτολογικῶς ὑπὸ Α. Κορδέλλα, σελ. 80.

Ἐγγὺς τῆς Δικαιαρχείας, τῶν Ποτιόλων (Puteoli) ὡς ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὑπάρχει μέγιστος κρατῆρ ἐσβεσμένου ἠφαιστείου, ἡ ἀγορὰ τοῦ Ἠφαιστου (Solfatara) ¹ ἔνθα καὶ τὰ νῦν ὑπάρχουσι καμινώδεις ἀναπνοαὶ θειάκτων καὶ ὑδράκτων. Ἐν αὐτῷ εὐρίσκειται αὐτοφυεῖς θεῖον, ὅπερ μέχρι πρότινων ἔτι ἐτῶν ἐκαμινώετο. Τὸ Ἠφαιστεῖον τοῦτο συνίσταται ἐξ ἀστριμιγῶν τραχιτῶν, ὧν ἡ ἐξαλλοίωσις παράγει λεπτοφυεῖς καὶ γαίας καταλλήλους πρὸς τεκτονικὰς διακοσμήσεις. Ἡ ἀγορὰ τοῦ Ἠφαιστου ὁμοιάζει κατὰ τε τὰς ἀναπνοὰς, τὴν σύστασιν τῶν πετρῶν καὶ τῶν θειῶνων αὐτοῦ πρὸς τὰ ἐσβεσμένα ἠφαιστεία τῆς Μήλου καὶ ἰδίως πρὸς τὰ τῶν θέσεων τοῦ Καλάμου καὶ τῆς Φυρῆς-Πλάκας. ²

Ἐν ἔτει 1198 ἐγένετο καὶ ἐνταῦθα ἐκρηξις δι' ἧς ἐκαλύφθη τὸ Ἀμφιθεάτρον, ὅπερ διατηρεῖται κάλλιστα καὶ παρέχει πληρεστάτην ἰδέαν τῆς διαθέσεως καὶ τοῦ ἐν γένει μηχανισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἀμφιθεάτρων.

Αἱ περὶ τοὺς Ποτιόλους ἠφαιστειογενεῖς γαῖαι καὶ ἄμμοι δι' ὧν κατεσκευάσθη ὁ ἀρχαῖος λιμὴν, οὕτινος διεσώθησαν λείψανά τινα, ἔχουσι μεγίστην ὑδραυλικὴν ιδιότητα, ὁμοίαν πρὸς τὴν τῆς παρ' ἡμῖν θηραϊκῆς γῆς. ³

Ἐκ δὲ τῶν πολυπληθῶν ἄλλων κρατῆρων τοῦ Φλεγραίου πεδίου καὶ τῶν παρακειμένων νήσων θέλομεν ἔτι ἀναφέρει τὸν τοῦ Agnano, ἔχοντα τεσσαρῶν περίπου σταδίων περιφέρειαν.

Ἡ ἐν αὐτῷ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπάρχουσα λίμνη, ἧς τὰ ὕδατα παρήγαγον ἐλώδη μιάσματα (malaria) ἀπεξηράνθη διὰ τεχνητῶν ἔργων. Περὶ τὰ κράσπεδα τοῦ κρατῆρος ἅτινά εἰσι κατάφυτα, ὑπάρχουσι τὰ ἀρχαῖα ξηρὰ πυριατήρια τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ (Stufe di San Germano) ἐν οἷς διὰ τεχνητῶν σωλήνων ἀνέρχεται ἐκ τῆς γῆς θερμὸς ἀνὴρ καὶ θειάκμος, ὅστις ἄγεται εἰς ἐκτισμένα λουτρὰ ὑπόγεια. Ἡ ἀντίπνοια τῶν ἀερίων αὐξάνει μεγάλως ὅταν πλησιάζη τις παρὰ τὴν ὀπὴν μικρὰν πυρὰν ἔστω καὶ διὰ φωτοφορίου.

Οὐ μακρὰν τῶν πυριατηρίων τούτων κεῖται τὸ ἀξιοπεριέργον καὶ πολυ-

¹ Στράβων βιβλ. Ε' σ. 245. Ἐξῆς δ' εἰσὶν αἱ περὶ Δικαιαρχείαν ἀνταὶ καὶ αὐτὴ ἡ πόλις, ἣν δὲ πρότερον μὲν ἐπίσειον Κυμαίων ἐπ' ὀφρῶς ἰδρυμένον, κατὰ δὲ τὴν Ἀννίδα στρατείαν συνώκισαν Ῥωμαῖοι καὶ μετωνόμασαν Ποτιόλους ἀπὸ τῶν φρεάτων· οἱ δ' ἀπὸ τῆς δυσωδίας τῶν ὑδάτων ἅπαν γὰρ τὸ χωρίον μέχρι Βαιῶν καὶ τῆς Κυμαίας θείου πληρὸς ἔστι καὶ πυρὸς καὶ θερμῶν ὑδάτων· τινὲς δὲ καὶ Φλέγραν τὴν Κυμαίαν διὰ τοῦτο νομίζουσι κληθῆναι, καὶ τῶν πεπτοκότων Γιγάντων τὰ κεράνια τραύματα ἀναφέρειν τὰς τοιαύτας προχοὰς τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ὕδατος· ἡ δὲ πόλις ἐμπόριον γεγένηται μέγιστον, χειροποιήτους ἔχουσα ὄρμους διὰ τὴν εὐφύαν τῆς ἄμμου· σύμμετρος γάρ ἐστι τῇ τιτάνῳ καὶ κόλλησιν ἰσχυρὰν καὶ πῆξιν λαμβάνει· διὸπερ τῇ χάλικι καταμίξαντες τὴν ἀμμοκοινίαν προβάλλουσι χρώματα εἰς τὴν θάλατταν, καὶ κολποῦσι τὰς ἀναπεπταμένας ἡόνας ὥστε ἀσφαλῶς ἐνορμίζεσθαι τὰς μεγίστας ὀλάδας· ὑπέρεται δὲ τῆς πόλεως εὐθὺς ἡ τοῦ Ἠφαιστου ἀγορὰ, πεδίον περιεκελειμένον διαπύροις ὀφρῶσι καμινώδεις ἐχούσαις ἀναπνοὰς καὶ πολλαχοῦ καὶ βρωμώδεις ἰκανῶς. Τὸ δὲ πεδίον θείου πληρὸς ἔστι σαρτοῦ.

² Ἑλλὰς ἐξεταζομένη γεωλογικῶς καὶ ὀρυκτολογικῶς σελίς 70, 156 καὶ 158.

³ Ἡ θηραϊκὴ γῆ ὀνομάζεται κοινῶς Πορτζολάνα terre de Pouzzoles. Φρονοῦμεν, ὅτι ὀρθότερον καὶ εὐφωνότερον θὰ ἦτο νὰ ὀνομάζεται Ποτιολάνη.

θρύλητον άντρον τοῦ κυνός (Grotta del Cane). Αἱ κατὰ τὴν θέσιν ταύτην τοῦ ἐσθεσμένου ἠφαιστείου ἀναθυμιάσεις συνίστανται ἐξ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὅπερ τοσοῦτον ἀφθόνως ἀποπέμπεται ἐκ τῶν ῥωγμῶν τοῦ άντρον, ὥστε πᾶν ζῶον ἐμβαλλόμενον εἰς αὐτὸ θνήσκει ἐξ ἀσφυξίας.¹ Τὸ σκληρὸν τοῦτο πείραγμα γαίνεται τοῖς προσερχομένοις διὰ κυνός, ὃν συνήθως ἐξάγουσι πρὶν ἐκπνεύσει. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εἰδικὴ βαρύτης τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὡς γνωστὸν, εἶναι μείζων τῆς τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἐπιπολάζει αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, διὸ δύναται τις ἀκινδύνως νὰ εἰσέλθῃ ὃ δὲ ἐκεῖ φύλαξ κρατῶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ δύο δάδας βαίνει πρὸς τὸ χαμαλιώτερον τῆς ὑπονόμου μέρους, ἥτις ἔχει κατωφέρειάν τινα καὶ φωτίζει τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀερίου, ἥτις κυμαίνεται ὡς ἡ τῆς θαλάσσης. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν κυμάνσεων διακρίνει τότε ὁ ἰστάμενος ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ άντρον τὸ πρόσωπον τοῦ φύλακος φωτιζόμενον ἀπαισίως ὑπὸ τῶν δάδων ὧν τὸ φῶς σβέννυται ἐν ἀκαρεῖ ἅμα τῇ καταδύσει τῶν δάδων ἐν τῷ ἀερίῳ, ὅπερ ἄλλως τε εὐφραίνει ἡμᾶς ὅταν συναντήσωμεν αὐτὸ οὐχὶ ἐν τῷ άντρον τοῦ κυνός, ἀλλ' ἐν τῷ Καμπανίτῃ.

η. Ἀφύπνισις τοῦ Βεζουβίου καὶ καταστροφή τῆς Πομπηίας. Μετὰ τὴν βραχεῖαν ἡμῶν ἐκδρομὴν πρὸς τὰ ἠφαιστεια τοῦ Φλεγραίου πεδίου ἐπαναφέροντες τὸν λόγον εἰς τὴν πρὸ δεκαοκτῶ αἰῶνων ἀφύπνισιν τοῦ Βεζουβίου καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Πομπηίας.

Ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν τὸ ὄρος τοῦτο ἦτο ἠφαιστειογενές, παρήχθη ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ διετελεί πρὸ αἰῶνων ἐν ἐνεργείᾳ. Ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸ Χριστοῦ ἐκρήξεων αὐτοῦ ἡ ἱστορία οὐδὲν παρέχει ἐν ταῖς δέλτοις αὐτῆς. Ὁ δὲ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης,² ὁ Στράβων καὶ ὁ Βιτρούβιος οὐδὲν ἄλλο ἀναφέρουσιν ἢ ὅτι τὸ Βεζουβίον ἦτο ἠφαιστειὸν ὄρος παρεμφερές τῇ Αἴτνῃ καὶ τοῖς ἠφαιστειοῖς τοῦ Φλεγραίου πεδίου.

Ἡ ἀπ' αἰῶνων ἀνάπαυλα τοῦ Βεζουβίου διεκόπη κατὰ τὸν πρῶτον μ. χ. αἰῶνα, τὸ δὲ ἠφαιστειὸν ἀφύπνισθὲν ἤρξατο μετὰ βίας τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἥτις ἐξαικολουθεῖ ἐκ διακλειμμάτων μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης. Περὶ ἀπασῶν δὲ τῶν ἐκρήξεων τῶν γενομένων ἀπὸ τῆς ἀφύπνισεως τοῦ Βεζουβίου ἡ ἱστορία διεφύλαξεν ἡμῖν πολυτίμους πληροφορίας.³

Τὴν 5ῃν Φεβρουαρίου τοῦ 63 μ. χ. ἐπὶ Νέρωνος οἱ περὶ τὸ Βεζουβίον κά-

¹ Ἀναθυμιάσεις ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἀνεκάλυψα πρὸ τινων ἐτῶν ἐν Μήλῳ (ὄρα Ἐλλάδος σελὶς 79). Ἐν τοῖς ἐσθεσμένοις ἠφαιστειοῖς τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ῥήνου τῷ ἀερίῳ τούτῳ χρωῶνται πρὸς κατασκευὴν τῶν λευκῶν ἐλαιοχρωμάτων τοῦ ἀνθρακικοῦ μολύβδου. (στουμπέτζι).

² Διόδωρος ὁ Σικελιώτης βιβλ. Δ'. 21. Ὡνομάσθαι δὲ καὶ τὸ πεδὶον τοῦτο «Φλεγραῖον ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ τὸ παλαιὸν πῦρ ἀπλετον ἐκφυσῶντος, παραπλησίως τῇ κατὰ τὴν Σικελίαν Αἴτνῃ. Καλεῖται δὲ ὁ νῦν τόπος Οὐεσοῦῖος, ἔχων πολλὰ σημεῖα τοῦ κηκαῦσθαι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους.»

³ Ἐκ τῶν στατιστικῶν περὶ τῶν ἐκρήξεων τοῦ Βεζουβίου μαθητόμενον ὅτι μέχρι

τοικοί, ὅτινες μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διῆγον βίον εὐτυχῆ καὶ άνετον ἔπαθον ὑπὸ σφοδροῦ σεισμοῦ, ὅστις ἦτο τὸ προοίμιον τῆς ἐκρήξεως τοῦ Βεζουβίου καὶ καταστροφῶν φοβερωτέρων.

Ἀπασαὶ μὲν αἱ πόλεις τῆς Καμπανίας ἐσεισθήσαν, ἀλλ' αἱ ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ ῥήγματος κείμεναι πόλεις ἔπαθον δεινῶς. Τὸ μὲν Ἡράκλειον ἔπαθεν ἐπαισθητῶς, τῆς δὲ Πομπηίας πολλὰ κτίρια κατέπεσαν, οἱ κάτοικοι αὐτῆς διεσπάρησαν εἰς τοὺς ἀγρούς, πολλοὶ δὲ παρεφρόνησαν.

Ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν πόλεων τούτων ἐπεχειρήθη μετὰ δραστηριότητος. Οἱ ναοὶ τῆς Πομπηίας, ἡ ἀγορὰ καὶ τὰ δημόσια κτίρια ἀνηγέρθησαν, πανταχόθεν εἶχον προσκληθῆ τέκτονες καὶ τοιχογράφοι, ἡ δὲ πόλις ἀνέκτησε τὴν δραστηριότητα αὐτῆς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν προτέραν αὐτῆς πολυτέλειαν. Ἡ ἀληθὴς ἀρχαία πόλις τῆς Πομπηίας ἀπώλετο τῇ ἀνθρωπότητι. Ἡ ἀνοικοδόμησις αὐτῆς μετήλλαξε τὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς ἀρχαῖκόν αὐτῆς ῥυθμὸν καὶ τὴν ἐλληνικὴν ἐπίδρασιν. Τὰ πάντα ἐγένοντο μετ' ἀκρας οἰκονομίας καὶ με ῥυθμὸν ἀρχιτεκτονικόν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἥτις ἦτο ἐποχὴ τῆς παρακμῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ νέα αὕτη πόλις πρὶν ἢ ὁλοσχερῶς ἀποπερατωθῆ ἔμελλε μετὰ δεκαεξ ἔτη ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς παθημάτων νὰ ὑποστῇ καὶ νέαν καταστροφὴν, ἔμελλε λέγω νὰ ταφῆ διὰ παντὸς ὑπὸ τὴν τέφραν τοῦ Βεζουβίου.

Τῇ 23ῃ Αὐγούστου τοῦ 79 μ. χ. ἐπὶ Τίτου αἴφνης ἐνεφανίσθη ἐν τῷ οὐρανῷ μεγίστη στήλη καπνοῦ προαναγγέλλουσα τὴν ἐκρήξιν τοῦ Βεζουβίου καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Πομπηίας, τοῦ Ἡρακλείου καὶ τῶν Σταβιδῶν. Μάρτυρες αὐτόπται τῆς ἐκρήξεως ταύτης καὶ τοῦ φοβεροῦ κατακλυσμοῦ ἦσαν ὁ φυσιοδίφης Πλίνιος, ὅστις ἐγένετο θῦμα τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ ζήλου, παθὼν ἐξ ἀσφυξίας ἐν Σταβίαις, καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Πλίνιος ὁ νεώτερος, ὅστις ἐπιζήσας ἐξιστόρησε πρὸς τὸν ἱστοριογράφον Τάκιτον τὰ κατ' αὐτὴν καὶ τὸν θάνατον τοῦ θεοῦ του.

τοῦδε ἐγένοντο ἐξήκοντα ὀκτὼ ἐκρήξεις, καὶ ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν αὔξεται προϊόντων τῶν αἰῶνων. Οὕτω λ. χ. ἐγένοντο

Κατὰ τὸν	1ον αἰῶνα	ἐκρήξεις	4
"	2ον	"	4
"	3ον	"	4
"	6ον	"	4
"	7ον	"	4
"	10ον	"	2
"	11ον	"	2
"	12ον	"	4
"	14ον	"	4
"	16ον	"	4
"	17ον	"	6
"	18ον	"	25
"	19ον	"	25

Ἐκ τῶν ἐκτενῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν ἀπανθίζομεν τὰ ἐξῆς ἀξιοπεριεργότερα.

«Συνωδὰ τῇ ὑμετέρᾳ ἐπιθυμίᾳ παρέχω ὑμῖν λεπτομερείας τινὰς περὶ τοῦ »θανάτου τοῦ θεοῦ μου, πεποιθῶς ὅτι ἡ ἀθανασία τῶν ὑμετέρων ἱστορικῶν »ἔργων θέλει συντελέσει πολὺ πρὸς διαιώνισιν τῆς μνήμης ἀνδρῶς, ἄλλως τε »πολλὰ καταλιπόντος, δείγματα τῆς μεγαλοφύας αὐτοῦ καὶ δὴ καὶ συνα- »πολεσθέντος διὰ παθήματος κοινοῦ, ὅπερ κατέστρεψε πόλεις καὶ λαοὺς καὶ »τὴν εὐδαιμονοεστᾶτην τῆς ὑψηλοῦ χώραν.»

«Διευθύνων τὸν στόλον ὁ θεὸς μου εὐρίσκετο ἐν τῷ Μισσηνῷ ἀκρωτηρίῳ ὅτε »τῇ 23ῃ Αὐγούστου περὶ τὴν 1 μ. μ. ἀνηγγέλη αὐτῷ ἡ ἐμφάνισις νεφέλης »ἐκτάκτου καὶ ὑπερμεγέθους περὶ τὸ ὄρος Βεζούβιου. Ἡ νεφέλη αὕτη ὁμοία- »ξε πρὸς δένδρον καὶ ἰδίως πρὸς πίτυν, ἧς ὁ μὲν κορυμὸς ἀνέβαινε πρὸς τὸν »νοῦρανόν, ἡ δὲ κορυφή ἐξῆπλοῦτο εἰς κλάδους. Ἔῤῥε λευκὴν καὶ ὑπομέλαιναν »τὴν χροιάν, ἄλλοτε δὲ πάλιν ποικίλην. Τὸ μέγα τοῦτο θαῦμα τοσοῦτον ἐξή- »ργειρε τὸν ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ ζῆλον, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἐρευνήσῃ αὐτὸ »ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Διέταξεν ἐλαφρὸν πλοῖον καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ τῆς »οἰκίας, ὅτε ἔλαβεν ἐπιστολὴν τῆς Ῥεκτίνης συζύγου Κοισίου τοῦ Βασσίου, »οὗδ' ἦς τὸν παρεκάλει νὰ σπεύσῃ πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς εὐρισκομένης ἐν μέσῳ »κινδύνου ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ Βεζούβιου.

Ἡ περίστασις αὕτη μετέβαλε τὸν ἀρχικὸν σκοπὸν τοῦ θεοῦ μου ὅστις, »λαβὼν τότε τετραῆρην νῆα, ἔσπευσε πρὸς σωτηρίαν τῆς Ῥεκτίνης καὶ τῶν »πολλῶν ἄλλων κατοίκων τῆς παγκαλλίστης ταύτης χώρας.»

Ἐν ὅσῳ ἐπλησίαζε πρὸς τὰ μέρη ἀπὸ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι ἔντρομοι »ἀπεδίδρασκον, ἡ καταπίπτουσα τέφρα ἦτο θερμότερα, περὶ δὲ τὸ πλοῖον »ἐπιπτον πέτραι πεπυρωμέναι καὶ λίθοι μέλανες, διαρρηχθέντες ὑπὸ τῆς βίας »τοῦ πυρός. Ἡ θάλασσα εἶχεν ὀπισθοχωρήσει καὶ αἱ ἀκταὶ κατέστησαν ἀπρό- »υστοι. Ὁ θεὸς μου ἠναγκάσθη νὰ διευθυνθῇ τότε πρὸς τὸν Πομπωνιανὸν »διαμένοντα ἐν Σταβίαις (νῦν Καστελλαμάρε). Ἐνταῦθα εὗρε τὸν φίλον του »ἔντρομον καὶ ἔτοιμον πρὸς ἀναχώρησιν διὰ τῶν πλοίων, ἐφ' ὧν εἶχεν ἐπιβι- »βάσει ἅπαντα τὰ οἰκιακὰ αὐτοῦ σκεύη. Περιεπτύξατο τὸν φίλον του, καθη- »σύχαζε τὴν ταραχὴν αὐτοῦ καὶ τὸν ἐνεθάρρυνε.»

Ἐβλεπον ἐκ τοῦ Βεζούβιου φλόγας μεγάλας καὶ ἐκτενεῖς ἐμπρησμούς, ὧν »τὸ φρικαλέον ἐπετείνετο ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος σκότους. Ὁ »θεὸς μου μετὰ τὸ λουτρόν αὐτοῦ ἐδείπνησε καὶ ἀπεσύρθη ἵνα ἀναπαυθῇ, »ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀφυπνίσθη ὑπὸ τῶν οἰκειῶν αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἡ αὐλή, ἧτις »συνεκοινωνεὶ μετὰ τοῦ θαλάμου του, ἤρξατο νὰ πληρῶται ὑπὸ τέφρας καὶ »γλίθων καὶ ἦτο φόβος μὴ ἀποκλεισθῇ ἐν αὐτῷ. Ἐγερθεὶς δὲ διητυθύνθη πρὸς »τὸν Πομπωνιανὸν καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ, μετ' ὧν συνεβουλεύθη περὶ τοῦ »πρακτέου, περὶ τοῦ ἂν ἔπρεπε νὰ μείνωσιν ἐν ταῖς οἰκίαις ἢ νὰ περιπλα- »νηθῶσιν ἐν τοῖς ἀγροῖς. Αἱ οἰκίαι ἐσειόντο ἐκ βάρθρων ὑπὸ τῶν σεισμῶν, ἐν

»δὲ ταῖς ὁδοῖς κατέπιπτον ἀδιακόπως τέφρα καὶ κίσηρις. Ἐξεληθόντες δὲ »καθ' ὁμόφωνον ἀπόφασιν προήσπισαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν διὰ προσκε- »φαλαίων.»

Ἡ ἡμέρα ἤρξατο νὰ ὑποφώσκῃ, ἀλλ' οὐχ ἦττον περὶ αὐτοὺς ἐπεκράτει »μελανὸς τῆς νυκτὸς ζόφος, διαφωτιζόμενος ὑπὸ ποικίλων πυρίνων φαινομένων.

Ἡ θάλασσα πρὸς τὴν ἐπλησίασεν ἦτο τρικυμιώδης καὶ διεπνέετο ὑπὸ »ἐναντίου ἀνέμου, φλόγες δὲ ῥιφθεῖσαι ἔμπροσθεν αὐτῶν καὶ ἰσχυρὰ ὁσμὴ »θεοῦ ἔτρεψε τοὺς πάντας εἰς φυγὴν.»

Ἐγερθεὶς τότε ὁ θεὸς μου, ὅστις ἐκάθητο ἐπὶ τῆς γῆς, ἐστηρίχθη ἐπὶ »τῶν δύο αὐτοῦ δούλων, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐπανάπεσε νεκρός.»

Φαντάζομαι ὅτι ὁ πυκνὸς οὗτος καπνὸς ἐκράτησε τὴν ἀναπνοὴν αὐτοῦ »καὶ τὸν ἐπνίξε, διότι εἶχε στήθος ἀσθενὲς καὶ ἦτο ἀσθματικός. Ὅτε μετὰ »τρεῖς ἡμέρας ἀνεφάνη τὸ φῶς, εὗρον τὸ σῶμα τοῦ θεοῦ μου ἀκέραιον, καὶ »ἄνευ πληγῶν. Τὰ ἱμάτια αὐτοῦ δὲν ἠλλοιώθησαν, τὸ δὲ σύνολον ὁμοίαζε »πρὸς ἄνθρωπον ὑπνώττοντα μᾶλλον ἢ ἀποθανόντα.»

Ἐν ἄλλῃ ἐπιστολῇ Πλίνιος ὁ νεώτερος ἀναφέρει τὰ περὶ ἑαυτὸν φαι- »νόμενα.

Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Μισσηνοῦ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ θεοῦ μου αἰσθα- »νόμενος σφοδρὸς σεισμοὺς κατέλιπον τὴν πόλιν μετὰ τῆς μητρὸς μου, πα- »ρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ κλήθους. Καθ' ὁδὸν ἐκρατήθημεν ὑπὸ θαυμασίου »πτινὸς φαινομένου. Αἱ φορητοὶ ἡμῶν ἔμαζαι, καίπερ εὐρισκόμεναι ἐν τῇ πε- »διάδι, τοσοῦτον ἐκινούνο, ὥστε ἦτο ἀδύνατον καὶ διὰ μεγάλων λίθων νὰ »κρατήσῃ τις τὴν κίνησίν των. Ἡ θάλασσα ἐξωθεῖτο ἀπὸ τῶν ἀκτῶν ὑπὸ »τῆς σαλευομένης γῆς. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ αἰγιαλοῦ ἠδξήθη, ἐπὶ δὲ τῆς ἁμ- »μου ἔκειντο παντοσείδεις ἰχθύες. Ἀπέναντι ἡμῶν ἐφάνη μέλαινα καὶ φοβερά »νεφέλη, ἧτις διαρρηχθεῖσα ὑπὸ τῶν πυρῶν τῶν ἐφορμῶσων ὀφιοειδῶς ἠνεψ- »χθη μετὰ πυραύλων ἐπιμήκων καὶ παρεμφερῶν ταῖς ἀστραπαῖς. Ἡ νεφέλη »αὕτη ἐξαπλωθεῖσα ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἐκάλυψε τὴν νῆσον Κά- »πρην καὶ τὸ Μισσηνὸν ἀκρωτήριον.

Ἡ τέφρα ἤρξατο νὰ πίπτῃ, ὅπισθεν δὲ ἡμῶν ταινία καπνοῦ ἐμφανι- »σθεῖσα ἐξῆπλοῦτο ταχέως ὡς χεῖμαρρος ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐν ὅσῳ ἔτι ἐβλέπομεν, εἶπον πρὸς τὴν μητέρα μου, ἃς ἐγκαταλείψω- »μεν τὴν μεγάλην ὁδὸν ἵνα μὴ ἐν τῷ σκότει ἀπολεσθῶσι τὰ παρακολου- »θούντα ἡμᾶς πλήθη.

Παντοῦ ἠκούοντο αἱ οἰμωγαὶ τῶν γυναικῶν, οἱ στεναγμοὶ τῶν παιδῶν »καὶ αἱ φωναὶ τῶν ἀνδρῶν. Ὁ μὲν ἐκάλει τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὁ δὲ τὴν »σύζυγον καὶ ὁ ἄλλος τὰ τέκνα· μόνον δὲ διὰ τῆς φωνῆς ἀνεγνωρίζοντο ἐν »τῷ σκότει.

Ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἔκαμε πολλοὺς νὰ ἐπικαλῶνται αὐτὸν, ἄλλοι ἐπε- »καλοῦντο τὴν ἀρωγὴν τῶν θεῶν, καὶ ἄλλοι δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν ὑπαρξίν

»αυτῶν, ἡ δὲ νύξ αὕτη ἐθεωρεῖτο ὡς νύξ αἰωνία καὶ τελευταία, καθ' ἣν θὰ καταπεποντίζετο ὁ κόσμος. Ἄλλοι πάλιν διὰ τῶν ψευδῶν διαδόσεων, ἦτοι »τῆς πυρπολήσεως τοῦ Μισσηνοῦ, διέδιδον τὸν πανικὸν εἰς τὰ πλήθη.

»Ἐνώπιον ἡμῶν ἐνεφανίσθη νέα λάμψις προαναγγέλλουσα μάλλον τὴν »προσέγγισιν τοῦ ἀπειλοῦντος ἡμᾶς πυρός ἢ τοῦ τῆς ἡμέρας, ἀλλ' εὐτυχῶς »ἐξήφηνίσθη μετ' οὐ πολὺ μακρὰν ἡμῶν. Ἐπανήρχισε τότε τὸ σκότος καὶ »ἡ βροχὴ τῆς τέφρας μετὰ τοιαύτης ἐντάσεως ὥστε ἐδέχεσε νὰ ἐκτινάσσω- »μεν τὰ ἱμάτια ἡμῶν, ἵνα μὴ ταφῶμεν ὑπ' αὐτῆς.

»Ὁ πυκνὸς καὶ μέλας ἀτμὸς ἤρξατο ἐλαττούμενος ὀλίγον κατ' ὀλίγον, »ἀπωλέσθη δὲ ἐντελῶς ἡ νεφέλη.

»Τὴν ἐπομένην ὁ ἥλιος εἶχε χροιάν ὑποκιτρίνην ὁμοίαν πρὸς τὴν ἔχει ὁ »ὑπὸ ἐκλείψεως σκοτιζόμενος. Ἄπαντα τὰ ἀντικείμενα ἐφαίνοντο ἡλλοιω- »μένα εἰς τὰ ὄμματα ἡμῶν, ἐκαλύπτοντο δὲ ὑπὸ τῆς συσσωρευθείσης τέ- »φρας ὥσει ὑπὸ χιόνος.

»Ἐπανήλθομεν τότε εἰς Μισσηνὸν καὶ ἐγκατασταθέντες ἐν ταῖς οἰκίαις »ἡμῶν διήλθομεν τὴν νύκτα ἄπασαν ἐν μέσῳ φόβου καὶ ἐλπίδων.»

Ἡ ἀφήγησις αὕτη τοῦ νεωτέρου Πλινίου παρέχει ἡμῖν ζωηρὰν εἰκόνα τῆς »τε ὄψεως τῆς Καμπανίας κατὰ τὴν φοβερὰν ἀφύπνισιν τοῦ Βεζουβίου καὶ »τῆς ἀπελπισίας καὶ τοῦ τρόμου τῶν κατοίκων αὐτῆς.

Ἄπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως τὸ ἔδαφος ἐσειετο, ἡ »θάλασσα διετέλει ὀργίλη καὶ τρικυμιώδης, τὰ δὲ ὕδατα αὐτῆς ἀπωθοῦντο »ὑπὸ τῶν ἀκτῶν. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐξέλιπεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κρυπτόμενον »ἔπισθεν τῆς ἀναφυσωμένης διὰ τοῦ κρατῆρος τέφρας, ἥτις ἐλαυνομένη ὑπὸ »τῆς βίας τοῦ πυρός καὶ μετεωριζομένη μετεκομίζετο διὰ τῶν ἀνέμων εἰς με- »γάλας ἀποστάσεις.

Τὸ ἐπικρατοῦν σκότος διεφωτίζετο ὑπὸ τῶν πυρίνων φαινομένων, ἄτινα »παρήγοντο ἐκ τῆς ἀναφλέξεως τῶν ποικίλων ἀερίων.

Οἱ ἄνθρωποι, ἐλαυνόμενοι ὑπὸ τοῦ φοροποιοῦ κακοῦ, καταλιπόντες ἔντρο- »μοι τὰς πόλεις καὶ κατοικίας αὐτῶν, ἔδραμον πρὸς τὸν αἰγιαλὸν καὶ τοὺς »ἄγρους πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα οἱ πλεῖστοι ἐγένοντο θύματα »τῶν εἰς τὰς ἐκρήξεις συμπαρομαρτούντων φοβερῶν καὶ ὀλεθρίων στοιχείων.

Τὸ ἔδαφος εἶχε πολλαχού διαρραγῆ, ἐκ δὲ τῶν ῥωγμῶν αὐτοῦ διεδίδοντο »θανατηφόρα ἀέρια, ὧν ἄλλα μὲν ἀνεφλέγοντο ἐν τῇ ἐπαφῇ τοῦ ἀτμοσφαιρι- »κοῦ ἀέρος, ἄλλα δὲ ἐπέφερον τὸν διὰ τῆς ἀσφυξίας θάνατον.

Οἱ ἐντεταμένοι ὕδρακτοι μετεβάλλοντο δι' ἀκαριαίας ἀποψύξεως εἰς ὑετοὺς »κατακλυσμιαίους, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἐγενῶντο βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ, οἱ »δὲ φυγάδες παρεσύροντο ἢ ἐκεραυνοβολοῦντο. Ἄλλοι πάλιν αὐτῶν ἐθάπτοντο »οὐχὶ ὑπὸ τῆς λάβας, διότι λάβκι δὲν εἶχον καταρρεύσει, ἀλλ' ὑπὸ τὴν τέ- »φραν καὶ τὴν κίσσηριν, αἵτινες ἐκσφενδονιζόμεναι εἰς μεγάλας ἀποστάσεις »ἐκάλυπον πᾶν τὸ προστυχόν.

Ἡ Πομπηία, τὸ Ἡράκλειον, αἱ Σταβίαι, ἡ Ρετίνη καὶ ἡ Ὀπλόντη, κείμε- »ναι ἐν θέσεσι χθαμαλαῖς καὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, ἐγγύτερον δὲ τοῦ κρατῆρος »ἐδέχθησαν τὸ πλεῖστον τοῦ κακοῦ, δι' οὗ μετὰ τριῶν ἡμερῶν ἀγωνίαν ἐξη- »φανίσθησαν ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ταφεῖσαι μετὰ τῶν ναῶν καὶ τῶν »θεάτρων αὐτῶν ὑπὸ τὴν ὕλην, ἣν πρὸ αἰῶνων ἐχάλκευεν ὁ Ἡφαιστος ἐν τοῖς »μυχοῖς τοῦ Βεζουβίου.

θ'. Ἀνεύρεσις τῆς Πομπηίας καὶ τοῦ Ἡρακλείου. Οἱ αἰῶ- »νες καὶ αἱ μεταβολαὶ ἐπῆνεγκον τὴν λήθην καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως τῶν »πάλαι ποτε ἀκμαζουσῶν καὶ εὐδαιμόνων πόλεων, τὸ δὲ νέον ἔδαφος κατα- »ληφθὲν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἀνεφυτεύθη καὶ ἀνικοδομήθη. Οὐδεὶς δὲ »τῶν νέων οἰκητόρων τῆς χώρας ταύτης ἐφαντάζετο ὅτι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ »διεφύλαξε τὸ Βεζούβιον ζῶσαν τὴν ἀρχαιότητα, ὅτι διεφύλαξε πόλεις, ὧν ἡ »ἀνακάλυψις ἐμελλε νὰ συγκινήσῃ τὰς νεωτέρας γενεὰς καὶ νὰ διαφωτίσῃ τὴν »ιστορίαν περὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἐν γένει οἰκιακοῦ βίου ἐν ἀπά- »σαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερείαις. Ἐκ τῶν πόλεων τούτων τὸ μὲν Ἡράκλειον »ἀνεκαλύφθη ἐν ἔτει 1720 εἰς βάθος 12-30 μ. ὑπὸ τὸ νῦν ἔδαφος τῆς Ρε- »τίνης καὶ τοῦ Πόρτιτσι, ἐντὸς τόφου τραχιτικοῦ, ὅστις σχηματισθεὶς διὰ »τῆς τέφρας καὶ τῶν ὑδάτων τῆς ἐκρήξεως καὶ καταπεσῶν ἐπὶ τὰς ὑπωρείας »τοῦ Βεζουβίου κατέρρευσε καὶ κατέκλυσε αὐτὸ, ἡ δὲ Πομπηία ἐν ἔτει 1737 »εἰς βάθος 5-8 μ. ἐντὸς διαστρώσεων ἐκ κισσῆρας καὶ τέφρας.

Ἐπὶ Καρόλου τοῦ τρίτου τῆς Ἰσπανίας, βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, ἐν ἔτει »1748 ἐγένοντο αἱ πρῶται ἀνασκαφαί, αἵτινες διακοπεῖσαι ἐπανελήφθησαν »ἐκ διαλειμμάτων ἀπὸ δὲ τοῦ 1860, ἦτοι ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως, ἐξακο- »λουθοῦσι μεθοδικῶς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν κκ. Ἰωσήφ Φιορέλλη καὶ M. »Ruggiero.

Τὸ Ἡράκλειον ἀπεκαλύφθη μόνον κατὰ μικρὸν χῶρον, τὸ δὲ θέατρον αὐτοῦ »ἀνορυχθὲν ἐπιμελῶς, κεῖται ὑπὸ τὴν γῆν εἰς βάθος 27 μ. εἰς δὲ κατέρχεται »τις διὰ κλιμάκων ἐχουσῶν 80 βαθμίδας. Ἡ Πομπηία ὅμως ἀπεκαλύφθη κατὰ »τὸ ἡμισυ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς.

Ἐν τοῖς πρώτοις εὐρήμασι, ἄτινα προήλθον ἐκ τῶν πρώτων ἀνασκαφῶν, »ὑπῆρξεν ὁ τρίπους τοῦ ναοῦ τῆς Ἰσιδος, ἐξ οὗ ἀφορμὴν λαβὼν ὁ ἀγγλος Bul- »wer ἐμυστήστερον μετὰ γλαφυρότητος καὶ πολυμαθείας τὸν Ἀθηναῖον Γλαῦ- »κον καὶ τὴν Ἴωνην.

ε'. Μνημόσυνοι ἑορταί. Πλησίον τοῦ ῥηθέντος ναοῦ τῆς Ἰσιδος εὐ- »ρίσκονται τὰ θέατρα, ὧν ἡ ἀνοικοδόμησις δὲν εἶχεν ἔτι ἀποπερατωθῆ, ὅτε »ἐπῆλθεν ἡ καταστροφή· ἐγγὺς δὲ τούτων τῶν κτιρίων ἡ τρίγωνος ἀγορὰ »(Forum triangulare) μετὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους ἑλληνικοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ »ῤυθμοῦ κτλ. Οὐ μακρὰν δὲ τῆς σημερινῆς εἰσόδου κεῖται ἡ ἀγορὰ (Forum »civile) ἧς ἡ λιθόστρωτος πλατεῖα ἔχει 159 μ. μῆκος καὶ 33 μ. πλάτος. Μετ' »αὐτῆς συγκοινωνοὶ ἡ Βασιλικὴ (Basilica) ἐν ἣ ἐδικάζοντο οἱ ἀστοί.

Διακρίνονται δὲ τὰ τοιαῦτα κτίρια τῶν ἀρχαίων ἐπὶ πολυτελείᾳ καὶ πολυδαπάνῃ μεγαλοπρεπείᾳ, ὁποῖα δὲν ἐστὲρεῖτο καὶ ἡ τῆς Πομπηϊακῆς Βασιλικῆς καθὰ ἐπιμαρτυροῦσι τὰ διασωθέντα αὐτῆς λείψανα. Ἔχει δὲ αὕτη 67 μέτρων μῆκος καὶ 27 μ. πλάτος. Ἡ πρὸς τὴν ἀγορὰν πρόσοψις αὐτῆς ἦτο πλουσίως διακεκοσμημένη ὡς καὶ ἡ ἐν τῷ μέσῳ αὐλῇ, ἣτις διεποικίλλετο δι' ἀγαλμάτων, καὶ Ἐρμῶν ἐκ μαρμάρου καὶ χαλκοῦ καὶ ἠνοῦτο μετὰ τῶν παστῶδων διὰ πολυπληθῶν κίωνων ἐκ λάβας, κεχρισμένων διὰ μαρμαροκονίας.

Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἄλλοτε πολυτελοῦς τούτου καθιδρύματος τῆς Θέμιδος διεσκευάσθη προσωρινῶς χάριν τῆς ἐορτῆς ἡ ἐπὶ τούτῳ ἐξέδρα φέρουσα τὰς σημαίας τῆς Ἡνωμένης Ἰταλίας.

Ἐν τῇ ἐξέδρᾳ ταύτῃ ἔνθα πρὸ δεκαοκτῶ αἰῶνων ἀντήχει ἡ φωνὴ τῶν δικαστῶν, προσελθόντες τὴν 10 ὥραν π. μ. τῆς 13/25 Σεπτεμβρίου οἱ ἐν τέλει καὶ οἱ προσκεκλημένοι τῶν διαφόρων ἀρχαιολογικῶν ἐταιριῶν καὶ τῶν Συλλόγων ἀντιπρόσωποι ἠκροῦσαντο τῆς ὡραίας προσλαλιᾶς τῆς φιλοτεχνηθείσης ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ ἀξιότιμου μηχανικοῦ καὶ διευθυντοῦ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἰταλίας κ. Μιχαὴλ Ruggiero,¹ καὶ τῶν ἐν λατινικῇ γλώσσῃ ἐκφωνηθέντων δύο ποιημάτων τῶν ἀκαδημαϊκῶν Guanciosi καὶ Mirabelli.

Περὶ τὴν Βασιλικὴν καὶ τὰ ὑψώματα τῶν περὶ ἐρειπίων πλῆθος ἀπειρον ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἐν μέσῳ τοῦ καύσωνος τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου καὶ τῶν συγκινήσεων τῆς λατινικῆς ποιήσεως, ἐθεῖτο ἀφ' ἐνός μὲν τὸ ἀναστηθὲν βῆμα ὑπερ ἀνεγεννᾶτο ὑπὸ δημῶδους ἄμα καὶ ἐνταυτῷ διεθνoῦς ἐπιστημονικῆς ἐορτῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν αἴτιον τοῦ ὀλέθρου, τὸ ὑψικάρηνον Βεζούβιον, οὕτινος ἡ κορυφὴ ἐξέπεμπε καὶ πάλιν, ἀλλ' ἠρέμα εἰς τὸν γλαυκὸν καὶ διαφανῆ ὀρίζοντα ἐπιμήκη καὶ λευκὴν ταινίαν ὑδράτμων.

Ὁ ὄψις αὐτοῦ δὲν συνετάραττεν ἡμᾶς, τὸ Ἀμφιθέατρον ἦτο μακρὰν ἡμῶν, ὁ δὲ πανοῦργος Αἰγύπτιος ἱερεὺς τῆς Ἰσιδος Ἀρβᾶκης² δὲν ὑπῆρχε πλέον ἵνα ἔρη τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καταρῶμενος τὰ πλήθη καὶ ἐπικαλούμενος τοὺς θεοὺς ἵνα καταστρέψωσι τὴν Πομπηϊαν.

Τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου δὲν μοι ἐπιτρέπει νὰ ρίψω μεθ' ὑμῶν ἐν βλέμμα ἐπὶ τὰς ἐνεργηθείσας ἀνασκαφὰς καὶ τὰ εὐρήματα τῆς μνημοσύνου ἐκείνης ἡμέρας ἐν τῇ νεκροπόλει ταύτῃ, ἣν ἀνέστησεν, οὕτως εἶπεν, ἡ εὐφυὴς διεύθυνσις τοῦ διασημοῦ ἀρχαιολόγου καὶ γεωρυσιαστοῦ τῆς Ἰταλίας κ. Ἰωσήφ Φιορέλλη καὶ ἡ ἐπὶ τὰ ἔχνη αὐτοῦ βαίνουσα εὐτυχὴς ἐνέργεια τοῦ νῦν διευθύνοντος τὰς ἀνασκαφὰς κ. Μιχαὴλ Ruggiero.³

¹ Ἴδε «Παρνασσὸς» Γ'. σελ. 854 κ. ἑ.

² Sir Ed. Bulwer Lytton «Les derniers jours de Pompéi» ὑπὸ P. Lorain. Paris 1877. σελ. 302.

³ Ἀπὸ τοῦ 1873 διευθύνει τὰς ἀνασκαφὰς ὁ κ. M. Ruggiero, τοῦ κ. I. Φιορέλλη διορισθέντος γενικοῦ διευθυντοῦ τῶν μουσείων τοῦ Κράτους καὶ ἀπελθόντος εἰς Ῥώμην.

Χαίρω ὁμως ὅτι ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Παρνασσοῦ καὶ φίλος μου κύριος Σ. Π. Λάμπρος ἐπιφυλαχθεὶς νὰ πράξῃ τοῦτο θέλει ἐν ὧρα καταλλήλῳ περιχάγει ὑμᾶς ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς καὶ θέλει ἐξηγήσει ὑμῖν ἀπάσας τὰς λεπτομερίας μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ εὐγλωττίας καὶ χάριτος.*

A. ΚΟΡΔΕΛΛΑΣ.

ΓΛΩΣΣΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ῬΠΟ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΟΝΤΟΥ

§ 5.

Συσπειρώμαι, συσπειροῦμαι, κτλ., οὐχὶ συσπειροῦμαι, συσπειροῦται, κτλ.

Σύνηθες ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς φωνῇ κατέστη τὸ κατὰ τὴν τρίτην συζυγίαν τῶν περιπωμένων σχηματιζόμενον συσπειροῦμαι, συσπειροῦται, συσπειροῦνται, συσπειρώθη, συσπειρώθησαν, συσπειρωμένος καὶ συσπειρωμένοι, κτλ. Ἀλλ' ἐν τῇ παλαιᾷ γλώσσῃ ἐλέγετο συσπειρῶμαι, συσπειροῦμαι, συσπειρῶνται, συσπειρόνται, συσπειρώθη, συσπειρώθησαν, συσπειρωμένοι, κτλ.

Ἐκ τοῦ σπείρα ἐσχηματίσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὸ σπειράω-ω καὶ σπειράομαι-ωμαι, ὡς ἐκ τοῦ πείρα τὸ πειράω-ω καὶ πειράομαι-ωμαι καὶ ἐκ τοῦ μοῖρα τὸ μοιράω-ω καὶ μοιράομαι-ωμαι καὶ ἐκ τοῦ θήρα τὸ θηράω-ω καὶ θηράομαι-ωμαι (Πρβ. καὶ ἀράομαι-ωμαι καὶ ἀγοράομαι-ωμαι). Παρήχθησαν δ' ἐκ τοῦ σπειρῶμαι τὰ ὀνόματα σπειράμα (Ἰων. σπειρήμα) καὶ σπείρασις. Ἐκφέρεται δὲ καὶ μετ' ἄλλων προθέσεων τὸ ῥῆμα σπειρῶμαι, ὅσον ἐνσπειρῶμαι καὶ παρασπειρῶμαι καὶ περισπειρῶμαι, καὶ μάλιστα μετὰ τῆς ΣΥΝ, ὅσον συσπειρῶμαι.

Ἐρατοσθέν. σελ. 2, 20 Ἰλλ. «πέντε δὲ οἱ ζῶναι περιειλάδες ἐσπειρήντο». Νίκανδρ. Θηρ. 457 «διώκει σπειρήθεις καὶ λοξὸν ὑποδράξ ὄμμασι λεύσων». Ὀππικαν. Ἀλιευτ. Δ', 576 «καὶ ἀθροῖαι ἐσπειρήνται». Λουκιαν. Φιλοψ. 22 «καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐνίους ἐσπειραμένους». Πausαν. Φωκ. ΔΓ', 9 «δράκοντα δὲ ἰσχυρὰν ἔχειν τὴν φρουρὰν ἐσπειραμένον περὶ τὸ ἀγγεῖον». Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 52, 29 «ἐν οἴκῳ σκοτεινῷ ποσῶς κειμένου σχοίνου ἐσπειραμένον». Δημήτρ. π. Ἐρμην. 8 «ὥσπερ τὰ θηρία συστρέψαντα ἑαυτὰ μάχε-

* Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ τῇ 9 Νοεμβρίου 1879.

ται, τοιαύτη τις ἂν εἴη συστροφὴ καὶ λόγου καθάπερ ἐσπειραμένου πρὸς δεινότητα».

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 280, 16 «πολλῶν ἐνεσπειραμένων τῷ αὐτῷ φωλεῷ δρακόντων».

Ἀπολλόδ. Γ', ιδ', 6 «καὶ θεῶνται τῷ βρέφει παρεσπειραμένον δράκοντα». Ὁ Λοβέκκιος (Φρον. σελ. 204) μετέγραψε περιεσπειραμένον.

Λουκιαν. πῶς δεῖ ἰστορ. συγγρ. 29 «καὶ ἄλλους περιεσπειραθέντων αὐτοῖς ἀποπνιγῆναι καὶ συγκλασθῆναι». π. Διψ. 6 «ἐμπεφυκὸς αὐτῷ περιεσπειραῖσθαι τῷ ποδί». Πλούταρχ. Κικέρ. 22 «τῶν μὲν ἡγεμονικωτάτων ἀνδρῶν κύκλῳ περιεσπειραμένων καὶ δορυφορούντων» (Πρβ. καὶ Ἀγῆσ. 31). Ἀπολλόδ. Β', δ', 2 «εἶχον δὲ αἱ Γοργόνες κεφαλὰς μὲν περιεσπειραμένας φύλισι δρακόντων». Διόδ. Σικελ. Δ', μ', 3 «τὸν μυθολογούμενον εὐπνον δράκοντα περιεσπειραμένον τὸ δέρον». Πορφύρ. παρ' Εὐσεβ. Προπ. Εὐαγγ. Γ', ια', 26 «ὁ δὲ ὄφις περιεσπειράται». Πρβ. Σουῖδ. «Περιεσπειραθεῖς: περιπλακεῖς, περιελιχθεῖς. Ὁ δὲ εὐνοῦχος κατεκράτει τῶν βασιλείων καὶ περιεσπειρασάμενος τὰς αὐλὰς συνέσφιγγεν ἅπαντα, καθάπερ τις γενναῖος ὄφις, καθελίτων εἰς τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα. Περὶ Εὐτροπίου λέγει (ὁ Εὐνάπιος δηλ.)».

Πλάτ. Συμπ. σελ. 206, δ' «καὶ λυπούμενον συσπειράται καὶ ἀποτρέπεται». Ξενοφ. Κυρ. Παιδ. Ζ', ε', 6 «ἐπει δὲ οὕτω συσπειράθησαν». Ἀναβ. Α', η', 21 «συσπειραμένην ἔχων τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίων ἰππέων τάξιν». Ἑλλ. Β', δ', 11 «συσπειράθησαν ἐπὶ τὴν Μουνυχίαν». Γ', β', 27 «συσπειραθέντες δὲ τινες τῶν Ἡλείων» (Πρβ. καὶ Δ', γ', 18 καὶ Ε', β', 41). Ἀριστοτέλ. Ζῴ. Ἱστορ. Θ', μ', 13 «ἐν δὲ ταῖς ἀφέσεσιν αἱ λοιπαὶ περὶ τοῦτον συσπειραμέναι φάνονται».

Πλούταρχ. Ἡθικ. σελ. 77, ε' «ἐν τινι γωνίᾳ τῆς ἀγορᾶς συσπειραμένος». σελ. 828, γ' αἰεὶ αὐτὰ τὰ χρήσιμα συσταλέντας καὶ συσπειραθέντας». Ἀλεξ. 33 «εὐ μάλα συσπειραμένοις περὶ τὸ ἄρμα». Λουκιαν. Πλοῖ. ἢ Εὐχ. 2 «καὶ ἐς τοῦπίσω ὁ πλόκαμος συσπειραμένος». Ἰώσ. Ἰουδ. Πολ. Δ', δ', 6 «οἱ μὲν γὰρ Ἰδουμαῖοι συσπειραθέντες τοῖς σώμασιν ἀλλήλους ἀντέθαλλον». Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 492 «συσπειραθεῖς δὲ ὡς εἶχον εἰσῆξα εἰς τὸ δωμάτιον». Διόδ. Σικελ. ΚΔ', ιβ', 1 «τὰ σώματα—ἠναγκάζετο συσπειραμένα καρτερεῖν διὰ τὴν στενοχωρίαν». Γαλην. Τόμ. Ζ', σελ. 623 «ἀθροῖσταν ἑαυτὸ καὶ οἷον συσπειραμένον γεγοός». Ἀντυλλ. παρ' Ὁρειβ. Τόμ. Δ', σελ. 22 «τοῦ δὲ δέρματος καὶ τῆς σαρκὸς τῆς ἐπιστορεσμένης τοῖς νεύροις συσπειραθέντων». Εὐνάπ. σελ. 141 «οἱ δὲ ἐχθροὶ τὸ δεῦτερον αἰθῆς ἐλιχθέντες καὶ συσπειρασάμενοι καθ' ἑαυτοὺς ἀνίσταντο». Πλωτίν. Τόμ. Α', σελ. 117, 26 Κιρχ. «οὐδὲ γὰρ ἐν ὀλίγῳ συσπειράτο» (Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 386, 6 καὶ σελ. 402, 17). Μῦθ. Αἰσ. 222 Ἀλμ. ἀκῶν ἐν τῷ χειμῶνι συστρεφόμενος καὶ συσπειρώμενος διὰ τὸ βίγουν οἰκίαν ποιεῖν διενεοῖτο» (Πρβ. Βυττεμβάχιον Πλουτ. Τόμ. Ξ', σελ. 965). Χαρίτ. Ζ', 4

«συσπειραμένους οὖν ὁ Χαιρέας ἐκείνους ἤγαγεν ἐπὶ τὴν Τύρον». Πρόκλ. Διάδ. σελ. 4, 12 Φριδλ. ἀνελλίσσει τὸ συσπειραμένον τῆς νοεράς ἐπιβολῆς» (Πρβ. καὶ σελ. 87, 22 καὶ σελ. 95, 12). Σχολ. Θουκ. Δ', 68 «ξυστραφέντες: συσπειραθέντες». Εὐτέκν. Μεταφρ. Νικάνδρ. σελ. 222 Διδ. «συσπειραμένη τοιγαροῦν καὶ ἄγουσα ἑαυτὴν ἐπὶ τὴν γαστέρα» καὶ «συναγούσαν θ' ἑαυτὴν καὶ συσπειρωμένην» καὶ «συσπειραμένη δ' ὡς τὰ πολλά». Σουῖδ. «Συσπειραθέντες: συστραφέντες. Οἱ δὲ πρὸς τὴν φήμην συσπειραθέντες καὶ διελιχθέντες παρὰ τε ἀλλήλους ἔτρεχον καὶ συνίσταντο» (Πρβ. καὶ λ. συσπειραμένοι).

Παρὰ Δίωνι τῷ Κασσίῳ ΜΘ', λ', 2 «ἐν τε τῷ μέσῳ οἰσπειρῶνται» φέρεται καὶ πλημμελής γραφὴ συσπειροῦνται ("Ἴδε Στούρζιον ΔΙ. Κασσ. Τόμ. Β', σελ. 734). Ἀντὶ δὲ τοῦ «Συσπειραθέντες: συστραφέντες», ὅπερ ἀβλαβὲς διεσώθη ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου, ὁ κῶδιξ τοῦ Ἡσυχίου παρέχει «Συμπειρασθέντες: συστραφέντες» καὶ «Συνπειραθέντες: συστραφέντες». Ὁρθῶς δ' ἴσως ὁ Κοραῖς τὸ ἐν τοῖς Στρατηγήμασι τοῦ Πολυαίνου Δ', β', 2 «συσπασαμένην ἔχων τὴν φάλαγγα» μετέγραψε συσπΕΙΡαμένην.

Ἐν τῇ περὶ Φυτῶν Ἱστορίᾳ τοῦ Θεοφράστου ὀρθῶς μὲν ἀναγινώσκεται βιβλ. Δ', γ', 6 «πολύπουν τε καὶ μέλαν συσπειρώμενον εἰς ἑαυτὸ», πλημμελῶς δὲ βιβλ. Δ', δ', 13 «ὑφ' ἧς συσπειρωμένους ὄφεις εἶναι μικροὺς σφόδρα». Ὁ Θεόφραστος ἔγραψεν ἀναντιλέκτως συσπειραμένους, ὅπερ παρεφθάρη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων. Πρβ. Πausan. Ι', λγ', 9, ἐνθα τάντιγράφα φέρουσιν ἐσπειραμένον, ἐπειραμένον καὶ ἐσπειρωμένον. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὐρίσκεται γεγραμμένον ἐξερώσιας ἀντὶ τοῦ ἐξεράσιας, περὶ οὗ ἐποιησάμεθα λόγον ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῆ Τόμ. Β', σελ. 185, καὶ ἄλλα ὅμοια. Πρβ. καὶ:

δημηρῆσαι — δημηρῶσαι,
ἀσκορδίνητος — ἀσκορδίνωτος,
μηχάνημα: μηχανῶμα.

κτλ. καὶ τούναντίον:

ἀτιμῶσαι — ἀτιμῆσαι,
ἐκπολεμῶσαι — ἐκπολεμῆσαι,
μεσεγγύωμα — μεσεγγύημα.

κτλ. Οὐδαμῶς δ' ἡμεῖς ὀνοῦμεν καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκρατεῖσι Τόμ. Γ', σελ. 240 «τοῖσι δὲ ἄρρεσι περὶ τοὺς ὄρχιας ἐσπειρωται» καὶ σελ. 241 «περὶ τε τὸ γόνυ ἐσπειρωται» νὰ μεταγράψωμεν ἐσπειρῆται καὶ τὸ ἐν τῷ κῶδιξι τοῦ Ἡσυχίου Ἄ' Ἐστέρωται: συνείληται, συνέστραπται» νὰ τρέψωμεν εἰς τὸ ἐσπείρωται.

Ἀνασκοποῦντες τὰ εἰρημένα βλέπομεν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ῥῆμα μόνον μετὰ τῆς ΣΥΝ προθέσεως συνθεθεμένον ἅπαντα παρὰ τοῖς δοκίμοις, ἀπλοῦν δ' ὄν ἢ μετ' ἄλλων προθέσεων ἐκφερόμενον παρὰ μόνους εὐρίσκεται

τοῖς μεταγενεστέροις. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἀνεγινώσκετο ἄλλοτε παρὰ Διογένηι τῷ Λαερτίῳ βιβλ. Γ', 101 «τοῦ ἀπὸ τῶν ἄστρον κατεσπειραμένου φωτός»· ἀλλ' οἱ νέοι ἐκδόται ἀποκατέστησαν τὸ ὀρθῶς ἔχον κατεσπαρμένον. Ὁ ἀόριστος τοῦ σπειρῶμαι (= συστρέφω ἑμαυτὸν) ἐσχηματίζεται ἐσπειράθην, περιεσπειράθην, συνεσπειράθην, μεμπτόν δ' εἶνε τὸ τοῦ Εὐνάπιου «συσπειρασάμενοι καθ' ἑαυτούς». Τὸ ἐνεργητικὸν σπειρῶ ἀπλοῦν οὐδαμοῦ ἡμεῖς εὐρομεν, ἀλλὰ καὶ τὸ σύνθετον εἶνε σπανιώτατον ἐν μόνῳ ἀπαντῶν τῷ μεταγενεστέρω ἑλληνισμῷ, οἷον Πλούταρχ. Καμίλλ. 25 «τὴν μὲν ἐσθῆτα τῆ κεφαλῆ περιεσπειράσας οὐ πολλὴν οὐδὲ βαρεῖαν» καὶ Γαλην. Τόμ. Γ', σελ. 281 «συναγαγούσα πανταχόθεν ἑαυτὴν καὶ συσπειράσασα». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Ε', 168 «συστρέψαι τὸ σῶμα, συνελκύσαι, συναγαγεῖν, συναθροῖσαι, συστῆλαι, συσπειρᾶσαι, συγμάμψαι» (Ἴδε καὶ Λοβέκκιον Φρον. σελ. 204).

Παράγωγα εἶνε, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέχθη, τὸ σπείραμα (Ἰων. σπείρημα) καὶ τὸ σπείρασις (Ἴδε Λοβέκκιον Φρον. σελ. 203). Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «Μήρου Γμζ: σπείραμα», ἀνθ' οὗ ὀρθῶς παρὰ τῷ Σουίδα εἶνε γεγραμμένον «Μήρουμα: σπείραμα, κτέ.». Εὐρίσκεται δὲ καὶ πολυσπείρητος (Νόνν. Διον. Μ', 482).

Τοῦ σπείρασις παρέχει ἡμῖν μαρτύριον ὁ Πλούταρχος Ἡθικ. σελ. 1077, β'. Ἄλλ' ἐν τοῖς εἰς Ἄρατον Σχολίοις ἀναγινώσκεται βραβάρως σελ. 60, 6 Βεκκ. «τῆς τοῦ Δράκοντος σπειρώσεως» καὶ σελ. 111, 29 «ταύτης οὖν τὴν τοῦ αὐχένος σπείρωσιν καὶ τὰ μέτωπα καταφέρειν». Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἐρουερδὴν (Μνημον. 1877, σελ. 191) μετέβαλε τὸ ἐν τῇ Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλέους στίχ. 123 δυσχεῖρωμα εἰς τὸ συσπείραμα.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «Σπερηδῶν: εἰλησις, περιπλοκή». Ὁ Σοπίγγος ἔγραψε σπειρηδῶν.

Ἐπάργει καὶ ῥῆμα σπειρώ ᾧ, ἀλλ' εἶνε ἐκ τοῦ οὐδετέρου ὀνόματος σπειρον παρηγμένον καὶ σημαίνει σπαργανῶ, οἷον Καλλιμάχ. Ἔμν. εἰς Δία 33 «τόθι χροά φαιδρύνασα, ὄνα, τὸν σπείρωσε» καὶ Ἔμν. εἰς Δῆλ. 6 «λοῦσέ τε καὶ σπείρωσε». Δὲν φαίνεται ἡμῖν ἀποδεκτὴ ἡ γνώμη τοῦ Λοβέκκιου (Φρον. σελ. 204 κέξ.), καθ' ἣν τὸ παρὰ Σουίδα «Σπειρῶ σπειρῶ: ἐξ οὗ καὶ συνεσπειραμένος καὶ σπειρώμενος τοῖς ῥακίοις» ὀφείλει νὰ μεταβληθῆ εἰς τὸ ἐσπειρωμένος.

Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον Παρεκβολαῖς σελ. 404, 48 Διδ. «ἦτοι τῆς ἀμπέλου ἑλικες εἰς δρακόντων σπειρήματα, ὃ ἔστι σπείρας, ὀλκούς· ὅθεν καὶ σπειροῦν λέγεται τὸ σπαργανοῦν καὶ σπείρον ὀνομάζεται τὸ εἰς τοῦτο χρησιμεῖον ὕφασμα» καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον σελ. 1436, 57 «ἡ τὸ ἀπλῶς ὑφαινόμενον ὡς γενέσθαι ὕστερον δι' αὐτοῦ φᾶρος εἴτουν ἰμάτιον· τοῦτο δὲ καὶ σπείρον παρακατιῶν φησιν ἢ ὡς ὕφασμα δυνάμενον σπειροῦν, ὃ ἔστι σπαργανοῦν καὶ περιέχειν τὸν αὐτὸ περιτιθέμενον, ἢ καὶ ὡς λυσιτελοῦν εἰς ἰμάτιον· σπείρον γάρ που καὶ τὸ ἰμάτιον, ὡς τὸ σπείρα κάκ' ἀμφ'»

ᾧμοισι» καὶ σελ. 1437, 8 «Σπείρον δὲ νῦν οὐκ ἐξ ἀνάγκης εὐτελές ὕφασμα· τι ἀλλὰ οἷον ἐπιτρέπον τῷ ἥρωϊ Λαέρτη· φασι γοῦν τριχῶς τὸ σπείρον· πολυτελές ἰμάτιον, ῥάκος καὶ ἰστίον. Ὅθεν δὲ ἡ τοῦ ὄφραως σπείρα καὶ τὸ σπειρᾶσθαι ἦτοι σπαργανοῦσθαι, συσφίγγεσθαι, ἐκείθεν καὶ τὸ σπείρον» (Πρβ. καὶ σελ. 1532, 19. σελ. 1534, 3. σελ. 1538, 54. σελ. 1558, 24. σελ. 1570, 58. σελ. 1745, 61. σελ. 1890, 8 καὶ σελ. 1956, 42).

Τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου γεγραμμένα μετέχουσι πλημμελείας τινὸς καὶ ταραχῆς. Τὰ ὀνόματα σπείρα καὶ σπείρον εἶνε μὲν συγγενῆ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἰσοδύναμα. Ἐσχηματίσθη δ' ἐκ μὲν τοῦ πρώτου τὸ ῥῆμα σπειράω-ᾧ καὶ σπειράομαι-ᾧμαι, ἐκ δὲ δευτέρου τὸ σπειρῶ-ᾧ καὶ σπειρόμαι-οῦμαι, ἅτινα ἀναγκαίως ἔχει ἀκριβῶς νὰ διαστελλῶνται.

Περὶ τοῦ σπείρον ποιεῖται λόγον καὶ ὁ Πολυδεύκης Ζ', 78 «ἐκαλεῖτο δὲ τις Ἀθήνησιν ἰματιόπωλις ἀγορά· ἡ δ' αὐτὴ καὶ σπειρόπωλις· σπείρα γὰρ οὐ τὰ ῥάκη μόνον ἀλλὰ καὶ ἀμείνους ἔνιοι καλεῖν ἤξιον ἐσθῆτας». Πρβ. καὶ Ἡσύχ. καὶ Ἀπολλών. Σοφιστ. Λεξ. Ὅμηρ. σελ. 144, 4.

Σελ. 820, 30 γραπτέον: ἀλειπ(τ)ήριον.

ΒΑΓΙΑΡΔΟΣ ΤΕΪΛΩΡ *

Ὁ Βαγιαρδος Τείλωρ ἐγεννήθη ἐν Πενσυλβανίᾳ τῆς βορείου Ἀμερικῆς τῇ 11 Ἰαννουαρίου 1825. Ὁ μὲν πάππος αὐτοῦ ἦτο Ἄγγλος, ἡ δὲ προμήτωρ του Γερμανὶς ἐκ τῶν μεταναστῶν τοῦ 1730. Ἐν τῷ μικρῷ ἀγρῷ ὃν ὁ πατήρ αὐτοῦ ἀποσυρθεὶς τοῦ ἐμπορίου ἐμισθώσατο, διήλθε τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ βίου του. Ἀντίληψις ταχεῖα καὶ ἐργατικότης ἀδάμαστος διέκρινον τὸν νεαρόν Τείλωρ ὅστις ἀείποτε ἐπρώτευσ μεταξὺ τῶν ὁμηλικῶν συσπουδαστῶν του. Ὑπερβαλλόντως ἠγάπα τὸ στιχουργεῖν, καὶ ἀφοῦ ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἐξεμάνθανε τὰ μαθήματά του ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ποίησιν. Ἀνεγίνωσκε πάντοτε κατ' οἶκον, ποιικίλας δὲ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης προσεπορίζετο γνώσεις· οἱ δὲ γονεῖς του παρεχώρουν αὐτῷ προθύμως τὰ μέσα ἅτινα ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις των τοῖς ἐπέτρεπε.

Ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἦν ἐπεδείκνυεν ὁ Βαγιαρδος εἰς πᾶσαν αὐτοῦ ἐργασίαν ἀφ' ἐνός, καὶ ἡ ἀσθενὴς αὐτοῦ κρᾶσις ἀφ' ἑτέρου ἔπεισαν τὸν πατέρα αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀκαταλλήλου τῆς γεωργικῆς ἐργασίας εἰς τὴν ἀπησχόλει αὐτόν· ὅθεν ἔσπευσε, καὶ τοι μετὰ λύπης, νὰ τὸν ἀποστείλῃ εἰς σχολεῖον. Κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν συμμαθητῶν του ὅτε ὁ Βαγιαρδος εἰσῆλθε κατὰ πρῶτον

* Συνοπτικὴ μετάφρασις ἐκ τῆς ἀρτίως ἐκδοθείσης ἐν Ἀμερικῇ βιογραφίας αὐτοῦ The life, travels and literary career of Bayard Taylor by Russel H. Conwell.

εις τὸ σχολεῖον ἐφαίνετο ἄξεστος ὅλως καὶ ἀγροίκος, ἀλλὰ ταχέως ἀπέβαλε τὰς χωρικὰς συνηθείας καὶ ἀνέλαβεν ὕφος σπουδαστοῦ· ἀπέκτησε δὲ τὴν εὐνοϊαν ὄλων, ἅτε δυνάμενος νὰ διδάσκη καὶ βοηθῇ αὐτοὺς εἰς τὰ μαθήματά των.

Ἐπεσκέπτετο συνεχῶς τὴν βιβλιοθήκην γειτνιαζόντος χωρίου ἔνθα ἀνεγίνωσκε καὶ ἄλλα ἐκτὸς τῶν τοῦ σχολίου βιβλίων. Ἠγάπα τὴν γεωγραφίαν καὶ ἱστορίαν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀπέκτησε πλείστας ἱστορικὰς καὶ γεωγραφικὰς γνώσεις, ἄπορον δὲ πῶς δεκαεταετὲς παιδίον ἠδύνατο νὰ ἐκτιμήσῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀναγινωσκόμενα συγγράμματα. Ἀναγκασθεὶς νὰ διακόψῃ τὰ μαθήματά του ἕνεκα οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τῆς οἰκογενείας του, ἀπεφάσισε νὰ ἐργασθῇ ὅπως δυναθῇ ν' ἀνακουφίσῃ αὐτὴν καὶ ἀγοράσῃ βιβλία. Ἦτο τολμηρὸς, ἀπτόητος καὶ εἶχε πεποιθήσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν του, τοῦθ' ὅπερ οὔτε οἴησις οὔτε ἐγῴσμος ἦτο, ἀλλ' ἀπλή ἔμπνευσις. Ὅσκις ἀνεγίνωσκε βιβλίον τι ἔγραφε πρὸς τὸν συγγραφέα, τόσον δὲ γλαφυρῶς καὶ μετὰ τσαύτης προσοχῆς καὶ χάριτος ἐγράφοντο αἱ ἐπιστολαὶ αὐταί, ὥστε σχεδὸν πάντοτε ἐλάμβανεν ἀπάντησιν κολακευτικὴν. Τοιοῦτοτρόπως ἐγνώρισεν πολλοὺς διακεκριμένους συγγραφεῖς οἵτινες συνέδραμον αὐτὸν βραδύτερον.

Ἀποφασίσας νὰ ἐκμάθῃ τὴν τυπογραφικὴν, προσελήφθη ὡς μαθητευόμενος εἰς τυπογραφεῖον, ἀλλὰ ταχέως περιεφρόνησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο καὶ ἰδίως τὴν ἐργασίαν εἰς ἣν ὡς ἀρχάριος ὑπεβάλλετο. Τυχαίως περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ «Ὁ Περιηγητῆς ἐν Εὐρώπῃ», βιβλίον χρησιμεῖον ὡς ὁδηγὸς εἰς τοὺς περιηγητάς· ἀνέγνωσεν αὐτὸ μετὰ προσοχῆς καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀπεφάσισε νὰ περιηγηθῇ τὴν Εὐρώπην. Τίνι τρόπῳ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιχειρήσῃ ταξιδίον τοιοῦτον, οὔτε αὐτὸς ἤξευρε, ἦτο μυστήριον, οὐδαμῶς ὁμως ἀμφέβαλλεν ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἔμελλε νὰ ἴδῃ τὴν Εὐρώπην, καὶ ὠμίλει περὶ τοῦ ταξιδίου του μετὰ τσαύτης πεποιθήσεως, ὥσει εἶχεν ἀνὰ χεῖρας τὸ διαβατήριον. Οἱ φίλοι του σκώπτοντες αὐτὸν ἔλεγον εἰς τοὺς γονεῖς του ὅτι ἂν ὁ Βαγιάρδος δὲν ἀποβῆ τὰς περιπλανητικὰς διαθέσεις τοῦ θὰ κατατήσῃ ἐπαίτης πρὸς αἴσχος τῆς οἰκογενείας του.

Ὁ χρόνος παρήρχετο, εἶχεν ἀηδιάσει τὴν τυπογραφικὴν τέχνην, βαθεῖαν ἢ βραδύτην αὐτὴ τῷ ἐνεποίει θλίψιν, ἀλλὰ περιέμενε μεθ' ὑπομονῆς. Ὅνειρόν του ἦτο τὸ εἰς Εὐρώπην ταξιδίον. Ἐπὶ δύο ὀλόκληρα ἔτη ἐσπούδαζε, ἐσχεδίαζε, καὶ σκεπτόμενος περὶ τῶν μέσων τοῦ ταξιδίου, ἔγραφεν ἐνίοτε ἐν Φιλαδελφείᾳ πρὸς τινὰς ἰδιοκτητὰς πλοίων παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ τῷ ἐπιτρέψωσι νὰ μεταβῇ εἰς Εὐρώπην, καὶ ὑποσχόμενος ἀντὶ τοῦ ναύλου νὰ ἐργασθῇ κατὰ τὸν διάπλου· ἀνέφερε δὲ περὶ τοῦ ταξιδίου του εἰς τὸν προϊστάμενον του παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τῆς ὑποχρέσεως ἣν εἶχεν ἀναλάβει, ἀλλ' οὗτος, μειδιῶν, τῷ ἔλεγεν ὅτι δὲν ἔπρεπε ν' ἀνησυχῇ καὶ ὅτι ὅλα ἤθελον διευθετηθῇ ἐν καταλλήλῳ ὧρα. Οὕτω δὲ πεπεισμένος πάντοτε

ὅτι θὰ τύχῃ τοῦ σκοποῦ του καὶ βαρυαλγῶν ἐπὶ τῇ βραδύτητι, ἔφθασεν ὁ Τεῖλωρ εἰς τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας.

Κατορθώσας μετὰ πολλοῦ κόπου νὰ συλλέξῃ 140 δολλάρια, ἐξ ὧν τὰ 40 ἔλαβεν ἐκ πωλήσεως ποιημάτων του, τὰ δὲ 100 παρὰ τοῦ ἐκδότου τῆς Ἐφημερίδος τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν, εἰς δὲν ὑπεσχέθη ὅτι θὰ στέλλῃ ἀνταποκρίσεις εἰς Εὐρώπης, ἀνεχώρησε μετὰ τινος ἐξαδέλφου του τῇ 1 Ἰουλίου καὶ τῇ 29 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔφθασαν εἰς Λιβερπούλην.

Πεζῇ οἱ νέοι περιηγητὰι ἐπεσκέφθησαν σχεδὸν τὸ πλεῖστον τῆς Σκωτίας ἐξετάζοντες τὰς μᾶλλον ἀξιοσημείωτους πόλεις, τοποθεσίας καὶ φρούρια, καθὼς καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ λαοῦ· εἶτα ἐπανῆλθον εἰς Λονδίνον, ἔνθα παρετήρησεν ὁ Βαγιάρδος τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς πείνας καὶ τοῦ πλοῦτου, ἐκοιμήθη εἰς τὰ ῥυπαρότερα ξενοδοχεῖα, περιεπάτησε μετὰ τῶν ἐργατῶν καὶ ἐπαίτων, καὶ ἐξεπλάγη ἐπὶ τῷ χειμάρρῳ ἐκείνῳ τοῦ λαοῦ ὅστις διέρχεται τὴν ἀχανῆ πόλιν, καὶ μετὰ βραχείων ἐνταῦθα διακονῆν ἀπῆλθον εἰς Γερμανίαν ταξιδεύοντες πάντοτε ὅσον ἐδύνατο εὐθηνότερον, καὶ συνεχῶς ἀντικαθιστῶντες τὸν σιδηρόδρομον διὰ τῆς πεζοπορίας. Σκοπὸς τοῦ Βαγιάρδου ἦτο νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του εἰς Ἀϊδελβέργην καὶ ἀκροασθῇ τῶν μαθημάτων τοῦ πανεπιστημίου ἢ νὰ διδαχθῇ ὑπὸ τινος καθηγητοῦ, ἀλλ' ἢ εὗρεσις χρημάτων δὲν ἦτο εὐκόλος. Ἐν τούτοις ἀγαπῶν τὰς ῥωμαντικὰς τοποθεσίας, τὰ ἀρχαῖα φρούρια, τὰ ὑψηλὰ ὄρη καὶ τοὺς ποταμοὺς μᾶλλον ἢ τὰ θρανία τοῦ πανεπιστημίου, διέκοψε ταχέως τὰ μαθήματά του καὶ ἐπανελάβε τὰς ὁδοπορίας του, ἀφοῦ πρότερον ἐπεσκέφθη τὰ πέριξ τῆς πόλεως ὄρη, ποταμοὺς καὶ πεδιάδας. Μετέβη πεζῇ εἰς Φραγκφόρτην ὅπως σπουδάσῃ τὴν γερμανικὴν καὶ ἐξετάσῃ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ λαοῦ. Ὁ διὰ τοιούτων ἀσημάντων χρηματικῶν μέσων ἐπισκεπτόμενος τὴν Εὐρώπην πολλὰς ὑφίσταται ταλαιπωρίας καὶ στερήσεις, αἵτινες ἐνίοτε φθάνουσιν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω. Ἐπὶ ἡμέρας ὀλοκλήρους ἔμεινε νῆστις, δριμεῖς δὲ ἡσθάνετο πόνους ἐπὶ τῶν ἡμιγύμων ποδῶν του· ἐξετέθη εἰς τὰς σφοδρότερας καταιγίδας τοῦ χειμῶνος καὶ τὰς καυστικώτερας ἡμέρας τοῦ θέρους, διενυκτέρευσεν εἰς καλύβας ἐπαίτων καὶ ἐκοιμήθη εἰς τὰς ῥυπαρὰς κλίνας τῶν πενιχρότερων πανδοχείων. Ἄλλ' οὔτε τὰ δεινὰ ταῦτα, οὔτε οἱ κίνδυνοι εἰς οὓς πολλὰκις ὑπέπεσε, ἴσχυσαν νὰ κατευνάσωσι τὸν ἐνθουσιασμόν του. Σκοπὸν εἶχε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ μεγαλειότερα ἔργα καὶ τὰς ὠραιότερας τοποθεσίας τῆς Εὐρώπης. Τινὲς τῶν ὠραιότερων περιγραφῶν του ἐγράφησαν ὅτε ὁ μὲν στόμαχος ἦτο κενός, αἱ δὲ χεῖρες ἔτρεμον ἐκ τοῦ ψύχους. Εἰς Φραγκφόρτην ἐξέμαθε τὴν γερμανικὴν, ἐσχετίσθη μετὰ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων ἀνδρῶν τῆς πόλεως, ἐπεσκέφθη τὸν γηραιὸν Μενδελσῶνα, καὶ μετὰ θελκτικῆς ἀφελείας περιέγραψε τὴν ὑποδοχὴν ἣς ἔτυχε παρὰ τοῦ συγγραφέως τοῦ ἁγίου Παύλου. Τὸ προσεχὲς ἔαρ ἐπανελάβε τὰς ὁδοπορίας, σχετιζόμενος καθ' ὁδὸν μετὰ τῶν χωρικῶν ὧν προσεκτικῶς ἐσπούδαζε τὸν βίον· ἐπεσκέφθη τὴν Λειψίαν, τὴν

Δρέσδην, τὴν Βιέννην καὶ τέλος τὸ Μόναχον, ἐξετάζων τὰ πάντα καὶ λεπτομερῶς περιγράφων αὐτά.

Ἐπὶ τοσοῦτῳ δὲ ἔσπερευτο χρημάτων κατὰ τὰς ἐπιτόνους ταύτας ὁδοιπορίας, ὥστε συνεχῶς ἐδάκνυεν μόνον 40 λεπτὰ πρὸς τροφήν καθ' ἑκάστην.

Τὴν 1 Αὐγούστου 1845 συνοδοιπόρον ἔχων τὸν ἐξαδελφόν του ἐπανελάβεν ὁ Βαγιάρδος τὰς περιηγήσεις του. Ἐπεσκέφθησαν τὴν Ζυρίχην, μετέβησαν εἰς τὴν λίμνην τῆς Λυκέρνης ἔνθα εἶδον μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν κατοικίαν τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου, ἀνέβησαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἁγίου Γοτάρδου, ἀφ' ἧς μετ' ἐκπλήξεως καὶ φόβου παρετήρησαν τὰ ἐνώπιον αὐτῶν χαίνοντα μαῦρα χάσματα, καὶ διὰ τῆς κοιλάδος Quicino ἔφθασαν εἰς Μιλάνον. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ εἶχεν ἀναπτυχθῆ τὸ παρατηρητικὸν τοῦ Βαγιάρδου, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως ἔβλεπε πολλὰ διαφεύγοντα τὴν προσοχὴν ἄλλων. Μετὰ προσοχῆς παρετήρει τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἱερεῖς, τὰ δάση, τὰ ἄνθη, τὰς οἰκίας, τὰ σχολεῖα, τὰ νομίσματα, τὰς ἐνδυμασίας, τὴν τροφήν, τὴν ἀτμόσφαιραν, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀνακαλύπτει ἐν Μιλάνῳ καὶ περιγράφει πλείονα παρ' ὅσα ἄλλοι περιηγηταὶ καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἐκεῖθεν ἐπορεύθησαν εἰς Πίσαν, Γένουαν καὶ Φλωρεντίαν ἔνθα ἔμειναν ἐπὶ τρεῖς μῆνας οὐς ἀφιέρωσεν ὁ Βαγιάρδος εἰς σπουδὴν τῆς ἰταλικῆς καὶ ἐξέτασιν τῶν εἰκόνων τοῦ Ῥαφαήλου καὶ ἄλλων διασήμεων ζωγράφων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου τοῦ 1846 ἔφθασαν εἰς Ῥώμην καὶ κατέλυσαν εἰς πενιχρὸν ξενοδοχεῖον. Ἐπεσκέφθη ὡς ἔθος αὐτῷ τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης, ἐξέδραμεν εἰς τὰς ἐξοχὰς, ἀνέβη ἐπὶ τῶν ὄρεων, καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ τῆς νυκτὸς διενυκτέρευσεν ὑπὸ τὰς στάς τοῦ ναοῦ τῆς Ἑστίας.

Σφόδρα ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὴν Νεάπολιν καὶ Πομπηίαν, ἀλλ' ἔσπερευτο χρημάτων ἀναλαβὼν δὲ μετὰ ψυχικοῦ ἄλγους τὴν πρὸς βορρᾶν ἀγούσαν ἔφθασε πεζῇ εἰς Civita-Vechia, ὅθεν ἐπεβιβάσθη ἐπὶ τοῦ εἰς Μασσαλίαν ἀναχωροῦντος ἀτμοπλοίου. Εἰς πέντε δολλάρια ἀνῆρχετο ὅλη ἡ χρηματικὴ του περιουσία, ὅτε ἀπεβιβάσθη εἰς Μασσαλίαν, ἐπρόκειτο δὲ νὰ διανύσῃ πεζῇ ἀπόστασιν πεντακοσίων μιλίων διὰ μέσου χώρας ἧς καὶ τὴν γλῶσσαν ἠγνοεῖ. Πᾶς ἄλλος ἐκτός τοῦ ἀπτοῦτου Τέλλου ἤθελεν ἀποθαρρυνθῆ ἐν τῇ λίαν δυσχερεῖ ταύτῃ περιστάσει, ἀλλ' οὗτος, νέας ἀντλήσας δυνάμεις, ἐπανελάβε φαιδρὸς τὴν ὁδοιπορίαν του, ἔφθασεν εἰς Λυὼν ἔνθα κατὰ καλὴν του τύχην ἔλαβε μικρὰν χρηματικὴν βοήθειαν ἐξ Ἀμερικῆς, ἧτις ἀπέβη ἄγγελος σωτηρίας, καὶ μετὰ πολλοὺς κόπους καὶ ταλαιπωρίας ἀφίκετο εἰς Παρισίους ὅπου, καθόσον τῷ ἐπέτρεπον αἱ περιστάσεις, ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς γαλλικῆς, ἐπισκεπτόμενος συχνὰ τὰ μουσεῖα καὶ τὰς βιβλιοθήκας, μελετῶν ἀκαταπαύστως καὶ νέας ἀποκτῶν γνώσεις. Εἰς Λονδίνον ἔφθασεν ἄνευ ὀβολοῦ, ἀδυνατῶν νὰ πληρώσῃ καὶ τὰ ταχυδρομικὰ τέλη ἐπιστολῆς του ἐξ Ἀμερικῆς. Ἀπεγνωσμένος κατέβαλε προσπαθείας πρὸς εὐρεσιν ἔργου παρὰ τιμὴν τυπογραφείῳ, ἀλλ' ὅλα ἀπέβησαν μάταια, διότι δὲν ἔφερε συστατικὰ

προηγουμένης ἐργασίας. Ἐν ἐσχάτῳ ἀπελπισμῷ, νῆστις καὶ ἄστεγος ἀπετάθη πρὸς τὸν πρόεδρον ἀμερικανικῆς τινος ἐταιρίας ὅστις, λαβὼν οἶκτον πρὸς αὐτόν, τῷ ἐδάνεισεν 25 φράγκα καὶ οὕτω ὁ ἀτυχὴς περιηγητὴς ἠδυνήθη νὰ φάγῃ καὶ νὰ κοιμηθῆ. Ἐπρομήθευσε δὲ αὐτῷ καὶ μικρὰν ἐργασίαν ἐξ ἧς ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἕως ὅτου λαβὼν ὀλίγα χρήματα ἐξ Ἀμερικῆς ἐπανῆλθεν εἰς Νέαν Ὑόρκην.

Τῇ προτροπῇ φίλων του ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τοῦ Σκαπαριῶς, ἐφημερίδος φιλολογικῆς, ἀλλ' ἡ ἐπιχειρήσις αὐτὴ ἀπέτυχε πολλῶν ἀναγνωστῶν μὴ ἀρεσκομένων εἰς τὰς φιλολογικὰς ἐπιθεωρήσεις τοῦ Τέλλου. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσίευσε τὰς Ὀδοιπορικὰς του Σκέψεις, ἐν ᾗ μετὰ πολλῆς ἀφελείας καὶ χάριτος περιγράφει ὅσα ἐπεσκέφθη ὡς ἀντελήφθη αὐτῶν. Τὸ βιβλίον τοῦτο κατέστη δημοτικώτατον, καὶ ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ ἐγνωρίσθη μετὰ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων φιλολόγων τῆς Νέας Ὑόρκης, ἔκτοτε δὲ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φιλολογικοῦ Κόσμου, περιοδικοῦ ἐβδομαδιαίου, θεωρουμένου ὡς ἐνὸς τῶν σπουδαιοτάτων τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ 1848 προσελήφθη ὡς συνεργάτης τοῦ Βήματος, καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤρξατο, διὰ τῆς δημοσιεύσεως μικρῶν ἄρθρων, τοῦ μακροῦ καὶ ἐντίμου σταδίου του ὡς εἰς τῶν ἐκδοτῶν τῆς σπουδαίας ταύτης ἐφημερίδος. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1849 ἐστάλη εἰς Καλιφορνίαν παρὰ τῆς εἰρημένης ἐφημερίδος, ὅπως παράσχη ἀκριβεῖς πληροφορίες περὶ τῶν χρυσοῦχων μεταλλείων τῆς χώρας ἐκείνης, περὶ ἧς μέγιστον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξεδηλώθη ἐνδιαφέρον. Μετὰ σπουδῆς ἀνεγίνωσκεν ὁ λαὸς πᾶσαν εἰδησίαν περὶ τῶν χρυσορυχείων αὐτῆς, χιλιάδες δὲ μετέβαινον διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πρὸς εὐρεσιν τύχης εἰς τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην γῆν. Οὐδέποτε ὁ ἀμερικανικὸς λαὸς κατελήφθη ὑπὸ τὸσαύτης συγκινήσεως ὅση κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Οἱ πλοῦσοι ἐπώλουν εἰς πλειστηριασμὸν τὰ κτήματά των καὶ ἀπῆρχοντο αὐθωρεῖ, οἱ δὲ πένητες ἀνεχώρουν πεζῇ, σχεδὸν ἄνευ ἐφοδίων, καὶ κινδυνεύοντες ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης κατὰ τὴν μακρὰν διὰ τῶν ἐρήμων πορείαν. Ἐπί τινα χρόνον ἐνόμιζε τις ὅτι αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι ἤθελον μείνει ἄνευ ἄρρενος πληθυσμοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Ἡ Νέα Ἀγγλία ἅπασα εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ τοῦ χρυσοῦ.

Κατὰ τὴν πυρετώδη ταύτην ἔξοδον ἀνεχώρησεν ὁ Τέλλου. Ὁλόκληρος ὁ ἅγιος Φραγκίσκος παρίστανε ἀπέραντον πεδῖον πλῆρες σκηνῶν, παραπηγμάτων, σωρῶν διαφόρων ἐμπορευμάτων καὶ φορτηγῶν ζῶων. Ἐν τῷ ἄχανε δὲ τούτῳ πεδίῳ παρετήρησεν ὁ Τέλλου Μεξικανούς, Γερμανούς, Ἀγγλους, Ἀμερικανούς, Ἰνδοὺς καὶ Ἰάπωνας συνωθουμένους φύρδην μίγδην, ἐξάλλως χειρονομοῦντας καὶ ἐμμανῶς ἐπαναλαμβάνοντας: χρυσόν! χρυσόν! χρυσόν! Μολονότι δὲ ἀπέθανον ἑκατοντάδες ἐκ τῶν ἐλῶν τοῦ Παναμᾶ καὶ ἀπωλέσθησαν χιλιάδες ἐκ τῆς χολέρας, οὐχ ἤττον οὐδὲν ἠδύνατο ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὀρ-

μὴν τοῦ χειμάρρου καὶ οἱ θηρευταὶ τοῦ χρυσοῦ συνέρρου ἀθροῖοι εἰς τὸν ἐπιγεῖον τοῦτον παράδεισον.

Καὶ τὰ ἐλάχιστα ὑπερτιμήθησαν. Δωμάτιον ῥυπαροῦ ξενοδοχείου ἐνωκιάζετο ἀντὶ 25 δολλαρίων τὴν ἐβδομάδα· τὸ ξενοδοχεῖον δὲ τοῦτο, ἔχον ἑκταεῖς ἐβδομήκοντα τετραγωνικῶν ποδῶν ἔφερον ἐτήσιον εἰσόδημα ἑκατὸν δέκα χιλιάδων δολλαρίων. Ἐκατὸν φύλλον ἡμερησίου ἐπωλεῖτο ἀντὶ ἐνὸς δολλαρίου, ὅλα δὲ ἀνεξαιρέτως τὰ ἐμπορεύματα ἔφερον κέρδος χιλιάδας τοῖς ἑκατόν. Κοινῶς ἐργάτου ἡμερομισθίον ἦσαν 15-20 δολλάρια, τόσον δὲ ταχέως ἠῦξάνεν ἢ τιμὴ τῶν κτημάτων ὥστε ὀλίγοι ἐτόλμων νὰ πωλήσωσι, φοβούμενοι μὴ ἐκ τῆς ὑπερτιμήσεως ἀπολέσωσι περιουσίαν ὀλόκληρον. Μεταπράτης ἔχων τὰ ἐμπορεύματα τοῦ ἐντὸς καλύβης κεκαλυμμένης διὰ πανίου ἐκέρδητε πεντακοσίας χιλιάδας δολλαρίων ἐντὸς ὀκτῶ μηνῶν· τόσῳ δὲ ἄφθονος ἦτον ὁ χρυσός, ὥστε τὰ παιδία ἐκέρδαινον ἄπειρα κέρδη συλλέγοντα τὰ ἐκ τῶν σάκκων τῶν ἐργατῶν πίπτοντα τεμάχια χρυσοῦ.

Τὰ τῶν ἐργασιῶν τούτων περιέγραψε γλαφυρῶς ὁ Βαγιάρδος εἰς τὰς διὰ τοῦ Βήματος δημοσιευθείσας ἐπιστολάς του. Προέτειναν δὲ αὐτῷ νὰ ἐργασθῆ δι' ἴδιον λογαριασμόν, ἀλλ' οὗτος, μένων πιστὸς εἰς τὸ καθήκον, ἀπῆλθε πρὸς ἔρευναν τῆς χώρας. Διῆλθεν ἐρήμους πεδιάδας, ποταμούς καὶ δάση ἃ ἐλυμαίνοντο λησταὶ καὶ ἄγρια θηρία, ἀναπτύξας κατὰ τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην πορείαν θάρρος ἀκλόνητον καὶ αὐταπάρνησιν ἐφάμιλλον τοῦ Στάνλεϋ καὶ τῶν μεγαλειτέρων περιηγητῶν, καὶ ἐκτεθεὶς εἰς ὅλας τὰς ταιλαιπωρίας αἱ ὑφέσταντο πάντες οἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπισκεπτόμενοι τὴν Καλιφορνίαν περιηγηταί.

Ἐνίοτε ἐχάνετο ἐντὸς τῶν δασῶν καὶ τῶν ὄρεων καὶ συνεχῶς ὑπέφερον ἐκ πείνης καὶ δίψης, ἀλλ' ἀποφασίσας νὰ ἐρευνήσῃ τὴν χώραν ὑπέμενε καρτερικῶς διακινδυνεύων ἐνίοτε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν. Γραφικῶς περιέγραψε τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων ἧτις ἐγένετο ἐν Καλιφορνίᾳ τῇ συναίνεσει πάντων τῶν ἐκ περάτων τοῦ κόσμου συναθροισθέντων χρυσοθηρῶν, πιστὰς δὲ καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίας μετέδιδεν εἰς τοὺς πολυπληθεῖς ἀναγνώστας τοῦ Βήματος περὶ τῆς περιλαλήτου ταύτης χώρας. Εἰς Μεξικὸν πορευόμενος συνελήφθη ὑπὸ ληστῶν οἵτινες, ἀπογυμνώσαντες αὐτὸν τῶν ὅσα εἶχε χρημάτων, ἔδεσαν τὰς χεῖράς του καὶ οὕτως ἀφήκαν αὐτὸν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν πορείαν του. Εὐτυχῶς κατάρθωσε νὰ λύσῃ τὰ δεσμὰ του καὶ νὰ φθάσῃ ἀβλαβῆς εἰς Μεξικὸν ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς Νέαν Ὑόρκην.

Ὁ θάνατος τῆς πασχούσης συζύγου του ἐπελθὼν δύο μῆνας μετὰ τοὺς γάμους τῷ ἐπροξένησε βαθεῖαν λύπην· πρὸς διασκέδασιν δὲ αὐτῆς ἐπεδόθη εἰς ἀένανον ἐργασίαν, δημοσιεύσας ποιήματα, μυθιστορίας καὶ λυρικά ἄσματα, ἀλλ' ὁ ὑπερβολικὸς κάματος κατέβαλεν αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτω, ὥστε ἐνόησεν ὅτι ἦτο αὐτόχρομα αὐτοχειρία ἢ ἐξακολούθησις τῆς ἐργασίας. Ἀνεμνήσθη τότε τῶν πρώτων ἐν Εὐρώπῃ ὁδοιποριῶν του, καὶ ὁ πρὸς τὰς περιηγήσεις ἔρωσ

του ἀνεζώπυρώθη. Ἀποφασίσας νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν Ἀφρικὴν ἀνεχώρησεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὅπου ἔφθασε τὴν 1 Νοεμβρίου 1851.

Κατὰ τὸν διάπλου ἐγνωρίσθη μετὰ τινος Γερμανοῦ μεθ' οὗ συνεφώνησαν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸν Νεῖλον μέχρι τῶν συνόρων τῆς Κεντρίας Ἀφρικῆς. Ταχύτατα ἐξεμάνθανεν ὁ Βαγιάρδος τὰς ξένας γλώσσας, καὶ τῇ βοηθείᾳ μικροῦ φρασεολογίου κατάρθωσε νὰ συνεννοῆται μετὰ τῶν ἐντοπίων. Τὴν 1 Δεκεμβρίου ἀφίκοντο εἰς Θήβας, ἐξετάζοντες ἐπὶ δύο ἡμέρας τὰ ἀρχαῖα αὐτῆς λείψανα ὧν ἐκτενῆ περιγραφὴν ἔπεμψεν ὁ Βαγιάρδος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Βήματος. Ἐπὶ δύο ἡμέρας ἀνήρχοντο πρὸς τὸν Νεῖλον ἐπισκεπτόμενοι χωρία, ἀρχαίους ναοὺς, ἡμιτεθαμμένας πόλεις καὶ τάφους λαμπρῶς κεκοσμημένους, ἔφθασαν δὲ μέχρι τοῦ καταρράκτου καὶ τῆς νήσου Φίτης (Ἔως Φάρου) ὅπου εἶδον τὸν περίφημον ναὸν τῶν Πτολεμαίων. Ἐνταῦθα ὁ Τεῖλωρ ἀπεχωρίσθη τοῦ συνοδοιπόρου του, ὅστις ἐπανῆλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, οὗτος δὲ εὐρὼν τὰς ἀναγκαίας καμήλους, ἀπῆλθε πρὸς ἔρευναν τῆς ἐρήμου, κινδυνεύων νὰ σπαραχθῆ ὑπὸ ἀγρίων θηρίων, ἢ νὰ προσβληθῆ ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ αὐτῆς πυρετοῦ ἢ τοῦ ἀνυποπόρου τῆς θερμῆς ἀμμου καύσωνος. Ἀπτόητος ἠκολούθησε τὴν πορείαν καὶ ἔφθασεν εἰς Καρτούμην ἔνθα ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τῶν καθολικῶν ἱεραποστόλων· ἠλπίζε δὲ ὅτι δι' αὐτῶν ἤθελεν ἐπισκεφθῆ τὰς ἐρήμους τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν ἐτόλμα νὰ ἐπιχειρήσῃ τοιαύτην ἐκδρομὴν. Οὕτω δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνακαλύψῃ ὅ,τι βραδύτερον ἀνεκάλυψεν ὁ Στάνλεϋ. Ἐπὶ τοσοῦτω ἐπέμενεν ὁ Βαγιάρδος νὰ ἐπισκεφθῆ τὰς ἐνώπιόν του ἀγνώστους χώρας, ὥστε ἀπεφάσισε, ὑπὸ τινων μόνον ὑπηρετῶν ἀκολουθούμενος, νὰ πλεύσῃ πρὸς τὸν Δευκὸν Νεῖλον· καὶ κατορθώσας μετὰ μεγάλης δυσκολίας νὰ εὕρῃ πλοιάριον, ἕνεκα τοῦ πρὸς τοὺς ἀγρίους κανιβάλους τοῦ ἐσωτερικοῦ τρόμου τῶν ναυτῶν, ἀπέπλευσε παρὰ τὰς συμβουλὰς πάντων, ἀποτρεπόντων αὐτὸν τοιοῦτου ρισκοκίνδυνου ταξιδίου, ἔχων ἀπόφασιν νὰ προχωρήσῃ ἐφόσον οἱ λεμβοῦχοι ἤθελον ἀκολουθήσει αὐτόν. Ἐπὶ ἐρήμου ποταμοῦ, ἀγρίαν παρουσιάζοντος ὄψιν, ἐν μέσῳ ἀπείρου ἐρημίας ἔνθα καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἐφαίνοντο ὡς θηρία, μεταξὺ τῶν παραδοξοτάτων πτηνῶν καὶ ζώων, ἀνευ οἰκείων καὶ φίλων, ἔπλεον ἀτάραχος χωρὶς ποτὲ νὰ φαντασθῆ ὅτι ἠδύνατο νὰ σπαραχθῆ ὑπὸ κροκοδείλων ἢ ἵπποποτάμων, φοβούμενος δὲ μόνον μὴ ἐγκαταλειφθῆ ὑπὸ τοῦ πληρώματος, καὶ οὕτως ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν Σιλούχων, φυλῆς νέγγρων ἀγρίας, ἣν μόνον ἐκ παραδόσεως ἐγνώριζον οἱ ναῦται, οἵτινες ἔντρομοὶ ἤκουσαν τὸν Βαγιάρδον λέγοντα ὅτι ἐμελλε νὰ ἐπισκεφθῆ τὰ χωρία τῶν φοβερῶν τούτων ἀνθρωποφάγων. Παραλαβὼν δύο τῶν ὑπηρετῶν του, ὧν ὁ εἰς ὠμίλει ὀλίγον τὴν γλῶσσαν τῶν ἀγρίων, μετέβη ἄοπλος εἰς τὰ χωρία αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦ προσηνοῦς αὐτοῦ ὕφους κατεπράυνε τὴν ὀργὴν των, πείσας αὐτοὺς νὰ καταθέσωσι τὰ ὄπλα, ἅτινα κατ' ἀρχὰς ἐκίνουν ἀπειλητικῶς. Ἐκάπνισε δὲ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ προσέφερε δῶρα τοῖς λοιποῖς.

Ὅλοι αἱ προσπάθειαι του ὅπως πείσῃ τοὺς ναύτας ν' ἀκολουθήσωσι τὸν

πρὸς τὰ πρόσω πλοῦν ἀπέβησαν μάταιαι. Οὔτε δῶρων ὑποσχέσεις, οὔτε ἀπειλαὶ κατέπεισαν αὐτοὺς, ἀκραδάντως πιστεύοντας ὅτι εἶχον φθάσει εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Σφόδρα ἐπεθύμει νὰ ἐρευνησῇ τὸν ἐνώπιόν του ἄγνωστον κόσμον, διὸ ἐπανῆλθε μετὰ λύπης εἰς Καίρον, ἀφοῦ ἐπισκέφθη τὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ χωρία τῶν ἀγρίων, ἐκδραμῶν καὶ δευτέραν φοράν εἰς τὴν ἔρημον. Κατὰ τὴν ὁδοπορίαν δὲ ταύτην προσεβλήθη ὑπὸ τῆς λεγομένης «μέθης τῆς ἐρήμου», ἣτις πρόερχεται ἐκ τῆς μονοτόνου τοπογραφίας καὶ τοῦ φοβεροῦ καύσωνος.

Ἐκ τῆς Αἰγύπτου μετέβη εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐπισκέφθη τὴν Βιθυνίαν, τὴν Νάζαρετ, τὴν Δαμασκὸν, ἀνέβη εἰς τὰ ὄρη τοῦ Λιβάνου, ἀπῆλθεν εἰς Προύσαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μαθὼν ἐκεῖ ὅτι μοῖρα Ἀμερικανικοῦ στόλου ἐπρόκειτο νὰ πλεύσῃ εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἰαπωνίας, ἀπεφάσισε ν' ἀκολουθήσῃ αὐτήν, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔγραψεν εἰς τοὺς ἐν Νέα Ὑόρκη φίλους του, παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ ζητήσωσιν ἄδειαν ὅπως ἀπέλθῃ εἰς Ἰαπωνίαν μετὰ τοῦ στόλου. Ἀλλ' ἐν Λονδίῳ, ἔνθα ἐπανῆλθε διὰ τῆς Ἰταλίας καὶ Γερμανίας, ὧν ἐπισκέφθη καὶ πάλιν τὰς σημαντικώτερας πόλεις, ἀπεφάσισε, πρὸ τῆς Ἰαπωνίας, νὰ περιηγηθῇ τὴν Κίνα, καὶ λαβὼν τὰ πρὸς τοῦτο ἐφόδια ἀπῆλθεν εἰς Γιβραλτάρην, περιηγήθη ἐμπυυμένως τὴν μεσημβρινὴν Ἰσπανίαν, καὶ τὴν 8 Δεκεμβρίου ἀπεβιβάσθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπουθεν διὰ τοῦ Σουεζ ἀπέπλευσεν εἰς Βομβάην. Σπεύδων δὲ νὰ περιηγηθῇ τὰς Ἰνδίας καὶ φθάσῃ ἐγκαίρως εἰς Κίνα ὅπου ἔμελλε νὰ συναντήσῃ τὴν ὑπὸ τῷ πλοίαρχῳ Περρὲ ναυτικὴν μοῖραν, ἀπεφάσισε νὰ διατρέξῃ τετρακόσια μίλια ἐπὶ ταχυδρομικοῦ ὁχήματος. Καθ' ὁδὸν ἐπισκέφθη τὴν Ἄγραν, ἣς ἐθαύμασε τοὺς περιφήμους ναοὺς, κατὰ πολὺ ὠραιότερους τῶν ὠραιότερων τῆς Εὐρώπης καὶ μετὰ πορείαν 150 μιλίων ἔφθασεν εἰς Δέλην, παλαιὰν τῶν Μογγόλων πρωτεύουσαν. Πανταχοῦ ὑπεδέχοντο αὐτὸν φιλοφρόνως, διὰ τοῦ εὐγενοῦς δὲ καὶ συνδιαλλακτικοῦ ὕφους του ἐπέσυρε ταχέως τὰς συμπαθείας τῶν σχετιζομένων αὐτόν. Ἀνέβη ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῶν Ἡμωδῶν (Ἰμαλαίων) ὁρέων καὶ διὰ ταχυτάτης πορείας ἔφθασαν εἰς Καλκούταν, ὅπουθεν ἀνεχώρησεν εἰς Σιγκαπόρην πόλιν κατοικουμένην ὑπὸ 10-15 χιλιάδων ῥυπαρῶν καὶ δυσειδῶν Κινέζων, οὓς ὁ Τέιλωρ περιέγραψεν ὡς τὸν μᾶλλον βάρβαρον καὶ ἀγροῖκον λαόν. Ἐνταῦθα ἔγραψεν ἀξιόλογον πραγματεῖαν περὶ τῆς καλλιέργειας τῆς Κίνας, ἣτις ἐδημοσιεύθη ἐν Λονδίῳ καὶ Νέα Ὑόρκη.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ εἰς Ἰαπωνίαν πλέοντος στόλου, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι αἱ μὲν ἐκθέσεις του ὅλαι ἤθελαν ὑποβληθῆ εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν ἀξιωματικῶν, οὗτος δὲ εἰς ὅλας τὰς ποινὰς τοῦ ναυτικοῦ νόμου. Ἐπλεύσαν κατ' εὐθείαν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰαπωνίας, ὃ δὲ Βαγιάρδος παρετήρει καὶ περιέγραφε λεπτομερῶς πᾶν ὅ,τι ἀπῆντων κατὰ τὸν διάπλου. Αἱ ἐκθέσεις του δὲ αὐταὶ, παρέχουσαι παντοίας πληροφορίας περὶ τῶν ὁρέων, ποταμῶν, πεδιάδων καὶ λιμένων ὡς καὶ περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν κατοίκων, κατετέθησαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ὡς λίαν

χρήσιμοι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς πατρίδος του θεωρηθεῖσαι. Μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ἐπανῆλθεν εἰς Νέα Ὑόρκη τὴν 20 Δεκεμβρίου 1853 γενόμενος δεκτὸς μετ' ἐνθουσιασμοῦ.

Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἐξ Ἰαπωνίας καὶ Κίνας, ἤρξατο αὖθις τῶν φιλολογικῶν του ἐργασιῶν δημοσιεύσας διάφορα ποιήματα καὶ μυθιστορίας, καὶ διορθῶν τὰς μήπω δημοσιευθείσας ἐπιστολάς του. Τοιαύτη δ' ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ φήμη του ὡς μεγάλου περιηγητοῦ, ὥστε καθεκάστην σχεδὸν προσεκαλεῖτο ὑπὸ διαφόρων συλλόγων παρακαλούντων αὐτὸν ν' ἀναγνώσῃ τι περὶ τῶν περιηγήσεών του, καὶ συνοδευόντων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰς προσκλήσεις ταύτας διὰ γενναίων χρηματικῶν ποσῶν, κατὰ τὸ ἐν Ἀμερικῇ ἐπικρατοῦν ἔθος.

Διακαῆς αὐτοῦ πόθος ἦτο νὰ παράσχῃ τῇ οικογενείᾳ του τὰ μέσα ἀνετώτερου βίου, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰργάζετο ἀκαταπαύστως. Τοιαύτην δὲ ἐργατικότητα ἀνέπτυξεν ὥστε ἐκτὸς τῆς τακτικῆς ἐργασίας τοῦ Βήματος, ἀνεγίνωσκε τακτικῶς εἰς διαφόρους συλλόγους, καὶ ἀπεκρίνατο εἰς πλῆθος ἐπιστολῶν ἅς ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης ἐλάμβανε καὶ δι' ὧν τῷ ἐζητοῦντο παικίλαι πληροφορίαι περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπισκεφθέντων μερῶν. Ἐκ τῆς ἐργασίας δὲ ταύτης ἀπελάμβανεν ἀρκετὰ, ἀπέτισε διάφορα χρέη του, καὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1856 ἀνεχώρησε μετὰ τῆς οικογενείας του εἰς Εὐρώπην. Ἀνεκφραστον χαρὰν ἠσθάνετο ὁ Βαγιάρδος ἐπισκεπτόμενος μὲ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς του τὴν Ἀγγλίαν, ἣτις τὴν φοράν ταύτην τῷ ἐφάνετο ὠραιότερα καὶ θελκτικώτερα. Προσεκαλεῖτο συνεχῶς εἰς τὰς συναστροφὰς τῶν διαπρεπεστέρων ἀνδρῶν, ὃ δὲ Θέκερυ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκλεκτοτέραν κοινωνίαν τοῦ Λονδίνου. Ἱστορικοὶ, βιογράφοι, μουσικοὶ, ποιηταὶ, ἔσφιγγον ἀδελφικῶς τὴν χεῖρα τοῦ Βαγιάρδου ὅστις ἠσθάνετο ἤδη ὅτι εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν περιωπὴν ἐκείνην, δι' ἣν εἶχε καταβάλει τοσοῦτους ἀγῶνας, θεωρούμενος ἕως ἐκείνοισι ὧν τὰ συγγράμματα μετὰ προσοχῆς ἐσπούδαζε. Ἄλλοτε πάλιν, ἐξετάζων τὰ δημοσιευθέντα ἔργα του, εὑρισκεν αὐτὰ πολὺ κατώτερα τῆς ἀξίας ἣν ἐν γένει τοῖς ἀπέδιδον. Αἱ σχέσεις του μετὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐνέβαλον αὐτῷ τὴν ιδέα νὰ συγγράψῃ τι ὑψηλότερον, καὶ πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο ἔστρεψεν ὅλας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ φίλοι του παρετήρουν ἐν αὐτῷ τὰσιν τινα πρὸς ἔκστασιν ἣτις διεφαίνετο καὶ ἐν μέσῳ τῆς συνήθους φαιδρότητός του. Ἀκατασχέτως ἔτεινε πρὸς τὴν ὑψηλὴν ποίησιν, καὶ ἠσθάνετο τὴν ἠθικὴν ἐκείνην δύναμιν, δι' ἣς ἤθελεν ἐπιτελέσει ἔργον μεγαλείτερον.

Μετὰ τῆς οικογενείας αὐτοῦ διῆλθε θέρος εὐχάριστον εἰς τὰς τερπνοτέρας τοποθεσίας τῆς Εὐρώπης, καὶ τὸ ἐπιὸν φθινόπωρον ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς παγωμένας χώρας τῆς Λαπωνίας.

Ἐκ τῶν σχέσεών του μετὰ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων ἀνδρῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς εἶχεν ἐννοήσει, ὅτι τὰ δημοσιευθέντα ποιήματά του θὰ

ζήσῳσι μακρότερον τῶν περιγραφῶν τῶν περιηγήσεών του, καὶ ὅτι ἡ θέσις τοῦ ποιητοῦ ἐν τῇ πλάστιγγι τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας ἦτο πολὺ ὑψηλότερα τῆς τοῦ ἀνταποκριτοῦ ἐφημερίδος περιηγητοῦ. Τῇ 6 Δεκεμβρίου 1856, ἀνεχώρησεν ἐκ Γερμανίας ἐπιχειρῶν τὴν ἐπικινδυνωδестаτὴν τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἄλλ' ἐκ τῶν πολλῶν περιηγήσεών του ἐδιδάχθη νὰ περιφροῖ πάντα κίνδυνον καὶ νὰ προχωρῇ ἕως ἐκεῖ ἔνθα ἠδύνατο νὰ ζήσῃ ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς. Ἀπεφάσισε νὰ ἰδῇ ἡμέραν ἄνευ ἀνατολῆς καὶ νύκτα ἄνευ δύσεως ἡλίου, καὶ οὐδὲν ἠδύνατο ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ἀπόφασίν του ταύτην. Ὅτε ἔφθασεν εἰς Στοκχόλμην ἠγνῶει ἐντελῶς τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ πρῶδευσε τόσῳ ταχέως, ὥστε ὅτε ἤρξατο τῆς πρὸς βορρᾶν πορείας του κατώρθωσε νὰ συνεννοῖται μετὰ τῶν ἰθαγενῶν. Τὰ τῆς φοβερᾶς ταύτης πορείας δι' ἀμαξίων καὶ ἐλκύθρων περιέγραψε λεπτομερῶς διὰ τῶν ἐν τῷ Βήματι δημοσιευθεισῶν ἐπιστολῶν. Τὸ θερμομέτρον ἐδείκνυεν ἐνίοτε 40 βαθμοὺς κάτωθεν τοῦ μηδενικοῦ, ἡ γενεαίς, ἡ κόμη καὶ τὰ βλέφαρα εἶχον κρυσταλλωθῆ, τὰ ἄκρα τοῦ σώματός του ἦσαν παγωμένα, καὶ ὅμως ταῦτα ὑπέμενε καρτερικῶς, καὶ διερχόμενος τὰ ἀγριώτερα μέρη τῆς Λαπωνίας, μετὰ τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου καὶ τοῦ ἀρκτικού ἀκρωτηρίου, ἐπροχώρησε μέχρι Κοτοκέντου. Ἐνταῦθα εἶδε τὴν ἄνευ ἀνατολῆς ἡλίου πολυπόθητον ἡμέραν, ἡ δὲ περιγραφή αὐτοῦ περὶ τῆς λευκῆς γῆς, τοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ, τῶν κιτρίνων καὶ χρυσοειδῶν χρωμάτων τῆς πρωίας καὶ τῆς ὑπεύρου λάμψεως τῆς ἐσπέρας εἶνε μία τῶν γραφικωτάτων καὶ χαριεστάτων ἐν τῇ ἀγγλικῇ φιλολογίᾳ.

Ἐξάλλος ὑπὸ χαρᾶς ἤκουσεν εἰς τὴν ἀρκτικωτάτην ταύτην ἄκραν γνωστὴν μουσικὴν ἣν ἡ σύζυγος ἱεραποστόλου ἐξετέλει ἐπὶ κλειδοκυμβάλου.

Τῇ 14 Φεβρουαρίου ἐπανῆλθεν εἰς Στοκχόλμην μετὰ ὁδυνῆν πορείαν, κατὰ πολὺ κινδυνωδεστέρην τῆς ἀνόδου, ἕνεκα τῆς ἐπιτάσεως τοῦ ψύχους καὶ τῶν συχνοτέρων καταιγίδων. Ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Σουηδικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, καὶ ἐντὸς τριῶν μηνῶν κατώρθωσε νὰ ἐννοῖ οἰονδήποτε σύγγραμμα! Εἰς Κοπενάγην συνήντησε τὸν μέγαν ποιητὴν τῆς Δανίας Ἄνδερσεν, παρ' οὗτινος ἔτυχεν ἐγκαρδίου ὑποδοχῆς.

Τοιοιούτῳ ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ διασημότεροι ἄνδρες τοῦ κόσμου ἐσχετίζοντο μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀσῆμου Ἀμερικανοῦ γεωγράφου. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Γερμανίαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν φίλων του, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν εἰς Λονδίον ὅπως ἀποχαιρετίτῃ τὴν εἰς Ἀμερικὴν ἐπιστρέφουσαν οἰογένειάν του. Μετὰ τοῦ Γερμανοῦ δ' ἐκείνου φίλου ὃν συνήντησε κατὰ πρῶτον ἐν Αἰγύπτῳ συνεφώνησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Δρονδιέρην καὶ ἐκεῖθεν δι' ἀτμοπλοίου εἰς τὰ βόρεια ἀκρωτήρια τῆς Νορβηγίας. Καθόσον δὲ ἐπροχώρου πρὸς τὸν ἀρκτικὸν κόλπον, ἔα ὅρη καθίσταντο λευκότερα, αἱ δὲ ἡμέραι ἐμηκύνοντο ἐπὶ τοσούτῳ ὥστε ἡ ἐσπέρα διεδέχετο τὴν πρωίαν διὰ λυκόφωτος βαθυμῆδον αἱ νύκτες ἀπέβαινον φωτεινότεραι, ὥστε, ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸ ἀρκτικὸν ἀκρωτήριον, ὃ ἦλιος ἐλαμπεν ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι ἐπὶ 24 ὥρας.

Ἐξετάσαντες ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἀρκτικὴν παραλίαν χωρία, διηυθύνθησαν πρὸς μεσημβρίαν, ἀπεβιάσθησαν εἰς Δρονδιέρην, ἐκεῖθεν εἰς Βέργεν, καὶ περὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου ἀφίκοντο εἰς Στοκχόλμην, ἔνθα ὁ Τείλωρ ἀπεχωρίσθη τοῦ φίλου του. Μετὰ τὴν ἀρκτικὴν ταύτην ἐκδρομὴν ἐνυμφεῦθη τὴν θυγατέρα τοῦ διασῆμου ἀστρονόμου Hansen, ἣν πρὸ πολλοῦ εἶχε γνωρίσει ἐν Γερμανίᾳ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐδημοσίευσεν ἐν Λονδίῳ τὰς Ἄρκτικὰς ἐκδρομὰς καὶ διαφόρους ἐπιστολάς, καὶ εἶτα ἀπῆλθε μετὰ τῆς συζύγου του πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Ἑλλάδος. Ὡς δὲ εἰς Ἀθηνῶν ἔγραψεν, διῆλθε τὰς εὐτυχεστέραις ἡμέραις τοῦ βίου μετὰ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως ἐκείνης. Ἐκθαμβος πρὸ τῆς ὠραιότητος τοῦ Παρθενῶνος ἀναφωνεῖ ὅτι ὄλα τὰ μνημεῖα ἅτινα ἐπεσκέφθη πίπτουσιν εἰς ἀσημότητα ἐνώπιον τοῦ μαρμαρίνου τούτου ἀριστουργήματος. Ἐπισκεφθεὶς τὰ ὀνομαστότερα μέρη τῆς Ἑλλάδος, τὰς Θεσσαλύδας, τὴν Κρήτην καὶ ἄλλα, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας ὁπόθεν ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διὰ τοῦ Δουναβέως εἰς Γερμανίαν. Προτιθέμενος δὲ νὰ ἐπανεῖθαι εἰς Ἀμερικὴν καὶ ζῆσῃ ἡσύχως τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου του, ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ῥωσίαν ὅπως συμπληρώσῃ τὰς περὶ Εὐρώπης γνώσεις του.

Πολλὰ κατὰ τὴν περιήγησιν ταύτην παρετήρησε καὶ ἠρεύνησεν, ἰδίως ἐν Μόσχᾳ καὶ Πετρούπολει, ἧς ἐθαύμασε τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς, ὀνομάσας αὐτὴν ζῶσαν εἰκόνα τοῦ Μεγάλου Πέτρου. Ὅπως δὲ, ὅτε κατὰ τὴν πρώτην ἐν Εὐρώπῃ περιηγησίαν του, τρέχων εἰς τὰς ἰδοὺς τοῦ Βερολίνου καὶ συνωθούμενος μετὰ τοῦ πλήθους ὅπως ἴδῃ τὴν μακρόθεν διαβαίνουσαν ἄμαξαν τοῦ αὐτοκράτορος, δὲν ἠδύνατο ποτὲ νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν ὅτι ἤθελεν ἐπανεῖθαι εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὡς πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, οὕτως, ἀποχαιρετίζων τὴν Πετρούπολιν δὲν ἠδύνατό ποτε νὰ φαντασθῇ ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἐμελλε νὰ ἐπανεῖθαι ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς πατρίδος του.

Τὴν ἐκ τῆς Ῥωσίας ἐπάνοδον ἐθεώρησεν ὡς τὸ τέρας τῶν περιηγήσεών του, καὶ μετ' εὐφροσύνου ἀγαλλιάσεως ἀπέθηκε τὸν κάλαμον, ὀμολογῆσας ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐπεθύμει ἢ νὰ ἐπανεῖθαι εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ζῆσῃ ἡσύχως εἰς τὸν οἶκον ὃν παρὰ τῇ ἐπαύλει τοῦ πατρὸς του ἐσκόπει νὰ κτίσῃ. Μετ' ὀλίγας ἐβδομάδας οἱ πολυπληθεῖς φίλοι του ὑπέδεχοντο αὐτὸν ἐν Νέξ Γόρκη. Ἀλλὰ χαρὰ κτῆρ οἷος ὁ τοῦ Τείλωρ δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἡσύχος. Διασκεδασίς του ἦτον ἡ ἐργασία, τροφή του δὲ ἡ φιλολογία. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπεφάσισε νὰ μεταφράσῃ τὸν Γκαῖτε καὶ Σίλλερ. Ἐθεωρεῖτο εἰς τῶν σπουδαιότερων ἀνδρῶν τῆς Ἀμερικῆς, πανταχόθεν προσεκαλεῖτο εἰς διαφόρους φιλολογικὰς συλλόγους, θερμὰς δὲ ἐλάμβανε παρακλήσεις νὰ γράψῃ ἢ ν' ἀναγνώσῃ τι.—Μετ' οὐ πολὺ ἐστάλῃ καὶ πάλιν εἰς Καλιφορνίαν ὅπως περιγράψῃ τὰς ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ἐπελθούσας μεταβολὰς, καθὼς καὶ τὰ τῆς γεωργίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν μεταλλείων τῆς

χώρας. Ἐπανελθὼν ἐνησχολεῖτο εἰς δημόσια ἀναγνώσματα δι' ὧν ἐκέρδαινε τὰς πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ οἴκου του ἀναγκαίας δαπάνας.

Σφόδρα ἐπεθύμει ν' ἀποκατασταθῆ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ οἴκῳ καὶ ἐπιληφθῆ τῆς μεταφράσεως τοῦ Φαύστου, ἀλλ' ἡ σκληρὰ ἀνάγκη τὸν ἠνάγκαζε νὰ διαθέτῃ τὸν χρόνον οὐχὶ ὡς αὐτὸς ἐπεθύμει. *Αὕτη ἦτο ἡ σκληροτέρα δοκιμασία τοῦ Βαγιάρδου, ἠσθάνετο τάσιν ἀκατάσχετον πρὸς ἔργον εἰς ὃ ἐκ φύσεως προωρίσθη, ἐνόει ὅτι ἀφαιρετὴ ἡμιτελῆ τὰ ἀριστα ἔργα του, πλὴν εἰργάζετο, ἐκοπία καὶ ἠγρύπνει, ὅπως εὐσεινηδῆτως κερδαίνῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἡ διηνεκὴς αὕτη ἐργασία ἤρχισε νὰ προσβάλλῃ τὴν υγίαν του, καὶ αἰσθανόμενος ἀνάγκην ἀναπαύσεως, ἀνεχώρησεν εἰς Γερμανίαν. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ εὕρῃ τὴν ζητουμένην ἀνάπαυσιν, καθότι ὁ ἐπεληθὼν Ἀμερικανικὸς πόλεμος ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς ἀνησυχίαν. Τὸν Αὐγούστον τέλος τοῦ ἰδίου ἔτους ἐπέστρεψεν εἰς Ἀμερικὴν καὶ μετ' ἀνεκφοράστου χαρᾶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν νεόδμητον οἶκον του. Τὸ ἐπιὸν ἔτος διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἐν Πετρούπολει Ἀμερικανικῆς πρεσβείας, καὶ κατὰ τὸ δικάστημα τῆς ἐν Πετρούπολει διαμονῆς του αἰ μετὰ τῆς Ῥωσίας σχέσεις τῆς Ἀμερικῆς ἀπέβησαν στενώταται. Ἐσχτίσθη μετὰ πολλῶν διακεκριμένων ἀνδρῶν, οἵτινες, ἐκτιμῶντες τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ἐθεώρουν ἀφρευκτον τὸν προβιβάσμον του εἰς τὴν θέσιν τοῦ πρέσβεως, ἀλλ' ὁ Τεῖλωρ ἐφρόντιζε περὶ τῶν φιλολογικῶν του ἔργων μᾶλλον ἢ τοῦ διπλωματικοῦ σταδίου. Χωρὶς οὐδὲν νὰ παραμελήσῃ τὰ καθήκοντά του, ἐπεδόθη εἰς τὰς συνήθεις μελέτας, ἐξέδραμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ἧς ἐσπούδασε τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς δοκιμωτέρους συγγραφεῖς. Ἀκαταπαύστως εἰργάζετο, ἀναγινώσκων, γράφων καὶ παρατηρῶν. Ἐν Ῥωσίᾳ συνέγραψε δύο ποιήματα, ὁ *Νέβας* καὶ *Χιλία ἔτη*, ἄτινα, μεταφρασθέντα Ῥωσιστὶ, ἐγένοντο δεκτὰ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν εὐγενῶν λογίων. Τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς φιλοδοξίας του ἦτο νὰ παράσχῃ εἰς τὸ κοινὸν ἀξίαν μετάφρασιν τοῦ Γκαῖτε καὶ Σίλλερ μετὰ τῆς βιογραφίας ἀμφοτέρων, καὶ πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο συνεκέντρωσεν ὅλας του τὰς δυνάμεις. Μολονότι δὲν ἀπέδιδεν μεγάλην ἀξίαν εἰς τὰ δημοσιευθέντα μυθιστορήματά του, οὐχ ἦττον αἱ *Τύχαι τοῦ Ἰωάννου Γότφρων*, ὁ *Ἰνὰχ Θόροστων* καὶ ἡ *Ἱστορία τῆς Κερτέτ*, ἄτινα ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τὴν ἐκ Ῥωσίας ἐπάνοδόν του, ἱκανοποίησαν αὐτόν, ὡς τυχόντα γενικῆς ἐπιδοκιμασίας. Ἐκτοτε δὲ ἐνησχολεῖτο εἰς διάφορα φιλολογικὰ ἔργα καὶ δημόσια ἀναγνώσματα, ἕως ὅτου ἀπῆλθε καὶ πάλιν εἰς Εὐρώπην ὅπως ἐξετάσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ Γκαῖτε τυχόντα ἐπισκέψεως μέρη καὶ ἀφηγηθῆ διὰ τοῦ γλαφυροῦ του καλάμου τὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1867.*

Τὸ 1866 ἐδημοσιεύθη τὸ ποίημα αὐτοῦ ἡ *Εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου*, ὅπερ ἀμέσως μετεφράσθη Ἴταλιστί. Τὸ 1869 Ὁδὴ τοῦ *Ἀβραὰμ Λίνκολν*. Τὸ 1871 ὁ *Φαῦστος τοῦ Γκαῖτε*. Τὸ 1872 ἡ *Προσωπὶς τῶν Θεῶν*. Τὸ 1873 τὸ βουκολικὸν ποίημα *Λάρο*. Τὸ 1874 ἡ τραγωδία ὁ *Προφήτης* καὶ τὸ 1875 διάφορα βουκολικὰ καὶ λυρικά ποιήματα. Κατὰ τὸ 1874 ἀπῆλθεν εἰς Ἴσλαν-

δίαν. ὡς ἀνταποκριτῆς τοῦ *Βήματος*. Ἐγραψε δὲ ποίημα ἡ *Ἀμερικὴ ἐν Ἰσλανδίᾳ*, ὅπερ, ἀναγνοσθὲν Ἴσλανδιστί ἐνώπιον πολυπληθοῦς ὁμηγύρεως, διήγειρε γενικὸν ἐνθουσιασμόν. — Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1878 ὁ πρέσβρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐκτιμῶν τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρὸς προσέφερον αὐτῷ τὴν χηρεούσκαν θέσιν τοῦ ἐν Βερολίῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ἀμερικῆς, λέγων ὅτι οὐδεὶς τῶν ζώντων ἀμερικανῶν διπλωματῶν ἠδύνατο λυσιτελέστερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον τοῦ Τεῖλωρ ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν Ἀμερικὴν ἐν Γερμανίᾳ. Τὴν θέσιν ταύτην δὲν ἐπεδίωξεν ὁ Τεῖλωρ, οὐχ ἦττον ἐδέχθη αὐτὴν εὐχαρίστως διότι τῷ παρεῖχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς περὶ τοῦ βίου τοῦ Γκαῖτε καὶ Σίλλερ μελέτας του. Γενικὴ χαρὰ ἐξεδηλώθη ἐν Ἀμερικῇ ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ. Ὅλοι ἀνεξαιρέτως αἱ ἐφημερίδες ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς τὴν συνετωτέραν καὶ δικαιότεραν πράξιν τῆς κυβερνήσεως, μετ' ἐγκωμίων δὲ ἀνήγγειλαν αὐτὴν τὰ ἐγκριτώτερα εὐρωπαϊκὰ φύλλα. Πανταχόθεν ὁ πρέσβρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐλάμβανε συγχαρητήριους ἐπιστολάς ἐπὶ τῇ ἐπιτυχεῖ ἐκλογῇ του, ἄπειρον δὲ πλῆθος λαοῦ πάσης τάξεως συνάδευσεν ἐν Νέῳ Ὑόρκῃ τὸν εἰς Γερμανίαν ἀναχωροῦντα Τεῖλωρ. Ἐγκάρδιος ὑπῆρξεν ἡ ὑποδοχὴ ἧς ἔτυχεν ἐν Βερολίῳ ὑπὸ πλείστων σοφῶν γερμανῶν, μετ' ἰδιάζοντος δ' ὅλων σεβασμοῦ καὶ ὑπολήψεως ἐχαιρέτισεν αὐτόν ὁ πρίγκιψ Βίσμαρκ καὶ ὁ διάδοχος τοῦ Γερμανικοῦ θρόνου. Τιμώμενος ὑπὸ τοῦ ἔθνους του, ὑψηλὴν κατέχων φιλολογικὴν θέσιν καὶ ζῶν εὐτυχῆς μετὰ τῆς συζύγου καὶ θυγατρὸς του, εἰσῆλθεν ὁ Τεῖλωρ εἰς τὸν ἐν Βερολίῳ οἶκόν του, λέγων· «ἐδῶ δύναμαι τέλος νὰ ἐργασθῶ ἐν ἀνέσει». Ἀλλ' ἄλλως ἔδοξε τῇ εἰμαρμένῃ. Τὸν ἐπόμενον Δεκεμβρίον προσεβλήθη ὑπὸ ἐπικινδύνου ὑδροκοιλίας· οἱ ἰατροὶ συνεβούλευσαν αὐτόν ν' ἀπέχῃ πάσης ἐργασίας, ἀλλ' ὑπερίσχυεν ἡ πολυετής ἐξίς, καὶ ἀσθενῆς δὲ ὢν καὶ καταβεβλημένος ἐξηκολούθει ἐργαζόμενος, πρὸς ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ὑπηρεσίας, ἧτις ἦν ἡ τελευταία ἦν προσήνεγκε τῇ πατρίδι του. Τὴν 19 Δεκεμβρίου, ἀφοῦ πρὸ ὀλίγων λεπτῶν εἶχε λάβει ἀντίτυπον τοῦ τελευταίου συγγραμμάτος του ὁ *Δευκαλλίων*, ἀπέθανεν ὁ μέγας περιηγητῆς, ὁ ποιητῆς καὶ ἀκραιφνῆς πατριώτης Βαγιάρδος Τεῖλωρ, ὁ διὰ μόνης τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος ἀνελθὼν εἰς τ' ἀνώτατα ἀξιώματα, καὶ θέσιν ἐπιφανῆ καταλαβὼν μεταξὺ τῶν διπλωματῶν καὶ φιλολόγων τῆς χώρας του, μνήμην ἀφείς ἀθάνατον καὶ λύπην ἀφατον τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ.

M. N. ΔΑΜΠΡΑΛΗΣ.

Η ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΕΙΚΩΝ

(ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΕΔΓΑΡΔΟΥ ΠΟΥ)

Ὁ πύργος εἰς τὸν ὅποιον ὁ ὑπὸ κρητῆς μου μὲ εἰσήγαγε σχεδὸν διὰ τῆς βίας, ὅπως μὴ διέλθω τὴν νύκτα ἐν ὑπαίθρῳ, ῥιγῶν καὶ πυρέσσων ἐκ τῆς πληγῆς μου, ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ὑπερηφάνων καὶ μελαγχολικῶν ἐκείνων κτιρίων, ὧν σώζονται εἰσέτι καταρρέοντά τινα λείψανα ἐπὶ τῶν ἀκρωρειῶν τῶν Ἀπεννίνων. Τὸ μέγαρον τοῦτο ἐφαίνετο πρὸ ὀλίγου χρόνου καὶ προσωρινῶς μόνον ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τοῦ οἰκοδομητοῦ. Μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν ἐρήμων κοιτῶνων ὠρίσθη ἡμῖν ὡς κατάλυμα εἰς τῶν μετριωτέρων κείμενος ἐν ἀποκέντρῳ πυργίσκῳ. Τὰ σκεύη αὐτοῦ ἦσαν μεγαλοπρεπῆ, ἀλλὰ παλαιὰ καὶ ἐφθαρμένα, οἱ δὲ τοῖχοι ἐκαλύπτοντο διὰ κεντητῶν ἐπιστρωμάτων, ἵπποτικῶν οἰκοσῆμων καὶ πρὸ πάντων διὰ πλήθους εἰκόνων νεωτέρων ζωγράφων ἐντὸς ὀλοχρῦσων γεγλυμμένων πλαισίων. Ἡ πυρετώδης διάθεσις ὑφ' ἧς κατειχόμεν κατέστησεν ὀξυτέραν τὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῶν εἰκόνων τούτων, αἵτινες ἐκόσμουσαν οὐ μόνον τοὺς τέσσαρας κυριωτέρους τοίχους, ἀλλὰ καὶ τὰς χαρακτηριζούσας τὸν γοτθικὸν ῥυθμὸν ἀπειραριθμούς κοιλότητος καὶ γωνίας. Νυκτὸς ἤδη οὔσης, διέταξα τὸν ὑπὸ κρητῆ μου νὰ κλείσῃ τὰ δρῦνα παραθυρόφυλλα, νὰ θέσῃ ἀρχαίαν τινὰ πολύκηρον λυχνίαν παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν μου καὶ ν' ἀνασῶρῃ τὰ ἐκ μαύρου βελούδου παραπετάσματα τῆς κλίνης, ὥστε νὰ δύναμαι οὕτω ν' ἀνακουφίσω τὴν ἀϋπνίαν μου ἐπισκοπῶν τὰς ζωγραφίας ἢ ἀναγινώσκων μικρὸν τι εὑρεθὲν παρὰ τὸ προσκεφάλαιον βιβλιαρίον, ἐν ᾧ περιείχετο ἡ ἱστορία καὶ ἡ τεχνικὴ ἀνάλυσις τῶν ἔργων τούτων.

Πολλὰς διήλθον οὕτω ταχυπτέρους ὥρας ἐναλλάξ ἀνγνωστικῶν καὶ θαυμάζων τὰς εἰκόνας. Ἡ θέσις ὅμως τοῦ λαμπτήρος δὲν ἦτο ἡ καταλληλοτάτη πρὸς ἀνετον ἀνάγνωσιν. Μὴ θέλων ν' ἀφυπνίσω τὸν ὑπὸ κρητῆ μου ἐξέτεινα μετὰ κόπου τὸν βραχίονα ὅπως μετατοπίσω τὸ κρητοπήγιον· ἀλλ' ἡ μετατόπισις αὕτη ἐπήγαγεν ὄλως ἀπροσδόκητον ἀποτέλεσμα, φωτίσασα αἴφνης ζωηρῶς γωνίαν τινὰ τοῦ θαλάμου, ἐφ' ἧς μία τῶν στηλῶν τῆς κλίνης ἤπλωνε πρότερον βαθυτάτην σκιάν. Ἐν τῷ κοιλώματι ἐκείνῳ διέκρινα τότε κατὰ πρῶτον εἰκόνα διαφυγοῦσαν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὴν προσοχὴν μου. Αὕτη παρίστα ὄριμον κορασίδα ἢ νεωτάτην γυναῖκα. Μετὰ τὸ πρῶτον ἐπ' αὐτῆς βλέμμα ἔκλεισα εὐθὺς τοὺς ὀφθαλμούς, χωρὶς νὰ ἐννοήσω ἀμέσως ὁ ἴδιος πῶς συνέβη τοῦτο· διὰ τῆς ἀναλύσεως ὅμως τοῦ κατέχοντός με αἰσθήματος, κατενόησα βαθμηδὸν ὅτι ὁ λόγος δι' ὃν ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμούς ἦτο ἐπιθυμία τις νὰ βεβαιωθῶ διὰ τῆς σκέψεως ὅτι οὗτοι δὲν μὲ ἠπάτων, ὅτι ἀνοίγων αὐτοὺς ἤθελον ἰδεῖ καὶ πάλιν τὴν εἰκόνα ἐκείνην, ἣν ἐπεθύμουν νὰ

θαυμάσω μετὰ ψυχροτέρου αἵματος καὶ ἡσυχωτέρων νεύρων. Ἀφοῦ ἔμεινα οὕτως ἐπὶ τινὰ λεπτὰ τῆς ὥρας, ἤνοιξα καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς καὶ προσήλωσα αὐτοὺς ἀτενῶς εἰς τὴν ζωγραφίαν. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤμην ἡσυχώτατος καὶ σχεδὸν ἀπύρετος, διασκεδασθείσης βαθμηδὸν τῆς κατεχούσης με πρὶν νευρικῆς ἐξάψεως. Οὐδεὶς λοιπὸν ὑπῆρχε λόγος δυσπιστίας πρὸς τὰς αἰσθήσεις μου.

Ἡ εἰκὼν παρίστα, ὡς ἤδη εἶπον, νεαρὰν γυναῖκα, τὴν κεφαλὴν δηλαδὴ καὶ τοὺς ὤμους αὐτῆς. Οἱ βραχίονες, τὸ στῆθος καὶ τὰ ἄκρα τῆς στιλπνῆς κόμης συνεχέοντο δι' ἀνεπαισθήτων ἀποχρώσεων μετὰ τῆς ὀπωσοῦν ἀορίστου ἀλλὰ πυκνῆς μάλλον σκιᾶς τοῦ βάλθους τῆς εἰκόνας. Τὸ πλαισίον ἦτο σχήματος ὠειδοῦς, ὀλοχρῦσον καὶ περιέργως κατὰ τὸν ἀραβικὸν ῥυθμὸν γεγλυμμένον. Ἐπὶ τεχνικὴν ἐποψιν ἢ εἰκὼν ἐκείνη ἦτον ἀριστοτέχνημα· νομίζω ὅμως ὅτι ἡ αἰφνιδία καὶ βαθυτάτη ἐντύπωσις ἦν μοι ἐπρόξενησεν ἢ θεὰ αὐτῆς δὲν προήρχετο οὔτε ἐκ τῆς τελειότητος τῆς τέχνης, οὔτε ἐκ τῆς ὄντως σπανίας καλλονῆς τοῦ εἰκονισθέντος προσώπου. Τὴν ἐντύπωσιν ταύτην δὲν δύναμαι κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀποδώσω εἰς ἀπάτην τῆς πυρεσσοῦσης φαντασίας μου, ἐκλαβούσης ὡς ζῶσαν τὴν κεφαλὴν ἐκείνην, ἀφοῦ ἀμέσως ἐφείλικυσαν τὴν προσοχὴν μου ἢ τελειότητος τῆς ζωγραφίας καὶ αἰ γλυφαὶ τοῦ πλαισίου, ἕτινα καθίσταν ἀδύνατον πᾶσαν ἔστω καὶ στιγμιαίαν παραίσθησιν. Τοιαῦτα ἀνελογιζόμενα ἐπὶ ὀλόκληρον ὥραν ἀνακαθήμενος ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ προσηλωμένα ἔχων τὰ βλέμματα ἐπὶ τοῦ θαυμαστοῦ πίνακος, οὐδὲ ἀπεφάσιμα νὰ κατακλιθῶ πρὶν ἢ ἐξιχνιάσω τὸ μυστήριον τῆς ἀδιηγήτου συγκινήσεως ἣν ἠσθάνθη ἐξ αὐτοῦ· καὶ τοῦτο ἀνεῦρον τέλος πάντων. Τὸ γόητρον τῆς προσωπογραφίας ἐκείνης ἦτο ἡ ὑπάρχουσα ἐν αὐτῇ ἔκφρασις ζωτικότητος τσαούτης, ὥστε κατ' οὐδὲν διέφερε τῆς ἀληθοῦς ζωῆς. Ἐκ τούτου ἀνεσκίρτησα ἅμα τὴν εἶδον, εἶτα δὲ ἠπόρησα, ἐταράχθη καὶ κατειχόμεν ἀκόμη ὑπὸ ἀορίστου τινὸς αἰσθήματος σεβασμοῦ καὶ φόβου, ἐνῶ μετεκίνουν τὴν λυχνίαν ὅπως παύσω βλέπων τὸ αἴτιον τῆς ταραχῆς μου. Λαβὼν ἔπειτα ἀνὰ χεῖρας τὸν περιέχοντα τὴν ἀνάλυσιν τῶν εἰκόνων τόμον, ἀνέγνω ἀπλήστως ἐν αὐτῷ τὴν κατωτέρω ὄντως παράδοξον ἱστορίαν.

«Ὁ πίναξ οὗτος παρίστα τὴν πιστὴν εἰκόνα νεανίδος σπανίου κάλλους καὶ ἀπαραμίλλου ζωηρότητος, χάριτος καὶ θυμηδίας. Κατηραμένην ὅμως τινὰ ἡμέραν ἢ κόρη αὕτη εἶδεν, ἠγάπησε καὶ ἐνυμφεῖθη περιώνυμον ζωγράφον ὀλοψύχως εἰς τὴν τέχνην του ἀφωσιωμένον. Ὅσον ἦτον οὗτος ἀφηρημένος καὶ σοβαρὸς ὅσον ἦτον ἐκείνη ἐρασμία, φιλομειδῆς, ζωηρὰ καὶ ὡς νέα γαλῆ φιλοπαίγμων· τὰ πάντα εὑρίσκεν εὐμορφα καὶ ἠγάπα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, πλὴν μόνως τῆς ζωγραφικῆς, ἣτις ἦτο ἀντίζηλος, πλειότερον αὐτῆς ὑπὸ τοῦ συζύγου ἀγαπωμένη. Οἱ πίνακες, τὰ χρώματα καὶ οἱ χρωστικῆς ἦσαν δι' αὐτὴν θέαμα ὀδυνηρὸν, ὄντως δὲ φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ στιγμὴ κατ' ἣν ὁ ζωγράφος ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀπεικονίσῃ τὸ πρόσωπόν της. Εὐπειθῆς

ὁμως οὐσα, ὡς πᾶσα εἰλικρινῶς ἐρῶσα γυνή, οὐδὲν ἀντείπε καὶ ἐπὶ ὀλοκλήρους μακρὰς ἐβδομάδας ἔμεινε ἀκίνητοῦσα ἀπέναντι τοῦ τεχνίτου ἐν τῷ ὑψηλῷ θαλάμῳ τοῦ πύργου, ὅπου ἐκ μόνης τῆς ὀροφῆς εἰσέδουεν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Ὁ ζωγράφος ἦτο ἀνθρωπος ἰδιότροπος, σύννους, ὄνειροπόλος. Κατεχόμενος ὀλόκληρος ὑπὸ τοῦ ἔργου του, ὅπερ ἀπέβαινε καθ' ἐκάστην θαυμαστότερον δὲν παρετήρει, ὅτι τὸ ἐν τῷ πύργῳ ἄνωθεν καταλειδόμενον πένθιμον φῶς ἐμάρανε τὴν ὑγείαν τῆς συζύγου του, ἧς τὴν μετ' ὀλίγον καταφανῆ εἰς πάντας φθίσιν μόνος αὐτὸς ἐπέμενε νὰ μὴ βλέπῃ. Οὐδέποτε ἐξέφευγε παρὰ πονον ἐκ τῶν χειλέων τῆς ἀτυχοῦς γυναικὸς, ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ μειδιᾷ εἰς τὸν μεγάλον τεχνίτην, ὅστις εἰργάζετο νυχθημερὸν μετὰ πυρετώδους δραστηριότητος πρὸς ἐξεκόνισιν τῆς ἀντικρῦ αὐτοῦ καθ' ἐκάστην ὠχροτέρας μορφῆς. Οἱ βλέποντες τὴν εἰκόνα ἔμενον ἄφωνοι ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ τῆς ἐμφύχου αὐτῆς ὁμοιότητος, ἣν ἀπέδιδον οὐ μόνον εἰς τὴν τέχνην ἀλλὰ καὶ τὸν διακαῆ ἔρωτα τοῦ ζωγράφου πρὸς τὴν οὕτω θαυμασίως εἰκονιζομένην γυναῖκα. Καθ' ἣν ὁμως ἐποχὴν ἐπλησίαζε νὰ συντελεσθῇ τὸ ἔργον οὐδεὶς ἦτο πλέον δεκτὸς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, καθότι ὁ ζωγράφος εἶχε χάσει τὰς φρένας ἐν τῇ θέρμῃ τῆς ἐργασίας καὶ σπανίως ἤγειρε τὸ βλέμμα ἀπὸ τοῦ ὁμοιώματος ὅπως στρέψῃ αὐτὸ πρὸς τὸ πρωτότυπον, οὐδὲν δὲ ἤθελε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τὰ χρώματα ἄτινα ἤπλωνεν ἐπὶ τοῦ πίνακος ἀφηροῦντο ἀπὸ τῶν παρειῶν τῆς ἀπέναντι αὐτοῦ καθημένης. Ὅτε μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐβδομάδων οὐδὲν ἄλλο ἀπέμενε ὅπως τελειωθῇ τὸ ἔργον εἰμὴ ἐλαφρὰ ἵς χρωστῆρος ἀπὸ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐκφράσεως τοῦ στόματος καὶ ἀνάδειξιν τοῦ ὀφθαλμοῦ, διεστάλησαν τὰ χεῖλη καὶ ἐσπινθήρισε τὸ βλέμμα τῆς ἀθλίας γυναικὸς ὡς ἐτοιμὸς βεστος λυχνία. Τὸ μειδιάμα καὶ τὸν σπινθῆρα ἐκεῖνον ἔσπευσεν ὁ ζωγράφος νὰ μεταφέρῃ ἐπὶ τῆς εἰκόνας, ἣτις ἐτελείωσε τέλος πάντων. Ὁ τεχνίτης ἔμεινε τότε πρὸ αὐτῆς ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐν ἐκστάσει· ἀλλ' ἐνῶ ἐθαύμαζε τὸ ἔργον τῶν χειρῶν του, ἤρξατο ἀφῆνης νὰ τρέμῃ καὶ ἀνακράζας μετ' ἀπεριγράπτου ἀγωνίας: «Ἐδῶ ὑπάρχει ζωὴ ἀληθινή!» ἔστρεψεν εὐθὺς ἀνήσυχον βλέμμα πρὸς τὴν φιλότατην του· ἀλλ' αὕτη ἦτο νεκρά.

EMMANOYHA ΡΟΙΔΗΣ.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ

Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ κ. Ἡλία Ζερβοῦ Ἰακωβάτου ἄλλοτε προέδρου τῆς ἸΒ' Ἰονίου Βουλῆς δημοσιεύομεν τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα καθ' ὃ συντεῖνον εἰς διαφώτισιν τῶν ἐν τῷ Πάρνασσῳ (Α', 241, 657 καὶ Γ', 115) καταχωρισθέντων ὑπὸ τῶν κκ. Σ. Παπαγεωργίου καὶ Ι. Μομφερράτου.

Κεφαλληνία, 27 Μαρτίου 1879.

"Ἐντιμὲ Κύριε,

Πρὸ ἐξ' σχεδὸν ἐτῶν ἀνακηρύττων με ὁ ὑμέτερος Σύλλογος ἐπίτιμον αὐτοῦ μέλος, καὶ διαβιβάζων μοι τὸ ἀναφορικὸν δίπλωμα, μοι ἀπέστειλεν ἀκολούθως καὶ ἐν τεύχος ἐκ τοῦ ἑμῶν αὐτοῦ περιοδικοῦ. Ἀποποιηθεὶς ἕμω ἐγὼ, ἕνεκα ἰδιαιτέρων λόγων, ν' ἀποδεχθῶ τὴν ἀπονεμηθεῖσάν μοι τιμὴν, καὶ ἀνακοινῶν μετὰ λύπης τὴν ἀποποίησίν μου αὐτῆν, ἔπαυσα φυσικῶς τῷ λόγῳ οὕτως ἐκ προομιῶν τοῦ νὰ διατελῶ εἰς ἀλληλογραφίαν μετ' αὐτοῦ.

Μακρὰν πάντοτε τῆς τύρβης τοῦ κόσμου, καὶ ἀμέτοχος τῶν διατρεχόντων, ἔζων καὶ εἰσέτι ζῶ ἐν τῇ κοινωσίᾳ, ὡς ὁ ἐρημίτης ἄλλοτε τῆς Θηβαίδος, ὅστις δίκην στρουθίου περιοδικῶς ἐνεφανίζετο εἰς τὰς πόλεις, ἵνα μεταφέρῃ τὰ ἐργόχειρά του· οὕτω καὶ ἐγὼ ἐξέρχομαι κάποτε ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς κρύπτῃς μου, ἵνα μεταδώσω μικρὸν τι καὶ ὠχρὸν τῆς περιορισμένης διανοίας καὶ τῶν ἰσχυρῶν μελετῶν μου προῖόν. Ἐν ἐκ τούτων, ἐπιγραφόμενον «Οἱ Συνεταιρισμοὶ ἢ Σύλλογοι ὑπὸ πλουτολογικῆν καὶ ἰδίως γεωργικῆν ἐποψίν κτλ.» ἀπέστειλα ἐσχάτως καὶ πρὸς τὸν ὑμέτερον Σύλλογον.

Πρὶν δὲ τοῦτο παραληφθῆ ἴσως ὑπ' αὐτοῦ, περιῆλθε κατὰ συγκυρίαν εἰς χεῖράς μου τὸ δεύτερον τεύχος τοῦ τρίτου τόμου τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ἐκδοθὲν κατὰ τὸν λήξαντα Φεβρουάριον τοῦ ἤδη ὀδεύοντος ἔτους. Ἀνεγνώσας δὲ εἰς αὐτὸ ἄρθρον ἐπιγεγραμμένον, «Ριζοσπάσται καὶ βελτιώσεις ἐν Ἑπτανήσῳ», καὶ ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Παπαγεωργίου, μέλους τοῦ ὑμετέρου Συλλόγου, δι' οὗ καὶ πάλιν ὁ κύριος αὐτὸς πειραζόμενος, χάριν, ὡς προφασίζεται, ἐκφράσεως τῶν ἰδεῶν του καὶ ριζοσπαστικῆς ὀρθοπροσῆνης, καθάπτεται ἀσχημῶν Προέδρου καὶ Ἀντιπροέδρου τῆς 12ης Βουλῆς τῆς πρώην Ἑπτανησιακῆς πολιτείας, ἂν καὶ ὁμολογῇ ὅτι προσωπικῶς δὲν γνωρίζει αὐτούς. Ἐπικρατεῖ, φαίνεται, εἰσέτι εἰς τὰ ἀπονενομημένα πνεύματα τὸ ὀλέθριον ἠθικὸν νόσημα τοῦ τοπικοῦ χωρισμοῦ Ἑπτανήσου καὶ Ἑλλάδος, Στερεᾶς καὶ Πελοποννήσου, Αἰγαίου καὶ Ἰονίου κτλ.

Ἐὰν ἐν τῇ 12ῃ Βουλῇ, ὅπου τὸ πρῶτον δωρεὰν ἠκοντίζοντο κατ' ἑμοῦ τοιαῦται λοιδορίαι ὑπὸ τῶν ὑποδυθέντων τὸν ἔθνικὸν κόθορον καταχθονίων, καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συνεταϊρισθέντων νεοφωτιστῶν κυρίως ριζοσπαστῶν, τῶν ὁποίων ἀπέκρουον τὴν νόθον καὶ ἔγκυον ἐκ πελάγους συμφορῶν πορείαν, δὲν τὰς ἤξιωσα ἀπαντήσεως, πολὺ μᾶλλον δὲν θέλω τὰς ἀξιώσει μετὰ παρέλευσιν δεκαεπτὰ ἐτῶν, ἐζητησιμῆνας καὶ ἀνοουσιωτέρας, ὡς ψυχία ὑπὸ ξένην τράπεζαν συνειλεγμέναις, «κείρουσι μίσκους κύνας», καὶ εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ παραμεμορφωμέναις. Τοιαῦται ἐπανειλημμένα καὶ συνάμα θρασύστομοι συζητήσεις, σπεύρουσαι συνήθως διαίρεσεις καὶ ζιζάνια, καὶ θερίζουσαι ἔχθρας καὶ πικρίας, εἶναι ἴδιαι ἀφρόνων ἢ καινοφρόνων, μαθητευόντων ἐν τῇ πολιτικῇ σοφιστείᾳ καὶ ἀδολεσχίᾳ, καὶ ἐπιζητούντων οὐχὶ ἐν τῇ εὐγενείᾳ

καὶ τῆ οἰκοδομῇ ἔντιμον μνεῖαν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγενεῖα καὶ τῇ καταστροφῇ προκωγῶν καὶ ἀπόκτησιν φήμης, ἔστω καὶ δυσφήμου, καὶ ὀνόματος, ἔστω καὶ κακωνύμου· πλὴν ἀπάδου πρὸς ἀνδρας ἀγαθόφρονας, «Inertiae non sunt animi virilis indicium», πρωταγωνιστήσαντας ὑπὲρ ἐθνικῆς ἐλευθερίας καὶ πατριωτικῆς ἀρετῆς, καὶ φέροντας εἰσέτι ἐν τῷ γήρατι πρὸς ὑψίστην αὐτῶν τιμὴν καὶ μεγίστην ἐτέρων αἰσχύνην, λευκὸν καὶ ἀκηλίδωτον τὸν διεσχισμένον τοῦ μαρτυρίου χιτῶνα.

» Πιστεύω δὲ ὅτι καὶ ὁ ὑμέτερος Σύλλογος καὶ ἐγὼ ὡσαύτως, ἔχομεν ἀντικείμενα πολὺ ὑψηλότερα καὶ σπουδαιότερα ν' ἀσχολώμεθα, παρὰ τὰς ξηρὰς ψηφοφορίας τῆς ἄλλοτε 12ης Βουλῆς τῆς Ἑπτανήσου, καὶ τὰς ἀπρεπεῖς προσωπικότητος, εἰς ἃς φαίνεται ὅτι λίαν ἀρέσκειται καὶ τέρπεται ὁ ἀπόφοιτος τῆς Θεολογίας κ. Παπαγεωργίου· ἃς μὰς ἐπιτρέψῃ δὲ νὰ τῷ εὐχηθῶμεν, ὅπως, ἐνσπεύρων τοῦλάχιστον τὸν θεῖον λόγον μετὰ πλειότερας φρονήσεως, χρηστολογίας καὶ εὐαγγελικῆς ἀληθείας, τύχῃ καὶ καλητέρας ἐπιδόσεως, καὶ ἀποζημιωθῇ οὕτως ἐκ τῆς ἐν τῇ πολιτικῇ ἀστοχίας του. "Ἄλλως ἤθελεν ἐφαρμοσθῆ καὶ εἰς ἡμᾶς ὅτι ἔλεγεν ἀφελῶς τὸ τέκνον τοῦ γεωργοῦ εἰς τοὺς κοχλίας· «κἀκίστα ζῶα, ὁ οἶκός σας καίεται καὶ σεῖς τραγουδεῖτε;»

» Πλὴν ἐπιτρέψατέ μοι ν' ἀναφέρω ἐν μόνον γεγονός, τὸ οὐσιωδέστατον πάντων, δι' ὃ ἔκρινα ἀναγκαίαν καὶ τὴν διαβίβασιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ὅπως χρησιμεύσῃ εἰς συμπλήρωσιν κενοῦ τινος παραλειφθέντος, ἴσως ἐκ παραδρομῆς, ἐν τῷ προκειμένῳ ἄρθρῳ· εἶναι δὲ τὸ ἐξῆς: Ὁ πρόεδρος τῆς ἄλλοτε 12ης Βουλῆς τῆς Ἑπτανήσου Ἡλίας Ζερβὸς Ἰακωβάτος, ἐπρότεινε διὰ τῆς κατὰ τὴν 12ην Μαρτίου 1862 ἀγορεύσεώς του, τὴν ἀναστολὴν τοῦ ζητήματος τῆς Ἐνώσεως, ἐνῶ ὁ ἴδιος, ὡν βουλευτὴς ἐν τῇ 9ῃ ἐπρότεινε τὴν ἀμείωσιν αὐτοῦ λύσειν. Καὶ ὅμως ἂν, ἀπέναντι τοιαύτης πασιφανοῦς ἀντιθέσεως, ἔμεινε καὶ ἄλλος ἀνεκαθεν γνήσιος καὶ σταθερὸς ῥιζοσπάστης, ὡς καὶ χαρακτηριστὴ ἀπόρρητος καὶ ὑπὸ ἀγνοῦ καὶ ἀτρώτου πατριωτισμοῦ τεθωρακισμένος, καὶ συνετέλεσε μέχρι τοῦδε πρὸς ἀποσόβησιν πολλῶν κατὰ τῆς πατρίδος κινδύνων, εἶναι καὶ αὐτὸς αὐτότατος ὁ Ἡλίας Ζ. Ι. οὐ μόνον ἕνεκα τῶν παραγνωρισμένων πολυετῶν ἀγώνων του, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς ὁποίας διέγραψεν ἀληθοῦς, ὀρθῆς καὶ συνετῆς ῥιζοσπαστικῆς πορείας ἐν τῇ 12ῃ Βουλῇ, ἣν καὶ εἰσέτι τηρεῖ ἀπαρέγκλιτον, καθὼ μόνην σωστικὴν καὶ ἀρχῶν καὶ προσώπων καὶ πραγμάτων, ἂν πέρωται νὰ σωθῶσι, διότι δυστυχῶς οἱ κίνδυνοι δὲν ἐξέλειψαν καὶ πολιτικὴ σύνεσις ὀλίγη ὑπάρχει· ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ Ἐπικρατεῖα τηροῦνται σήμερον αἱ πολιτικαὶ ἀρχαί, ὡς ἄλλοτε ἐν τῇ Λυδικῇ χώρᾳ αἱ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς φιλανθρωπίας· αἱ παρ' ἡμῶν ὑπὸ τῶν πλείστων πρεσβευόμεναι ἀρχαὶ εἶναι αἱ φατρίαί, καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν ἢ ἀπλή κατοχὴ τῆς ἐξουσίας, καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέοντα λάφυρα.

» Ἴσως ὅσα, ἐπανειλημμένως προκληθεῖς, ἀναφέρει περὶ ἑαυτοῦ ὁ πρόεδρος τῆς ἄλλοτε 12ης Βουλῆς τῆς Ἑπτανήσου καὶ περὶ τοῦ Ἐνωτικῆς ζητήμα-

τος, φαίνονται παράδοξα καὶ μυστηριώδη· ἀλλὰ καὶ ποῦ δὲν ὑπάρχουν παράδοξα καὶ μυστήρια; ἢ πότε ἔλειψαν τοιαῦτα μάλιστα ἐκ τῆς πολιτικῆς; Καὶ αὐτὸς ὁ κατ' ἐμοῦ δωρεὰν λίβελλος δὲν εἶναι μυστήριον; Καὶ ἐν τούτοις αὐτὰ τὰ ὑπὸ τοῦ προέδρου ἀναφερόμενα εἶναι ἡ μόνη ἀλήθεια· πλὴν ἀλήθεια ἤδη εἰς τοὺς πολλοὺς κρυπτομένη, ἣν ὁ χρόνος θέλει ἀποκαλύψει.

Μόνος ὁ χρόνος δεικνύσι δίκαιον ἄνδρα

. . . κακὸν δὲ γνώης ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ.

Τὰ νέφη τῆς πλάνης καὶ ἀγυρτίας συμπυκνούμενα ὑπὸ τῆς ἰσχύος καὶ... ἐπισκιάζουσι εἰσέτι αὐτήν. Θέλουν ὅμως τάχιον ἢ βράδιον διασκεδασθῆ. «Οὐδὲν κρυπτόν ὃ οὐ μὴ φανερόν γενήσεται». Τότε θέλουν γνωρισθῆ, ἂν καὶ ἀργά, καὶ οἱ ἐκ τῶν ὑγειῶν ἀρχῶν ἀποσκιρτήσαντες ἢ παρεκτραπέντες, καὶ οἱ τοὺς ἄλλους προδόσαντες ἢ πωλήσαντες, καὶ οἱ τὰ πράγματα ἀπολέσαντες καὶ τὴν πατρίδα καταισχύναντες. Πλὴν ἕως οὗ ἐπέλθῃ τὸ φῶς, οἱ συνετοὶ καὶ δίκαιοι ἄνδρες, οἱ ἀφατρίαστοὶ καὶ ἀπαθεῖς πατριῶται, ἢ σιωποῦν καὶ περιμένουν, ἢ τοῦλάχιστον ἀπέχουσι ἀπὸ καθαρπτικῶν λόγων, καὶ ὁμιλοῦν μετὰ πλειότερας ἐπιφυλάξεως περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἀνασκοπῆς περὶ τῶν ἀτόμων, ἅτινα καὶ προσωπικῶς δὲν γνωρίζουν, οὔτε βλέπουν δρῶντα ἐν τῇ πολιτικῇ σκηνῇ· ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ νεάζον, ἂν δὲν πάσχη καὶ ὑπὸ οἰήσεως ἢ ἐτέρας τινὸς νόσου, εἶναι συνήθως καὶ ἀνήσυχον καὶ ἀσύνητον.

Ἐὰν δὲ τὸ κοινὸν χρέος δὲν μὲ προκαταλάβῃ, ἢ ἕτερα προσκόμματα δὲν παρεμβληθῶσι, πιστεύω ὅτι καὶ πρὸς τοιαύτην πατριωτικὴν καὶ ἱστορικὴν ὑπηρεσίαν δὲν θέλω χρηματίσει ὁ τελευταῖος φιλόπονος καὶ συνετὸς ἐργάτης. "Ἄς μοι ἐπιτραπῆ δὲ νὰ ἐλπίσω, ὅτι τότε ἴσως τροπολογῶν τὴν ἀπόφασίν του, ὡς ἀνακοπεῖσαν, καὶ ὁ κ. Παπαγεωργίου, θέλει ἐξακολουθήσει καὶ μετὰ τὸ 1861, νὰ μὰς ἀπονέμῃ τὸν πολῦτιμον σεβασμὸν του, καὶ ἂν ποτε νοστιμυθῆ νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐνώσεως, θέλει κλείσει αὐτήν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν, ἂν οὐχὶ μετὰ ἐνθουσιώδους, τοῦλάχιστον μετὰ χριστιανικοῦ καὶ ἀγαθοπιστοῦ καλῶμου.

Συσταίνων ἐκ περισσοῦ τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καὶ πρὸς τὸν ὑμέτερον Σύλλογον, καὶ διαβεβαιῶν ὑμᾶς περὶ τῆς ἐξαιρέτου ὑπολήψεώς μου, διατελεῶ

Ἵμέτερος θεράπων
ΗΛΙΑΣ ΖΕΡΒΟΣ ΙΑΚΩΒΑΤΟΣ.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ*

*"Ἄλλοι ἄλλο τι μόνον κρίνουσι, πάντες δὲ πάντα».

Ἡ πρὸ μικροῦ συστάσα ἐν Δοξάτῳ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας ἀρχαιο-
* Ζημ. Παρνασσοῦ. Δημοσιεύομεν ἐνταῦθα εὐχαρίστως τὴν ὑπὸ τῆς ἐν Δοξάτῳ ἀρχαιο-

λογική Ἑταιρία, ἡ πᾶν δικαίως τυχούσα τῆ προτάσει τοῦ α' ἦτοι τοῦ φιλο-
λογικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ ἐν Ἀθήναις συγκροτηθέντος τῆ
πρωτοβουλίᾳ τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσῶ τῆ 25 Μαρτίου ε. ε. Συνε-
δρίου τῶν ἀπανταχοῦ ἑλληνικῶν Συλλόγων τῆς τιμῆς καὶ ἐπαίνου, ἀντιπροσω-
πευομένη ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ φιλοπονωτάτου ἐλλογιμοῦ καθηγητοῦ κ. Μαργα-
ριτίου Γ. Δήμιτσα ἐπαξίως, ἀρχεται ἀπὸ τοῦδε συνωδᾶ τῷ προγράμματι
αὐτῆς τῆς δημοσιεύσεως τῆς μετὰ πολλῆς δυσκολίας περισυναχθείσης πολ-
λῆς καὶ παντοίας ὕλης.

α' Γλῶσσαι.

Ἡ ἐν Δοξάτῳ ἀρχαιολογικῆ ἑταιρία φέρει εἰς τὴν δημοσιότητα λέξεις
διατηρούσας τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν σημασίαν, λέξεις ἐχούσας ἐκτεταμένους τύ-
πους, οὓς δωρικοὺς ἀποκαλοῦμεν, καὶ λέξεις ἐχούσας τὴν ταυτότητα τῶν
τύπων κατὰ τὰς κλίσεις καὶ τοὺς σχηματισμούς. Αὗται αἱ σκοπίμως συλ-
λεγόμεναι λέξεις, ὡς ἡμεῖς γε οἴομεθα, συντελέσουσιν εἰς τὸν καθαρισμὸν
καὶ πλουτισμὸν τοῦ νεωτέρου ἡμῶν λεξικοῦ καθ' ὅτι τὸ νῦν ὑπάρχον λεξικὸν
τῆς καθωμιλημένης τοῦ Σ. Βυζαντίου ἀπεδείχθη ἐν πολλοῖς ἀτελέσ· προσέτα
δὲ καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας ἡμῶν. Ἀληθές ἐστιν, ὅτι ὁ
παντολέτωρ χρόνος τὰ πάντα λυμαίνεται· ἀληθές ἐστιν ὅτι, τῆς παντοκρά-
τορος συνηθείας βουλομένης, καὶ αὐταὶ αἱ λέξεις ἀποθνήσκουσι καὶ πίπτου-
σιν· ὅτι δὲ τὸ τῆς συνηθείας κράτος μέγα ἐστὶ μαρτυρεῖ Σοφοκλῆς (Ἀντιγ.
702-704) λέγων.

«Ὅστις γὰρ αὐτοὺς ἢ φρονεῖν μόνους δοκεῖ,
ἢ γλῶσσαν, ἢ οὐκ ἄλλους, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
οὐτοὶ διαπυχθέντες, ὠφθησαν κενοί.»

Ἐρηζε γὰρ πηγαίνης ὁ ἴδιος. Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ καὶ ταῖς παρομοίαις
τὸ ῥῆμα *ρηζω* λαμβάνεται ὑπὸ τῆς συνηθείας, ἥτις δικαστῆς ἐστὶ καὶ κεν-
ῶν τῶν γλωσσῶν, ἐπὶ τῆς ἀρχαίας σημασίας, ἦτοι ἐχρειάζετο, ἦτο ἀνάγκη
να πηγαίνης ὁ ἴδιος.

Σήμερον ἐπλύνεσκε τὰ ροῦχα. Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ καὶ ταῖς τοιαύταις
ὁ Ἕλληνας καὶ ὁ παραδοξολόγος Εὐρωπαῖος καθορᾷ, ὅτι ἡ συνήθεια χρῆται
τύποις καὶ σχηματισμοῖς, οἷος ἐχρῆτο ὁ Ὅμηρος πρὸ 2818 ἐτῶν περίπου
(κατὰ Κλίντωννα F. H. σ. 1461)· οἷον, ἐθέλεσκε (Ἰλ. ι, 353), δινεύεσκε
(Ἰλ. ω. 12), ἐρδεσκεν (Ἰλ. ι, 540).

Ἐνίοτε ἡ συνήθεια καὶ οἱ ἐποποιοὶ χρῶνται τύποις, ἐν οἷς ἀπαντᾷ παρα-
λῆγον α ἀντὶ ε οἷον ἐκάμνασκεν, ἀντὶ ἔκαμνε, ρίχνασκεν ἀντὶ ἔρριχνε κτλ.,
λογικῆς ἑταιρίας σταλασαν ἡμῖν ὕλην, ὡς ἐστάλη ἡμῖν, καὶ τοι τινὰ τῶν δημοσιευομένων,
ἐνταῦθα εἶνε ἤδη γνωστὰ καὶ ἄλλοθεν ἢ μακρὰς μόνον παρέχουσι διαφορὰς. Ἀλλὰ φρονοῦ-
μεν ὅτι ὕψιστον καθῆκον τῶν ἐν τῇ δούλῃ Ἑλλάδι Συλλόγων εἶνε ἡ περισυναγωγὴ τοιαύτης
ὕλης, καίτοι πολλὰκις ἐλλείπουσιν ἐν ταῖς αὐτῆσι βιβλιοθήκαις τὰ μέσα τῆς ἐξελέγξεως καὶ
ἀσθητικῆς ἐπιστημονικῆς διατυπώσεως καὶ χρησιμοποίησεως τῶν συνειλεγμένων.

οἱ δὲ ἐποποιοὶ ἔλεγον κρύπτασκε (Ἰλ. Θ. 272.), θοίζασκε (Ἡσιόδ. Θεογ.
835), ἀνασειάσκε (Ὀμ. ὕμν. Ἀπολ. 4. 225), κτλ.

Ἄψε, παιδί μου τὸ λυχνάρι. Οὕτως ἡ συνήθεια ἐκφράζεται, οἱ δὲ ἀρ-
χαιοὶ διὰ τοῦ Ἀριστοφάνους.

Ἄψε, παῖ, λυχνον κᾶκφερε τὸ γραμματεῖον.

Ἴδου, παραδοξολόγοι, ὁμοδοξοῦντες τῷ Fallmerayer, σχηματισμοὶ καὶ
τύποι καταδεικνύοντες κατ' ἀλήθειαν ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες ἀπόγονοί εἰσιν
ἐκείνων, ὧν τὰ ἦθη καὶ τὴν γλῶσσαν διετήρησαν θρησκευτικῶς. Ἴδου σχη-
ματισμοὶ καὶ τύποι ἐπικυροῦντες τὸ δικαίωμα τῆς κληρονομίας αὐτῶν, ἧς
πᾶν ἀδίκως ἀντιποιοῦνται οἱ ξένοι.

Ταράσσεψέ το Ἄργο. Ἡ συνήθεια ἐσχημάτισεν ἐκ τοῦ ἀττικοῦ ῥήματος
ταράσσω ἴδιον ῥῆμα ταράσσεψώ, ἔχον πάσας τὰς σημασίας τοῦ ἀττικοῦ,
ἦτοι, ἀνακατόνω, συγχίζω, βάλλω εἰς ταραχὴν καὶ κίνησιν. Τὸ ῥῆμα τοῦτο
τῆς συνηθείας, ὅσον γε ἡμῖν εἰδέναι, μήπω ἀποτεθησάυρισται ἐν τῷ λεξικῷ
τῆς καθωμιλημένης τοῦ Σ. Βυζαντίου, ἐστὶ δὲ τοπικόν.

Βάλλέ το 'ς τὴ σκέλλα. Ἡ συνήθεια σκέλλαν (σκέλ-ια-σκέλλα) καλεῖ
πασσάλους ἐμπεπηγμένους τῇ γῆ, οἵτινες συνδέονται ἀλλήλοις δι' ἐπιμή-
κων ξύλων, κοντάρια, ἢ σαρίκια καλουμένων, ἐν οἷς προσαρμόζεται διὰ σχοι-
νίου ὁ χλωρὸς καπνὸς πρὸς ἀποξήρανσιν. Ἔστι δὲ ἡ λέξις ἑλληνικὴ παρα-
γομένη ἐκ τοῦ ῥήματος σέλλω, σέλλα (σέλ-ια), ὅπερ σημαίνει ξηραίνω,
κάμνω τι ἰσχνόν. Αἱ δύο αὗται καινοφανεῖς καὶ ἀκριβῶς νομιζόμεν μακεδονι-
καὶ λέξεις, πλὴν ἄλλων μυρίων παραδειγμάτων, ἐπικυροῦσι τὴν ὀρθὴν ῥή-
τρην τοῦ πατρὸς τῆς Γεωγραφίας Στράβωνος «ἐστὶ μὲν οὖν ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ
Μακεδονία».

Γιδέ το, παιδίμου, τί σοῦ δίδω. Τῷ γιδέ ἡ συνήθεια χρῆται ἀντὶ τοῦ
ἀττικοῦ ἰδέ μετὰ τοῦ συμφωνοειδοῦς φωνήεντος δίγαμμα (γιδέ), ὅπερ λίαν
σύνηθες ἦν παρὰ τε τοῖς Αἰολεῦσι καὶ Δωριεῦσι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν
ἀνευρισκομένων ἐπιγραφῶν. Ἡ συνήθεια χρῆται τῷ δίγαμμα καὶ εἰς πλεί-
στας ἄλλας λέξεις, περὶ ὧν ἄλλοτε σημειώσομεν τὰ δέοντα ἐν ἐκτάσει.

Βάζει τ' αὐτὶ μου. Ἡ συνήθεια ἐτροποποίησε τὴν ἀρχαίαν τοῦ ῥήματος
τούτου σημασίαν (φλυαρῶ, ὀμιλῶ), χρωμένη αὐτῇ οὐ μόνον κατὰ μέλλοντα
καὶ ἀρίστον καὶ κατ' ἐνεστώτα, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ βομ-
βεῖν, ἠχεῖν, ἦτις, ἐφ' ὅσον οἶδαμεν τοπικὴ ἐστὶ.

Τι κνήθεσαι; Ἡ ἀρχαία σημασία τοῦ ῥήματος τούτου οὐδόλως ἐτροπο-
ποιήθη παρὰ τῆς συνηθείας, ἀλλὰ πιστῶς διετηρήθη—τί ζύεσαι; Ὡς ἡμεῖς
γε οἴομεθα ἡ λέξις αὕτη τοπικὴ ἐστὶν.

Μάνα μαμμά θέλω. Μαμμά καὶ μάμ λέγουσιν οἱ παῖδες τὴν τροφήν αὐ-
τῶν τοῦτο γίνεται ἐκ τοῦ μαμμᾶν, ὅπερ Ἀριστοφάνης χρῆται ἐν ταῖς Νεφέ-
λαις αὐτοῦ—φωνάξιν, αἰτεῖν μαμμά, μαμμά. Ἐκ τοῦ ἀριστοφανεῖου μαμ-

μᾶν, ἔπλασεν ἡ συνήθεια τὸ ῥήμα μαμμάινω = ἐσθίω, τρώγω μαμμά· ἡ λέξις αὐτῆς οὐκ ἔστι τοπικὴ ἀλλὰ πάγκοινος.

Σοῦ, Σοῦ (Σιοῦ). Ἡ συνήθεια χρῆται τῇ λέξει ταύτῃ, ἥτις ἀπαντᾷ παρ' Ἀριστοφάνει (Σφ. 209) «Σοῦ, σοῦ, πάλιν σοῦ,» πρὸς ἀποσόδησιν τῶν ὀρνίθων· ἡ λέξις αὐτὴ καίπερ πάγκοινος σχεδὸν οὐσα ἐτέθη χάριν τοῦ ἀριστοφανείου παραδείγματος.

Αἰθά. Τοῦτο κεῖται παρὰ τῇ συνήθειᾳ ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου αἰθοῖ· εἶνε δὲ ἐπιφώνημα λύπης καὶ θαυμασμοῦ ἐκφραστικόν, μήπω ἀποτεθησαυρισμένον ἐν τῷ ἀτελεῖ λεξικῷ τῆς καθωμιλημένης τοῦ Σ. Βυζαντίου.

Σταλαχίζομαι. Μέσον. Ἡ συνήθεια χρῆται τῷ ῥήματι τούτῳ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀγωνιᾶν, εὐρίσκεσθαι εἰς ἀνησυχίαν· ἡ λέξις αὐτὴ οὐκ ἔστι πάγκοινος, ἀλλὰ καθαρῶς μακεδονικὴ, καὶ οὐχ ὑπάρχει ἐν τῷ νεοελληνικῷ λεξικῷ τοῦ Σ. Βυζαντίου. Ἐκ τούτου ἐσημάτισεν ἡ συνήθεια καὶ τὸ οὐσιαστικὸν σταλαχίδα=ἀγωνίαν, ἀνησυχίαν, οἶον· γινεῖ τί σταλαχίδα ἔχει ὁ καυμένος· πρὸς τούτοις δὲ ἡ συνήθεια καλεῖ σταλαχίδα τὸν ἐνοχλητικὸν ἄνθρωπον· οἶον, ὃ τί σταλαχίδα ποῦ εἶναι!

Νυμφοστόλιον. Νυμφοστόλιον ἡ συνήθεια καλεῖ δωμάτιον παντοίοις ἀνθεσι κεκοσμημένον πάνυ καλῶς, ἐν ᾧ ἔμελλον οἰκῆσαι οἱ νεόνυμφοι (νυμφικὸς θάλαμος, παστάς), ὅπερ Θεόκριτος ἐν τῷ 18 αὐτοῦ Εἰδυλλίῳ καλεῖ νεόγραφτον θάλαμον.

Σίγα τώρα, καὶ πληθὸν μὴ τὸ εἰπῆς εἰς κανέτα. Ἡ συνήθεια χρῆται καὶ τῷ σίγα ἐπὶ τῆς τῶν ἀρχαίων σημασίας· οἶον, Σίγα τε καὶ μηδενὶ ἄλλῳ τὸν λόγον τοῦτον εἰπῆς. (Ἡρακλ. 8, 65). Ἡλικὴ ἡ ὁμοίότης! ὡς καταφανὲς τὸ γνήσιον ἀπόγονον! Τῷ δὲ σιγᾷ δωρικόν ἀντὶ τοῦ τοῦ σιγῆ, χρῆται ἐπιρρηματικῶς, ὡς: σιγᾷ σιγᾷ πῆγαινε.

Καμυύξατε. Τὸ ῥήμα τοῦτο (καμυύζω, καμυύω, ὅπερ ἐκ τοῦ καταμυύζω καταμύω ἐγένετο προδήλως) κεῖται ἐν τῇ συνήθειᾳ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας σημασίας, ὡς ἐκ τοῦ ἐπομένου διστιχοῦ δηλοῦται.

Ματτοῦδια μου καμυύξατε, χεροῦδια μ' σταυρωθῆτε,
Ποδάρια μ' ἐξαπλώσατε· ἴ τῇ μαύρῃ γῆς θὰ μπῆτε.

β' Ἡθῆ καὶ ἔθιμα.

Ἐπειδὴ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα παντὸς τόπου χαρακτηρίζουσι κάλλιστα τοὺς ἐναικοῦντας, ὡς τὸ πρόσωπον τὸ ἄτομον, ἡ Ἐταιρία ἡμῶν θέλει δημοσιεύει ἀπὸ τοῦδε καὶ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας.

Παρ' ἡμῖν ὑπάρχει συνήθειά τις ὀνομαζομένη *χελιδόνα*. Ἡ συνήθεια αὕτη ἐνεργεῖται ὑπὸ παιδῶν τῶν σχολείων τὴν ἁ Μαρτίου ὅτε αἱ χελιδόνες ἐπιστρέφουσιν. Εἶναι δὲ ἡ λεγομένη χελιδόνα ἡμικυκλιώδης στέφανος κεκοσμημένος κλάδοις καὶ ἀνθεσι διαφόροις, ἐπὶ τοῦ ὁποίου περιστρέφεται ζυλινὴ γε-

λιδῶν ὑποκινουμένη ἐννοεῖται. Παῖδες τότε περιφέρουσιν αὐτὴν εἰς τὰς οἰκίας δίκην ἐπαίτου συνάγοντες δῶρα, ὧν τὴν μερίδα τοῦ λέοντος λαμβάνουσιν οἱ διδάσκαλοι ὡς οἱ κυριώτεροι παρᾶγοντες, δῆθεν διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν νεοκλιδῶν· ψάλλουσι δὲ τὸ ἐξῆς ᾄσμα·

Χελιδόνα ἔρχεται ἀπὸ μαύρῃ θάλασσα
Θάλασσα μᾶς ἔπερασε, ἔκατσε κ' ἐλάλησε,
Γράμματα βασιλικά, ποῦ μανθάνουν τὰ παιδιὰ,
Τὰ παιδιὰ ἴς τὸ δάσκαλο, δάσκαλος μᾶς ἔστειλε,
Δάσκαλος μᾶς ἔστειλε νὰ μᾶς δώστε πέντ' αὐγά,
Κι' ἂν δὲν ἔχτε πεντ' αὐγά, παίρνομε τὴν κλωσσαριά,
Μάρτης μᾶς ἦρθε,
Καλῶς μᾶς ἦρθε·
Τὰ λουλούδι' ἀνοίγουν
Τόπος μυρίζει.
Ἐξω φύλλοι καὶ κορροί,
Μέσα ἴγειά καὶ χαρὰ
Τῇ λαμπρῇ τὴν πασχαλιὰ
Μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐγά.

Ἡ συνήθεια αὕτη ἐνεργεῖτο τὸ πάλαι καὶ ἐν τῇ νήσῳ Ῥόδῳ κατὰ τὸν μῆνα Βοηδρομιῶνα ὑπὸ τὸ ὄνομα χελιδόνα, ὡς ἴστορεῖ ὁ Ἀθήναιος (Η' 360), ὅστις διετήρησεν ἡμῖν καὶ οὗς ἦδον στίχους οἱ χελιδονισταί. Πλείω περὶ ταύτης ιδέτω ὁ φιλόλογος ἀναγνώστης ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἐλληνικῷ λεξικῷ Smith' ἐν λ. χελιδόνα σελ. 1068. Ἀνάλογον τούτου ἔθιμον παρατηρεῖται καὶ ἐν τοῖς Πυανεψίοις τῶν ἀρχαίων, ἐν οἷς ἐγένετο πομπή, εἰς ἣν περιεφέρετο καὶ ἡ εἰρσιώνη. Ἡ εἰρσιώνη αὕτη ἦν κλάδος ἐλαίας ἐρίοις περιπεπλεγμένος ἔχων διαφόρους τῶν ἐκ γῆς καρπῶν. Πλατύτερον περὶ τῆς εἰρσιώνης ιδέτω ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ ἀρχ. λεξ. Smith' ἐν λ. Πυανέψια σελ. 866. Τὸ ἀνωτέρω ἰδιωτικὸν ᾄσμα δέον νὰ καταγραφῆ εἰς τὴν ἐθνικὴν ᾄσματολογίαν.

Ἐν Δοξάτῳ τῇ 21 Ὀκτωβρίου 1879.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΧΟΛΗ

Τὴν 27 Νοεμβρίου ἐγένετο ἡ ἐπέτειος ἑορτὴ τοῦ Βιγκελμάνου ἐν τῷ ἐνταυθα γερμανικῷ Ἰνστιτούτῳ εἰς ἣν παρῆσαν πλείστοι λόγοι γερμανοὶ καὶ ἡμέτεροι. Λαβὼν τὸν λόγον πρῶτος ὁ διευθυντὴς καθηγητὴς κ. Koehler ἐμίλησε περὶ τῶν προϊστορικῶν τάφων, οἵτινες ἀπαντῶσιν εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας μέχρι τῆς Λακωνίας. Αὕτη ἡ θέσις εἰς τὴν εὐλίμενον παραλίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι τῆς Ἀσίας ὑποδεικνύει

τὴν ἐκ ταύτης ἐπιρροήν. Εἶνα ὠμίλησεν ὁ κ. Koehler περὶ τῆς γενικῆς διατάξεως τῶν προϊστορικῶν τάφων, ὧν οἱ ἐν Μυκῆναις, Ἀττικῇ (ἐν Σπάταρ καὶ Μενιδίῳ) καὶ ἐν Ἀργολίδι παρὰ τὸ Ναυπλιον ἠρουνήθησαν ἤδη. Ἐκ τοῦ μεγέθους δ' αὐτῶν καὶ τῆς ὅλης διατάξεως φαίνεται, ὅτι δὲν ἦσαν τάφοι μεμονωμένων ἀτόμων, ἀλλ' οἰκογενειῶν ἢ κοινοτήτων ὁλοκλήρων. Ἐκ τοῦ πλούτου δ' ἐκάστης αὐτῶν ἐξερτᾶται καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἐν αὐτοῖς ἀνευρεθέντων κειμηλίων. Ἡ πτωχεία τινῶν ἐξ αὐτῶν καὶ μάλιστα τῶν παρὰ τὸ Ναυπλιον δὲν σημαίνει, ὅτι ἐσυλήθησαν, ἀλλ' ὅτι ἦσαν τάφοι πτωχῶν κοινοτήτων ἢ οἰκογενειῶν. Ὡς πρὸς τὴν τελετὴν τῆς ταφῆς δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ἀσφαλῶς ἐὰν ἐγίνετο κατάκαυσις τῶν πτωμάτων ἐκτὸς τοῦ κοινοῦ τάφου ἢ ἐντὸς αὐτοῦ, θεωρεῖ ὁμοίως ὁ κ. Koehler ὡς πιθανώτερον ὅτι ἐγίνετο ἐντὸς τοῦ τάφου, ἀν καὶ κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ὑπάρχουσιν ἀμφιβολίαι. Συγκρίνας δὲ τοὺς ἐν Ἑλλάδι τάφους αὐτοὺς πρὸς ὁμοίους τῆς Ἀσίας, ἰδίως δὲ τῆς Μεσοποταμίας, συνεπέραναν, ὅτι εἶναι ὅμοιοι καὶ ὅτι ἢ ἐν τοῖς τάφοις τῆς Ἑλλάδος ἀπαντῶσα τέχνη εἶναι συρία καὶ ἐπέισακτος ἐξ Ἀσίας, οὐχὶ δ' ἐγγωρία.

Μετὰ τὸν κ. Koehler ἔλαβε τὸν λόγον ὁ καθηγητὴς τῆς κ. U. Sybel, υἱὸς τοῦ ἐπιφανοῦς ἱστορικοῦ, καὶ ὠμίλησε περὶ τῆς ἐν τοῖς ἀναγλύφοις τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ Παρθενῶνος παραστάσεως τῶν θεῶν. Λαβὼν δ' ὑπ' ὄψιν τὰς διαφόρους περὶ αὐτῶν δοξασίας ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν, ἐξήγησε τίνα θεότητα παριστᾷ ἐκάστη τῶν παραστάσεων, περὶ τινῶν τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἀμφιβολία τις, περὶ τινῶν ὁμοίως οὐδεμία.

Οὕτως ἔληξεν ἡ ἑορτὴ καταλείπουσα καλλίστην ἀνάμνησιν εἰς τοὺς παρρηρεθέντας. Ἡ προσεχὴς τακτικὴ συνεδρίασις τοῦ Ἰνστιτούτου θὰ γείνη τῆν Πέμπτην 6 Νοεμβρίου.

(Ἐκ τῆς Ὠρας).

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Μανθάνομεν ὅτι ἔξωθεν τῆς πόλεως Παροικίας τῆς νήσου Πάρου ἀνευρέθη νεκροταφεῖον ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς (600 π. Χ.). Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ νεκροταφείου τούτου ὀφείλεται εἰς τὴν πρὸς ἐξαγωγήν μαρμάρων ἀπὸ τινος ἐν Πάρῳ ἐργαζομένην εὐρωπαϊκὴν ἐταιρίαν, ἥτις στρώνουσα ἤδη ἵπποσιδηρόδρομον καὶ ἰσοπεδοῦσα μεταξὺ λατομείου καὶ παραλίας διέστημα, ἀνεῦρε τυχαίως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος νεκροταφείου. Ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε ἀνοιχθεῖσι τάφοις, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ σαρκοφάγοι, ἀνευρέθησαν πολλὰ νομιστάτα, χαλκίνα καὶ πῆλινα ἀγγεῖα τέχνης ἀξέστου. Λέγεται ὡσαύτως ὅτι ἀγαλμα γυναικεῖον σῶον καὶ τέχνης ἀρίστης, εὔρεν ἐπ' ἐσχάτων κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς ἡ ἀνωτέρω ἐταιρίας, καὶ ὅτι ὑποκρύπτει αὐτὸ, σκοποῦσα νὰ τὸ ἐξαγάγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡμεῖς καὶ περ μὴ ἀπεκδεχόμενοι τὴν τοιαύτην ἐκ μέρους τῆς ἐταιρίας πρόθεσιν, οὐδὲν ἤττον ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν τὴν κυβερνήσεως καὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας ἐπὶ τῶν διαδόσεων τούτων.

— Κατ' αὐτὰς ὑπὸ τινος Ῥώσου ἀρχαιολόγου ἀνεκαλύφθη παρὰ τοῖς ἐν Μόσχῃ πωληταῖς ἀρχαίων βιβλίων ἀντὶ μικρᾶς ἀναλόγως τῆς ἀρχαιολογικῆς ἀξίας τιμῆς τὸ διάσημον *Ἑλληνο-σλαβο-λατινικὸν Λεξικὸν* τοῦ Ἐπιφανίου Σλαβινέτςκινη, διασήμου διδασκάλου, τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, λίαν μοχθήσαντος καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς κλασικῆς ἐκπαίδευσως ἐν ταῖς Σλαυορρωσικαῖς χώραις. Τὸ χειρόγραφον τοῦ λεξικοῦ τούτου εἶνε γεγραμμένον ὅλον ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ Ἐπιφανίου ἐπὶ 2000 σχεδὸν φύλλων μεγάλου σχήματος. Περιέργος εἶνε ἡ τύχη τοῦ χειρογράφου τούτου· ἔκπαλαι εὐρίσκετο ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Τυπογραφείου καὶ ὑπῆρχεν ἤδη ἐγγεγραμμένον ἐν τοῖς καταλόγοις τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τῆς βιβλιοθήκης ταύτης· μετὰ ταῦτα περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ μητροπολίτου Ἀαρῶν, καὶ μετὰ τὸν θάνατον ὁμοῦ μετὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ βιβλιοθήκης εἰς χεῖρας τῶν κληρονόμων οἵτινες ἐπώλησαν αὐτὴν κατὰ τεύχη.

— Ὑπὸ τῆς ἐν Πετρούπολει ἱερατικῆς Ἀκαδημείας γίνεται συλλογὴ ἀρχαιοτήτων ἐκκλησιαστικῶν, πρὸς ἴδρυσιν ἐκκλησιαστικοῦ μουσείου. Μέχρι τοῦδε συνήχθησαν περὶ τὰ χίλια ἀντικείμενα σταυροί, στέφανοι, ἀρχαῖαι εἰκόνες, ἱερὰ ἄμφια κλπ.

— Τῇ 25 Νοεμβρίου 1877 ἤρξαντο ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τῆς ἐν Ὀδησσῷ ἐδρευούσης *Ἀρχαιολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἐταιρίας* τῆς Νοτίου Ῥωσίας ἐν τῷ χώρῳ ἔνθα κεῖται νῦν ἡ μονὴ τῆς Χερσονήσου (ἢ τὰ πάλαι μεσαιωνικὴ Χερσῶν ἔνθα τῷ 988 ἐβαπτίσθη ὁ μέγας δούξ τοῦ Κιέβου Βλαδίμηρος ὁ Α' Σβιατοσλάβιτζ). Πλὴν τῶν ἀνακαλυφθέντων ἤδη θεμελίων δύο ἀρχαίων βασιλικῶν καὶ ἐκκλησίας μετὰ μωσαϊκοῦ ἐδάφους, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρὰ τὰ θεμέλια τῆς ἐκκλησίας ἀνεκαλύφθη λίθινον βᾶθρον τοῦ ὑπάρχοντος ποτε χαλκίνου ἀνδριάντος, ἐπὶ τοῦ βᾶθρου δὲ τούτου δίστηλος ὑπάρχει ἀρχαία ἐλληνικὴ ἐπιγραφή ἐκ 56 στίχων ἐκάστης στήλης. Ἡ ἐπιγραφή ἀνήκουσα τῷ 6' π. Χ. αἰῶνι, τῇ ἐποχῇ τῆς βασιλείας ἐν τῷ Βοσπόρῳ τοῦ διασήμου Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος, ὅστις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν νομισμάτων ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 123 μέχρι τοῦ 163 ἔτους, περιέχει λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῶν πολέμων οὓς διεζήγον οἱ Χερσονῆται πρὸς τοὺς Σκύθας.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Δύο ἐγένοντο τακτικαὶ συνεδρίαὶ τὸν λήξαντα μῆνα, τέσσαρες δ' ἀνεγνώσθησαν διατριβαί, αἱ ἐξῆς·

Ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Ἀραβαντινοῦ τακτικοῦ μέλους περὶ εὐθύνης τῶν ἀρχόντων ἐν Ῥώμῃ.

Τοῦ κ. Ἀνδρέα Κορδέλλα τακτικοῦ μέλους *περὶ τῶν ἡφαιστειῶν τῆς μεσογείου καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Πομπηίας.*

Τοῦ κ. Νεοκλέους Καζάκη τακτικοῦ μέλους *περὶ μηδενισμοῦ ἐν Ῥωσίᾳ.*

Τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Γ. Σκουζέ τακτικοῦ μέλους *περὶ φυλακῶν καὶ τοῦ ἐν Στοκχόλμῃ ποινολογικοῦ συνεδρίου.*

Τὰ δημόσια μαθήματα ἤρξαντο ὁμοίως, διδασκάντων τὸν λήξαντα μῆνα τῶν κκ. Ἰωάννου Βάμβα Ἰγυεινῆν καὶ Σπυρ. Π. Λάμπρου *περὶ μεσαιωνικῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων.*

Ἡ κοσμητεία τῆς ἐν Σύρῳ Σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν ἀπέστειλε τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος πεπραγμένων καὶ τὸν ἀπολογισμὸν, ἅτινα δημοσιευθήσονται ἐν τῷ τεύχει τῆς λογοδοσίας. Ἡ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ τῆς αὐτῆς Σχολῆς ἀπέστειλε τὴν ἔκθεσίν της, δι' ἧς ἀνομολογεῖται ἡ πλήρης τάξις καὶ ἀκριβεία τῶν λογαριασμῶν.

Ἐπίσης ἀπεστάλη ἡ ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος γενομένων ὑπὸ τῆς κοσμητείας τῆς ἐν Ζακύνθῳ Σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν.

Ὁ Σύλλογος ἐνέκρινε τὴν αἴτησιν τῆς κοσμητείας τῆς σχολῆς Σύρου *περὶ ἐκδόσεως λαχείου ἐκ δρ. 5000 πρὸς ἴδρυσιν Τεχναργείου ὑπὲρ τῶν ἐν Σύρῳ ἀπόρων παιδῶν.*

Ἡ ἐν τῷ δήμῳ Μυρτουτιῶν τῆς Ἠλείας συστάσα Σχολὴ ἰδρύθη ὀριστικῶς ἐν τῷ χωρίῳ Τραγανοῦ ὡς κεντρικωτέρῳ, διδάσκαλος δὲ διωρίσθη ὁ ἱερὸς Γεώργιος Καρουσιώτης.

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ὑπνωτηρίων τῆς σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν Ἀθηνῶν συστάσαν ἐπιτροπὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Ἀνδρέας Συγγρός προσήνεγκε φιλοτίμως δραχμὰς νέας ἑξακισχιλίας. Τὴν εὐγενῆ δὲ τοῦ κ. Συγγροῦ πρωτοβουλίαν ὑπὲρ παγιώσεως τοῦ ἔργου τούτου ἐμμήθησαν καὶ ἄλλοι καὶ οὕτω συνήχθη μέχρι τοῦδε τὸ ποσὸν δρχ. 13,000 περίπου. Ἐπειδὴ δ' αἱ εἰσφοραὶ ἐξακολουθοῦσι, πίναξ τῶν συνεισενεγκόντων ἀκριβῆς θὰ δημοσιευθῇ ἐν τῷ προσεχεῖ τεύχει.

Ὁ Σύλλογος, παγιωθέντων οὕτω τῶν ὑπνωτηρίων, ἀνέθηκε τὴν προσωρινὴν αὐτῶν διεύθυνσιν εἰς τὴν ὑφισταμένην ἐπιτροπὴν, ἣτις ἐφρόντισε περὶ τῆς καταρτίσεως αὐτῶν ἐνοικιάσασα κατάλληλον οἰκίαν καὶ συντάξασα τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῶν ὀργανισμόν. Τὴν δὲ 2 τοῦ προσεχοῦς Δεκεμβρίου θέλουσα τελεσθῆ τὰ τῶν ὑπνωτηρίων ἐγκαίτια.

Ὁ καθηγητὴς κ. Ἰωάννης Σοῦτσος ἐδωρήσατο πρὸς τὸν Σύλλογον τριακόσια ἀντίτυπα τῆς ἀρτι δημοσιευθείσης σπουδαίας αὐτοῦ διατριβῆς *περὶ τοῦ οἰκονομικοῦ ζητήματος πρὸς ὄφελος τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν.*

Ἡ κοσμητεία τῆς ἐν Ἀθήναις Σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν τῇ προσκλήσει τοῦ προεδρείου ἐπελάβετο τοῦ ζητήματος τῆς ἐκμισθώσεως τῶν μαθητῶν. Προκειμένου δὲ νὰ γείνη ἀποτελεσματικὴ ἐνέργεια ὅπως καταργηθῇ ἔθιμον

οὕτω βάρβαρον ἐξητήσατο πρότερον τὴν γνωμοδότησιν νομικῶν ὅπως προβῇ ἐσκεμμένως εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτῆς.

Ἡ ἐν Πράγῃ Βασιλικὴ Βοεμικὴ Ἐταιρία τῶν Ἐπιστημῶν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Σύλλογον τὰ πρακτικὰ αὐτῆς καὶ τὰς δημοσιεύσεις.

Οἱ εἰς Πομπηίαν παραστάντες ἀντιπρόσωποι τοῦ Συλλόγου κκ. Κ. Καραπάνος, Α. Κορδέλλας καὶ Σ. Π. Λάμπρος ἀπέστειλαν τῷ Συλλόγῳ ἔκθεσιν δημοσιευθεσομένην ἐν τῷ τεύχει τῆς Λογοδοσίας. Ὁ Σύλλογος ἐξέφρασεν αὐτοῖς τὰ εὐχαριστήριά του διὰ τὴν ἀφιλοκερδῆ αὐτῶν ἐργασίαν.

Ἡ δίκη τοῦ Συλλόγου κατὰ τῆς ἀρτι ἀποθανούσης Κυριακούλας Ντρόλια ἐναγούσης καὶ διεκδικούσης τὸ 1/4 τοῦ οἰκοπέδου ἐφ' οὗ ἴδρυται τὸ κατάστημα τοῦ Συλλόγου κατηργήθη συνταχθέντος μεταξὺ τοῦ Εὐάγγ. Τζίτζιφου κληρονόμου ἐξ ἀδιαθέτου τῆς ἀποθανούσης καὶ τοῦ πρῶην ἰδιοκτῆτου κ. Δ. Καψάλη πρὸς ἀποζημίωσιν ὑποχρέου, συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου δι' οὗ ὁ κ. Εὐάγγ. Τζίτζιφος ὡμολόγησεν ὅτι οὐδὲν ἔχει δικαίωμα ἀπαιτήσεως. Ὅθεν ὁ Σύλλογος ἐψηφίσατο τὴν ἀπόδοσιν τῷ κ. Καψάλῃ τῶν κρατηθειῶν 7,000 δρ. ἐκ τοῦ τιμήματος τῆς ἀγορᾶς, αἵτινες ἔμενον τῷ Συλλόγῳ λόγῳ ἐξασφαλίσεως.

Συνήφθησαν τῇ αἰτήσει αὐτῶν σχέσεις πρὸς τὸν ἐνταῦθα συστάσαντα Φιλελευθερικὸν Σύλλογον τῶν Κρητῶν καὶ πρὸς τὸν ἐν Ῥόδῳ Φιλελευθερικὸν Σύλλογον ὁ Κλεθβουλος.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἐκπαίδευσις. — Ἐν Πετροπόλει κατ' αὐτὰς ἐγένοντο τὰ ἐγκαίτια τῆς νεωστὶ ἰδρυθείσης καθολικῆς ἱερατικῆς σχολῆς πρὸς μόρφωσιν ἐν Ῥωσίᾳ ἱερῶν δυτικοῦ δόγματος. Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ ἡ ἑλληνικὴ ἔσται ὑποχρεωτικὴ. Τὰ θεολογικὰ μαθήματα θὰ παραδίδωνται λατινιστί, ἅπαντα δὲ τὰ λοιπὰ ῥωσιστί.

— Κατ' αὐτὰς ἤρξαντο ἐκδιδόμενα ἐν Ῥωσίᾳ πολλὰ συγγραμματα περὶ σοσιαλισμοῦ καὶ ἰδίως περὶ τῶν μέσων πρὸς ἀποσώθῃσιν τοῦ κακοῦ τούτου ἀπὸ τῆς Ῥωσίας. Ἐξ αὐτῶν ἐν ἐκδοθῆν ἐν Κιέβῳ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν *Οἱ δύο ἀντίθετοι πολιτισμοί· ὁ εἰδωλολατρικὸς ἑλληνορωμαϊκὸς καὶ ὁ χριστιανικὸς τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκπαίδευσί τοῦ λαοῦ.* Ἀπασαν τὴν αἰτίαν ὁ εὐφρόεστατος οὗτος Μοσχόβιτης ἀποδίδει τῇ κλασικῇ ἐκπαίδευσί, πρὸς ἣν ἔχει ἀσπονδον δυσμένειαν, τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος ἀποκαλεῖ *αἰσχροτάτην*· ἰσχυρίζεται ὅτι ἅπαντες οἱ κλασικοὶ συγγραφεῖς διάκεινται δυσμενέστατα πρὸς τὴν μοναρχίαν, ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς ἐν ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ διεδόθη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῶν ἰδεῶν τῶν ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν συγγραμμάτων, καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἐγ-

κυκλοπαιδικῶν οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως ἐστράφησαν ἐπιστρέφοντες πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἑλληνορωμαϊκῆς εἰδωλοκρατίας.

— Κατὰ τὴν ἐσχάτως ἐκδοθεῖσαν παρὰ τῆς ῥωσικῆς Ἱερᾶς συνόδου διαταγὴν, ἡ λατινικὴ γλῶσσα ἔσται ὑποχρεωτικὴ ἐν τῇ ε' καὶ σ' τάξει τῶν ἱερατικῶν σχολῶν (*γτουχόβνιχ σεμινάριη*). Μέχρι τοῦδε ἐν ταῖς ἀνωτάταις τάξεσι τῶν τοιούτων σχολῶν ἀνεγινώσκοντο τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας ἑλληνιστί μόνον δις τῆς ἐβδομάδος, ἡ δὲ λατινικὴ γλῶσσα ἐδιδάσκειτο μόνον εἰς τὰς τέσσαρας πρώτας. Νῦν ἐθεωρήθη ἐπάναγκες ἀντὶ τῶν δύο ἑλληνικῶν μαθημάτων νὰ γίνωνται δύο μόνον μαθήματα τὴν ἐβδομάδα, τὸ μὲν ἑλληνιστί, τὸ δὲ λατινιστί.

* *

Γεωγραφία καὶ περιηγήσεις. Νέος τις Ἀμερικανὸς ὁ κ. Bishop διέπλευσε μόνος διὰ μικροῦ πλοιαρίου τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς πατρίδος του καὶ τὰς ὀλίγον γνωστὰς ἀκτὰς τῆς ἀπεράντου ταύτης ἠπείρου. Ἀνεκδιήγητοι εἶνε αἱ κατὰ θάλασσαν αὐταὶ ἐκδρομαὶ του.

Ἐκπλεύσας ἀπὸ τῆς Κεμπέκ πρωτεύουσος τοῦ Καναδά τῇ 2]14 Ἰουνίου 1874 μεθ' ἑνὸς μόνου συμπλωτῆρος ἐπὶ πλοιαρίου ξυλίνου 18 ποδῶν τὸ μήκος, ἔπλεε πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικῶ, σπανιώτατα ἀποδιβαζόμενος εἰς τὴν γῆν, θέλων ν' ἀποδείξῃ ὅτι δύναται τις δι' ἐλαφροῦ πλοιαρίου νὰ πλεύσῃ ἀπὸ τῶν παγωμένων καὶ ὀμιχλωδῶν χωρῶν τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου πρὸς βορρᾶν μέχρι τῆς μεγάλης θαλάσσης, ἧς τὰ κύματα πλήττουσι τὰς ἀμμώδεις ἀκτὰς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Μετὰ πλοῦν 640 χιλιομέτρων κατέπλευσεν εἰς τὴν πόλιν Τροϊάν καὶ ἀποπέμφας τὸν συμπλωτῆρά του «ἐκωπηλάτει μόνος» μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ πλοῦ, τουτέστι ἐπὶ διάστημα τρισχιλίων περίπου χιλιομέτρων.

Τῇ 2 Δεκεμβρίου 1875 ἐπιβίβασθεις ἐπὶ κεδρίνου πλοιαρίου 12 ποδῶν μήκους παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Ὀχιού ἐν Πενσυλβανίᾳ, κατέπλευσε τὸν Ὀχιὸν καὶ τὸν Μισισσιπὴν (3000 χιλίμ.) Ἐπειτα δὲ μετὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν ἐν Νέᾳ Αὐρηλίᾳ προὐχώρησε κωπηλάτων καὶ παραπλέων τὸν κόλπον τοῦ Μεξικῶ. διάστημα 1000 χιλιομ. μέχρι τῆς Φλωρίδος ἔθθα εἶχεν ἀπερατώσει τὸν πρῶτον αὐτοῦ πλοῦν. Κατὰ τοὺς δύο δὲ τούτους πλόας ἀπαιτήσαντας κωπηλασίαν 8,000 χιλιομέτρων ὁ κ. Bishop ἀπαξ ἐκινδύνευσε σπουδαίως, οὐχ ἤττον ἐπανάγκασε τὰ πλοιαρία του σῶα καὶ καλῶς ἔχοντα ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς χάρτας οὓς εἶχε παραλάβει.

— Δανὸς τις, ὁ κ. Γολσμῖθ, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς γυναικὸς του ἀπεπειρήθη νὰ διαπλεύσῃ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν διὰ καθ' αὐτὸ κελύφους κάρου. Καταλιπὼν τὴν Βοστώνην τῇ 1 Ἰουλίου ἔπλευσε πρὸς τὴν Κοπενάγην διὰ πλοιαρίου ἱστιοφόρου ἔχοντος μήκος μὲν 17 ποδῶν, πλάτος δὲ 6, καὶ περιέχον πέντε μηνῶν τροφάς. Τὸ παράτολμον τοῦτο ταξείδιον εἶνε μεστὸν περιέργων περιπετειῶν, κατέληξε δὲ τραγικώτατα. Ἐνα ὄλον μῆνα τὸ πλοιά-

ριον ἐπλανᾶτο κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Νέας Γῆς μὴ δυνάμενον νὰ ἀναχθῆ εἰς τὸ πέλαγος. Τῇ 10 Αὐγούστου ἡ κυρία Γολσμῖθ ἀσθενήσασα περιήγαγε τὸν ἄνδρα τῆς εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν, ἀναγκάζομενον καὶ τὴν ἀσθενῆ νὰ περιποιητῆ καὶ τὸ πλοιαρίον του νὰ κυβερνᾷ, ὑπάρχοντος μάλιστα καὶ φόβου συρράξεως μετ' ἄλλου τινὸς πλοίου, ὅπερ βεβαίως θὰ κατεδύθη τὸ πλοιαρίον του.

Τῇ 16 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπελθούσης δεινῆς τρικυμίας τὸ ὕδωρ εἰσερεύσασα εἰς τὸ πλοιαρίον κατέκλυσε τὸ δωμάτιον τῆς ἀσθενοῦς, ἀφάνισαν τὸν ἄρτον καὶ πάσας τὰς ἄλλας τροφὰς πλὴν τῶν ἐν θήκαις φυλασσομένων.

Τῇ 17 καὶ 18 ἐξἄκολουθούσης τῆς τρικυμίας σφοδρὸς ἄνεμος ἀφῆρπασε δύο κώπας, σχοινία καὶ κιβώτια.

Οἱ ναυεὶς ἐθεώρουν ἐκυτοὺς ἀπολωλότας ὅτε εὐτυχῶς τῇ 19 πλοῖον ἀγγλικὸν πλέον εἰς Λιβερπούλην συναντήσαν αὐτοὺς παρέλαβε καὶ ἔσωσε. Πρὸ 72 ὄλων ὥρων ὁ κ. Γολσμῖθ ἐπέκλειε μόνος κατὰ τῆς τρικυμίας, τῆς γυναικὸς του οὔσης ἀείποτε ἐν τῇ κλίνῃ. Ἦτο δὲ ἐξηντηλημένος καὶ ἀπελπισ, διότι εἶχεν ἀπολέσει καὶ τὰ θερμόμετρα του καὶ τὰ βαρόμετρα καὶ τὰ χρήματά του καὶ τὰ ἔγγραφα του, ἀνάρπαστα γενόμενα ὑπὸ τῶν μαινομένων κυμάτων.

* *

Ποικίλα. Τὸ ἐπόμενον περίεργον ἐρανεζόμεθα ἐκ τῆς γαλλικῆς ἐφημερίδος Temps. Ἐξ αὐτοῦ καταφαίνεται ὅτι αἱ καραβίδες αἱ ἄμοιροι βεβαίως λογικοῦ εἶνε πεπροικισμένοι διὰ θαυμαστοῦ ὄντως αὐτομάτου.

Ἐν τινι κτήματι κειμένῳ παρὰ τὴν κλιτὸν λόφου ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἀναβλύζει ἄφθονον ὕδωρ ὑπάρχει κήπος, οὗ ὁ κτήτωρ ἔλαβεν ἡμέραν τινὰ κύνιστρον καραβίδων, ἐξ ὧν ἀπεφάσισε νὰ ρίψῃ εἰκοσιπέντε ἐν τῇ δεξαμενῇ τοῦ κήπου. Μετὰ πλείστης δ' ὄνης ἐκπλήξεως ἡμῶν εἶδομεν ὅτι ἐν τῷ αἰ καραβίδες ἦσαν ἡμέρας πολλὰς ἐστερημένοι ὕδατος, τρεῖς αὐτῶν ριφθεῖσαι ἐν τῷ ὕδατι ἀντὶ νὰ σπεύσωσιν νὰ βυθισθῶσιν εἰς αὐτὸ, καὶ νὰ σβέσωσι τὴν πολυήμερον δίψαν των, τούναντίον ἀπεπειράθησαν νὰ ἐξέλθωσι. Μετ' ὀλίγον δὲ πᾶσαι συνεσωρεύθησαν πρὸς τὴν πλευρὰν τῆς δεξαμενῆς, ἧτις ἔβλεπε πρὸς τὴν οἰκίαν ὅπισθεν τῆς ὁποίας ἦτο εὐρεῖα ὁδὸς καὶ πέραν τῆς ὁδοῦ ὑπῆρχε ποτάμιον ἀπέχον αὐτῆς τριάκοντα περίπου μέτρα καὶ ἔχον βάθος εἰκοσι περίπου ὑφεκτομέτρων, ῥέον δὲ ἐν μέσῳ φυτειῶν. Ἀπόθησαν αὐτὰς ἵνα τὰς ἀναγκάσωσι νὰ μεταβάλλωσι θέσιν, ἀλλ' ἐκεῖνα ἐπέμενον. Τὰς ἀφῆσαν λοιπὸν νομίζοντες ὅτι θὰ παρέλθῃ ἡ ἐπιμονὴ των. Ἀλλὰ μετὰ τινὰς ὥρας ὁ κηπουρὸς συνέλαβεν ἐπ' αὐτοφῶρ μίαν καραβίδα ἐν τινι λάκκῳ πλήρει βροχίνου ὕδατος· ἐρεύνης δὲ γενομένης ἀνευρέθησαν καὶ ἄλλαι τινὲς πλανώμεναι αἱ μὲν ἐν ταῖς δενδροστοιχίαις, αἱ δὲ ἐπὶ τῆς χλόης, πᾶσαι δὲ αὐταὶ κατευθυνόμεναι πρὸς τὸ μέρος τῆς οἰκίας, τῆς ὁδοῦ, καὶ τοῦ ποταμίου. Ἀπορῶν καὶ ἐγὼ εἶπον πρὸς τὸν κτήτορα ὅτι πιθανὸν νὰ μὴ εὐχαριστῶνται αἱ καραβίδες ἐν τῇ δεξαμενῇ, διότι δὲν εὕρισκον τὰς ὁπὰς καὶ τὰ κοιλώματα

ἐν αἷς συνήθως ἐνδiciaτῶνται· ἐρρίφθησαν λοιπὸν ἐκ τοῦ προχείρου λίθοι τινές καὶ οὕτως ἐσχηματίσθησαν κοιλώματα καὶ ὅπαι· ἀλλ' οὐχ ἤττον τὴν ἐπιούσαν ἐργάτης τις συνέλαβεν ἐπὶ τοῦ τοίχου μίαν καρabiδα, καὶ ἐγὼ ὡσαύτως ἄλλην τινὰ ἐντελῶς ζῶσαν, τρία βήματα μακρὰν τῆς κιγκλιωτῆς πύλης καὶ τρίτην τινὰ ἐν τῇ ὁδῷ καταπεπατημένην καὶ νεκράν. Αὕτη βεβαίως ἐπήδησεν ὑπεράνω τοῦ τοίχου σκοπὸν ἔχουσα νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πρὸς τὸ ποτάμιον ὁδόν. Ἐκκενωθείσης τότε τῆς δεξαμενῆς ἀνευρέθησαν ἐν αὐτῇ τρεῖς μόναι καρabiδες.

Καὶ ναὶ μὲν ἐγίνωσκον ἀπὸ πολλοῦ ὅτι καρabiδες συλληφθεῖσαι ἔν τινι ποταμίῳ καὶ μεταφερόμεναι ἀλλαχοῦ οὐδόλως διαστάζουσι νὰ ἀποδράσωσι καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ἀλλὰ τὸ ἤδη γενόμενον ἦτο ἀλλοῖον ὄλως καὶ ἐξαιρετικόν. Διότι αἱ ζένοι αὗται μετακομισθεῖσαι ἑκατοντάδας λευγῶν μακρὰν τῆς πατρίδος των, νεναρκωμένοι κατὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῶν ἀνευ ὕδατος καὶ σχεδὸν ὑπὸ ἀσφυξίας νενεκρωμένοι, μόλις ἀφθεῖται ἐλεύθεραι, μαντεύουσι παρευθὺς ὅτι ἐκεῖ που πλησίον τῆς κατοικίας εἰς ἣν διὰ τῆς βίας τὰς εἰσάγουσιν, ὑπάρχουσιν ὕδατα προσφορώτερα εἰς τὸν ὄργανισμὸν των, ἐν οἷς πιθανῶς ἐνυπάρχουσι καὶ ἄλλαι καρabiδες. Καθ' ἑκάτερον τῶν δύο τούτων περιστάσεων πῶς κατορθοῦσι νὰ μντεύσωσι τοσοῦτον θαυμασίως, καὶ διὰ τίνος αἰσθήσεως; Τὸ τοιοῦτον θαῦμα τοσοῦτον καταπλήσει τὸν νοῦν μου, ἐπιλέγει ὁ διηγούμενος τοῦτο κ. de Cheville, ὥστε ἂν μὴ ἰδίως ὀμμάσιν ἔβλεπον ὅ,τι διηγήθη, βεβαίως κατ' οὐδένα τρόπον ἤθελον τὸ πιστεύσει.

— Παρὰ τῷ ῥωσικῷ λαῷ ἐπεκράτησαν ἔκπαλαι πολλὰ ἔθιμα ἐξ ὧν καὶ τινὰ κωμικώτατα. Εἰς τὰ τελευταῖα δύναται τις νὰ συγκαταριθμῆσῃ τὸ ἐξῆς ἐπικρατοῦν ἄχρι τοῦδε ἐν τῇ Βλαδιμήρσκαϊα ἐπαρχίᾳ. Ἐν Ῥωσίᾳ ἀπανταχοῦ ἐν τοῖς χωρίοις κατὰ τὸ Πάσχα περιέρχονται οἱ ἱερεῖς τὰς οἰκίας φέροντες εἰκόνας καὶ τελοῦντες τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Πάσχα, τῇ αἰτήσῃ δὲ τῶν χωρικῶν τελοῦνται δοξολογίαι καὶ ἐν ταῖς πεδιάσιν. Ἐκεῖ ὑπάρχει τὸ ἔθιμον νὰ κυλίωσι τὸν τε ἱερέα καὶ τὸν διάκονον ἐπὶ τῆς πεδιάδος. Γίνεται δὲ τοῦτο μετὰ τὴν λήξιν τῆς δοξολογίας, ὅτε αἱ γραῖαι καὶ αἱ νεάνιδες ἀποτείνονται τῷ ἱερεὶ ἐξαίτουμένοι νὰ κυλίσωσιν αὐτὸν μετὰ τοῦ διακόνου (ποκατὰ) ἐπὶ τῆς πεδιάδος ὅπως ἡ ἐσοδεία ἀποβῆ αἰσία.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Ἐν τῇ πραγματείᾳ τοῦ κ. Κ. Παπαρηγοπούλου ἐν σελ. 903 στίχ. 39, ἀντὶ ἐν πόλει τῆς Κύπρου οὐχὶ φοινικιῆ, ἀλλὰ ἐλληνικῆ ἀναγνωστέον ἐν πόλει τῆς Κύπρου οὐχὶ ἐλληνικῆ, ἀλλὰ φοινικιῆ.